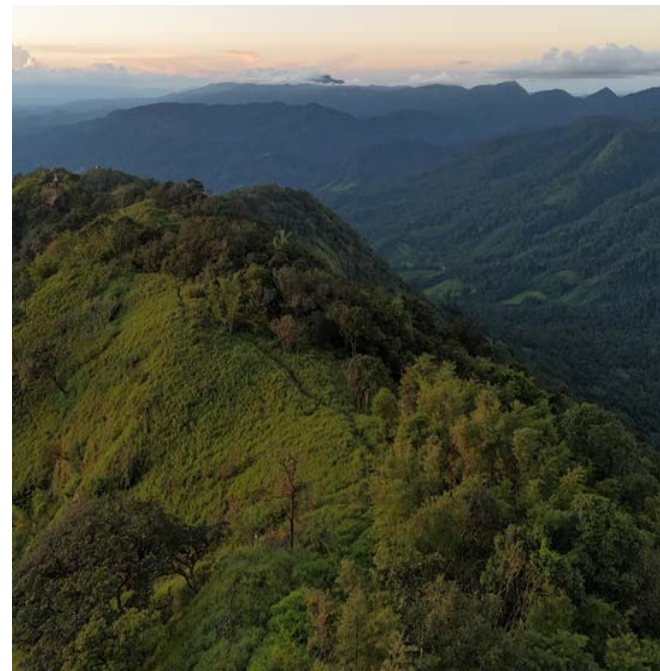

ဆဲးလပဟိန်ကဝိလလာအမူ

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးခံၣ်စိန့ၣ်တၢ်လိၢ်တၢ်ကျဲဖဲဃိၣ်လိၢ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

ဆဲးလဟီၣ်ကဝီလၢအမူ

တၢ်န့ၣ်တၢ်ထူၤဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအိၤလၢ

ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

ကညီဖိခိၣ်ဃၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၢ်ဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်)

ပုၤဖးဘျး, ရဲၣ်လံာ်ဒီးဒဲးကံၣ်ဒဲးဝုၤလံာ်

နီၢ်ဟဲစုထူ

လါနံ ၂၇၆၄ နံၣ် (လါယုၤ ၂၀၂၅ နံၣ်)

ပုၤဒိတၢ်ဂီၤ

စီၤန့ၢ်ဘျး, စီၤမိၢ်, စီၤဖျိးဖိ, နီၢ်ဟဲစုထူ, စီၤဆၣ်ဒိခိၣ်မူ, စီၤတီၢ်နီၤ

တၢ်န့ၢ်ဟဲဒဲးယၢ်

ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

ကညီဖိခိၣ်ဃၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၢ်ဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်)

ISBN: 978-616-92815-6-6

လံာ်စဲးကျဲးတၢ်

AIPP PRINTING PRESS, ဝုၢ်ကံၢ်မဲ, ကီၢ်ကျိၣ်တဲၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤတဖၣ်

- ၃ တၢ်ပၣ်ပနီၣ်ခံးဘျုးခံးဖျိၣ်
- ၅ တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲးတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်
- ၁၀ ဘၣ်မနုၤအယိပဘၣ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်ဇုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၣ်န့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်
- ၁၄ တၢ်ကတိၤဝီၤဩလၢအရူၤခိၣ်တဖၣ်
- ၂၀ သီသံၣ်ခိၣ်
- ၃၇ ဝီၤလီၤပူၤ
- ၄၃ လၢၢ်မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်
- ၅၁ ထံန့ၣ်ပူၤ
- ၅၆ လိပျီၤဘံၣ်
- ၆၂ ပျီၤပျီၤလု
- ၇၀ ဃဲပၤလု
- ၈၀ ကၢၢ်ကီၤလု
- ၈၆ ဃိၣ်လၢၢ်ဖါ
- ၉၄ သုးမုၢ်လု
- ၁၀၀ ထံသဲလု
- ၁၀၈ ပၤဘီလု
- ၁၁၄ တၢ်ကိၢ်လီၤကွီၢ်
- ၁၂၂ တရံၢ်ကွီၢ်

တၢ်ပၢ်ပနီၣ်စံးဘျုးစံးဖှိၣ်

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်အလီၤအကျဲၤဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်, မၤတြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်ပူၤအံၤတၢ်ကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤဒီးတၢ်ဆီလီၤပၢ်လီၤတၢ်လံာ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဖဲ (၂၀၁၆) နံၣ်အတီၢ်ပူၤ, လီၤဆီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤဝဲဒၣ်ကမ္ဘာ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ကလီၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်မၤဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤအမိၢ်လံာ်မိၢ်ပျၢ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲ (၂၀၂၄) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စုလီၤဆီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢတၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဂဲၤလိာ်ဒီးသအက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ, မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပၤလီၤသး, ဟံးယၢ်ပၤယၢ်ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤက့ၤတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၣ်သါ, ဒီးမၤလၢထီၣ်ပွဲၤထီၣ်က့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဒ်သိးတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါလံာ်ပၢ်ဖျါအခိၣ်တီၤလၢအမ့ၢ် “**ဆဲးလၢဟီၣ်ကဝီၤလၢအမ့ၢ်, တၢ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်**” တဘျီအံၤကကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်အဂီၢ်, လၢစုလီၤယုာ်တၢ်ပၢ်ဖှိၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ထံၣ်စိတမံၤယိအဖီခိၣ် ပုၤအါဒ်အါဂၤဟ့ၣ်ထီၣ်သကိးအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး, တၢ်ပၢ်ထံနီၤဖး, တၢ်ထုးစုနဲၣ်ကျဲ, တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲ, တၢ်ဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်ဒီးကျိၣ်စုတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပၢ်ပနီၣ်ဒီးပၢ်လုာ်ပၢ်ပူၤလိာ်က့ၤသးလၢစုလီၤယုာ်တၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါ, တၢ်ပၢ်ဖှိၣ်မၤသကိးတၢ်, ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးလၢပျီပူၤ တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်ထုးထီၣ်လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါတဘျီအံၤကကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်အဂီၢ် ပဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်ဒီးကညီဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပၢ်ဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်စဲ) သးအိၣ်စံးဘျုးဘၣ်တံၤသကိးပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိဒီးတၢ်ကရၢကရိလၢလၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်အိၣ်အါအါဆူလီၢ်ကဝီၤပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမ့ၢ် ပဒိၣ်စီၤလၢၢ်ထူ, ပဒိၣ်စီၤတၢ်တူး, ပဒိၣ်စီၤလုၤသီ, ပဒိၣ်စီၤဟံၣ်စု, သရၣ်စီၤအဲၣ်လါဘရူး, သရၣ်မုၢ်နီၢ်ဖီဒါ, သရၣ်စီၤအဲၣ်မ့ၢ်, သရၣ်မုၢ်နီၢ်မုၢ်စံးယိၣ်, သရၣ်မုၢ်နီၢ်ထံသဘျုး, သရၣ်စီၤထံလုမု, သရၣ်စီၤန့ၣ်ဘျုး, သရၣ်မုၢ်နီၢ်ဟဲစုထူ, ဒီးသရၣ်မုၢ်နီၢ်ဆဲးမုၢ်သါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျုးအိၣ်အါဆူသရၣ်စီၤဘျီထူလၢအကွၢ်ဘျီဘၣ်မၤပွဲၤစၢၤန့ၢ်ပုၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအရူဒိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးထူလံာ်တၢ်မံၤတၢ်သၣ်, တၢ်ကိးတၢ်ခိ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးတၢ်အခိပညီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပသးအိၣ်စံးဘျုးဖှိၣ်ဘၣ်က့ၤစုၢ်ကိးလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံာ်ဖိ, ပုၤတတၢ်ဒီးပုၤမဲအုၣ်ပျုၤသွဲးလၢအပၢ်ယုာ်ပၢ်ဂီၢ်လၢပတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ (၁၄) တီၤ ဖဲဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢ, လူၤသီကီၢ်ဆၢ, ဒီးဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢအမၤချးမၤဒးအသးဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ပသးအိၣ်စံးဘျုးဘၣ်စုၢ်ကိးပတံၤသကိးကွဲးကွဲးခံဟ့ၣ်လ် (Jack Jenkins Hill) လၢအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်မၤအကျိၤအကျဲ, တၢ်ဆီလီၤပၢ်လီၤတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးသန့, တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး, တၢ်ပၢ်ထံနီၤဖးဒီးလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတခါအံၤဒီးတကတီၢ်ညါန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢခံကတၢ်ပစံးဘျုးဘၣ်က့ၤပဒိၣ်စိၣ်စဲကရၢ (ကရၢသဘျုး) လၢအမ့ၢ် (The Border Consortium) လၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤလၢကျိၣ်စုတၢ်လၢာ်ဘျီလၢာ်စုၤလၢ တၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတခါအံၤ ဒီးတကတီၢ်ယိလၢတၢ်ဝဲးကျိးထုးထီၣ်ရၢလီၤလံာ်ပၢ်ဖျါတဘျီအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုဗိသိယသုသုညါတိ သုတဖန

သရဉ်စီဆင်လါဘရူး၊
သုဂ်ပုဂံကွဲပုဗိသိယ
မုာ်တြိကီရဉ်

သရဉ်မုာ်နီထံသဘျ၊
ယိဂ်လိာ်တုာ်မုာ်တုာ်ခုာ်ကရုာ်
ပုဗိသိယသုသုညါတိ

သရဉ်မုာ်နီမုာ်စံယိဂ်၊ ယိဂ်
လိာ်တုာ်မုာ်တုာ်ခုာ်ကရုာ်ပုဗိသိယ
သုသုညါတိ

ပဒိဂ်စီဟံဉ်စု၊ သုဂ်
ပုဂံကွဲမုာ် (၂)၊
လုဗိသိယဆဉ်၊ မုာ်
တြိကီရဉ်

သရဉ်စီထံလုဗု၊ ယိဂ်
လိာ်တုာ်မုာ်တုာ်ခုာ်ကရုာ်ပုဗိသိယ
သုသုညါတိ

ပဒိဂ်စီလုဗိသိယ၊ ဖံာ်ပုဗိသိယ
ပုဂံကွဲမုာ် (၂)၊ ယိဂ်လိာ်
ဆဉ်၊ မုာ်တြိကီရဉ်

သရဉ်မုာ်နီဆံးမုဗါ၊ ကညိ
မိခိဉ်ယာဉ်ပုဗိသိယတုာ်မုာ်
ဘုးစံကရု (ခုဗါ)

ပဒိဂ်စီတုာ်တုး၊ သုဂ်ပု
ပုဂံကွဲမုာ် (၂)၊ ယိဂ်လိာ်
ဆဉ်၊ မုာ်တြိကီရဉ်

သရဉ်မုာ်နီမိခါ၊ သုဂ်
ပုဂံကွဲပုဗိသိယတုာ်မုာ်
တြိကီရဉ်

ပဒိဂ်စီလုဗိသိယ၊ တုာ်
ကရုကရုဗိသိယမုာ်၊
ဘုဗိသိယဆဉ်၊
မုာ်တြိကီရဉ်

သရဉ်စီနုာ်ဘျူး၊
ကညိမိခိဉ်ယာဉ်ပုဗိသိယ
တုာ်မုာ်တုာ်ခုာ်ကရု (ခုဗါ)

သရဉ်စီဆင်မုဗု၊ မိသုကုာ်
ပုဂံကွဲပုဗိသိယတုာ်မုာ်၊ ယိဂ်လိာ်
ဆဉ်၊ မုာ်တြိကီရဉ်

သရဉ်မုာ်နီပဲစုထု၊ ကညိ
မိခိဉ်ယာဉ်ပုဗိသိယတုာ်မုာ်
ဘုးစံကရု (ခုဗါ)

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအကျိအကျဲဒီးတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါမ့ၢ်တၢ်မအရူဒိၣ်အကျိတခါလၢ တၢ်မဆူၣ်ထီၣ်က့ၤယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးဒီးပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ဂ့ၢ်လိာ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညိၣ်ပလီၤသးခွဲးယၢ်, တၢ်ဒီးသအက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, တၢ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်က့ၤထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်ကဟုကယၢ်ဒီးသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒီးတၢ်မူတတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဒ်န့ၣ်အသိး, တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအံၤမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မကျဲခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢ အဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢကသ့ၤစဲးကဲၤကတီၤဒီးကတီၤန့ၢ်ခဲးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ပုၤဂီၢ်ဒီးထံၣ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဂဲၤလိာ်ဒီးတၢ်မိၣ်န့ၢ်သးလီၤသ့ၣ်တဖၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢလီၤကဝီၤ, ထံကီၢ်ပတီၢ်, ဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်ဒီးတုၤလၢထံကီၢ်ဘီမုၢ်အပတီၢ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်တူၢ်ခိၣ်ဟံးသးလၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်န့ၢ်ပခွဲးယၢ်ဒီးတၢ်ဟံးလုၢ်ဟံးပွၤဒီးတၢ်ဟံးပနီၣ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မအလုၢ်အလၢသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်နီၣ်ဝံၣ်ခံလၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတဘျီညါအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်မနီၣ်မၤပၤက့ၤခဲးလၢပုၤတၢ်ပီးတၢ်လီၤ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ညီန့ၢ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်မလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်ဆိမး, တၢ်မလုၢ်လၢ, ဒီးတၢ်ဒိၣ်စိလုၢ်ဘၤလၢအဟံးန့ၢ်ခိၣ်တယၢ်လၢစဲးအ့ၣ်တၢ်မကွၢ်, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဟံးကိၢ်ဟံးကျၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ခိၣ်ရိၣ်, ထီၣ်ဒီးဂ့ၢ်ထူၣ်ဖျးထီၣ်ကွံာ်ပသးလၢတၢ်မလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့အတၢ်ဆိမိၣ်ဆိမး, တၢ်ကိၢ်စုကိၢ်ခိၣ်, ဒီးတၢ်ဒိၣ်စိလုၢ်ဘၤဒီးတကတီၢ်ယိတၢ်ဂ့ၢ်လိာ်လၢပုၤထူလံၤဖိတၢ်န့ၢ်ပမိၤကမိၤပုၤတုၤဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညိၣ်ပလီၤသးခွဲးယၢ်အဖီခိၣ်, တၢ်မဆူၣ်ထီၣ်ဒီးစိၢ်ကဖီထီၣ်က့ၤထူလံၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမနီၣ်မၤပၤက့ၤဆဲးလၢခဲးလၢပုၤပီးလီၤ, စံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအရူဒိၣ်ဒီးအလီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်သပျၢ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ. ထူလံၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၤခဲးလၢပုၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်လၢအပညိၣ်တၢ်ထဲလၢဆဲးလၢပီးလီၤဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်မိၤဘၣ်, အခိၣ်တလိၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအပၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်စံၣ်ယဲးတဲးတဲးဘၣ်ထွဲဒီးကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, လုၢ်ဖိထီၣ်ဖိ, တၢ်စူၢ်တၢ်န့ၢ်တၢ်ရဲလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, ပုၤဂီၢ်ဒီးတၢ်စူၢ်တၢ်န့ၢ်မူးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ, ဆဲးလၢတၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်တၢ်မဒီးပီးလီၤ, တၢ်ယဲးပုၤဒီးတၢ်တဲးမုၢ်န့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤတၢ်စူးကါဝဲဒၣ်ပုၤတတၢ်ပၣ်ယုာ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိကျဲဒီးတၢ်မအကျိအကျဲအကွၢ်လၢအပညိၣ်ဒီးထီၣ်ထံက့ၤတၢ်လၢတၢ်မဆူၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၤပုၤတတၢ်ဒ်သိးကသ့ၣ်ဝဲထံနီၤဖးဒီးပျံၤထံဆိကမိၣ်က့ၤအပုၤတတၢ်ဒၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်တၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီးဟံးလီၤသကိးတၢ်ထံၣ်စိ. တၢ်ယဲၣ်လီၤဘျါလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိးအကျဲ. ဒီးဟံးလီၤသကိးတၢ်ဆၢတံာ်တပုၤယိလၢကတီၢ်ယိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးလၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအကျိအကျဲဒီးတကတီၢ်ကလဲၤအသးဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီအဂီၢ်. တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတခါအံၤဘၣ်တၢ်ဟံးဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်သကိးအံၤတပုၤယိလၢခုၣ်အံၤယုာ်-မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်ဒီးကီၢ်ဆၢၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တၢ်ယိ

၁. KESAN. (2024). Research, the KESAN Way: A Guide for Community Researchers. Chiang Mai. Wanida Press.

ထံယူသွင်းညါကရၢ၊ ဦးကညီဖိခိၣ်ယၢအီးပုၤဂၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ (ခွဲစါ) ပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်တဖၣ်တၢ်ဂၢ် ကၢဖျိၣ်အိၣ်တၢ်ဟံၣ်အသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤဖိသ့ၣ်လီၤတၢ်မုၢ်တၢ်ဒုၣ်ကရၢ, မုၢ်တြိၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်ပုၤတၢ်ယုထၢ ဟံၣ်ပနီၣ်ဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယၢအိၣ်တၢ်လံၤအတီၤ (၇၀) ဘျီၣ်ဘၣ်ဆၣ် ဖဲတၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီးဝံၣ်ထံနီၤဖးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤဒီးဟံၣ်လီၤ သကိးနီၣ်ထီၣ်တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဝံၣ်အလီၤခံ, တၢ်ဆၢတဲာ်သကိးလၢတၢ်ကလီၤမၤတၢ်ယံထံယူသွင်းညါအရူဒိၣ် (၁၄) တီၤ နီၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဟံၣ်ဒိၣ်မၤဆိအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအကျၢၢ်ဘၢဝဲဒုၣ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဒုၣ်ကရၢ, မုၢ်တြိၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်ဒီးတဘျီၣ်ညါအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခိဖျိလၢတၢ်အိၣ်သးအကလုာ်ကလုာ်, နီၣ်တၢ်အသိးတၢ်လၢအပၣ်ယုာ်ဒီးအမ့ၢ်ထံရှၢၣ်ကီၢ်သးတၢ်ဆိၣ်သနး, ဒုၣ်ဒါ သးမိၤစိၤရီၤအတၢ်မၤနၢအိၣ်ယိၣ်, တၢ်ဒုးတၢ်ယၤ, တၢ်ဆိတလဲအိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဘါ, တၢ်ယုာ်မ့ၢ်ဖျိလၢအမၤတၢ်အသးလၢ တၢ်ဆၢကတီၢ်နီၣ်ယံၣ်လၢအါ, ဦးအဒိၣ်အအါမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါမဲၤ လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တီၢ်နီၣ်ဖဲယံၣ်ကူၢ်မုၢ်ဆူဘၣ်သးဒီးလီၤကဝီၤပုၤ ထူလံၤဖိအဂ့ၢ်ထံးစိၤပီၤ, တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ, တၢ်လုာ်တၢ်လၢ, လုာ်ဖိထီၣ်ဖိ, တၢ်ယုာ်ဒီးမိၢ်ပံၤဖဲဖုဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢအ ပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၤအကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်တချုးန့ၢ်ကွၢ်အီၤလၢအယိ, တၢ်ဂၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်သးဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤ န့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢတၢ်လဲၤဖိထံယူသွင်းညါဒီးမၤနီၣ်မၤယၢအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ထီၣ်န့ၢ်ကွၢ်အီၤဒုၣ်ထဲတၢ်လီၤ (၁၃) တီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲသီသံၣ်ခိၣ်, ပီၤလီၤပုၤ, လၢမုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်, ထံန့ၣ်ပုၤ, လိပီၤဘံၣ်, ပျီၤပျီၤလု, ဒီးယဲၤလုလၢအအိၣ်ဖဲလုၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, ကၢ်ကီၤလု, ယိၣ်လၢ်ဖါ, သးမုၢ်လု, ဒီးထံသဲလုလၢအအိၣ်ဖဲဒွဲၣ်လိ ကီၢ်ဆၢၣ်, ဒီးတၢ်ကီၢ်လီၤကွီၢ် (ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအီၤအမ့ၢ်တၢ်ကီၢ်လီၤဆိကွီၢ်), ဒီးယဲၤဘီၤလု ဖဲဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်လၢတရံၢ်ကွီၢ်လၢအအိၣ်ဖဲဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်တခါ ခိဖျိလၢပုၤမ့ၢ်တုာ်ပုၤတီၤလၢအချုးန့ၢ်မိၢ်တီၢ်န့ၢ်ပၤသ့ၣ်တဖၣ်တအိၣ် လၢဘၣ်အယိ တၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤဒုၣ်ထဲလၢတၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ယုထၢဟံၣ်ပနီၣ်သကိးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ် တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအနီၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ဆၢတဲာ်ဟံၣ်လီၤသကိးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တခါ ဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်အီၤလၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

- (၁) ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘါဒီးတၢ်ပူၤဖျိလၢလီၤကဝီၤပုၤထူလံၤ ဖိဒီးပုၤယံထံယူသွင်းညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (၂) ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအရူဒိၣ်, အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်လုာ်ဟံၣ်ပုၤ, ဒီးအခီပညီအိၣ်လၢပုၤ လၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲ, နီၢ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်သး သမ့, တၢ်စံၣ်စိၤတဲာ်စိၤ, ဒီးတၢ်ဟတၢ်ပြးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သန့သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (၃) ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢအအိၣ်လၢပုၤဒီးဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ, တၢ်စံၣ်ယဲၤတဲာ်ယဲၤ, လုာ်ဖိထီၣ် ဖိ, တၢ်တဲာ်မုၢ်န့ၢ်, တၢ်ယဲၤပုၤ, ပုၤဂၢ်ဝီဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်မုၢ်ဒီးတၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဘါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ, ဒီးဆဲးလၢပီးလီၤလၢခံလၢပုၤသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂. ကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကတီၢ်လၢအမ့ၢ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါမဲၤအခီပညီတၢ်န့ၢ်မ့ၢ်ဝဲပုၤချုးစိၤချုးယၢၣ်, ပုၤချုးန့ၢ်မိၢ်ချုးန့ၢ်ပၤ, ပုၤကမ့ၢ်ကမ့ၢ်, ချုးန့ၢ်မိၢ်တီၢ်န့ၢ်ပၤလၢအအိၣ်အ နီၣ်ယံၣ်အလါအါ, ဒီးမ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်တၢ်ဆး, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, ဒီးတၢ်နီၣ်ပၤထီၣ်ဘးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ
၃. မ့ၢ်လၢကညီကွီၢ်ဂံၢ်ထံးတၢ်ကွဲးတခါတၢ်ကဘၣ်ကဒီးအီၤလၢ “တၢ်စိ” လၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အစိခိၣ်န့ၣ်လီၤ

ဒ်န့ၣ်အသိး၊ ဒ်သိးလီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤဖဲတၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးဒီးတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂီၢ်၊ ပအိၣ်ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢလၢလီၤလီၤတကတီၢ် လၢတၢ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးပဲၣ်ထံနီၤဖးသကိးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်သံကွၢ်သံဒီး၊ ဒီးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲဒီးတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢတၢ်ကြးစူးကါအိၤလၢအဖိးမံလိာ်အသးဒီးလီၤကဝီတၢ်အိၣ်သးဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ။ ဒ်အမ့ၢ်ကံၢ်စိတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါ (Qualitative Research) လၢအစူးကါဝဲဒၣ်ပုၤတတၢ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲတခါအသိး၊ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအပၣ်ယုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲနီၢ်တကတၢ်သမံထံ၊ ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်၊ တၢ်စူးကါပုၤတတၢ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲဒီးပိးလိာ်အမ့ၢ်တၢ်တုၤ၊ တၢ်ပဲၣ်ထံနီၤဖး၊ တၢ်တၢ်ပိၣ်ဒီးတၢ်မၤပုၤသကိးပုၤတတၢ်အိၣ်ယၤဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ် (ဒူသဝီဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်)၊ ဒူသဝီစိပီၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ပနီၢ်၊ တၢ်စူၢ်တၢ်နၢ်ဒီးတၢ်တုၤတၢ်ထူအလီၢ်အကျဲဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်၊ တၢ်လဲၤစိကွၢ်မၤနီၣ်မၤယါတၢ်လၢပျီပူၤ၊ တၢ်ယီၢ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်ဒီးတၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါကွၢ်တၢ်တုၤတၢ်ထူဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါအလီၢ်အကျဲခိဖျိတၢ်စူးကါဝဲဒၣ်ချးစိဖဲဖိကဟၣ်ပိးလိာ်အမ့ၢ် (GPS) သ့ၣ်တဖၣ်၊ တၢ်အိၣ်သကိးအိၣ်ပဟာဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤသကိးလိာ်သးလၢလုၢ်ဖိထါဖိ၊ ထူလံၤတၢ်ယဲၤပူၤ၊ တၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤ၊ တၢ်အုၣ်သး၊ ဒီးတၢ်စံၣ်စိတဲစိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကွၢ်တၢ်တုၤတၢ်ထူဒီးစံၣ်စိန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ (၁၄) တီၤအံၤဘၣ်တၢ်စးထီၣ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤဖဲဆဲးမုၢ်လါ၊ ၂၇၆၃ နံၣ် တုၤ သ့ၣ်ကီလါ၊ ၂၇၆၄ နံၣ် (လါဖဲးပထုဘၣ်၊ ၂၀၂၄ နံၣ် ဒီးတုၤလီၤဖဲ လါမးရှၢ်၊ ၂၀၂၅ နံၣ်) အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ။

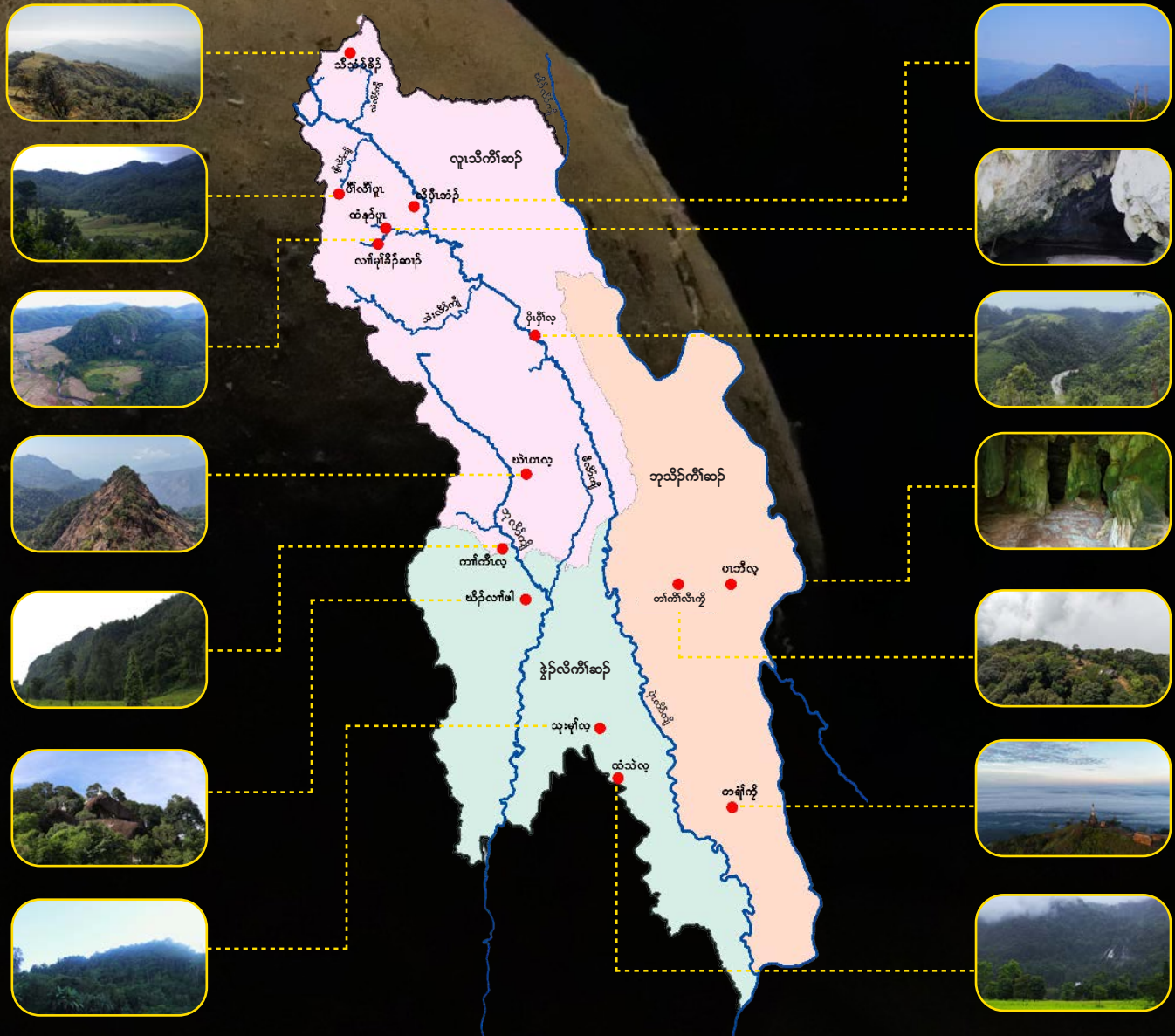
လၢတၢ်စိာ်ကမီထီၣ်ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်ကွၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါလုၢ်လၢ်သကိးပဝးပနီၢ်လၢအဂ့ၢ်အမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိတၢ်မၤတၢ်ဆၢတံၣ်ခွဲးယၢ်အကျဲ၊ ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်ဘၣ်သးလၢအသဘူၤ၊ ချးဆၢချးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (FPIC) အဂီၢ်၊ တချးဒီးလၢပဆီလီၤဟံၣ်လီၤပတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဒီးဖဲတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအဆၢကတီၢ်န့ၣ်ပဒုးသ့ၣ်ညါဆိဝဲဒၣ်မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရူၣ်ခိၣ်န့ၢ်၊ ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ပဆၢတၢ်ကမံးတံၣ်၊ ဒီးလီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးအဂ့ၢ်ထံးစိပီၢ်၊ တၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်၊ ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤ (တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအစၢ) သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကစူးကါအီၤလဲၣ်ဝဲအလီၢ်ခံ၊ အုၣ်ကီၤမၤလီၤတၢ်လၢတၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်ဘၣ်သးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢလီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးတၢ်ကဆဲးမၤဖျါထီၣ်ကွၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်တုၤတၢ်ထူဒီးစံၣ်စိန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢတၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် ကမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအမ့ၢ်အတီၢ်၊ လီၢ်တၢ်လီၤဆဲး၊ ဒီးတၢ်နၢ်န့ၢ်အီၤကသ့အဂီၢ်၊ ပအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဒီးလီၤကဝီပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိ၊ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရူၣ်ခိၣ်န့ၢ်၊ ဒီးယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ပဆၢတၢ်ကမံးတံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ပဲၣ်ထံနီၤဖး၊ ပျဲၤထံသမံသမိး၊ ဒီးဘျီဘၣ်မၤပုၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအအိၣ်ကွဲးပတြီၢ်ယၢ်အသးဖဲလံာ်ဟံၣ်ဖျါအပူၤ ဒ်သိးတၢ်ဟံၣ်ဂၢၢ်ဟံၣ်ကျၢၤဒီးထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဘျီအံၤ ဘၣ်တၢ်မၤအီၤဖဲလါမ့ၢ် (၂၂) သီ တုၤ (၂၃) သီ၊ ၂၀၂၅ နံၣ်ဖဲဒၣ်ဘူးနီၣ်သဝီ၊ ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်၊ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရူၣ်န့ၣ်လီၤ။

ပတ်ပညိဉ်ဖိတၢ်အခိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်အလီၤအကျဲတခါမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဂဲၤလိာ်ဒီးသၢက့ၤမိာ်
ပာ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးသန့, ဒုးမူဒုးဂဲၤထီၣ်ဒီးစိာ်မူစိာ်ဂဲၤက့ၤထူသန့တၢ်ဆဲး
တၢ်လၢအတၢ်န့ၢ်သၢလီၤဆီဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးကဟုကယာ်ဒီးသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတဲဖဲယိာ်လိာ်တၢ်
မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်, ကီၢ်သုလုၤပုၤဒ်သီးကကဲထီၣ်ဒိဂ့ၤတဲာ်ဘၣ် “ဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖဲခိၣ်လၢအမူ” တတီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီး
ဘ့ၣ်ညါကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပတ်ပညိဉ်တိာ်ဟ်လၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤတၢ်ပညိဉ်ဖိတၢ်တခါမ့ၢ်ဒ်လၢအသီးန့ၣ်လီၤ.

- (၁) ယုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါက့ၤပုၤထူလံၤဖိဒီးလီၤကဝီၤပုၤတတဲအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲာ်ယဲၤ (တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်ခိၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ) ဘၣ်
ထွဲဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, ခုၣ်ခါလၢပုၤတၢ်မၤနီၣ်မၤယါဒီးတၢ်ပနီၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢပီးလီၤဖဲယိာ်လိာ်
တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်ပူၤ.
- (၂) စိာ်ကဖိထီၣ်ဒီးမၤကၢၢ်ကျဲထီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိတၢ်ပတၢ်ပြးသန့အမ့ၢ် “ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤလၢအမူ” တတီၤလၢအဟံးန့ၢ်ခိၣ်တယၣ်
လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, တၢ်ရဲလိာ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပာ်လုာ်ပာ်ပွၤလၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတဲသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်ဘူး
ဘူးတၢ်တၢ်.
- (၃) မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒီးမၤမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤဒီးထူလံၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤလုာ်လၢတၢ်ဒီးသၢ, ကဟုကယာ်, ဟံးယာ်ဟ
ယာ်, ဒီးစိာ်မူစိာ်ဂဲၤက့ၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဒီးဆဲးလၢဘၣ်ထွဲတၢ်
ပီးတၢ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖျၢၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲတဖၣ်

အိၣ်လိၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢၣ်ကရၢၢ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤ

ဘဉ်မနုအယိပဘဉ်ယိထံဃုသုဉ်ညါကုတၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူဒီးစံဉ်စိဉ်န့ဉ်တၢ်လီၤ တၢ်ကျဲသုဉ်တဖဉ်လဲဉ်

တၢ်သုဉ်ညါဟံပနီဉ်ကုပုထုလံဖိ ဒ်အမုၢ်ပုလၢအကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်ကုမုဖျၢဉ်န့ဆၢဉ်တၢ်မူတတၢ် ဃုဉ်ဒီးန့ဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤလၢ အတုလီၤတီၤလီၤအံၤ ဟဲခိဖျိအသးလၢအဝဲသုဉ်အတၢ်ဟံလုာ်ဟံပုၤ, တၢ်ပုးယိဉ်ဟံကဲ, တၢ်ဒီးသုဉ်ဒီးသး, တၢ်မၤဒီးမၤကဉ်, တၢ် သုဉ်ညါဆၢကုတၢ်ဘျးတၢ်ဖျိဉ်, ဒီးတၢ်အိဉ်မူသတြၢယုာ်တပုယိဒီးန့ဆၢဉ်တၢ်ဘဉ်တုလၢတၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ဒီးတၢ်ကွၢ်မူကွၢ်ကဲလိာ် သးအယိန့ဉ်လီၤ. ပုထုလံဖိအတၢ်အိဉ်စဲဘူးဒီးတၢ်ရဲလိာ်ဘဉ်ထွဲလိာ်အသးဒီးအဝဲသုဉ်မိၢ်ပံဖုဟီဉ်ကဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲဒီးန့ ဆၢဉ်တၢ်မူတတၢ်ဘူးဘူးတၢ်တံၢ်ဒ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤတၢ်လံအသးလၢအပုကွၢ်အနီဉ်လၢအကထိတဖဉ်ကထိ တချုးဒီးလၢတၢ်မၤ လဲၤအိဉ်ကီၢ်သန့ဒီးဟံခါ (ချုးစိ) ထံဂ့ၢ်ကီၢ်သးတၢ်ဟတၢ်ပြးသန့အိဉ်ထီဉ်ဒီးဘဉ်အဆၢကတီၢ်ဒုဉ်လဲဉ်န့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်စိဉ်ပီၢ် တၢ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်မၤနီဉ်မၤယါအိဉ်ဝဲအသိး, ပဲကညီပုထုလံဖိဖဲကီၢ်သုလုပုသုဉ်တဖဉ် ပဘဉ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်ဘဉ် တၢ်လံတၢ်ဆိဉ်တၢ်မၤနုၤ, တၢ်ကွၢ်တလီၤ, တၢ်မၤသံမၤဝီ, တၢ်မၤဆုဉ်မၤစိး, တၢ်ကျဲဉ်ကျိသ့ဉ်သန့, တၢ်အိဉ်တုာ်အိဉ်ကလိၤဒီးတၢ် ဟဲန့ဉ်လီၤကုဆုဉ်ပျီဆုဉ်ပမိၢ်ပံဖုဟီဉ်ကဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢကျဲအါမံအါကလုာ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးစးထီဉ်လၢအဲကလံးတၢ် မၤလဲၤအိဉ်ကီၢ်သန့ဒီးတုလီၤလၢပယိစိလိာ်စိပၤ, ကလုာ်ဒိဉ်စိ, မိအိဉ်ယၢၤ, သးမိစိရိအတၢ်မၤလဲၤအိဉ်ကီၢ်သန့အစိလံလံ လဲန့ဉ်လီၤ.

တၢ်မၤနုၤအိဉ်ယိဉ်ဒ်အံၤသုဉ်တဖဉ်အမဲာ်ညါ ပဲကညီပုထုလံဖိသုဉ်တဖဉ်ပတၢ်အိဉ်ဖျၢဉ်ဃုဉ်ခွဲးယၢ်လၢအဘဉ်တၢ်သုဉ်ညါဟံပနီဉ် အိဉ်ဒ်အမုၢ်ဂံၢ်ခိဉ်ထံးပုဟီဉ်ခိဉ်ဖိခွဲးယၢ်, တၢ်န့ၢ်သုန့ၢ်ပမိၢ်ပံဖုဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်, ဒီးအိဉ်အါပလုာ်လၢထုသန့ဒီးတၢ်ဆဲး တၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သုဉ်တဖဉ်ဘဉ်တၢ်လုာ်သုဉ်ခါပတၢ်, ထီဒါဒီးမၤဟးဂီၤအိဉ်တပယုာ်ယိန့ဉ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ဖဲအဲ ကလံးဟဲန့ဉ်လီၤမၤလဲၤအိဉ်ကီၢ်သန့ဖဲကီၢ်ပယိပုအဆၢကတီၢ်န့ဉ် ဒ်သိးတၢ်ဒိဉ်စိလုာ်ဘၢပဲကညီပုထုလံဖိသုဉ်တဖဉ်ကန့ၢ် အဂီၢ်လၢတၢ်တိာ်ကုာ်ကျဲခိဉ်သုဉ်အါမံအါကျါ အဝဲသုဉ်စူးကါစုာ်ကိးဝဲဒုဉ်တၢ်သးခုကစီဉ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢတၢ်ပျီာ်လဲကွၢ်ပု ထုလံဖိသုဉ်တဖဉ်မိၢ်လုာ်ပံလၢအတၢ်စုာ်တၢ်န့ဉ်ဒီးလုာ်လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒ်န့ဉ်အသိး, ဖဲပယိသးမိစိရိအတၢ် ဟတၢ်ပြးဒီးတၢ်မၤနုၤအိဉ်ယိဉ်အစိန့ဉ် ပဲကညီပုထုလံဖိသုဉ်တဖဉ်ပဘဉ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဒီးတၢ်မၤသံလီၤတုာ်ကွၢ်ပုပုကလုာ်အ မဲာ်ညါ တၢ်ဟဲန့ဉ်လီၤကုဆုဉ်ပျီဆုဉ်ပမိၢ်ပံဖုဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲဒီးတၢ်သးဆုဉ်ကွၢ်ပုလၢပမိၢ်ပံဖုအ “ကီၢ်” အံၤမ့ၢ် တၢ်လၢအလုာ်သုဉ်ခါပတၢ်ဒီးမၤဟးဂီၤပတၢ်ဆဲးတၢ်လၢခွဲးယၢ်ဒိဉ်ဒိဉ်မုာ်မုာ်န့ဉ်လီၤ.

ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, “ကီၢ်” လၢအမုၢ်ပဲကညီပုထုလံဖိတၢ်ဟတၢ်ပြးဒီးတၢ်ဟဆုာ်ရဲဉ်ကျဲဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ကျိကျဲသန့တခါလၢအ ကျိာ်ဘၢတၢ်ကိးမံကိးကပၤအံၤ မ့ၢ်နီဉ်ဝံာ်ခံလၢတၢ်ဟံးယၢ်ဟံးယၢ်ဒီးတၢ်စိဉ်မူစိဉ်ဂဲၤကုမိၢ်လုာ်ပံလၢတၢ်သိဉ်တၢ်သီတၢ်ဘျး, တၢ်ဒုဉ် တၢ်ထူဒီးလုာ်လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဘဉ်ထွဲဒီးယုာ်ကတၢ်ဟဆုာ်ရဲဉ်ကျဲန့ဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢၤ, တၢ်မူတၢ်မဲအါမံအါကလုာ်, နီၢ်ခိတၢ်လုာ်

အိတ်သးသမူဒီးတၢ်ဒုတ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်. ဒီးမ့ၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတၢ်ပၣ်ဖျိၣ်ပၣ်တံၤအလီၢ်ကံၢ်သး
အရူဒိၣ်တတီးလၢပဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၤပုၤခိဖျိတၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤတၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ဒီးနီဖျိဆူၣ်
ကွံၣ်ပုၤလၢပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအ “ကီၢ်” ပုၤအံၤပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢပယီၤသးမိၤစိရီၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဆိမိၣ်ဆိမးအဂီၢ်ထံးလၢအဂီၢ်အိၣ်
စဲဘူးထီၣ်သးလၢအမ့ၢ်“ကလုာ်ဒိၣ်စိသန့” လၢအအဲၣ်ဒီးမၤဟးဂီၤဒီးမၤလီၤတူၣ်ကွံၣ်ပဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိအလုၢ်လၢထူသန့
ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒီးတၢ်န့ၢ်သါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်သမၤအိၣ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤ, လၢတၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဂဲၤလိာ်ဒီးမၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်သကိးပထံၣ်ဂီၢ်သးတၢ်မိၣ်န့ၢ်သးလီၤလၢအမ့ၢ် “နီၢ်
ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်, တၢ်သဘျၢ, ဒီးတၢ်ထဲသိးတုၤသိး” ဒီးတၢ်ဒုးထူၣ်ဖျဲးထီၣ်ကွံၣ်ပသးလၢကလုာ်ဒိၣ်စိဒီးသးမိၤ
စိရီၤအတၢ်မၤန့ၤအိၣ်ယီၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၤတၢ်ပြဲတၢ်ပြဲသန့အဖီလၢအဂီၢ်, ကညီပုၤထူလံၤဖိဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ကီၢ်သုလုၤပုၤ
သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သးခုတလုၢ်ဒီးစုလီၤယုာ်တၢ်ထံၣ်စိတမံၤယီၤအပူၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဒီးသါလီၤပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ
လၢအမ့ၢ် “**ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်**” ဖဲလိပုၤလၢထီၣ် (၁၁) သိ, ၂၇၅၇ နံၣ် (လၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၁၈ သိ, ၂၀၁၈ နံၣ်) အတီၢ်
ပုၤန့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အံၤမ့ၢ်“**ဟီၣ်ကဝီၤလၢအမူ**” ဒီးလၢပျဲထူးတီးမးဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ,
တၢ်မူတၢ်မဲအါမံၤအါကလုာ်, ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါလီၤဆိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤလၢအမူအတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢအံၤ
ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်အရူၢ်အသးအခိၣ်သ့ၣ်သမံၤလၢအပၣ်ယုာ်ဒီး (၁) ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အိၣ်စဲဘူးလိာ်
အသးဒီးအဝဲသ့ၣ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဘူးဘူးတံာ်တံာ်, (၂) ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ပၢ်တၢ်ပြဲဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤ
သးအံၤအိၣ်ဖျါယံးယီၣ်ဒိၣ် ဒီးလဲၤတရံးအသးတပယုၢ်ယီၤ, (၃) ဒီးမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢ, တၢ်ဘျၢသဲးဒီးတၢ်ဒုၣ်
တၢ်ထူဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်စူးကါ (တၢ်မၤအိၣ်) ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, သ့ၣ်ဖိဝဲဖိ, ထံနီၢ်, တၢ်မူအါကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်
ဖးထီၣ်အီၤတုၤလီၤတီၤလီၤဒ်သိးယုာ်ကတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲဒီးတၢ်ကဟုကယၢ်ကုၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ^၄.

ဒ်န့ၣ်အသိး, တၢ်အရူဒိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကဟုကယၢ်ကုၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအဒီးသန့
ထီၣ်အသးလၢတၢ်မူထွဲမၤထွဲကုၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢအမ့ၢ် မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျီဝါမဲလၢခံၤလၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤလိာ်ပိာ်လီၤဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢ
အစံးဝဲဒၣ်, “တၢ်လၢထံကီၢ်အဟီၣ်ကဝီၤအံၤတၢ်ကဘၣ်အိၣ်ထီၣ်အိၣ်ကတၢ်ကတီးကုၤအိၤ, တၢ်ကဘၣ်ကတီးကဟုကယၢ်ကုၤ
တၢ်လၢသ့ၣ်ခံထံလၢာ်, ဒုၣ်ပီၤညၣ်ဖိ, လံၣ်ဖိယဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်သ့အယီၤဒီးပအိၣ်မူဘၣ်သ့စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်အိၣ်
တၢ်ယုတုၤလၢပနါဒုခံ, သံသ့ၣ်ဘိၣ်လုၤ, လီၤမူလီၤမၢ်, အချံအသၣ်အစၢ်မ့ၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ် (ပဝဲပုၤကူပုၤကညီ) ပမူတသ့
လၢစ့ၢ်ကီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ^၅”.

၄ <https://www.iccaconsortium.org/2019/11/25/icca-consortium-policy-brief-no-7-meanings-and-more/>

၅ <https://kesan.asia/resource/sustainable-forest-management-reflections-on-over-a-decade-of-indigenous-karen-community-forests/>

လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, ပဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်တူၢ်ခိၣ်ပၣ်သးကျၢမုဆုလၢတၢ်ဒီသဒီးကဟုကယၢ်က့ၤပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤခိၣ်ဖျါ တၢ်ပၣ်လၢ်ပၣ်ပွၤဒီးပၣ်ပနီၣ်လိာ်သး. နီၤပစံးတၢ်အသိးပုၤထူလံၤဖိအတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ဗဲ, တၢ်ကူၣ်တၢ်ဆး, လၢ်လၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ, ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢအဟံးန့ၢ်ခိၣ်တယၢ်လၢပုၤအါဂၤအတၢ်ပၣ်ဖျါမၤသကိးတၢ်ဒီးစုလီၤဃုာ်တၢ်ပၣ်လီၤသကိးတၢ်ဆၢတဲာ်တပူၤယီၤဖိပုၤအါဂၤတၢ်ဘၣ်သးအကျဲ (ဒိၣ်မိၣ်ခြွၢ်စံၣ်သန့) အံၤကမ့ၢ်ကျဲဃုထၢလၢအဂ့ၤတဘိလၢ တၢ်ခိၣ်ရိၣ်ဒီးပျီၣ်လဲကွံာ်တၢ်ပၤဆူၣ်ပၤစိး, တၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်ယီၣ်, တၢ်ဒိၣ်စိလုာ်ဘၢ, ဒီးတၢ်မၤလဲၤအိၣ်ကီၢ်သန့လၢအဆိၣ်သန့ဒီး မၤနးထီၣ်တက့ၢ်ဒိၣ်တၢ်တတၢ်တနါလၢအဘျးစဲလိာ်အသးလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအမ့ၢ် ခိၣ်ယၢၤန့ၢ်ဆၢတၢ်လုၤသုလုၤဂီၤဒီးတၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်အစၢအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယီၣ်အပူၤ, တၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီ, တၢ်စုတဘၣ်ယီၤတသ့ (တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ), စုကဝဲတၢ်သဘၣ်သဘၣ်ဒီးတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ, ဒီးတၢ်သုးလီၤသုးကျဲလၢအမၤတၢ်အသးလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီညါအံၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီ, လၢတၢ်ဒီသဒီးကဟုကယၢ်က့ၤပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအမ့ၢ်တၢ်တူၢ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒီးမၤကၢ်ကျၢထီၣ်က့ၢ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြးသန့, ဒီးလၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၢ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်အဂီၢ်, လၢစုလီၤဃုာ်တၢ်ပၣ်လီၤသးဒီးတၢ်ထံၣ်စိတမံၤယီၤအပူၤ တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်သကိးတၢ်ယီၤထံဃုသ့ၣ်ညါတခါအံၤန့ၣ်လီၤ.

ယီၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်အမ့ၢ်ဆဲးလၢဟီၣ်ကဝီၤလၢအမူ

ယီၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်လၢအဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်တၢ်ကျၢ်ဘၢအကူၤပျဲခဲလၢာ်အိၣ် (၁,၆၆၇,၃၅၅) (တကကွၢ်ဃုကလီၢ် ဃုကလးနွံကထိဒီးသၢကယၤယဲာ်ဆဲးယဲာ်) အ့ၢ်ကၢ် မ့တမ့ၢ် (၆,၇၄၇.၅ လွံၢ်နၢၣ်ဃုကံလိမံထၢၣ် (စကွဲယါကံလိမံထၢၣ်) အံၤမ့ၢ် “ဆဲးလၢဟီၣ်ကဝီၤလၢအမူ” ဝဲတတီၤ လၢအဒုးစဲဘျးက့ၤပဝဲပုၤထူလံၤဖိတၢ်လီၤစၢလီၤသ့ၣ်တစိဘၣ်တစိ (မိၢ်ပၢ်ဖဲလၢပုၤဒီးဖိလံၤခဲအံၤတစိ) ဒီးပၤယၢ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤခါတၢ်မၤအသးလၢအပူၤကွံာ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးဖိလံၤခဲအံၤဒီးလၢခံတစိကသုသ့ၣ်ညါနီၣ်ပၢ်, ပၣ်လုာ်ပၣ်ပွၤ, ဒီးစိာ်မူစိာ်ဂဲၤက့ၤအီၤခါဆူညါကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဟီၣ်ကဝီၤတတီၤလၢအဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤပုၤကုၤပုၤကညီအတၢ်ရုလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးန့ၢ်ခိၣ်ယၢၤ, ဒီသဒီးကလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်အလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးအတၢ်မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးပံးယၢ်ပၤယၢ်ဒီးစိာ်မူစိာ်ဂဲၤက့ၤလီၢ်ကဝီၤတၢ်စံၣ်စိတစိတစိဘၣ်တစိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဖီခိၣ်, တၢ်ယီၤထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအဟံးယၢ်ပၤယၢ်ဒီးပၤဖျါထီၣ်က့ၤပဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒီးထူထံးတၢ်လီၤစၢလီၤသ့ၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်တီၢ်ကူၣ်ကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအရ့ဒိၣ်အကျါတခါ လၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤယီၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်အဖီတၢ် (၃) ထံၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသး, ခိၣ်ယၢၤန့ၢ်ဆၢကံာ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျဲဒီတခါ ဒီးတၢ်မၤမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၆ <https://whc.unesco.org/en/culturalandscape/>

ယိဉ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ကရၢၢ်, မုာ်တြိာ်ကီၢ်ရၢၢ်စ့ၢ်ကီးမုာ်ဟီဉ်က
ဝီၤတတၢ်လၢအအိဉ်လၢပျဲးမးဒီးတၢ်ဇုာ်တၢ်ထူဒီးစံဉ်စိၤန့ၢ်တၢ်လီၤ
တၢ်ကျဲလၢအရူဒိဉ်လၢပျဲးထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အါမးန့ၢ်လီၤ.
မုာ်တၢ်ဇုာ်တၢ်ထူဒီးစံဉ်စိၤန့ၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအဘဉ်ထွဲလိာ်
အသးဒီးထံကျိထံကွာ်, ကစၢ်ကလိ, တၢ်လုာ်တၢ်တြိာ်, လိထံး,
လၢၢ်ပူၤလုၤပူၤ, ဒီးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်
ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီဉ်မၤယါက့ၤတၢ်ဇုာ်တၢ်ထူဒီးစံဉ်စိၤန့ၢ်တၢ်
လီၤတၢ်ကျဲဒ်အံၤ မုာ်စုလီၤဆိတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲလၢအရူဒိဉ်တခါလၢက
သ့ၣ်ဖျါထီဉ်က့ၤ လီၤကဝီၤပျဲးထူလံၤဖိအတၢ်တီၢ်နီဉ်ဖံးယာ်ဒီးတၢ်စံဉ်
ယဲၤယုၤကဒါက့ၤပမိၢ်ပာ်ဖံဖုဟီဉ်ကဝီၤ, နီၤပစံးတၢ်အသး“ဟီဉ်က
ဝီၤလၢအမူ” အတၢ်စံဉ်စိၤတဲစိၤ, စိၤပီၢ်တၢ်လဲၤခိဖျိ, ဒီးကညီပျဲးထူ
လံၤဖိအတၢ်ရၢၢ်လိာ်ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဇုာ်တၢ်ထူဘဉ်ထွဲဒီးဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်,
ထံကျိထံကွာ်, တၢ်မုတၢ်မဲအါမံၤအါကလုာ်, သ့ၣ်ပျာ်ဝဉ်ပျာ်, ဒီး
တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

“ပျဲးထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိဉ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကဟံး
ယာ်ဟၤယာ်ဒီးမၤဆူဉ်ထီဉ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်စူၢ်တၢ်န့ၢ်တၢ်
ဘဉ်ထွဲလိာ်သးလီၤလီၤဆိဆိဒီးအဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်, ဟီဉ်
ကဝီၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, ထံနိ, ပိဉ်လဲဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်, ဒီးန့ၢ်ဆၢဉ်
တၢ်အိဉ်ယၤဘဉ်ထွဲလၢအဂၤဒီးတကတီၢ်ယီၤအဝဲသ့ၣ်အ
မူအဒါအိဉ်လၢကဘဉ်ဒီးသဒါ, ကွၢ်ထွဲကဟုကယာ်ဒီး
စိာ်မူစိာ်ဂဲၤက့ၤတၢ်အိဉ်ယၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢဖိလံၤက
ဟဲလၢခံတစိၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ”

ဘီမုာ်စာဖျိဉ်ကရၢၢ်အလံာ်ဘီးဘဉ်ရၢၢ်လီၤလၢပျဲးထူလံၤဖိခွဲးယာ်
အဆာဖိ ၂၅

တၢ်ကတိၤဝီၤသြဲၤလၢအရူၤဒိၣ်တဖၣ်

ပှၤထူလံၤဖိ

တၢ်ကတိၤ “ပှၤထူလံၤဖိ” တဖျၢၣ်အံၤ ထံၣ်ကီၢ်ဘီၣ်မုၢ်ပတီၢ်တၢ်ထီၣ်ယူၤဒီးပၢ်ပနီၣ်အိၣ်မ့ၢ်တနီၣ်ဒၣ်လဲၣ်ဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်ပဝဲကညီဖိလၢ အဟံၣ်ပနီၣ်ဒီး ဒီးကိးလီၤအသးလၢပှၤထူလံၤဖိဖိယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၣ်ကရၢၢ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်ဖဲကီၢ်သုၤလၢပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ထုးဖျါထီၣ် အခီပညီၣ်လဲၣ်အံၤအသးန့ၣ်လီၤ. ပဝဲကညီကလုာ်ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၣ်ကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ပဒီးကိးလီၤပသးလၢပှၤထူလံၤဖိအံၤမ့ၢ် လၢပအိၣ်ဒီးပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် “ကီၢ်” လၢအမ့ၢ်ပတၢ်ဟဲလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အလီၤ, ပဒုပီၤလီၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်ဒီးလိာ်, တၢ်ဘျီတၢ်ဘါအိၣ်ထီၣ်အလီၤ, လၢအဒုးစဲဘူးက့ၤစိပီၤတၢ်ဘျးစဲဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးစးထီၣ် လၢပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢပှၤဒီးတုၤလီၤလၢပစိၤခါကတီၢ်ဒီး ဖိစိၤလံၤစိၤဆူညါသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ. နီၣ်ပမ့ၢ်ပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အ သး, ပအိၣ်ဒီးပတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, တၢ်လုာ်တၢ်သး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်စိၤ, ဒီးတၢ်ဒုၣ်လီၤဘိးလီၤမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါ ထီၣ်က့ၤပတၢ်ရဲၣ်လိာ်, အံးထွဲကွၢ်ထွဲ, ယူးယိၣ်ဟံၣ်ကဲ, ဒီးပၢ်လုာ်ဟံၣ်ပှၤက့ၤန့ၣ်ဆၣ်တၢ်ဘၣ်တ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ခီဖျိတၢ်ကွၢ်မူကွၢ်ကဲဒီးတၢ်မၤ ဒီးမၤကၣ်လိာ်သးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးလုာ်လုာ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအစိၣ်ကဖိဒီးမၤကၢ်ကျဲၤထီၣ်က့ၤပတၢ်သံၣ် ခွဲၣ်ကတီၤဒီးကဟုကယၢ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, သ့ၣ်ဖိဝဲဖိ, ထံၣ်ကျိထံၣ်ကွၢ်, န့ၣ်ဆၣ်တၢ်မူတၢ်မဲၤအါကလုာ်အံၤမ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးထီၣ် ဖိလံၣ်ဖိ နီၣ်ပယုာ်ကတၢ်မၤကျဲၤလၢမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၤဝါမဲၤလၢပှၤသ့ၣ်တဖၣ် သိၣ်လိမၤပှၤ, ထုးစုန့ၣ်ကျဲ, ဒီးအိၣ်မူမၤပှၤအိၣ်ဝဲအသးန့ၣ်လီၤ.

ပဝဲပှၤထူလံၤဖိနီၣ်ခိၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူလၢအဟံးန့ၣ်ခိၣ်တယၢ်လၢန့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအမ့ၢ် တၢ်ထူအိၣ်စံာ်ဖဲအိၣ်ခုး, တၢ်သ့ၣ်တၢ် ဖျးဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အရၢၢ်အသးအရူၤဒိၣ်တခါလၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤပလုာ်လုာ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်မ့ၢ်တၢ် န့ၣ်လီၤ. ပအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးပတၢ်စံာ်စိၤတဲၤစိၤ, ပလုာ်ဖိထါဖိ, ပကျိၣ်ဒီးပလံာ်ပလဲၢ်, လုာ်လုာ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလီၤလီၤဆီဆီအံၤ အမ့ၢ် တၢ်ကူတၢ်သး, တၢ်ဒုတၢ်အူသံကျိပီးလီ နီၣ်အမ့ၢ်ကျိၣ်, ပီၤကူ, စၢ်စံးမိၤဖိ, တနၢ်က့ၣ်ကျိၤတၢ်စုသ့ၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအမ့ၢ်တၢ် ပိာ်တၢ်ပျီ, တၢ်ဘျးတၢ်ထါ, ဒီးတၢ်ထွဲတၢ်ကးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ကီၢ်တဘျီအတၢ်ပတၢ်ပြးသန့လၢခံၣ်လၢပှၤအိၣ်ဝဲအသး, ပအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးထံဖိကီၢ်ကစၢ်လၢအတီခိၣ်ရဲၣ်မဲၤဒီးဟံးထီၣ်ဖိထီၣ်က့ၤကီၢ်ဒီးတဘျီအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤလုာ်လုာ်ထူသန့ဒီးတၢ် စုၢ်တၢ်နၢ်ကျိၤကျဲၤအိၣ်ဝဲအသးန့ၣ်လီၤ. နီၣ်အသး, ပအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးဘျီၣ်လၢအမ့ၢ်ထံဖိကီၢ်ကစၢ်^၇ (ထံခိၣ်ကီၢ်ခိၣ်) သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ် မၤလီၤလၢတၢ်စံာ်ညီၣ်ပီတု, တၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်, တၢ်သိၣ်ဖိဆိလံ (တၢ်သိၣ်လီၤဖိသိၣ်လီၤလံ), တၢ်နီၤဟ့ၣ်နီၤခိတၢ်စုသ့ၣ်ခိၣ်ဘၣ်, တၢ်တူၢ်လိာ်တမ့ၢ်တဖျါ, တၢ်တုတၢ်ဖျိဒီးတၢ်ဟူထီၣ်မိၤထီၣ်က့ၤတၢ်သံတၢ်ပျီအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးအဂုၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢ ပဝဲကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် “ဘျီၣ်” မ့ၢ်ကူၣ်သ့ၣ်ညါအလီၤခါသးတတီၤ လၢအဟံၣ်ဖျိၣ်ဟံၣ်တံၤယၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤယုာ်ဒီး တၢ်ပိးတၢ်လီထူလံၤလၢအဘၣ်တၢ်ဟံးယၢ်ဟံးဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤတုၢ်လံၤအီၤလၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအစိၤ, ဒီးတကတီၢ်ယီ မ့ၢ်တၢ်ဖဲလိမၤဒီးအလီၤ

၇ ပှၤထူလံၤဖိတၢ်ကတိၤလၢအမ့ၢ်ထံခိၣ်အခီပညီၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကီၢ်ဒီးတဘျီပှၤအခိၣ်တကၤလၢအပတၢ်လၢထံတကၤပဒီးမ့ၢ်လၢကီၢ်ကစၢ် (မ့တမ့ၢ်) ကီၢ်ခိၣ်ကီၢ်ခိၣ်တခါမ့ၢ် ပှၤလၢအပတၢ်တၢ်ဒီးဘၣ်မၤဂုၤမၤဝါတၢ်လၢခိၣ်တကၤပဒီးလုာ်လုာ်ထူသန့, တၢ်စုၢ်တၢ်နၢ်ဒီးတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အိၣ်ဝဲအသးန့ၣ်လီၤ.

တတီးလားတၢ်သိၣ်လိမၤယုၤဒီးစိၣ်ခိၣ်ကွၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဆူ ဖိလံၤကဟဲလၢခံတစါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အရူၢ် အသးလၢထးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်ကွၢ် ပဲကညီပုၤထူလံၤဖိဒ်အမ့ၢ်ပုၤတကလုာ်လၢအလီၤဆီန့ၣ်ဒီးပုၤကလုာ်လၢ အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်သ့ၣ်အကျါတခါလၢပဟ်ပနီၣ်ဒီးဒီးကိးလီၤပသးလၢပမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိတခါ ဟဲခိၣ်ဖျါအသးလၢပတၢ် ဂၤလိာ်ထီၣ်ဒီးဟံၣ်ဆၢကွၢ်တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးတၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်ယီၣ်လၢကမၤလီၤတူၢ်ကွၢ်ပစၢၤ, ခိၣ်ဖျါတၢ်ဟဲန့ၢ်လီၤကွၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဒီးန့ၢ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးယုၢ်လီၤကွၢ်ပလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ လၢပကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်လဲၤခိၣ်ဖျါတၢ်လံ အီၤအစၢ်တဖၣ်အစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. လၢပပဲပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်ဒီးန့ၢ်ကွၢ်တၢ်တီတၢ်တၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကွၢ် ယုၢ်ကတၢ်အိၣ်မူခါဆူညါလၢအလၢပဲၤဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီၢ်ခိၣ်ဖျါတၢ်သ့ၣ်ညါပဟ်ပနီၣ်ဒီးတၢ်မၤကၢၢ်ကျၢထီၣ်ကွၢ်ပပဲပုၤထူလံၤဖိတၢ် သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးကွၢ်ဂီၤသန့, မၤမူမၤဂဲၤဒီးဟံးယာ်ဟံးယာ်ကွၢ်ထူလံၤတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျါအကျဲးဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအ တၢ်မ့ၢ်တၢ်လၢတဘျီအခါဘၣ်တၢ်ယုၢ်လီၤမၤကွၢ်အီၤ, ဒီးသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤဒီးကဟုကယာ်ကွၢ်ပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲး, တၢ်န့ၣ်တၢ်ထူဟီၣ်ကဝီၤ, ဒီးန့ၢ်ဆၢတၢ်မူတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအပူၤဖျးဒီးပုၤမၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့, ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့, ကလုာ်ဒိၣ်စိ, မိၤအိၣ် ယၢဒီးသုးမိၤစိရိၤအတၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်ယီၣ်, တၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤ, ဒီးတၢ်ကွၢ်ဆူၣ်ပျီဆူၣ်ကွၢ်ဂီၤအကလုာ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢပမ့ၢ်ကွၢ်လၢဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢစၢ်ဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပုၤထူလံၤဖိခွဲးယာ်ပုၤတခါ, တၢ်အရူၢ်အသးအခိၣ်သ့ၣ်လၢ အဟံၣ်ဖျါထီၣ်ကွၢ်ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တခါ ကျၢ်ဘၢဝဲဒ်တၢ်ဂ့ၢ်ဒ်လၢအသးန့ၣ်လီၤ. ပုၤထူလံၤဖိစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ,

- ပုၤတဂၤလၢလၢ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤတတၢ်တဖုဒိတကရၢလၢအဒီးကိးလီၤအသးဒီးတူၢ်လိာ်ပဟ်ပနီၣ်လီၤကွၢ်အသးဒ်အမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိ အသး,
- ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စံၣ်စိတဲစိဒီးစိပီၢ်တၢ်လဲၤခိၣ်ဖျါလီၤတၢ်လီၤဆဲးတပယုၢ်ယီၤလၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်ကွၢ်အဝဲ သ့ၣ်တၢ်ဟဲန့ၢ်လီၤအိၣ်ဆိးတချုးဒီးလၢပုၤလၢအမၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့သ့ၣ်တဖၣ် ဟဲန့ၢ်လီၤဒီးဘၣ်အဆၢကတီၢ်,
- ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအတၢ်ရၢလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဒီးန့ၢ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢ (ခိၣ်ယၢန့ၢ်ဆၢ) သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အိၣ်စဲလီၤအသးကျၢမုဆူ,
- ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအိၣ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီ, မ့ၢ်ကျိၢ်ဝဲကွၢ်, မ့တမ့ၢ် ထံရူၢ်ကီၢ်သးသန့လီၤလီၤဆီဆီ,
- ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအိၣ်ဒီးအကျိၣ်, လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်စုာ်တၢ်န့ၢ်လီၤလီၤဆီဆီ,
- တမ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအဲၣ်ဒီးဒိၣ်စိဒီးဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်ဘၣ်, ဒီး
- မ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဟံးယာ်ဟံးယာ်ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤကွၢ်အဝဲသ့ၣ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုတၢ်ဖဲတၢ်မၤအလုာ်အလၢဒီးတၢ်မၤအကျိၢ်အ ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဟုကယာ်ကွၢ်ခိၣ်ယၢန့ၢ်ဆၢဒီးန့ၢ်ဆၢတၢ်မူတတၢ်ပုၤတတၢ်လီၤလီၤဆီဆီတဖုအသးန့ၣ်လီၤ.

၈ https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/5session_factsheet1.pdf

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်ဒုၣ်

လာပဝဲကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ
မ့ၢ်လုၢ်လၢ်တၢ်မၤဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီမိၢ်ပှၤအရူၤဒိၣ်အကျါ
တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူမ့ၢ်ဝဲ ကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်
တဖၣ်အတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်, တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်ဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့
ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအရူၢ်အသးတခါ လၢအအိၣ်ပၢ်တၢ်လံ
ဒီးတၢ်မူထွဲမၤထွဲတၢ်လံအီၤလၢခံလၢပှၤလံလံလံန့ၣ်လီၤ.
တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်အါမံၤအါကလုၢ်လၢကညီပှၤထူလံၤဖိ
သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၤပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်
ထူဘၣ်ထွဲဒီးနီၢ်ခိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်
လဲၤတရံးအသးလၢတနံၣ်အတီၢ်ပှၤ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်
ထွဲဒီးတၢ်ကူလဲၢ်မၤကၤ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လဲၤ
တၢ်က့ၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, လုၢ်လၢ်ထူသန့ တၢ်ဃုအိၣ်
ဃၢ်အီၤတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, တၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်
ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဃီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, သ့ၣ်ဖိဝဲဖိဒီး
တၢ်မဲတၢ်မၤဒီးတၢ်တ့ဟံၣ်တ့ဃီ နီၤပစံးတၢ်အသိး, ပှၤသ့ၣ်
က့သးပှၤအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်လၢ ထံတၢ်ပှၤန့ၣ် ပှၤတ
ဘၣ်တ့ဟံၣ်တ့ဃီဒီးသ့ၣ်ထီၣ်န့ၣ်ထီၣ်သဝီ လၢတၢ်က
အိၣ်ဆိးဖဲအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်အဂီၢ်ဘၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ
နီၤအံၤ ထံဒိၣ်ဃီၣ်ပှၤဒီးတၢ်ဃုၢ်ပှၤဖျဲးသးတသ့ဘၣ်အလီၢ်
အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, မ့ၢ်ဆ့ၣ်
မ့ၢ်ဂီၤတၢ်ကတိၤလၢတၢ်နီၢ်ပၢ်အီၤညီဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ကတိၤ
“တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ” တခါမ့ၢ်ဝဲဒုၣ်တၢ်လၢပကြးမၤ (မ့တမ့ၢ်)
တကြးမၤအီၤ, ဒီးတၢ်လၢပကြးမၤဆဲး (မ့တမ့ၢ်) တၢ်
လၢပတကြးမၤဆဲးအီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်
ထူအံၤမ့ၢ်ကျဲသန့ (ဖိလံစံၣ်) ဖးဒိၣ်တခါလၢအမ့ၢ်တအိၣ်

ကွဲးလီအသးလၢလံာ်ပုလဲာ်ပုဘၣ်ဆၣ်, ဘၣ်တၢ်ဟံးဃာ်ဟးဃာ်ဒီးစိာ်မူစိာ်ဂးအီၤခိဖျါလုာ်ဖိထီၤဖိ, တၢ်ကတိၤဒီး, ထူလံာ်တၢ်စံာ်ဃာ် တဲဃာ်, မ့ၢ်ဝါခိာ်ပုၢ်ဝါခဲအတၢ်သိာ်ဖိဆီလံာ်, လုာ်လၢထူသန့အမူးဒီးဘျီတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ, နီၢ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူ, တၢ်ဟးဆၢရဲၣ် ကျဲၤဒီးတၢ်သံာ်ခွဲၣ်ကတိၤကျဲၤန့ၣ်တၢ်မူတတၢ်, သ့ၣ်ပုၢ်ဝါပုၢ်, ထံနီၣ်တၢ်အိၣ်ယၤ, ဟီၣ်ခိာ်ကပံာ်, တၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်, ဒီးတၢ် အဂုၤအကသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကညီပုၤထူလံာ်ဖိတၢ်သိာ်တၢ်သီတၢ်ဘျီမိာ်ပုၢ်တခါအသိး တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူလၢအကျါဘၢဃုာ်အသး သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်မၤလဲၢ်မၤကၤ
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်လဲၢ်တၢ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဃုာ်တၢ်ဟး
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ကူၣ်မုၢ်မၤဝဲၤ
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်အိၣ်ဟံာ်ဆိးဃီ
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ပိဆၢအိၣ်ပွဲၤ
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါ
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်သူတၢ်ပိးဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ဃးဒီးတၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်မူအါကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢတၢ်ဒုၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်အပနီၣ်တခါ (တၢ်စူၢ်တၢ်နာ်အတၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်) အယီၤ အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်နာ်ဒီးမူထွဲ မၤထွဲသကိးအီၤယုယုဖိးဖိးဒီးတုၤလီၤတီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်မၤထွဲတၢ်ပနီၣ်လၢအကမၤအသးတခါခါလၢပုၤသ့ၣ်ကသးပုၢ်တီၢ်နီၣ် ဖိးဃာ်အီၤဖဲအဝဲသ့ၣ်ကမၤတၢ်တခါခါ (မ့တမ့ၢ်) ကဃုာ်ကဟးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤမ့ၢ်ဝါခိာ်ပုၢ်ဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ် မၤလိာ်ပိာ်လီၤဖိလံာ်လၢတၢ်ကတိၤဒီးတဖျါလုာ်လၢအမ့ၢ် “တၢ်ဒုၣ်အိၣ်ပုၤ တၢ်ဆဲအိၣ်တီၢ်, ပဒုၣ်တၢ်န့ၣ် ပဟးတၢ်ပုၤ, ပဂ့ၢ်တၢ်ပုၤ ပဟးတၢ်ဖျဲး”, န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ဒုၣ်အိၣ်ပုၤ တၢ်ဆဲအိၣ်တီၢ်-တၢ်အံၤအခီပညီစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ နမ့ၢ်ဒုၣ်တၢ်န့ၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ဒုၣ်အီၤတုၤအဝံၤ (အဒိ, နမ့ၢ်ဒုၣ်အိၣ်မ့ၢ် ၁၂ နာ်ရံၣ် န့ၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ဒုၣ်အီၤတုၤအန့ၣ်ရံၣ်ပွဲၤထီၣ်) န့ၣ်လီၤ. ဒီးဘၣ်ထွဲဒီးတၢ် ဂ့ၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ဆဲတခါအခီပညီဟံးဖျါထီၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ တၢ်မ့ၢ်ကဆဲဖဲနကဟးမ့ၢ်ဂုၤ (မ့တမ့ၢ်) ဝံထီၣ်ထၢၣ်အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဂုၤ အလီၢ် အိၣ်လၢနကဘၣ်အိၣ်ကတီၢ်တဖၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ. နကဘၣ်လဲၢ်တၢ်တဘျီဃီဖဲတၢ်ဆဲဝံၤအလီၢ်ခံတဘျီဃီဘၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ် နၤတၢ်တမံၤမံၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးနကသါပုၤနီၣ်ဘၣ်ဖုးနတၢ်ဖိတၢ်လံာ်တခါခါ မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခါကမ့ၢ်တၢ်လီၤပျံလီၤဖုးဒီးတၢ်မၤ တံာ်တၢ်တၢ်ကအိၣ်ဘၣ်ဖုးအသးလၢနတၢ်လဲၤကျဲအဆၢကတီၢ်အယီၤန့ၣ်လီၤ.

- ပဒုတ်တန်၊ ပဟးတန်ပူ-တန်အံအခိပညီစံးတန်န့ၣ်မ့ၣ်ဝဲတန်ဒုတ်တန်ထူလၢနမအီၤန့ၣ်နမ့ၣ်မအီၤတူလၢအကတၢ်ဒ်တၢ်ပာ်ပနီၣ်အသိးန့ၣ် နတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤကပူဖျးဒီးတၢ်တတၢ်တနါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပဂ့ၢ်တန်ပူ, ပဟးတန်ဖျး-တန်အံအခိပညီဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒုတ်လၢ ဖဲနဒုတ်တန်အဆၢကတၢ်ပှၤတဂၤလၢ်လၢ်မ့ၢ်ကွဲၣ်ဘဉ်ဖးနလၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤတမံၤလၢ်လၢ်အဆၢကတၢ်န့ၣ် အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘဉ်ဂ့ၢ်လိာ်အီၤတူအနၢ်ဒ်သိးနသုတမၤကမၣ်ဒီးလုာ်သ့ၣ်ခါပတၢ်တၢ်ဒုတ်တန်ထူတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျါလၢနဂ့ၢ်လိာ်တၢ်န့ၢ်အယိ ဒ်ပှၤထူလံၤဖိတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိးနဟးတၢ်ကပူဖျးဒီးတၢ်အတၢ်သီက့ၢ်ဂီၤအကလုာ်ကလုာ်အမဲၣ်ညါသံဘီသံမုၢ်ကစၢ်ကအံးထွဲကွၢ်ထွဲနဖဲနလဲၤတၢ်က့ၤတၢ်ဆၢကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးတၢ်ဒုတ်လၢအဂ့ၢ်အဂၢၢ်အမ့ၢ် ဂုၢ်ဘျီၣ်တၢ်က့ၢ်, လံာ်ဖိယဲဖိစံာ်တၢ်က့ၢ်, သ့ၣ်ကၢ်တံာ်က့ၢ်, တၢ်ဟံကိးဖဲတၢ်ကူးလီၤဖဲလီၤဒူခံ, ဒီးတၢ်မၤလၢ်ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိ (မ့တမ့ၢ်) ထီၣ်စၢသံအသးဖဲတၢ်ဖဲလီၤဒူခံသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကညီပှၤထူလံၤဖိယိာ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကိာ်ရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒုတ်အီၤဒီး မ့ၢ်တၢ်ဒုတ်အတၢ်ပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်အသးသတူၢ်ကလၢ်လၢမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒုတ်လၢတၢ်တံာ်တၢ်ကအိၣ်ထီၣ်အသးဖဲနတၢ်လဲၤက့ၤအဆၢကတၢ် (နတၢ်လဲၤက့ၤတဘျီတဆီၣ်ဘဉ်)န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုတ်န့ၣ်ကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒုတ်အီၤလၢအဆၢကတၢ်တကတၢ်ဒုတ်ဝဲစုာ်စုာ် ဒ်မိာ်ပာ်ဖဲလၢခံလၢပှၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်ပနီၣ်ယာ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဒုတ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်မၤအီၤသ့ၣ်ထဲလၢပှၤထူလံၤဖိအနီၢ်ကစၢ်အကီၢ်ဒုတ်ဝဲအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ဒုတ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဒုတ်သံလၢ, တၢ်ဒုတ်ပျဲလၢ, တၢ်ဒုတ်လီၤလၢ, တၢ်ဒုတ်ထီၣ်လၢ, တၢ်ဒုတ်တၢ်လၢပှၤ, တၢ်ဒုတ်ပှၤထီၣ်လိ, တၢ်ဒုတ်ဘုခိၣ်ထံး, တၢ်ဒုတ်တၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤဒီးသ့ၣ်ကၢ်လၢ်ရံး, တၢ်ဒုတ်ဒုတ်ကွီၤတၢ်ဟံ, တၢ်ဒုတ်ဘုပျီၣ်သိၣ်ဘုကလၢဒီးတၢ်အဂ့ၢ်အဂၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ကတိၤလၢအမ့ၢ် “တၢ်မၤဒုတ်” တခါအခိပညီစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဒုတ်လၢပှၤမၤဝဲဝဲဒီးပှၤဒုတ်ထွဲအခံအယိပှၤကိးအီၤလၢတၢ်မၤဒုတ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပဟ့ၣ်တၢ်အဒိအသိး, တၢ်မၤဒုတ်ခးခိဖျါတၢ်ဖိလံၤဖိယာ်အိၣ်ဘုဒီးမၤဟးဂီၤဘုဟုအယိ ပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဖုံအီၤလၢဘီၣ်ဆံာ်, တၢ်မၤလီၤလံးမၤလီၤတၢ်ခိဖျါတၢ်ဘျးသိၣ်ကွီၢ်ယုအံၤ မ့ၢ်ဒ်သိးမူခိၣ်ကစူ (မ့တမ့ၢ်) ဘဉ်တခါမူခိၣ်စူထံမ့ၢ်အါတလၢတခါ ဒ်သိးအကပတုာ်ကွံာ်စံးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်မၤဒုတ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဖဲတၢ်လုာ်ခးသးခးဒီးတၢ်တမိၣ်ခးအဆၢကတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပှၤလုာ်ခးသးခးဒီးပှၤတမိၣ်ခးအဆၢကတၢ်န့ၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘဉ်ဒုတ်အီၤဖဲတၢ်မၤဝဲတူလၢမုာ်ဆ့ၣ်ဝါထီၣ်အသိတနံၤ ဒီးခးကစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဘဉ်လဲၤန့ၣ်ဆိဖဲခးပှၤဝဲအလီၢ်ခံမး ပှၤလၢအဂၤလဲၤန့ၣ်ဝဲဒုတ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤတဂၤလၢ်လၢ်မ့ၢ်လဲၤန့ၣ်လီၤဆိဖဲခးပှၤ တချုးဒီးလၢခးကစၢ်လဲၤန့ၣ်လီၤဆိဒီးဘဉ်တခါ ဒ်တၢ်ဒုတ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲသိး တၢ်ကအိၣ်လိးအီၤခိဖျါတၢ်ဟ့ၣ်ခုၣ်က့ၤတၢ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံဓိဉ်

ခပုကရုၢ်, လုၢ်သီကီၢ်ဆဉ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရုၢ်
ဃိၣ်လိၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရုၢ်
ကီၢ်သူလုၢ်

က စာသိသံသရာပျာထူလံဖိဖိယိပ်လိပ်တံမုတ်တံခွန်ကရားသုတဖန်သုတညါအီလအမုတ်
 “သိသံသရာ” အံမုတ်တံခွန်တံထူ, တံသုတံပျီ, ဒီးကစာစီဆုံတတီလအအိန်သုတ
 လီအသးဖဲလဲခံကီ, ခုပုကရု, လူသီကီဆပ်, မုတြီကီရု, ကီသုလုပုနုလီ, လဲခံ
 ကီလဟီခိန်မဲဖဲခိန်အကီပုအိန် (ထံဆာကီဆာအလဲအထီ) ခံကလးအကံဘျဲအံ
 ဟံခိန်ခဲလက်အိန်ဝဲဒ် (၃၇) ဖျာနုလီ, လီကဝီပုထူလံဖိဖိလဲခံကီသုတဖန်အတံ
 လုအိန်သးသမုခိန်သုတခိမုဝဲဒ် တံထူစံဖဲဒီးတံဘျဲတံဖိသုတဖန်နုလီ, ဒ်လီ
 ကဝီသုကုသးပုလအချးနုဒီးဒုသဝီအကံထံစီပီသုတဖန်စံးဝဲအသီး, တံဟဲသုထီ
 ဆီလီလဲခံကီအံ ကအိန်တံလံပုအစီတဆံဘျဲတုမုဆါတနုအံနုလီ, ဒ်ဟီခိန်
 မဲဖဲခိန်တံဒါလီသးအိန်ဝဲအသီး, သိသံသရာအံအိန်သုတလီအသးဖဲလူသီကီဆပ်အမုတ်
 ထီကလံစိတကပု ဒီးကတံဖဲတီအကီရုဒီးကရုနုနုကီလအမုတ်ဘီဟုဂံအကီဆပ်အဆာ
 တီတီနုလီ, ကစာသိသံသရာအီခိန်အံတံလုတံပျီဝဲအယိဖဲနအိန်လကစာအီခိန်နကွံလီ
 တံဆုကစာခိန်ထံးဝဲတရံနု နကထံပျါလကစာလအအိန်ဝဲတရံအီတဖန်မအသးဒ်ဆီ
 ဖိလအအိန်ဝဲတရံအမိပုကဝီကျီအသီးနုလီ.

သိသံသရာအံမုတ်စုကီစံစီနကစာတဖျာလအမံဟုသုပျါလအဘျဲတံဟံလုဟံပုအီ
 လကညီဖိလတံလီအါတီယုဒီးကလုနုလအသုတဖန်နုလီ, မုဝါခိန်ပုဝါမဲသု
 တဖန်စံးယဲဝဲဒ်လတံလသိသံသရာကစာအံအမဲသုနုကွံလီတံဆုမုတြီကီရုတ
 ခီယဒီးမုမုလကစာအကီခံတခီယနုမုဝဲဒ်ကရုနုနုကီလအအိန်လီ, လမုထီတကပုနုပ
 ယိသဝီလကရုနုနုကီအိန်သုတလီအသး, လကစာအမုတ်နုတခီစံးဒုသဝီလအအိန်ဖဲယိပ်
 လိပ်တံမုတ်တံခွန်ကရု, မုတြီကီရုအိန်ဝဲဒ်ဒီး, မုမုလကလံစိတကပုတခီ ကျဲခံသဝီ
 လအအိန်ဝဲသိသံသရာတီအုပုထူလံဖိကရု, တီအုကီရု, ဒီးလကလံထံးတခီမုဝဲကညီထူ
 လံသဝီလအမုတ်လဲခံသဝီလအအိန်သုတလီအသးဖဲယိပ်လိပ်တံမုတ်တံခွန်ကရု, မုတြီကီ
 ရုအပုနုလီ, ဒ်လီကဝီပုထူလံဖိဖိလဲခံကီသုတဖန်စံးယဲဝဲအသီး, သိသံသရာအံမုတ်
 ကစာစီဆုံလမုပုဒီးတံသုတံပျီအိန်ဆိအလီအကျဲတတီနုလီ, ကစာသိသံသရာအံအ
 မုတ်သုတံပျီအလီအကျဲတတီအယိ ပမုပပုစံးယဲဝဲစုကီဝဲလအပုကွံအနုလအကယု
 ယုယုနု ဖဲပုလုလီခါထီဒီးဟးထီဟးလီစုဒီးအဆာကတီနု နမုလဲထီလအအီခိန်

၉. ကညီဖိခိန်ယုဒီးပုဂံတံမုတ်ဘုးစကရု (ခဲစိ). (လိဒ်စဲဘျဲ ၂၀၁၈). “ကညီထူလံတံယဲပု-လုလုထူသနုဒီး
 တံဆဲးတံလု, တံလုအိန်နီခိသးသမုဒီးနုဆာတံအိန်ယု”. ဝါနုဒါစဲကျဲးတး, ဝုကံမဲ, ကီကွီတဲး.

ဒီးနကထံၣ်ဘၣ်လၢမိၢ်ဟဲသၣ်အထူၣ်, တကီၤသၣ်ထူၣ်, တအူထူၣ်, တကျၢထူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးပူၤကဝီၤပူၤကဝီၤ ပှၤသ့ၣ်လီၤပၢ်ပာ်အိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ.

အနီၣ်နီၣ်တခီတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ပှၤတသ့ၣ်အီၤဘၣ်ဒီးလီၤကဝီၤပူၤထူၣ်လံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢကမ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ပျီၤက စၢ်သ့ၣ်လီၤပၢ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသး, သ့ၣ်မ့ၢ်လၢပှၤဖိအိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အလီၤ ညီန့ၢ်တၢ်လီၤဖဲပှၤတၢ်မံတၢ်အိၣ်ဘျးအလီၤတဖၣ်တၢ် ကတီၤပူၤပာ်အိၣ်လၢပှၤလဲၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကစူးကါအိၣ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဆိတမံၤတခီ, ပှၤလဲၤတၢ်ဖိလၢအသ့ၣ်ဘျး သးဘျး, ကတီၤတၢ်တီတီလီၤလီၤဒီးသ့ၣ်ညါဆၢကတီၤတၢ်ဘျးတၢ်ဖျိသ့ၣ်တဖၣ်ကစူးကါအိၣ်အိၣ်ဘၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိၣ်ဒီးသ့ၣ်မ့ၢ်ယိၣ်ဝဲဒၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤတၢ်ကတီၤတၢ်ဆၢကတီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသး, ဖဲအဝဲသ့ၣ်အိၣ်အိၣ်ဒီးကစူးကါတၢ်အိၣ်ယၢၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဝံၤအ လီၤခံကွၢ်ထွဲကတီၤကတီၤန့ၢ်ကတီၤအိၣ်အိၣ်ထံးခိၣ်ဘိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, မ့ၢ်ပှၤလၢအသ့ၣ်တဘျးသးတဘျး, ကတီၤနီၣ် စံၣ်နီၣ်စိတၢ်, ဒီးဆိၣ်တၢ်ထုတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တခီ တထံၣ်ဒီးတစူးကါဘၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်အံၤဘၣ်, မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘၣ်တခီမ့ၢ်ထံၣ်ဒၣ်လဲၣ်စူးကါ ဝဲတသ့ဘၣ်ခီဖျိလၢသ့ၣ်မ့ၢ်အံၤအတၢ်အုၣ်သံကျၢ်သံအယိၣ်ဒ့ၣ်အူဝဲဒၣ်တကဲၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံၣ်ခိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ပျီၤကစၢ်အံၤ မ့ၢ်ပှၤကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟဲလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဒီးလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အလီၤတတီၤန့ၣ် လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသး, ပှၤမ့ၢ်ပှၤပှၤလၢအသ့အပျီၤ ဒ်အမ့ၢ်ဖုမိၢ်တီၢ်, ဖုတကဲးလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ်ဖုထိးမဲပၢ်, တနၢ်ရီၤဒီးဖုကတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဒီးအတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အလီၤတတီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်လုၢ်လၢ်ထုသန့တၢ်စုၢ်တၢ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲအသး, ကစၢ်သီသံၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်စိတၢ်ဆုၢ်အလီၤတတီၤအယိၣ် ပှၤကညီဖိလၢအအိၣ်မူပျဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝါဒီးတၢ်တီတၢ်လီၤ သ့ၣ်တဖၣ်တုၤမ့ၢ်အသံဝံၤအလီၤခံန့ၣ်ကက့ၤအိၣ်ဆိးဘၣ်က့ၤဝဲမဲကစၢ်သီသံၣ်ပျဲဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်သ့ၣ်မံသးမ့ၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ် ခုသးခုအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသးတၢ်စံၣ်ယဲၤစုၢ်ကီးဝဲဒၣ်လၢ, မ့ၢ်မ့ၢ်လၢပျီၤဂီၢ်ခိၣ်တခီမ့ၢ်ကစၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးပျုၤ, ပှၤအာပှၤသီ အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအကျဲအယိၣ် ပှၤကညီဖိလၢအဟဲအိၣ်မူလၢလုၢ်ခိၣ်အံၤ မ့ၢ်မၤတၢ်တဂ့ၢ်တဝါဒီးတတီၤတလီၤသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ် တုၤမ့ၢ်အသံဝံၤအလီၤခံတဘျီကဘၣ်က့ၤအိၣ်က့ၤဆိးဖဲကစၢ်ပျီၤဂီၢ်ခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤစုၢ် ကီးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်လၢသီသံၣ်ခိၣ်ဒီးပျီၤဂီၢ်ခိၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးအကစၢ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်ခိၣ်အကစၢ်တခီအမံၤမ့ၢ်စိၤဟ့ၤဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢပျီၤဂီၢ်ခိၣ် အကစၢ်တခီအမံၤမ့ၢ်စိၤတၢ်လၢမၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်လၢနီၣ်တဖျၢၣ်လၢအအိၣ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်ဒီးပျီၤဂီၢ်ခိၣ်အကစၢ်ကဆူးတခီအမံၤမ့ၢ် ဝဲဒၣ်ဖဲကွးယုးဒီးနီၣ်တဖျၢၣ်အံၤအတၢ်အိၣ်ဘျးဒိၣ်လၢသီသံၣ်ခိၣ်တကပၤတခီန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးကစၢ်သီသံၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်, ပှၤသ့ၣ်က့သးပှၤသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢသီသံၣ်ကစၢ်ကပၤန့ၣ် ပမ့ၢ်ထံၣ်ဘၣ်လၢအလုၢ်ဂီၢ်လီၤ လၢလၢ်ခီလၢကလံၤထံးတကပၤန့ၣ် ဒုသဝီလၢအအိၣ်ဆိးဖဲကလံၤထံးသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲးအိၣ်ခုးမၤမ့ၢ်မၤဝဲၤ ဘုန့ၢ်ဟုန့ၢ်ဂ့ၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသး, ကစၢ်သီသံၣ်အံၤမ့ၢ်လုၢ်ဂီၢ်ထီၣ်ဆူကလံၤစိးတကပၤတခီ ပှၤလၢအအိၣ်ဆိးဖဲကလံၤစိးသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲးခုးဖဲးသံၣ်မၤမ့ၢ် မၤဝဲၤအိၣ်ဘၣ်ဝဲဂ့ၢ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအိၣ်စုၢ်ကီးဝဲဒၣ်လၢ ဖဲတၢ်မ့ၢ်လဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်တ ဘၣ်လဲၤစိၣ်ယုၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအသ့ၣ်အထံသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်. သံးဇိၤကံၤဇိၤလၢပှၤကလဲၤဒုၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်ဖဲသီသံၣ်

ခိဉ်စွဲကီးတၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူအိဉ်ဝဲဒုဉ်လၢတၢ်တဘဉ်လဲၤစိာ်ဘဉ် မ့ၢ်လၢသီသံဉ်ခိဉ်ကစၢ်န့ဉ်န့ၢ်ဘဉ်သံးအစိတမ့ၢ်ဘဉ်အယီုန့ဉ်လီၤ. လီၤဆီဒုဉ်တၢ်ကညီထူလံၤမိၢ်လုာ်ပာ်လၢဖိသ့ဉ်တဖဉ် ဖဲအအိဉ်အဆိးတၢ်လီၤတပူၤဂ့ၤတပူၤဂ့ၤ, ဖဲအဝဲသ့ဉ်ဒုဉ်လီၤရဲဉ်လီၤဒီးလုာ် တၢ်ပာ်တၢ်အဆၢကတီၢ် ယၤဘဉ်အိဉ်သးဒီးကလီးပစိာ်ထီဉ်က့ၤဝဲဒုဉ်ကစၢ်သီသံဉ်ပျီၤဂီၤအမံၤ ဖဲအဝဲသ့ဉ်တၢ်ထူကဖဉ်သဉ်က မဲာ်အပူၤထီဘီန့ဉ်လီၤ. လၢကညီထူလံၤဖိသ့ဉ်တဖဉ်အဂီၢ်မ့ၢ်ကစၢ်စီဆုံ, သူပျီၤဒီးအိဉ်ဒီးအကဟုကညီန့ဉ်လီၤ. ကညီပူၤထူ လံၤဖိသ့ဉ်တဖဉ်မ့ၢ်ပူၤတကလုာ်လၢအပာ်လုာ်ပာ်ပူၤန့ဆၢဉ်တၢ်မူတဝၢဒီးတၢ်ဘဉ်တ့သ့ဉ်တဖဉ်, ကစၢ်ကလိဒီးတၢ်လုာ်တၢ်တြီၤ, သ့ဉ်ဒိဉ်ဝဉ်ပုၢ်, ထံကျိထံကွာ်လၢအဘဉ်စံဉ်ယဲၤတဲယၤဒီးကွဲးဖျါထီဉ်အီၤလၢတၢ်ယဲၤပူသ့ဉ်တဖဉ်အပူၤအါမးန့ဉ်လီၤ.

သီသံဉ်ခိဉ်အံၤအကစၢ်ထီဉ်ထီခဲလၢအိဉ်ဝဲဒုဉ် (၇.၅၉၂.၅၂) ခိဉ်ယီၢ်^{၁၀} ဒီးမ့ၢ်ထံန့ဉ်ကွာ်ခံတၢ်လီၤတၢ်ကျဲတတီးလၢထံဖိကျိလၢအ ဆံဘျဉ်ဟဲဟံၤထီဉ်ဒီးယုၤလီၤဆူတၢ်လီၤအကန့ဉ်လီၤ. ထံကျိဖးဒိဉ်သၢဘိဒ်အမ့ၢ်လၢဟ့လိာ်ကျိ, လဲလိာ်ကျိဒီးကဘျဉ်လိာ်ကျိစံး တၢ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. လၢကစၢ်အံၤအတူၢ်လီၤ အိဉ်ဒီးတၢ်သူတၢ်ပျီၤဒီးကညီသးပုၢ်လၢအမံၤဟူသဉ်ဖျါတနီၤအလီၢ်အကျဲဒ်အမ့ၢ် မိာ်တီၢ်, ဖုကတၢ်, ဒီးဖုထိးမဲာ်လၢအမ့ၢ်ကညီသးပုၢ်လၢပူၤလၢအမဲာ်ထံဉ်ဒီးဝံအလီၢ်အကျဲအိဉ်ဝဲစွဲကီးလီၤ. ဖုကတၢ်ခူဉ်ဘီအ လီၢ်, ဆဲးဘီအလီၢ်ဒီးတလုၤဘိအလီၢ် (တလုၤဘိမ့ၢ်ဝဉ်ပြဲကဒ်ဖိတကလုာ်) အိဉ်ဒီးဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီၤ. လၢညါပုၤလဲၤတၢ်က့ၤ တၢ်လၢကစၢ်အံၤအလီၤပုၤန့ၢ်ဟူပုၤဆူအိဉ်ယီၢ်အိဉ်ဘုသိဉ်, ဆီအိဉ်အိသိဉ်, ဖိဒ်ဖိသဉ်သ့ဉ်တဖဉ်ဂဲၤလိာ်ကွဲသိဉ်ဒီးတၢ်သိဉ်တၢ် သဲဒ်သဝီအိဉ်သ့ဉ်လီၤသးအသိးလီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ပုၤတထံဉ်ဘဉ်သဝီဘဉ်. လၢကစၢ်အိဉ်ခိဉ်န့ဉ်အိဉ်ဒီးတကီၤထုဉ်ဒီးတကျၢထုဉ် တဖဉ်လီၤကံးဒီးပုၤသ့ဉ်ပာ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီၤ. တၢ်ထုဉ်တၢ်ဘိတနီၤအိဉ်ဒီးဝဲတုၤခဲကနံဉ်အံၤန့ဉ်လီၤ. ဒ်န့ဉ်အသိးနိဉ်အလီၢ်အိဉ်ဝဲတ ဖျါ လၢညါပုၤသးပုၤဖဲန့ဉ်တဖဉ်တဲဝဲထံအိဉ်ထီလၢအလီၤလီၤ. ကစၢ်သီသံဉ်အံၤအကစၢ်ထီဉ်ထီအိဉ် (၇.၅၉၂.၅၂) ခိဉ်ယီၢ်ဘဉ် ဆဉ်ထံထီဉ်ပာ်အိဉ်လၢအပျီၢ်ခိဉ်လီၤ. ကစၢ်အံၤအလီၤအိဉ်စွဲကီးဒီးဆူဂီၤဆူဘီ^{၁၁} လၢအမ့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျီၤတကလုာ်န့ဉ်လီၤ. လၢ အပူၤကွံာ်ပုၤသးပုၤတဖဉ်တဲဝဲ သံဉ်ဖိဖိလၢအိဉ်လၢကစၢ်အိဉ်န့ဉ် နကွၢ်ယံလၢဘဉ်ဆဉ် နဟဲက့ၤစီၤသ့ဉ်အီၤလၢဟံဉ်တန့ၢ်ဘဉ်. နမ့ၢ်ဟဲက့ၤစိာ်နဟဲက့ၤကျဲတဘဉ်လၢဘဉ်. နမ့ၢ်ပာ်ကွံာ်အီၤမးနဟဲက့ၤဆူဟံဉ်ဘဉ်ဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီၤ.

၁၀. ကညီဖိခိဉ်ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးဝဲကရၢ (ခွဲစိာ်). (ဒံဉ်စဲဘဉ်, ၂၀၂၀ နံဉ်). “ယုာ်ကတၢ်ပၤဆူရဲဉ်ကျဲၤသ့ဉ်ပုၢ်-ကညီပုၤတတၢထူလံၤအတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးဒီးသမံသ မိးက့ၤတၢ်ပၤဆူရဲဉ်ကျဲၤပုၤတတၢသ့ဉ်ပုၢ်လၢဆံဖျိဉ်နံဉ်ဘျဉ်အတၢ်ကဲထီဉ်လိာ်ထီဉ်”. ဝါနံဉ်ဒါဝဲကျဲးတး, ဝုၢ်ကံၢ်မဲ, ကီၢ်ကိဉ်တဲဉ်.

၁၁. ဆူဂီၤဆူဘီလၢအမ့ၢ်ပိာ်တၢ်တကလုာ်အံၤပူၤထူလံၤဖိသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်ဝဲဒုဉ်လၢအမ့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျီၤဒီးတၢ်ဂုၤတၢ်ဝါတခါန့ဉ်လီၤ

ထါဘၣ်ဃးဒီးသီသံၣ်ခိၣ်

သီသံၣ်ခိၣ်အလူၣ်ခိၣ်ဟ၊ ပျီၣ်ဂီၤခိၣ်အလူၣ်ခိၣ်ဟ၊
ကသ့ၣ်တၢ်အလီၢ်လၢပျၢၤ၊ ကဆိၣ်ကွီၤအလီၢ်လၢပျၢၤ၊
တၢ်အၢၣ်ဒီးလီၤမ့ၢ်ထုးဃၢ၊ ကဲထီၣ်လၢကွံၤကလၢတၢၤ

တၢ်ကအူသီသံၣ်ခိၣ်လၢ်၊ တၢ်ကညီၤသီသံၣ်ခိၣ်လၢ်
တၢ်ဒိၣ်သုမံၤဃၢ်အသး၊ တၢ်ဒိၣ်ဂီၤမံၤဃၢ်အသး
ယကလဲၤဒီးလၢပျၢ်ဝါ၊ ဘၣ်ယိၣ်မုၢ်ဃါကဆိၣ်ယၢ

သီသံၣ်ခိၣ်ဒုးစိစိ၊ ပျီၣ်ဂီၤခိၣ်ဒုးစိစိ
မ့ၢ်လဲၤလၢပျၢၤမ့ၢ်ဟးဖျိး၊ ပျီၣ်လဲၤလၢပျၢၤပျီၣ်ဟးဖျိး
တၢ်တဟးဖျိးမ့ၢ်ယွၤဖိ၊ လဲၤဒီးမုၢ်ဃါဒ်သီးသီး

မှန်သင့်ညါစွဲကိစ္စ

မုံဝါခိၣ်ပှၢ်ဝါမဲတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ် လၢထံၣ်ကျိၣ်လၢအမံၤဒိၣ်ဒီးအရူၤဒိၣ်လၢကညီၣ်ပှၢ်ထူလံၤဖိဖိယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒီးသီသံၣ်တီၣ်အူပှၢ်ထူလံၤဖိကရၢၢ်ဒ်အမုၢ်လဲလိာ်, ယီၤလိာ်, ဒီးပျဲလိာ်ကျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ထီၣ်အသးခိဖျိလၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကိာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢလဲလိာ်ကျိၣ်အံၤအိၣ်ထီၣ်အသးခိဖျိအဘၣ်တၢ်ဟဲမံၤလီၤအီၤလၢတၢ်ဟံၢ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသးမ့မုၢ်လၢယီၤလိာ်ကျိၣ်တခါ ဂုၢ်သီဟဲမံၤလီၤအီၤဒီးမ့မုၢ်လၢပျဲလိာ် (လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဒ်အမုၢ်ပှၢ်လိာ်ဒီးပျဲလိာ်ကျိၣ်) အံၤဘၣ်တၢ်ဟဲမံၤလီၤအီၤလၢတဆ့ (ကခွဲ) န့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကိာ်ဖိသၢကလုာ်ဒ်အမုၢ်တၢ်ဟံၢ်, ဂုၢ်သီ, ဒီးတဆ့သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကစၢၢ်သီသံၣ်ဒီးကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤဒီးတဲလိာ်သကိးလိာ်အသးလၢ ကဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးထံကျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ်ဟံၢ်ဟဲမံၤလီၤလဲလိာ်ကျိၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲဒၣ်ဟးစံၣ်တပျံၢ်စံၣ်တပျီၤဒီးဟးဂဲၤဒၣ်ဒ်အကစၢၢ်ဒၣ်ဝဲတၢ်ဘၣ်သးအိၣ်ဝဲအသးန့ၣ်လီၤ. မ့မုၢ်ယီၤလိာ်ကျိၣ်လၢဂုၢ်သီဟဲမံၤလီၤအီၤတဘိတခါ ယူၤလီၤဝဲဒၣ်ဘျုးယုၢ်ကလၢန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့မုၢ်လၢပျဲလိာ်ကျိၣ်တဘိလၢတဆ့မံၤလီၤအီၤတခါ လဲၤတုၤတက့ၣ်စုဒီးတဆ့မံၤဝဲတတီၤလဲၤတုၤကဒီးခံက့ၣ်စုဒီးမံၤဝဲတတီၤအယိၣ် ပျဲလိာ်ကျိၣ်အံၤယူၤလီၤဝဲဒၣ်က့ၣ်က့ၣ်ကူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ကညီၣ်ပှၢ်ထူလံၤဖိသ့ၣ်ကုသးပှၢ်ဖဲလဲခံကိာ်သ့ၣ်တဖၣ်တဲယုၤဝဲအသး, ထီၣ်ဖိလံၣ်ဖိခဲလၢကကူၤထီၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိအသ့လၢညါအမဲာ်ချံတနံၣ်တဘျီ ဆူကစၢၢ်သီသံၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟံးန့ၢ်ညါမဲာ်ချံလၢပီၣ်လဲၣ်ပူၤဒီးလဲၤထီၣ်ဆူကစၢၢ်သီသံၣ်ခိၣ်ဒီးယူၤဝးတရံးဝဲဒၣ်ကစၢၢ်လၢအအိၣ်ဆိလီၤအသးဝးတရံးသီသံၣ်ခိၣ်တဖျါၣ်သၢဝီစုာ်စုာ် တုၤအတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးလၢတၢ်သူတၢ်ပျီၤကစၢၢ်လၢအမုၢ်ကစၢၢ်သီသံၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးကစၢၢ်လၢထီၣ်ဖိလံၣ်ဖိယူၤဝးတရံးအီၤသ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်ဝဲခုသံခိၣ်, ပျီၤမံာ်, ကုၤခိၣ်, ဘုသိၣ်ခိၣ်, ဒီးလၢကိးခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကစၢၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်ကစၢၢ်လၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါ, ပှၢ်ထူလံၤဖိဒုၣ်အီၤထူအီၤဒီးအိၣ်ဒီးအတၢ်စံၣ်စိတဲစိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးထီၣ်ဖိလံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟဲဆိၣ်ထီၣ် (ဟ့ၣ်ထီၣ်) တၢ်အခိဖဲဘုသၣ်ဘၣ်ထီၣ်ဒီးဘုဂီၤထီၣ်အဆၢကတီၢ်, ကဘၣ်ဝဲကညီၣ်ပှၢ်ထူလံၤဖိအလါလၢအမုၢ်ဆံးဆၣ်လါ (ကိးလၢအလါမုၢ်ဝဲလါအိးကထိဘၣ်) အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲထီၣ်ဖိလံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့ဒီးမၤဘျုးမၤတီၢ်တၢ်ဖဲကစၢၢ်သီသံၣ်အံၤဝဲအလီၢ်ခံ ကုၤယူၤကဒါကုၤဆူအလီၢ်အကျဲဒၣ်ဝဲစုာ်စုာ်န့ၣ်လီၤ.

ဖုကတၢ်ရုၣ်ဘီၤဒီးဆဲးဘီၤအလီၤဖဲသီသံၣ်ခိၣ်ဒီးတလုၤဘေံ (တလုၤဘေံမ့ၢ်ဝၣ်ပြဲကၢ်ဖိတကလုၢ်)

ကသံဉ်ဖီခဉ်

ဖဲသီသံဉ်ခဉ်အဖီခဉ်န့ဉ်အဉ်စ့ဉ်ကီးဒီးကသံဉ်လီၤဆီတခါလၢအမ့ဉ်ဖဲဖီခဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖီခဉ်မ့ဉ်ကသံဉ်ထူလံးဖးဒဉ်တခါ
လၢလီၤကဝီၤပုၤထူလံးဖီသ့ဉ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲလီၤကဝီၤပုၤထူလံးဖီသ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်ယုသ့ဉ်ညါဒီးပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲအ
သီး. ဖီခဉ်အံၤဝဲထီဉ်ဖဲထဲကစၢ်သီသံဉ်ခဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖီခဉ်အံၤဂ့ၤဒီးကဲဘျုးကဲဖျိလၢတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအါမံၤအကျါတၢ်
လၢအပဉ်ယုဉ်သ့ဉ်တဖဉ်မ့ဉ်ဝဲ တၢ်ညဉ်ဂီၢ်တၢ်ဆါ, ယဲသဲတၢ်ဆါ, တၢ်တကံတကး, လီၤဆါယီၢ်ဆါသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.
ဖဲလုာ်လၢထူသန့တၢ်မၤအကျါအကျါအဉ်ဝဲအသီး, ဖဲသီးဖီခဉ်အံၤကဲထီဉ်အါအါအဂီၢ်အလီၢ်အဉ်လၢတၢ်ကဘဉ်ခွဲဉ်လဲး
အီၤတနံဉ်တဘျီ မ့တမ့ဉ် တနံဉ်ခံဘျီဖဲသီးအချံလီၤကအါအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

မုၢ်ယါမုၢ်ဖိအကွံ

တချုးဒီးဖဲအဲကလံးပုၤမၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်အသုးဖိသံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲဆီလီၤအသးဖဲသီသံၣ်ခိၣ်, လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခံၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် ဒ်တၢ်သူတၢ်ပျီၤဒီးတၢ်လီၤစီဆုံအလီၢ်အကျဲတတီၤအသိး ကစၢ်သီသံၣ်အဒိခိၣ်အလီၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးမုၢ်ယါမုၢ်ဖိအကွံတကွံန့ၣ်လီၤ. ဧ်မ့ၤဝါခိၣ်ပျီၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤအိၣ်ဝဲအသိး ဖဲကွံတကွံန့ၣ်အပူၤမုၢ်ယါမုၢ်ဘျုးတၢ်သုးဒ်ညၣ်ဆၣ်ဂီၤညၣ်ဆၣ်ဝါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤမိၢ်ပၤဖဲဖုလၢအလဲၤဒီးထံၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဘၣ်ကွံအံၤဒဲလၢထါဒ်အံၤ “သီသံၣ်ခိၣ်ထံအိၣ်တခါ, မုၢ်ယါဘျုးတၢ်ညၣ်ဆၣ်ဝါ” န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသိး, ကစၢ်သီသံၣ်ဒီးခိၣ်အံၤတၢ်လဲၤစိၣ်တၢ်စုကဝဲလၢအမၤသံတၢ်ဒီးမၤဟးဂီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တန့ၢ်လုၤတက့ၤဘၣ်, ဒီးပုၤကလုၢ်ဂၤလၢအတဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဒီးကစၢ်ဝဲအံၤလဲၤထီၣ်တန့ၢ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအဲကလံးသုးမုၢ်ဟဲဆီလီၤအသးဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အံၤအဆၢကတီၢ်တၢ်ချီၤန့ၣ် သီသံၣ်ခိၣ်လၢအမ့ၢ်မုၢ်ယါဒီးတၢ်သူတၢ်ပျီၤအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်တဒ်သိးလၢခံလၢပူၤအသိးလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်အဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်တခါမုၢ်ယါလၢအမ့ၢ်ပုၤစီပုၤဆုံတဖၣ်န့ၢ်ဘၣ်န့ၢ်ဘၣ်ကျိၣ်ချံၣ်သ့ၣ်အသံတမ့ၢ်ဘၣ်အယီၤ ဟးထီၣ်ကွၢ်လၢကစၢ်သီသံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးစ့ၢ်ကီးဝဲဒ်လၢတချုးဒီးလၢဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ် (၂) ဘျီတဘျီ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲအဲကလံးသုးဟဲဆီလီၤအသးကလၢဖဲကစၢ်သီသံၣ်အံၤအဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် တၢ်ဒိၣ်ကဆီ (ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်သံၣ်ခိၣ်မုၢ်ယါအထိးမိၢ်ပျီၤ) ဟဲက့ၤလီၤလုၢ်ထံဖဲနီၣ်အံၤအပူၤတန့ၢ်တဘျီ လီၤလီၤဆီဆီဖဲဘုသ့ၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ယါကွံအလီၢ်လၢအအိၣ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်

အဲကလံးသုးမုၢ်အသုးပီးလီၤလီၤလံၤလၢအအိၣ်လီၤတၢ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်

မုၢ်ယါနီၣ်လၢသီသံၣ်ခိၣ်အထါ

သီသံၣ်ခိၣ်ကွံအိၣ်တကွံ, မုၢ်ယါမုၢ်လီၤလိာ်ကွံထံ
သီသံၣ်ခိၣ်ကွံအိၣ်တခါ, မုၢ်ယါဘျုးညးဆၣ်ဝါ
သီသံၣ်ညးပျၢထီၣ်တတုၤ, တုၤညးဖၢဘီညးဖၢသူ

လါယနူၤအါရံၣ် (ကညီပျၢထူလံၤဖိအလါလၢအမုၢ်သလုၤလါ) ၃၁ သီ, ၁၉၄၅ နံၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢအမုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခံၣ်တဘျီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, အဲကလံးသုးမုၢ်ဟဲဆိလီၤအတီၢ်ဒီးဟံးန့ၣ်တၢ်လီၤဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်တုၤထီၣ်တၢ်ဆါဟံၣ်, ကျိချံးတၢ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဟံးကီၤအး, ဒီးတကတီၢ်ယီၤအိၣ်ယုာ်ဒီးသုးတၢ်သိၣ်လိပျီလၢကညီသုးဖိသီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဲကလံးသုးမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤဝဲဒၣ်ဆဲးကျိးကျိးဝးတရံးသီသံၣ်ခိၣ်ဒီးမ့ၢ်ပိာ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲကလံးသုးမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆိလီၤအသးဖဲသီသံၣ်ခိၣ်တံာ်တံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပျၢလီၤကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲအသိး, အဲကလံးသုးဖိဆိကမိၣ်ဝဲလၢမုၢ်ယါကွံအံၤကအိၣ်ဘၣ်ဖးဒီးတၢ်ထူးတၢ်တီၤအယိ မၤပိၣ်ဖးအီၤဒီးမ့ၢ်ပိၣ်အယိကွံအံၤလီၤသံးကွံဒီးညးဆၣ်ဝါသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးလီၤမၤကွံဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလါအီၤကူၣ် (လါခူး) ၇ သီ, ၁၉၄၅ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ယပၣ် (ဖုၣ်ခိၣ်) သုးသ့ၣ်တဖၣ်ခိၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်လဲခံၣ်လၢအကလဲထီၣ်ဒုးဝဲဒၣ်အဲကလံးသုးလၢအအိၣ်ဆိလီၤအသးဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးလၢဖုၣ်ခိၣ်ဒီးအဲကလံးသုးမုၢ်အဘၣ်စၢၤကတံာ်တံာ်ဝဲဒၣ်တနွံအတီၢ်ပူၤဒီးဖုၣ်ခိၣ်သုးသ့ၣ်တဖၣ်ဂုၤကုၤအခံဖဲဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခံၣ်တဘျီကတၢ်ကွံဝဲဒၣ်ဖဲလါအီၤကူၣ် (လါခူး) ၁၄ သီ, ၁၉၄၅ နံၣ်န့ၣ်လီၤ^{၁၂}.

၁၂. စီဘီနီလု. (ဒံၣ်စဲဘၣ်, ၂၀၀၂). “သီသံၣ်ဖျါဂီၤယုၤစ့ဘီဒီးအစုဒိၣ်လံၤစုဒိၣ်သ့ၣ်”. နိးဖဲဘုရံစဲကျဲးတၢ်, ဝုၢ်ကံၤမဲ, ကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်

မုၢ်ဃါမုၢ်ဖိဒီးပယိၤအတၢ်ဃဲၤပူၤ

တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပူၤလၢသီန့ၣ်, ကစၢ်သီသံၣ်ခိၣ်မုၢ်မုၢ်ဃါအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတတီး ဒီးမုၢ်လၢပယိၤတခီအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢပျီၤပျီၤလုန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပယိၤလၢအအိၣ်ဖဲပျီၤပျီၤလုတဘိအံၤတနံၣ်တဘျီလဲၤထီၣ်ဝဲဆူပျီၤပျီၤလုအကွၢ်ခံလၢအအိၣ်ဖဲကစၢ်သီသံၣ် (သီသံၣ်ခိၣ်) အကွၢ်လီၤတကယၤန့ၣ်လီၤ. ပယိၤတဘိအံၤတနံၣ်အတၢ်လဲၤယံၤထီၣ်တစဲးတနံၣ်ယံၤထီၣ်တစဲးဒီးအနံၣ်အါအလါအါတဘျီ လဲၤထီၣ်တုၤထီၣ်ဘးလၢကစၢ်သီသံၣ်ဒီးပျီၤဂီၤအဒုပူၤလၢအအိၣ်ဒီးလၢၤဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢၤဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်အံၤအိၣ်အလီၢ်န့ၣ် အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးကွံတကွံဒီးဖဲကွံပူၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးညၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဃးဒီးကွံအံၤပုၤသးပုၤဒိဝဲလၢထါၤလံာ်အံၤ “သီသံၣ်ခိၣ်ကွံအိၣ်တကွံ, လၢၤတဟးထံတလီၤသး” န့ၣ်လီၤ. တုၤပယိၤတဘိအံၤလဲၤထီၣ်တုၤလၢကွံပူၤအံၤတဘျီထံၣ်လိာ်အသးဒီးမုၢ်ဃါမုၢ်ဖိလၢအယံၤလၢတကယၤန့ၣ်လီၤ. ထံၣ်လိာ်အသးယံၤထီၣ်ယံၤထီၣ်တဘျီ, တၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်မဲာ်ဘၣ်နါလိာ်သးအိၣ်ထီၣ်အယံၤ အၢၣ်လီၤလိာ်သးလၢကဆိဟံၣ်ဆိယီၤလၢတၢ်ကအိၣ်ဃုာ်ဆိးဃုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပယိၤအံၤစံးဘၣ်မုၢ်ဃါမုၢ်ဖိလၢ “ခါမုၢ်ဖိန့ၣ်အိၣ်တၢ်ဒိခိၣ်အံၤပမ့ၢ်အိၣ်ဃုာ်ဆိးဃုာ်န့ၣ်ဘၣ်ကညီလၢယဂီၢ်ခါ, မ့ၢ်လၢယတူၢ်တၢ်ကိၢ်တန့ၢ်ဘၣ်အယံၤန့ၣ်လီၤ”. ဒီးမုၢ်ဃါမုၢ်ဖိစံးဆၢကတီၢ်ပယိၤလၢ “တဘၣ်ကိၢ်ဘၣ်ဂီၢ်တၢ်နီတမံတဂ့ၤ, ယကတဲာ်ကတီၢ်ဟံာ်ဃာ်ကတံၤ (၇) ဖျၢၣ်ဒီးယကထာန့ၣ်ဃာ်ထံပျဲပျဲလၢကတံၤန့ၣ်ဖျၢၣ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ကိၢ်နသးဒီးယကထာန့ၣ်လဲၤလိာ်န့ၢ်န့ၢ်ထံဖဲကတံၤပူၤတဖျၢၣ်ဝံၤတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ”. တုၤပယိၤဒီးမုၢ်ဃါမုၢ်ဖိအံၤတၢ်ပိာ်တဲသကိးတၢ်ယံာ်ထီၣ်တဘျီအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ် လိာ်အသးယံၤပယံၤပယံၤ, သ့ၣ်ဆၢဖးလီၤမုၢ်န့ၢ်မုၢ်သီ

တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကဆိဟံၣ်ဆိယီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပယိၤလၢအအိၣ်ဖဲပျီၤပျီၤလုအံၤဖဲထီၣ်အဆၢကတီၢ်ပၣ်ဃုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးအအိၣ်အနၢ်လၢအမံၤမ့ၢ်မိၢ်တြၢ်တြၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤပုၤသးပုၤဒိလၢထါၤလံာ်အံၤအသးန့ၣ်လီၤ.

မိၢ်တြၢ်တြၢ်ထီၣ်လၢယံာ်ကျိ, တြၢ်မိၢ်တြၢ်ထီၣ်လၢကိၢ်ကျိ
ထီၣ်ဒီးချံၣ်ဒီးပျၢ်စိမိ, ထီၣ်ဒီးပျၢ်ဒီးချံၣ်စိမိ
ထီၣ်ထီၣ်ဘးသီသံၣ်အစိး, သီသံၣ်န့ၢ်မါဒီးပယိၤ
မိၢ်တြၢ်တြၢ်ထီၣ်လၢယံာ်ပ, တြၢ်မိၢ်တြၢ်ထီၣ်လၢကိၢ်ပ
ထီၣ်ဒီးချံၣ်ဒီးပျၢ်အါအါ, ထီၣ်ဒီးပျၢ်ဒီးချံၣ်အါအါ
ထီၣ်ထီၣ်ဘးသီသံၣ်ဖိလၢ, ပယိၤဒီးသီသံၣ်န့ၢ်မါ

ဖဲပယိၤတဘိအံၤဆိဟံၣ်ဆိယီၤဒီးအိၣ်ဆိးတပူၤယီၤဒီးမုၢ်ဃါဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အံၤယံာ်ထီၣ်ယံာ်ထီၣ်တဘျီတၢ်ကိၢ်ဘၣ်အသးဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လီၤဆိဒၣ်တၢ်မ့ၢ်တုၤယီၤဖဲပုၤလိကီၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပယိၤတဘိအံၤတၢ်ကိၢ်အသးဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲာ်တုၤဒၣ်လဲာ်ဂဲၤပျၢ်ဂဲၤဆုးဘၣ်မးအသးန့ၣ်လီၤ. အမါလၢအမ့ၢ်မုၢ်ဃါမုၢ်ဖိအံၤထာန့ၣ်လီၤအီၤလၢကတံၤလၢအဟံာ်ကီၢ်ဃာ်ထံဘၣ်ဆၣ်ထံလၢကတံၤပူၤသ့ၣ်တဖျၢၣ်ကိၢ်ဒိၣ်မးအယံၤ ပယိၤအံၤတူၢ်ဝဲတကဲလၢဘၣ်ဒီးစံးဘၣ်အမါလၢ “ယမတကဲလၢဘၣ် ယကက့ၤလီၤဆူယတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်လၢအမ့ၢ်ပျီၤပျီၤလုန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်လဲၤပိာ်ယံၤခံဒီးလဲၤနမ့ၢ်တလဲၤဘၣ်တခီကွၢ်ဖဲနသးလီၤ” န့ၣ်လီၤ. ဒီးအမါလၢအမ့ၢ်မုၢ်ဃါမုၢ်ဖိတဲဘၣ်အဝပယိၤလၢ “နအိၣ်နဆိးလၢထံလၢကကွံပူၤအယံၤလဲၤပိာ်နခံတဘျီတသ့ဘၣ်” န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကီၢ်ဘၣ်မုၢ်ဃါမုၢ်ဖိအသးဒိၣ်မးလၢကဘၣ်မတၢ်ဆၢတဲာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လၢခံကတၢ်ဖဲအဝပယိၤက့ၤလီၤလၢပျီၤလိာ်ကျိအကွၢ်ခံအဆၢကတီၢ် အဝဲတခီဟံးထီၣ်အနံၣ်ယံးဆ့ဘၣ်, ဆူၣ်

ထိုင်အခိုင်းအထိုင်သဘာဝတော်ယာအခိုင်း ဦးလီပိတ်အဝအခံနဲ့လီ။ ဖဲအလီပိတ်အဝပယိအခံတဆိဘတ်တဆိဦး တုယီ ဖဲပျီပျီလုဖးဒိုင်အခိုင်းတထိုင်ယီ ပယိတဘိအံတုလီအသး တဘျီယီဆုပျီပျီလုအကွံပူနဲ့လီ။ အဝတကနင်ထွဲဦးတကနင်ယုတ်လာအမါလာဘင်နဲ့လီ။ ဖဲပယိတဘိအံခွလီလာကွံပူအဆာကတီတဝဲထွဲအမါတနီတမံဘင်အယိအမါလာအမုာ်မုာ်ယါမုာ်ဖိအံမတတ်တသ့နီတမံဘင်အယိဘင်ဆုင်နီအိုင်ခိးတဖဲလုဖိခိုင်းဦးကွာ်လီတုဆုကွံပူနဲ့လီ။

ဖဲမုာ်ယါမုာ်ဖိအံအိုင်ခိးအဝအခိုင်းဖဲပျီပျီလုအခိုင်းအံတနံဘင်တနံဦးတဟဲကွာ်ထိုင်စုာ်ကီးလာသီသံခိုင်းဘင်။ လာတုနဲ့အယိ၊ အပာ်လာအခိုင်းဖဲသီသံခိုင်းအံကွာ်ဖိလီတုဦးထိုင်လာအဖိမုာ်ဆုင်နီဆုလီခိးကွာ်လီတုဆုကွံပူအါနံအါသီတဘျီအပာ်အံသုင်ကညီသးကညီဘင်အဖိမုာ်ဒိုင်မးဦးဘင်ယိုင်ဝဲလာအဖိမုာ်ကသံဘင်အသးအယိ လဲကီးကွာ်အဖိမုာ်လာကဟဲကွာ်ထိုင်အိုင်ဦးအီဖဲသီသံခိုင်းနဲ့လီ။ မုာ်လာပယိလာအခိုင်းဖဲပျီပျီလုတခီ လာတုသုင်ဒိုင်ဖးဖျိးအပူစံးဝဲဒင်လာ “မုာ်ယါမုာ်ဦးအပာ်ခံကွာ်မယုတုလာယဘုင်သုင်တဖင်လီဘျုးဒ်အံအယိယကလဲကွာ်ကဒါကွာ်အဝသုင်နဲ့လီ”။ လာတုကလဲထိုင်ဒုးသီသံခိုင်းအဂီ တုစုတ်ကဝဲလာအခိုင်းပယိတခီမုာ်ဝဲဒင်ထါဂဲနဲ့လီ။ ထါဂဲအံမုာ်ထါဂဲလာအသုအပျီ၊ အိုင်ဦးအစိအကမီ၊ ဦးအိုင်ဦးအစုာ်အပျီဦးမုာ်ကွာ်ဖုလီကစာ်နဲ့လီယုာ်ဦးသုင်ဖိဝပ်ဖိ၊ ဖျိးလီဦးလားဦးလုအယိမုာ်တုစုတ်ကဝဲလာအဆုင်အကီတဘုင်နဲ့လီ။ ဒ်နဲ့အသီးမုာ်ယါအပာ်လာအမုာ်သီသံခိုင်းစီပုစုာ်ကီးအိုင်ဦးအထါဂဲတုကံကိတ်တဘုင်နဲ့လီ။ ပျီပျီလုပယိအံကီးထိုင်အသုးမုာ်သံဘိဦးဟံးထိုင်သကီးထါဂဲတကတဘုင်လာကလဲထိုင်ဒုးလိာ်အသးဦးသီသံခိုင်းစီပုအဂီနဲ့လီ။ တု

အဝသုင်လဲတုဖဲသီသံခိုင်းကစာ်ခိုင်းထံးအဆာကတီကွာ်ဖုလီကစာ်ကပိတ်ကပ၊ ကစာ်လီပိတ်လံပိတ်လီဦးလီယုာ်ဦးသုင်ဦးဝပ်ဦးလားဦးလုသုင်တဖင်နဲ့လီ။

မုာ်ယါမုာ်အပာ်လာအမုာ်သီသံခိုင်းအစီပုအံကွာ်လီတုလာကစာ်ခိုင်းထံးဦးထိုင်ဝဲလာပယိတဖင်ဟဲထိုင်ကတုလာတုဦးခိုင်းအယိ အဝဟံးထိုင်အထါဂဲတုကံကိတ်တဘုင်ဦးဟဲလီတုလာပုာ်ကးလုအဆာကတီ ကးတံာ်ယာ်ပယိအခံလာကစာ်ခံဖျိုင် (လာအခိုင်းဖဲပုာ်ကးလုဦးပျီဘံခိုင်းကစာ်) အဘျီစာ်ဝဲကွာ်ထိုင်ကဒါကွာ်ဆုသီသံခိုင်းနဲ့လီ။ ခီဖျီသီသံခိုင်းစီပုကွာ်တံာ်ထံဖဲပုာ်ကးလုအယိထံသုင်တဖင်ကွာ်လီဆုပျီပျီလုတသ့လာဘင်နဲ့လီ။ ဖဲထံကွာ်လီအကျိဆုပျီပျီလုတသ့လာဘင်တဘျီ ထံသုင်တဖင်ထိုင်ဦးလုာ်ဘာကွာ်တုဆုလားမုာ်ပျီ ဦးတုယီဆုစံာ်ဒု၊ ယီဒုသဝီသုင်တဖင်ဘင်ဆင်မုာ်လာပယိသုင်တဖင်တခီတသုင်ညါတုမအသးဒ်နီတမံဘင်အယိဆဲးကွာ်ဖုဝဲဒင်သီသံခိုင်းကစာ်ဦးနဲ့လီ။ ဖဲပယိသုင်တဖင်ကွာ်ဖုကစာ်သီသံခိုင်းဟဲကွာ်လီဆုတဘံထိုင်အဆာကတီ တထိုင်လာအထံယုကျိလာဘင်အယိ တုကီတုခဲဘင်အဝသုင်ဒိုင်မးနဲ့လီ။ ပယိသုင်တဖင်တထိုင်အကျဲအပူလာဘင်အယိတနီထိုင်ဆုဘဲသီလုာ်၊ တနီထိုင်ဆုတဘံလုာ်ဦးတနီကွာ်လီဆုလားမုာ်ပျီနဲ့လီ။ ဖဲနဲ့အဆာကတီလီလာအကွာ်လီတုလာမုာ်ခိုင်းထိုင်လာပယိသုင်တဖင်ဟးအကျဲတအိုင်လာဦးသုင်ကညီသးကညီဘင်အဝသုင်အယိလီအံဖျိးတံာ်ကွာ်ဝဲဒင်ကစာ်လာသီသံခိုင်းစီပုကွာ်တံာ်ယာ်အီ တထိုင်ယီထိုင်တံာ်ကွာ်အလီခံထံယုကျိအိုင်ထိုင်ကဒါကွာ်ဝဲဒင်နဲ့လီ။ ဦးပယိသုင်တဖင်ကွာ်လီဆုပျီပျီလုသုဝဲဒင်နဲ့လီ။

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ

သီသံဉ်ခိၣ်ကစၢ်မ့ၢ်ကစၢ်လၢအစီအဆၣ်အယီၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒၣ်အယီၤ ဖဲပလဲထီၣ်လၢအဒီခိၣ်န့ၣ်ပတဘၣ်ကတိၤကဘျဲးကဘျၣ်တၢ်ဘၣ် (ပကဘၣ်ကတိၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်တီၤဒီးတၢ်တီၤလီၤ), ဒီးဖဲပလဲထီၣ်လၢအဒီခိၣ်န့ၣ်ပတဘၣ်ပွၤဘၣ်အမံၤ (မ့တမ့ၢ်) ကိးထီၣ်အမံၤလၢအမ့ၢ်သီသံဉ်ခိၣ်ဘၣ်, အခိၣ်တလီၣ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၢ်ဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်မၤလိာ်ပိာ်လိာ်ဖိလံၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢကဘၣ်ကိးအမံၤလၢဖုပှၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်အသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်တဘၣ်မၤလီၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်စီၤလၢအဒီခိၣ်ဘၣ်, တၢ်တဘၣ်မၤသံတၢ်လၢအသးသမူအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်တဘၣ်ကတိၤနါစံၣ်နါစါဒီးဆိၣ်တၢ်ထုတၢ်ဘၣ်, တၢ်တဘၣ်လဲၤအ့ၣ်လဲၤဆိၣ်လၢအဒီခိၣ်ဘၣ်, ဖိသ့ၣ်ခံလၢအအိၣ်ဖဲဖုပှၢ်ခိၣ် (သီသံဉ်ခိၣ်) သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တဘၣ်ဒီးအီၤဘၣ်, ဒီးကလံၤဘိလၢအလီၤကံၤလိာ်အသးဒံဝၣ်မ့ၢ်ဖျဲသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တဘၣ်ဟဲက့ၢ်စီၤအီၤလၢဟံၣ်ဘၣ်. သီသံဉ်ခိၣ်အံၤလီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်မ့ၢ်ယါကစၢ်လၢအသ့အပျီၤဒီးအစီအဆၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကဲထီၣ်သးဖဲတၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအဆၢကတီၢ်

ဒ်လီၤကဝီပုထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်အုၣ်သးအဖီခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်ၣ်ပုထူလံၤဖိတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအ
ဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးနီၢ်နီၢ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်မၤတၢ်အသးအိၣ်ဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကမၣ်ဘၣ်ကစၢ်သီသံၣ်ခိၣ်ခိဖျိတၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါ
ပတ်ၣ်ဝဲဒၣ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအံၤ ကဲထီၣ်တၢ်အသးလၢမိၢ်စိပၢ်ဃၢ်တဘျီစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးပုလၢအလံၤမၤကမၣ်တၢ်တခီတၢ်
သ့ၣ်ညါအီၤလၢအမ့ၢ်ပျဲလုၢ်ဖုန့ၣ်လီၤ. ပျဲလုၢ်ဖုအံၤလဲၤဒုၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အံၤကိးနံၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ. ဖဲအလဲၤဒုၣ်လီၤဘိး
လီၤသံးမိမ့ၢ်ဖိအဆၢကတီၢ် ကွဲလုၢ်စ့ၢ်ကိးဒီးအဖီအလံၤဒီးအဘူးအတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်အသးတဘျီလၢဖဲအဝဲလဲၤဒုၣ်
လီၤတၢ်အဆၢကတီၢ် တၢ်သူတၢ်ပျဲကစၢ်ဟဲလီၤဒီးအဖီမုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဖီမုၢ်တဂၤအံၤတၢ်သူတၢ်ပျဲဟဲလီၤဒီးအီၤအဆၢကတီၢ်ပုလၢအဂၤ
ဝဲတၢ်ဒီးအီၤဒီးအဝဲတဝဲဆၢတၢ်နီတမံၤဘၣ်, အပၢ်ဝဲတၢ်ဒီးအီၤဒုၣ်လဲၣ်အဝဲတဝဲဆၢတၢ်နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပၢ်တဂၤလၢအမ့ၢ်
ပျဲလုၢ်ဖုတဂၤအံၤကီၤသူၣ်ကီၤသးတန့ၢ်လၢဘၣ်အယံ ဖဲအဒုၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်အဆၢကတီၢ်ဝဲးယီၤအဖီမုၢ်တဂၤအံၤအမဲၣ်ဒီးသံးအ
ယံဖီမုၢ်တဂၤအံၤအကလုာ်ပိၢ်ဖးထီၣ်ဒီးစံးဝဲဒၣ် “နဝဲးယၤလၢသံး ယကဝဲးနၤလၢသံး ဒီးနမ့ၢ်ဝဲးယၤလၢထံဒီးယကဝဲးနၤလၢထံ
န့ၣ်လီၤ”. ဒီးဝံၤအလီၢ်ခံဖီမုၢ်လၢတၢ်သူတၢ်ပျဲကစၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤလၢအလီၤတဂၤသံကွၢ်အပၢ်လၢ နဟဲမၤတၢ်ဖဲအံၤ (ဟဲဒုၣ်လီၤဘိး
လီၤတၢ်) န့ၣ် တၢ်ဒိၣ်မ့ၢ်နကစၢ်ဒိၣ်လဲၣ်. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပျဲလုၢ်ဖုလၢအမ့ၢ်တၢ်ပၢ်တဂၤအံၤ လၢတၢ်နၢ်န့ၢ်လီၤသးအဖီခိၣ်စံးဆၢအ
ဖီမုၢ်လၢ “ယကစၢ်ဒုၣ်ဝဲကဲဒိၣ်ကဲပျဲဒီးတၢ်တထိးဒိၣ်ထိးပျဲယၤဘၣ်” န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲန့ၣ်အဖီမုၢ်တဲကဒီးအီၤလၢနမ့ၢ်စံးလီၤနသး
လၢနကစၢ်ဒိၣ်န့ၣ် နမ့ၢ်က့ၤလီၤလၢနဟံၣ်နယီၤန့ၣ်လုၢ်နကီၢ်လၢပနၢ်ဝါတက့ၢ်. ဒီးပျဲလုၢ်ဖုတဂၤအံၤဖဲအဟဲက့ၤလီၤလုၢ်အကီၢ်ဒီးပ
နၢ်ဝါတဘျီယီၤန့ၣ်မူခိၣ်စူဒီးသူၣ်လီၤလီၤဖျးတၢ်ဖးဒိၣ်အယံ အကသ့ၣ်ကဆီဒီးကျီၢ်ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်သံကွံၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်မၤ
အသးဒီးအီၤဒ်အံၤအယံပျဲလုၢ်ဖုအံၤတူၢ်တၢ်တန့ၢ်တသ့လၢဘၣ်အယံလဲၤဃုာ်ထီၣ်ကွံၣ်ဆူတၢ်လီၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢတၢ်
ကဲထီၣ်သးဒ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံပုလုၢ်ကုသးပျဲသ့ၣ်တဖၣ်တဲယုၤဒီးမၤလိာ်ပိာ်လိာ်က့ၤအဖီအလံၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢ တၢ်လီၢ်လၢသီသံၣ်
ခိၣ်အဒိခိၣ်န့ၣ် သုတဘၣ်လဲၤဒုၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်လၢသံးဒ်ပျဲလုၢ်ဖုမၤတၢ်ဝဲအသိးနီတဘျီလၢတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး. ဒ်အမ့ၢ်ကစၢ်ကလိလၢအပျဲဒီးတၢ်ယံတၢ်လၢလၢအကစၢ်ထီၣ်ထီတဖျၢၣ်အယိတၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါအါမံၤအါကလုာ်အဲၣ်ဒီးလဲၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤတၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါအတၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲအဒိခိၣ်ဒ်သိးအကမ့ၢ်တၢ်ပနီၣ်တခါခါအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးတဘျီလၢသရၣ်ဒ်အိၣ်ဝဲတဂၤအမံၤမ့ၢ်သရၣ်ဒ်ဝဲလၢ် ဒီးသရၣ်ဒ်တဂၤအံၤအိၣ်ဆိးလၢကရၣ်န့ၣ်ကီၢ်တကပၤန့ၣ်လီၤ. သရၣ်ဒ်တဂၤအံၤအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢကလဲၤသ့ၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါအလီၤအကျဲဖဲကစၢ်အဒိခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲဒီးအဖိအလံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖိအိၣ်သကိးပနၢ်အယိမ့ၢ်တၢ်လၢအလုာ်သ့ၣ်ခါပတ်ၢ်ပျၢထူလံၤဖိအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူလၢအမ့ၢ်တၢ်တဘၣ်လဲၤမၤလီၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်စီဖဲတၢ်ဒိခိၣ်အံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိသရၣ်ဒ်ဝဲလၢ်မၤသံဒီးဖိအိၣ်ဘၣ်ပနၢ်ဖဲသီသံခိၣ် (ဖုပျီခိၣ်) အယိကလံၤမ့ၢ်ဟဲဒီးမူခိၣ်စူမၤတပျၢၣ်တပျီတၢ်အယိအတၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါအလီၤဟးဂီၢ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံခိၣ်ဒီးပျီပျီလုအတၢ်ယဲၤပျၢ

တၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤဝဲဒၣ်လၢပျၢလၢသီန့ၣ် သီသံခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ပျၢသ့ၣ်ပျီအိၣ်ဆိးဝဲအလီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢပျၢသ့ၣ်ပျီအကျါ ပျၢလၢအမ့ၢ်စီပၤဖးဒ်တဂၤ လၢအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးအဖိမုၢ်ထဲတဂၤစီ လၢအိၣ်တၢ်ယံလၢလီၤအဲၣ်လီၤကွံာ်မဲာ်တၢ်တဲၣ်ဘျၣ်ဘျီဒ်ဒီး. ဆၢထၢၣ်ဘိၣ်ရဲၣ် ဆ့ၣ်နီၤသကွး နံၤထီၣ်အမဲၣ်ကဒ်ဝါဆံၣ်ကပြုၢ်ကပြီၤလီၤဝဲဒီးအိၣ်ဝဲတဂၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးလၢပျီပျီလုအကွံာ်ဒ်အပူၤန့ၣ် ပျၢသ့ၣ်ပျီအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီးအိၣ်ဝဲဒီးအစီပၤဖးဒ်တဂၤလၢအိၣ်ဒီးအဖိခါထဲတဂၤလၢအိၣ်တၢ်ဂ့ၤ ဒ်ထီၣ်ကွါဘၣ်ယံယံလၢလီၤအဲၣ်လီၤကွံာ် လီၤယူးယိၣ်ပးကဲဝဲဒ်မးလၢပျၢခဲလၢာ်အကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပျီပျီလုအစီပၤန့ၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲသီသံခိၣ်စီပၤအဖိမုၢ်ဒီးဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးဝဲတုၤဒ်လဲာ်အဲၣ်ဒီးဖျိဝဲဒီးအဖိခါ ဒီးဒုးကဲထီၣ်ဝဲလၢအဒ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲပျဲလီၤဝဲစီတလီၢ်ပၢန့ၣ်န့ၣ်စုလၢကဖျိအဖိခါဒီးသီသံခိၣ်စီပၤအဖိမုၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သီသံခိၣ်စီပၤတခီဟ့ၣ်ကဒါက့ၤတၢ်စံးဆၢလၢတၢ်လၢထံဒီးတၢ်လၢခိၣ်န့ၣ်အိၣ်ယုာ်ဆိးယုာ်တသ့လုၤတက့ၤဘၣ်. ဒ်တၢ်သံကွၢ်အသိးဟ့ၣ်က့ၤတၢ်စံးဆၢလီၤလီၤတုၤအပျဲထီၣ်န့ၣ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢခံပျီပျီလုအစီပၤတခီအသးတမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဘၣ် ဒီးကူၣ်ထီၣ်ဝဲလၢကလဲၤဒုးန့ၣ်ဝဲသီသံခိၣ်စီပၤအဖိမုၢ် လၢကဖျိဝဲဒီးအဖိခါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပျီပျီလုအစီပၤန့ၣ် အတၢ်စုကဝဲပးဒ်အိၣ်ဝဲတခါလၢအမ့ၢ် ထးကဲာ်တူၣ်ခိၣ်ဖးဒ်တဘျီန့ၣ်လီၤ. တုၤအဝဲဟဲထီၣ်လံၤလၢကဒုးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ် ထးထီၣ်ဝဲအထးကဲာ်ဖးဒ်ဒီးကူးလီၤကွးလီၤဝဲကစၢ်ကပိာ်ကပၤ လီၤလဲးလီၤဖူး လုၤသ့လုၤဂီၢ် လီၤတၢ်ကျိတၢ် ကွးသက့ၤသီသံခိၣ်ကစၢ်ခိၣ်ထံး ကစၢ်ကပိာ်ကပၤတဖၣ်သက့ၤဆးဒးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးလိာ်သးအံၤပူၤကွံာ်ယံာ်တၢ်မးလံၤအနီၣ်လၢအကထိတဖၣ်ဘၣ်ဆၣ် အလီၤအကျဲတဟါမၤလီၤဘၢဒ်ဝဲဒၣ်ဘၣ် အလီၤအိၣ်ဖျါဒ်ဝဲတုၤမၤဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံၣ်ယဲၤဝဲလၢ ပျီပျီလုစီပၤဟဲထီၣ်ဒုးဝဲသီသံခိၣ်တဘျီဘၣ်တဘျီဝဲ ပျဲထီၣ်ယုာ်တဘျီ ဒီးသီသံခိၣ်စီပၤတခီအသးဟဲဒ်ထီၣ်ဒီးဒ်သိးပျီပျီလုစီပၤက့ၤက့ၤဝဲသ့တသ့ဒီးကအိၣ်ကတၢ်ထီၣ်ကွံာ်လၢကျဲအဂီၢ် ထးထီၣ်ကွံာ်ဝဲဆိုထူၣ်လၢအအိၣ်ဖဲကစၢ်ကပိာ်ကပၤတဖၣ် ဒီးဆဲးလီၤဘျီတၢ်ယံာ်ဝဲပျီပျီလုစီပၤအခံန့ၣ်လီၤ. လၢခံဆဲးလီၤဝဲတုၤသီသံခိၣ်အဆိုထူၣ်တဖၣ်လၢာ်

ကွဲၵ်းဝဲ ဇီးကဲထီၵ်းကွဲၵ်းကွဲၵ်းလူၵ်းခိၵ်းတစု ဇီးပျီၵ်းလူၵ်းပၤအခံတံၵ်းတၢ်ယၢ်ဝဲပဲၵ်းကွဲၵ်းလူၵ်းလီၤ. တုၤအခံတံၵ်းတၢ်ယၢ်တၢ်ချီၵ်းအိၵ်းကွဲၵ်းယၢ်ကွဲၵ်းဝဲတစုပျီၵ်းတၢ်ဝဲၵ်းကွဲၵ်းပၤဇီးယုၵ်းယုၵ်းသကိးဝဲလၢပၤကုၵ်းန့ၵ်းကွဲၵ်းချီၵ်းဆၢကွဲၵ်းအိၵ်းအဂီၢ်န့ၵ်းလီၤ. ပၤယုၵ်းယုၵ်းဝဲအိၵ်းအိၵ်းသီဇီးထံၵ်းန့ၵ်းဝဲညၵ်းပၤတၢ်တၢ် ဇီးသံကွဲၵ်းဝဲလၢ မ့ၢ်န့ၵ်းကွဲၵ်းချီၵ်းဆၢကွဲၵ်းယၢ်သုၵ်းစၢ်ကိးခါ. ညၵ်းပၤတၢ်တၢ်ခိၵ်းဆၢအိၵ်းလၢ ထံၵ်းလၢသုညၵ်းလၢသုန့ၵ်းလီၤ. ဇီးအဝဲပိၵ်းထီၵ်းဝဲညၵ်းပၤတၢ်အခံ ဇီးကွဲၵ်းကွဲၵ်းပျီၵ်းဂၤတၢ်ဘၵ်းန့ၵ်းလီၤ.

လၢခံတယံင်ဘၣ်ဒီး သီသံဉ်ခိၣ်စီပၤသ့ၣ်ညါဝဲလၢပျီၣ်ပျီၣ်လုစီပၤက့ၤဝဲဖျါလံန့ၣ်လီၤ. အဝဲယုသ့ၣ်ညါဝဲမ့ၢ်မတၤလဲၤဆၢဒီးယုန့ၢ်စၢ အီၤကျဲတကလဲၣ် ဒီးပုၤတဲအီၤလၢညၣ်ဖၢဘီလဲၤဆၢက့ၤအီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဝဲအသးဒိၣ်ထီၣ်ဒီးဖိၣ်န့ၢ်ဝဲညၣ်ဖၢဘီအံၤ ဒီးထီၣ်ထံး တံၢ်ဝဲအခိၣ်သၣ်ဒီးလုဘုၣ်ပျၢ်ခိၣ် ဒီးညၣ်ဖၢဘီန့ၣ်အခိၣ်သၣ်ဘံၣ်တၢ်ကွၢ်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ပျီၣ်ပျီၣ်လုစီပၤတခါအတၢ် ဆိၣ်ဂ့ၤအီၤလၢနချံနသၣ်ကအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဝဲ တုၤပုၤကညီဖိအိၣ်န့ၣ်လၢဝဲစီဝဲတသ့လၢနီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်တဘျီ ပျီၣ်ပျီၣ်လုစီပၤဘီးဘၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢဘျီအဝဲအံၤ ယကလဲၤထီၣ်ဒုးသီသံဉ်ခိၣ်ကစၢ ဆူၣ်န့ၢ်ဒိၣ်န့ၢ်အလီၢ်နွံစးန့ၣ်လီၤ. တုၤသီသံဉ် ခိၣ်ကစၢသ့ၣ်ညါဝဲဒီးဆီလီၤဝဲအပုၤလၢအမ့ၢ်ပုၤဖိပုၤဝါလၢအအိၣ်ဖဲခူၣ်မ့ၢ်အကီၢ်ပုၤ (ခဲအံၤကဲထီၣ်လုဘုၣ်ပျၢ်) လၢညါမ့ၢ်ဝဲသီသံဉ် ခိၣ်ကစၢအပုၤခိးတြၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢအဆၢကတီၢ်အံၤ ပုၤဝါလၢအကဲထီၣ်လုကပၤ အိၣ်ဖျါစိလၢအယံၤဖျါဒ်ပုၤကညီအ မဲၣ်သၣ်အသိးအံၤန့ၣ် ဖဲတၢ်စူၤလီၤအဆၢကတီၢ် နကွၢ်စိအီၤလၢအယံၤမ့ၢ်ဖျါစိဝါပူၣ်ကလၢန့ၣ် နဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ဘုၤဟုၤလၢအိၣ်လၢ အိၣ်ဝဲဂ့ၤဒိၣ်မးလီၤ. နအိၣ်ကွၢ်စိလၢအယံၤမ့ၢ်အိၣ်ဖျါဃးယုၢ်ကလၢန့ၣ် ဘုၤဟုၤအယုၤလီၤယၢ်လီၤ ဘုၤတဂ့ၤဟုၤတဂ့ၤ နမၤအိၣ်ဘုၤတ လၢအိၣ်လၢအိၣ်ဝဲဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်. ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤပုၤထူလံၤဖိလၢအိၣ်ဘူးဖဲကစၢခိၣ်ထံးလုခိၣ်ထံးတဖၣ် ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါဝဲဒီးတီၢ်န့ၢ် ဖံးယၢ်ဝဲတုၤပစီပလၢထးခဲကနံၣ်အံၤတစုအိၣ်ဒံးဝဲဂီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တု၊ပျိုပျိုလှစီပေဟဲထိုင်လံ ဇီးပှဖိပှဝါလအခိးတြဲတဖှ် ထိုင်ဃူထိုင်သကိးအသးဇီးခိဉ်ဒုးသကိးဝဲလတၢ်သးတဖှ်ဃီအ
ပူဘၣ်ဆၣ်ထိုင်ဒုးဝဲတန့ၢ်ဘၣ်. ဘၣ်ဂုက့အခံဇီးက့ကဒါက့ဝဲဆူပျိုပျိုလှကွံပူတၢ်အိဉ်တၢ်ဆိးအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထဲတမံကစၢ်က
ပကလိကပလီၤပျိုလီၤလဲး ဟီၣ်လၢတၢ်ကွးတၢ်ကျိတၢ်ကွၢ်တဖှ်အလီၢ်အိဉ်ဖျါဝဲတုမုၢ်မဆါတန့ၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢ
ခံတယံာ်ဘၣ်ဇီးဖိဉ်ယဲလၢအအိဉ်ဖဲသီသံဉ်ခိဉ်စီပေတၢ်ပအဖီလၢတဂၤ လဲလီၤဝဲဆူပျိုပျိုလှကွံဖးဒိဉ်လၢကဟးအိဉ်ပှ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. ဖဲန့ၣ်တၢ်မအသးဇီးပျိုပျိုလှအနီၢ်ပမုၢ် လၢအဝဲမံမိၢ်တၢ်တခါတမုၢ်သုဉ်မုၢ်သးဘၣ်အိၤဘၣ်ဇီးမံမိၢ်ထိုင်ဝဲဘၣ်စီပေန့ၣ်
လၢတန့ၢ်အံၤယမံမိၢ်တၢ်တမုၢ်ဘၣ်တဘၣ်ပျဲဟးထီၣ်ဖိခွါဆူတၢ်ချာတဂ့မအအိဉ်တၢ်အိဉ်ဆိးလၢအးပူတက့ၢ်. စီပေတခီဝဲဘၣ်
နီၢ်ပမုၢ်လၢနမံဆူဉ်ယံနမံမိၢ်တၢ်လီၤတဘၣ်ယးတၢ်နီတမံဘၣ်. ပဖိခွါကဟးထီၣ်သုဉ်ဖဲသးညီဒၣ်ဝဲဇီးအတံၤအသကိးတက့ၢ်.
နီၢ်ပမုၢ်တခီဖဲစီပေတဲအသိးဆိကမိဉ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လၢကမုၢ်ဒၣ်ယမံဆူဉ်အယံယမံမိၢ်နါစီတၢ်လီၤ. ဇီးမုၢ်ဝါထီၣ်ပျဲဟးထီၣ်အ
ဖိခွါလၢတၢ်ချာလၢကဟးသုဉ်ဖဲသးညီဖဲလၢအပူကွံာ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဖဲဂီၤခိမုၢ်ဆဲးလီၤတုလီၤကွံာ်ပူအဆၢကတီၢ် ဖိဉ်ယဲတ
ခီလဲတုယီၤဖဲကွံာ်အကၢ်ခိဉ် ဇီးကွံာ်လီၤဝဲအပှ်ဆူကွံာ်ပူဇီးဘၣ်တီတီဖဲစီပေဖိခွါဟဲယီၤတုအဆၢကတီၢ် ဇီးအပှ်န့ၣ်ကျၢ်ဘၢယၢ်

ဝဲစီမံခွါအံၤဘၤယုာ်ကလံာ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲတထုးထီၣ်အပုၣ်ဘၣ် ဟံၣ်ဃာ်ဒၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲတဂၤစ့ၢ်ကီးတဂၤပျၢၢ်ဂၤဆုးဘၣ်အိၣ်
ဒၣ်ကံၢ်တဟံၢ်အုတလုာ်ဖဲပုၣ်ကတၢၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

စီမံခွါနီၣ်ပုၤမုၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်အသး ဒီးသ့ၣ်ညါဝဲလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လံၤ အဖိခွါတဟဲက့ၤဟံၢ်ထီၣ်ဘၣ်အယိအဝဲသ့ၣ်ပိာ်ထီၣ်လိာ်
အခံၤ ဒီးလူၤယုာ်က့ၤအဖိခွါန့ၣ်လီၤ. ဒီးထံၣ်က့ၤအဖိခွါဒီးထံၣ်ဝဲလၢအဖိခွါန့ၣ် ဘၣ်န့ၣ်တၢ်ဆါလိာ်တဂ့ၢ်ကံၢ်ဃုာ်လုၤဒီးဂၤညါဟူးဝး
တသ့လၢဘၣ် ဒီးအိၣ်ဒၣ်ကံၢ်တဟံၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မိၣ်ယဲတခီသ့ၣ်ညါဝဲလၢဟူးဘၣ်ပျီၤပျီၤလုၤစီမံခွါလံၤအယိ ဟံၣ်တၢ်ကွၢ်အပုၣ်ဒီး
က့ၤထီၣ်က့ၤဆူသီသံၣ်ခိၣ်စီမံခွါအိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပျီၤပျီၤလုၤစီမံခွါမိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်မိၣ်
ဘၣ် ဒီးဘၣ်ကံၢ်ဘၣ်ဂီၤဝဲဒ်ဒိၣ်ကလံာ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဝဲဘိးဘၣ်ရၤလီၤဝဲလၢ ပုၤလၢကူၤစါယါဘျါစၢသါဖိခွါအတၢ်ဆါမ့ၢ်ဘျါ
တဂၤဂၤန့ၣ် တၢ်လၢအယုာ်န့ၣ်သါကဟ့ၣ်အီၤလီၤ. သီသံၣ်ခိၣ်စီမံခွါဟ့ၣ်တၢ်ဂံၢ်အံၤ ဒီးဝဲဘၣ်အခုအပုၤခဲလၢပုၤလၢကူၤစါယါဘျါ
စၢပျီၤပျီၤလုၤစီမံခွါတၢ်ဆါမ့ၢ်ဘျါတဂၤဂၤန့ၣ် ယကဖျိအီၤဒီးယဖိမုၢ်ဒီးယုာ်တၢ်ပျီၤပျီၤလုၤကစၢ်အအိၣ်လၢယလိာ်ဘၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.
ဖဲန့ၣ်မိၣ်ယဲန့ၣ်ဟ့ၣ်ဒီးဝဲလၢတၢ်ဆါအဝဲအံၤလီၤဒုယယါဘျါသ့ၣ်ညါကဒၣ်လီၤ. ကစၢ်စီမံခွါသးလိာ်မနုၤလၢပျီၤပျီၤလုၤစီမံခွါအိၣ်
လဲၣ်. သီသံၣ်ခိၣ်စီမံခွါဝဲလၢနယါဘျါမ့ၢ်သ့ၣ်ယုာ်န့ၣ်အထးဂံၢ်တူၢ်ခိၣ်လၢအဖုးပုၤတဘျီန့ၣ်တက့ၢ်. မ့ၢ်တဟ့ၣ်ဝဲန့ၣ်ယါန့ၣ်
အီၤတဂ့ၢ်. တုၤန့ၣ်တဖုးမိၣ်ယဲန့ၣ်လဲၤလီၤဆူပျီၤပျီၤလုၤစီမံခွါအိၣ်ဒီးယုာ်ထးဂံၢ်တူၢ်ခိၣ်န့ၣ်လၢကယါဘျါန့ၣ်စၢဝဲအဖိခွါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
ပျီၤပျီၤလုၤအစီမံခွါတခီ တၢ်ခဲခါလၢမ့ၢ်တၢ်လၢအသးလိာ်ဒိၣ်ကတၢ်ခဲခါလၢန့ၣ်လီၤ. လၢခဲကတၢ် လၢတၢ်သးလိာ်ဒီးအိၣ်ဘၣ်အဖိ
ခွါဒိၣ်န့ၣ်ဒီးအသးလိာ်အထးဂံၢ်အယိ အဝဲဟ့ၣ်လီၤကွၢ်အထးဂံၢ်တူၢ်ခိၣ်န့ၣ်ဆူမိၣ်ယဲအစုပူၤန့ၣ်လီၤ.

မိၣ်ယဲတခီဟံးန့ၣ်ထးဂံၢ်ဝံၤ ထုးထီၣ်က့ၤအပုၣ်လၢအအိၣ်စဲဘူးလၢစီမံခွါအလိာ်တဘျီအံၤ ဒီးစီမံခွါအလိာ်ဖျိထီၣ်အတၢ်ဆါ
ကံၢ်ဃုာ်တၢ်ပျၢၤတဖၣ် ဟါမၢ်ကွၢ်ဝဲဒီးသ့ၣ်ခုသးစုးဘျးစံးဖျိဝဲမိၣ်ယဲအံၤကျၢၤသ့ၣ်ကျၢၤသး လၢတၢ်မံသ့ၣ်မုၢ်သးအပူၤန့ၣ်လီၤ. မိၣ်
ယဲတခီဟံးန့ၣ်ထးဂံၢ်အံၤဒီးဟဲက့ၤဟ့ၣ်လီၤက့ၤဝဲဆူသီသံၣ်ခိၣ်စီမံခွါအစုပူၤန့ၣ်လီၤ. စီမံခွါတခီဒ်တၢ်အၢၣ်လီၤအသးသ့ၣ်ဆၢဖးက
တီၢ်လၢမုၢ်န့ၣ်မုၢ်သီအဝဲန့ၣ် မိၣ်ယဲကဟဲဆူအအိၣ်လၢတၢ်ဒီးတုးဒီးဖျိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ဆၢဖးကတီၢ်ဘၣ်ဒီးမိၣ်ယဲဟဲဆူစီမံ
ခွါအိၣ်ဒ်တၢ်သ့ၣ်ဆၢဖးကတီၢ်အသးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စီမံခွါတခီလၢတၢ်မၤကွၢ်အဂီၢ် ဖဲမိၣ်ယဲဟဲကျဲန့ၣ်ဟံၣ်လီၤဝဲ ဂုၢ်သီ, ထီၣ်ဝံ, ထိး
ဆံၣ်, ပျီၤဝီ, ယဲစုနီၤ, ထီၣ်တပျီၤ, ဒီးထီၣ်ဘျၢၣ်တဖၣ်လၢကျဲကပတတီၢ်ဘၣ်တတီၢ်လၢကမၤဖုးမိၣ်ယဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမိၣ်ယဲလဲၤ
တၢ်လၢကျဲဒီးတုၤယီၤဖဲတၢ်အိၣ်ခိးမၤဖုးအလီၢ်တတီၢ်ဝံတတီၢ်တၢ်မၤဖုးအီၤကွၢ်ကွၢ်အဝဲဖုးဘၣ်အသးတဘျီဘၣ်တဘျီ ပုၤထီၣ်န့ၣ်ဘျီ
တဘျီဒီးဝဲထီၣ်ဝဲယဲလဲၤတမုၢ်လၢဘၣ်. ထဲတၢ်မၤဖုးယၤယဖုးဖုးယကလၢကဟးဘၣ်ဖုးန့ၣ်လီၤ. အဝဲတမ့ၢ်လၢသးလိာ်အမါဒိၣ်
ဒိၣ်ဘၣ်အယိယုာ်အသးဒီးက့ၤကဒါက့ၤဆူအဟံၣ်ဒၣ်ဝဲတကပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢစးထီၣ်သီသံၣ်ခိၣ်စီမံခွါဟံးန့ၣ်ကွၢ်ပျီၤပျီၤ
လုၤစီမံခွါအထးဂံၢ်တူၢ်ခိၣ်လံၤလံၤန့ၣ် ထံကၢ်ဟီၣ်လၢတၢ်ကွၢ်လီၤကွၢ်ကစၢ်ကပတအိၣ်လၢဝဲဒၣ်ဘၣ်တုၤခဲကနံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

ပီလီပူ

ခပူကရူ၊ လူသီကီဆန်၊ မှ်တြီကီရန်
ဃိန်လိင်တင်မုင်တင်ခုင်ကရုန်
ကီသုလု

တၢ် န့ၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲလၢအလီၤဆီၤဒီးလီၤသးစဲလၢလီၢ်ကဝီၤပျၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးပီၢ်လီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်လီၢ်အံၤတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်ကိးညိၣ်န့ၢ်အီၤလၢပီၢ်လီၢ်ပုၤလုၤ, လၢအကျၢၢ်ဘၢဝဲဒၣ်ပီၢ် လီၢ်ပူၤဒီးပုၤလုၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအံၤအမံၤဟူသၣ်ဖျါဒီးအိၣ်လၢအိၣ်ပွဲၤဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်ဃံတၢ်လၢ လၢအအိၣ်ဖျါပွဲၤဒီးသူးသ့ၣ်လၢကပီၤအမဲၣ်ညါ မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတတီၤလၢအမ့ၢ်ဟံၣ်ဃီတၢ်အိၣ်ကဒုဒီးတၢ်ပူၤဖျဲးအလီၢ်လၢတၢ်မံၤလၢ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအရၢဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အကစၢ်အိၣ်ထီၣ်ထီၣ်လၢပိၣ်လဲၣ်အမဲၣ်ဖံးခိၣ်တခီ ပသ့ၣ်ညါ ဘၣ်လၢပီၢ်လီၢ်ပူၤအံၤအကစၢ်ထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၄,၅၃၈) ခိၣ်ယီၢ် ဒီးမ့ၢ်လၢပုၤလုၤတခီအကစၢ်ထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၄,၈၆၀) ခိၣ်ယီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျၢ်ဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်န့ၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲလၢအမ့ၢ်ပီၢ်လီၢ်ပုၤလုၤအံၤအိၣ် ထီၣ်ဒီးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အသးခိၣ်ဖျါလၢပျၢ်ကူပျၢ်ကညီ, ဒ်ပစံးတၢ်အသးတပီၢ်လီၢ်မ့ၢ်ပျၢ်ဟံၣ်ခွါဒီးတပုၤလုၤမ့ၢ်ပျၢ်ဟံၣ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပျသျှကုသးပျလဲယုဝဲအသိး, တာ်လာတပီလီၤဒီးတပုလုန့ၣ် မ့ၢ်ပျသျှတဖၣ်လာအဘၣ်ဒုၣ်ဘၣ်ဒု, နီၢ်ဖးဒိၣ်ဖးထီ, ဖျါဒိၣ်ဒိၣ် သွါသွါ, ဒီးဂံၢ်ဆုၣ်ဘါဆုၣ်တုၤဒုၣ်လဲၣ်ပျအဂုၤအဂၤကအဲၣ်အဝဲသ့ၣ်တအိၣ်နီတဂၤလာဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်မ့ၢ်ကွၢ်လၢကွၢ်ဂီၤတာ်အိၣ် ဖျါတခီ, ပျခံၣ်အံၤအစုၣ်ခိၣ်တိၤလီၤယုၣ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်စံၣ်ယဲၤတဲၤယဲၤအိၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ တချုးဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်ကဟံလိာ်သးဒီး ဆီဟံၣ်ဆီယီၤလာတာ်မၤကွၢ်ကွၢ်နီၢ်ခိၣ်တာ်ဂံၢ်တာ်ဘါဒီးတာ်ကကီၣ်ဖိးမံလိာ်သးအဂီၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ခံၣ်ကကၢကနီလိာ်အသးန့ၣ် လီၤ. ပျသးပျစံၣ်ယဲၤယုဝဲဒုၣ်လၢခီဖျါအဝဲသ့ၣ်ခံၣ်ကအဂံၢ်ဆုၣ်ဘါဆုၣ်အယီၤဖဲအကၢကနီလိာ်သးအဆၢကတီၢ် သ့ၣ်ပျၣ်ပျၣ်လီၤ လုၤလီၤပျီဒီးဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်ဖျါထီၣ်လၢအသးအလဲအယီ တာ်လီၢ်တာ်ကျဲၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တာ်ကိးကွၢ်အမံၤလၢပီၤလီၤပျၤဒီးပုလု ပျၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်အမ့ၢ်တာ်ဒုၣ်တာ်ထူအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အသိး, ဖဲပီၤလီၢ်ပျၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးအံၤသ့ၣ်စံ (ကွီ), မိၣ်ဂံၢ်စံ (ကွီ), ယုၤဆၢၣ် ပျၤ, ဒီးယုၤဟူမိၢ်အလီၢ်အကျဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖိးခိၣ်တာ်ပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးယုၤဟူမိၢ်အလီၢ်အံၤဘၣ်တာ်အိၣ်ဝးတရံးအီၤ လၢဘျၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လာဘၣ်တာ်သ့ၣ်ညါအီၤအမ့ၢ်တာ်ဒွဲၣ်ကပီၤဆိအလီၢ်ဖဲတာ်ဟူထီၣ်ယုၤအမိၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢအပျၤ ကွံၣ်န့ၣ် ပီၤလီၢ်ပျၤအံၤတာ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်ကဆီမံၤ, တၢယီၤ, တၢဟံ, တၢဘီနၢသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲကွၢ်လီၤအိၣ်မိအလီၢ်ဒီးတက တီၢ်ယီမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဘီၣ်သိၣ်ဒီးခဲစံၣ်ပိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဟံၣ်အယီတာ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်တတီၤလၢအလၢပျဲဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တာ်ယံတာ်လၢန့ၣ်လီၤ.

ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျၢဝါမဲလၢခံၣ်လၢပျၤသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤဝဲအသိး, ဖဲယုၤဟဲကွၢ်လီၤအိၣ်လၢပီၤလီၢ်ပျၤအဆၢကတီၢ်အခါဟးယုအိၣ်ယာ်အိၣ် တာ်ဒီးတာ်လၢၣ်အကလၢၣ်ကလၢၣ်ဒ်အမ့ၢ်တကျၢ, တဘၣ်ယုၤ (ခဲအံၤလီၢ်ကဝီၤပျၤထူလံၤဖဲသ့ၣ်တဖၣ်ကိးကွၢ်အီၤလၢတဘၣ်မံၤ), တာ် နၢဆံၣ်ဒီး, ဘၢၣ်ခၢၣ်ပျံၤဒီး, တကျၢထံဒီးတကျၢနၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးသ့ၣ်လီၤဝဲဖဲတာ်လီၢ်အံၤကိးမံၤကိးကလၢၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ. လၢပျၤတာ်ဒုၣ် တာ်ထူအိၣ်ဝဲဒုၣ်လၢတာ်ဒီးတာ်လၢၣ်လၢယုၤသ့ၣ်လီၤဟံၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တာ်တဘၣ်အိၣ်လၢၣ်အီၤခဲလၢၣ်ဘၣ်, ဒ်ပစံးတာ်အသိးပျၤက ဘၣ်ဟံတုၢ်အီၤတစဲးဒ်သိးအစၢသုတလီၤတူၣ်ကွံၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တာ်အံၤမ့ၢ်တာ်လၢအဖိးမံလိာ်အသးဒီးမိၢ်ပံၤဖဲဖုအတာ်မၤ လိာ်ပိာ်လိာ်လၢအမ့ၢ်အိၣ်ဒီးကတီၤအီၤန့ၣ်လီၤ. ယုၤအံၤအိၣ်ဝဲဒုၣ်ဖဲပီၤလီၢ်ပျၤတုၤအမိၢ်သံတစုဒီးဟူထီၣ်ကွၢ်အီၤဖဲပီၤလီၢ်ပျၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲယုၤဟူထီၣ်ကွၢ်အမိၢ်ဖဲန့ၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံကွၢ်ကွၢ်အမိၢ်လၢလၢၢ်မုၢ်ပျၤန့ၣ်လီၤ. တာ်စံးဝဲဒုၣ်လၢယုၤအံၤဖဲအကွၢ်ကွၢ်အမိၢ်လၢလၢၢ်မုၢ်ပျၤ အဆၢကတီၢ် ခါထီၣ်လဲၤတာ်ယံမးအယီ ဖဲအခါထီၣ်အခိၣ်တခါန့ၣ် လဲၤတုၤလၢလုဖိဒုဒီးခါထီၣ်ကဒီးအခိၣ်လၢခံတခါန့ၣ်လဲၤတုၤ လၢကျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးယုၤကွၢ်ကွၢ်အမိၢ်လၢလၢၢ်မုၢ်ပျၤန့ၣ် ပျၤသ့ၣ်ကုသးပျၤမဲလၢထါဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ, “ကုၢ်ယုၤမိၢ်လၢလၢၢ် မုၢ်ပျၤ, လၢၢ်မုၢ်အူယုၤမိၢ်တအူ”. ဒီးထါအိၣ်ကဒီးလၢအဂၤတဖျၢၣ်ဒိဝဲဒ်အံၤ, “ကုၢ်ယုၤမိၢ်လၢဖီဂီၤဘိ, ကလုၢ်ကဲထံပိာ်ပြဲးပြဲး” န့ၣ်လီၤ.

ပီၤလီၢ်ပျၤအတာ်ဒုၣ်တာ်ထူ

ပျၤထူလံၤဖဲအတာ်ဒုၣ်တာ်ထူအိၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ ဖဲပမ့ၢ်လဲၤလၢပီၤလီၢ်ပျၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်ပမ့ၢ်ကုၢ်အိၣ်ဘၣ်ထီၣ်တဘျီမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့တမ့ၢ် လံၣ် တဒုမ့ၢ်ဂ့ၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပတဘၣ်အိၣ်အီၤလၢနီၣ်ကုၢ်အလီၤဘၣ်. တာ်ဒုၣ်တာ်ထူအိၣ်ဝဲဒုၣ်လၢပမ့ၢ်အိၣ်တာ်လၢနီၣ်ကုၢ်လီၤန့ၣ်ဘီၣ်

သိပ်ကဟဲဂဲပုတဘျီယီန့ၣ်လီၤ. နီၣ်အသိး, ဖဲပမ့ၢ်ဖီအိၣ်မ့ၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်နီၣ်ဒိကွၢ်န့ၣ်ပတဘၣ်တကျိၤသဟၢခိၣ်ဘၣ်, ဖဲပမ့ၢ်
ခွဲးလီၤမ့ၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဖဲနီၣ်ဒိကွၢ်အလီၤန့ၣ် ပတဘၣ်ဖျါးလီၤအီၤဒီးအိၣ်အီၤဘၣ် ပမ့ၢ်မၤဘၣ်ဖုးဒ်အံၤတခီပုၤသးပျီၤစံးဝဲဒၣ်လၢ
ဘီၣ်သိၣ်ကဟဲဝဲဒၣ်တဘျီယီန့ၣ်လီၤ. ဒုၣ်ဘု, ညၣ်လံၣ်, ဆွဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပုတဘၣ်အိၣ်အီၤလၢကုၤပျီၤပျီၤဘၣ်. ဒီးပုၤလၢအ
မၤကမၣ်မုၣ်မၤကမၣ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်လဲၤဘၣ်ဖုးလၢပီၤလီၤပူၤန့ၣ် ဘီၣ်သိၣ်ကိးထီၣ်ဒီးဟဲဂဲအီၤကိးဂၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်
စ့ၢ်ကိးလၢပုတဘၣ်လဲၤမၤလုၢ်အုၣ်ထီၣ်ဖဲပီၤလီၤပူၤဘၣ်. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်မ့ၢ်မၤလုၢ်အုၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖုးတခီဟံၣ်ပူၤယီၤပူၤတၢ်တမ့ၢ်တ
ယုၢ်ဒီးတၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤအိၣ်ထီၣ်အသးသ့အယီၤန့ၣ်လီၤ.

ကဆီထၢၣ်ပုၤတဝၢသ့ၣ်ပျီၤအဂ့ၢ်ထံးစိပီၤ

လၢတၢ်ဒီသအကဟုၤကယၢ်ကုၤန့ၣ်ဆၢတၢ်မူတၢ်မဲအါမံၤအါကလုၢ်, န့ၣ်ဆၢတၢ်မူတဝၢ, သ့ၣ်ပျီၤဝဲပျီၤဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သုတၢ်
ပျီၤအလီၤအကျဲလၢမိၢ်ပံၤဖဲလၢခံလၢပျါပံၤလုၢ်ပံၤပျါ, ပံၤဒိၣ်ပံၤကဲဒီးပံၤစီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ပီၤလီၤပီၤလု (ပီၤလီၤပူၤဒီးပု
လုပူၤ) သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ကွီၤပနီၣ်ယုၢ်စ့ၢ်ကိးအီၤလၢကဆီထၢၣ်ပုၤတဝၢသ့ၣ်ပျီၤန့ၣ်လီၤ. စိပီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂ့ၢ်ထံးဒ်ပု
သ့ၣ်ကုသးပျီၤယဲၤဝဲအသိး မံၤလၢအမ့ၢ်ကဆီထၢၣ်အံၤဟဲခီဖျိအသးလၢသ့ၣ်ပျီၤဖီၣ်ကဝီၤလၢအကျၢ်ဘၢယုၢ်ဒီးပီၤလီၤပုလုအံၤမ့ၢ်
တၢ်ကဆီအလိဖးဒိၣ်တတီၤအယီၤန့ၣ်လီၤ. နီၣ်ကဝီၤပူၤထူလံၤဖဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအလိထံး (မ့တမ့ၢ်) အလိဖးဒိၣ်အမ့ၢ်ပျီၤ
ဘံၣ်ခိၣ် (လိပျီဘံၣ်) အသိးကဆီသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတချုးလၢအဝဲသ့ၣ်ဘူးကသံအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဟဲကုၤဆူတၢ်လီၤအဝဲအံၤလၢတၢ်
ပံၤလီၤတံၢ်တၢ်အလိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယီၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သုတၢ်ပျီၤအလီၤအကျဲအံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤအမ့ၢ်
“ကဆီထၢၣ်” တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်ကုသးပျီၤလၢပျါသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်လဲၤတုၤဖဲကဆီထၢၣ်တၢ်လီၤတၢ်
ကျဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တၢ်ကထံၣ်ဘၣ်ပုၤဘိးယၢ်ပံၤသ့ၣ်မ့ၢ်ယုၤတပျီၤဘၣ်တပျီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤလၢအလဲၤတၢ်ကုၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်သု
အီၤဖွဲအီၤဒီးဖီအိၣ်တုၤအိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ယုၤဒ်အံၤမ့ၢ်ဝံၤအလီၤခံန့ၣ်ကဘၣ်ဘိးပျဲခၢၣ်စးကုၤအီၤန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိဟီၣ်ကဝီတတီလၢအိၣ်လၢအိၣ်ပျဲးဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်မူတၢ်မဲအါမံအါကလုာ်, သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပှၢ်, ထံၣ်န့ၣ်ထံၣ်ကျိဒီးတၢ်တုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သူတၢ်ပျဲးအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အယိ, လီၢ်ကဝီပျဲးထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးအိၣ်အမ့ၢ်ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တဘျီအသိးလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် “ကဆိထၢၣ်ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်” န့ၣ်လီၤ. ကဆိထၢၣ်ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အံၤမ့ၢ်န့ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်, တၢ်မံလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, လုၢ်လၢထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဒီးလီၢ်ကဝီပျဲးထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုဒီးတၢ်ပျဲးအလီၢ်တတီန့ၣ်လီၤ. ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တဘျီအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲလုၢ်သီကီၢ်ဆၢၣ်အမ့ၢ်န့ၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, ဒီးမ့ၢ်ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တဘျီလၢအဘၣ်တၢ်ဒီသအသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤ, ဒီးပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲးသကိးအိၣ်တပျဲးလီၤလၢကညီၣ်သဝီထူလံၤ (၁၅) လၢအအိၣ်ဖဲကရၢၢ် (၃) ဘၣ်ဒ်အမ့ၢ်ခူပူၤ, လၢမုၢ်ပျီ, ဒီးစီမုၢ်ပျီကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲးပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အဂီၢ်, လီၢ်ကဝီပျဲးထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်နီၤဖးလီၤသ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ကဝီ (၃) တီၤဖဲကဆိထၢၣ်ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျဲးအမ့ၢ်ပျဲးပျဲးတၢ်မံလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ကဝီ (လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအိၣ်အမ့ၢ်ပျဲးတတၢ်ပၢ်ကီၤသ့ၣ်စၢၤသ့ၣ်ပှၢ်), ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ကဝီလၢတၢ်လဲၤဃုအိၣ်ဃာ်အိၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပနံၣ်တၢ်ဟးထီၣ်လၢအတမ့ၢ်သ့ၣ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်အလီၢ် ဘၣ်ဆၢၣ်တၢ်ထုးထီၣ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တၢ်မံလၢတသ့ဘၣ်အလီၢ်, ဒီးသ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ကဝီလၢတၢ်လဲၤဃုအိၣ်ဃာ်အိၣ်သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ဟးထီၣ်, တၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တၢ်မံလၢလၢတၢ်ပၢ်ပနီၣ်အိၣ်သ့ၣ်တနီၤ ဒီးပျဲးထူလံၤဖိတၢ်သ့ၣ်တၢ်ပျဲးဒီးတၢ်မၤမုၢ်မၤဝဲၤအလီၢ်လၢတၢ်ပၢ်ပနီၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ^{၁၄}. ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တဘျီအံၤအလဲၤအထီအိၣ်ဝဲဒ် (၁၄,၆၀၆) အူကၢၢ်ဒီးမ့ၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးတတီလၢအိၣ်လၢအိၣ်ပျဲးဒီးဒီးတၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးသံၣ်ဖိဖိ (၁၂၀) ကလုာ်, ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်နီၣ်ဖိ (၈၁) ကလုာ်, ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအခိၣ်အိၣ်လွံၢ်ခိလၢအဒံၣ်သ့ (၃၁) ကလုာ်, ထီၣ် (၁၃၀) ကလုာ်, ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဖးထီၣ်လၢထံကျါဒီးမူလၢခိသ့ခိၣ် (၁၃) ကလုာ်, ဒီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်မဲအါန့ၢ်ဒီး (၁၂၀) ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၣ်ဖဲကဆိထၢၣ်ပျဲးတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျဲးန့ၣ်လီၤ^{၁၅}.

၁၃. <https://www.youtube.com/watch?v=rExDGb5jpOU>
 ၁၄. <https://www.facebook.com/watch/?v=3632126930253344>
 ၁၅. <https://kesan.asia/publication/indigenous-karens-community-forest-kheshorter/>

အံသန်ကွဲ, ပီလီပူ

လက်မုန်ခိပ်ဆာန်

လက်မုန်ပျိုကရု၊ လူသီကီဆန်၊ မုန်တြိကီရုန်
ဃိန်လိင်တန်မုန်တန်ခုန်ကရု၊
ကီသုလု၊

လာ်

မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ်, လၢမုၢ်ပျီကရၢ, လူသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် ပူၤအံၤမုၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူၤဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤတတိၤလၢကညီၤပူၤထူၤလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကညီၤပူၤထူၤလံၤဖိဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဒဲၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးထံနိတကပၤန့ၣ် တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူၤအလီၤလၢအရ့ၣ်ဒိၣ်တခါမုၢ်ဝဲၣ်ခါ (ခါခါလိာ် ကျိအထံထၣ်) လၢအမုၢ်တၢ်လုာ်ထံထၣ်အလီၤ ဒီးမုၢ်မုၢ်လၢတၢ်ဒုၣ်တၢ်စိၤအလီၤတခါမုၢ်ဝဲၣ်ကၢ်ပၣ်လၢလၢအအိၣ်ဖဲလၢမုၢ်အခိၣ် ထံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်စိၤအလီၤဒ်အံၤမုၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူၤအလီၤအကျဲၤတတိၤလၢအဘၣ်ဘျးစဲလိာ်အသးလိာ်လိာ်ဒီးလၢမုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ် လၢအမုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျီအကံၢ်သးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စိၤမုၢ်ပျီကရၢအိၣ်ထံၤအိၣ်ကီၢ်, ဘျီအိၣ်ကီၢ်, လီၤဆီဒုၣ်ဒ်သးတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသး သမူကလဲၤအသးဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီဒီးဘၣ်လီၤဘၣ်စးဒီးတၢ်ပလၢပကွး (တၢ်နိးတၢ်ဘျးဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲ) သုတအိၣ်နီၢ်တမံၤတဂ့ၢ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စိၤမုၢ်ပျီထူၤလံၤဖိလုာ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢတၢ်ကတဲာ်က့ၤထံကတိၤက့ၤကီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ် လုာ်ဒီးတၢ်စိၤတခါအတၢ်လီၤဆီလိာ်အသးမုၢ်ဝဲၣ် ဖဲတၢ်စိၤအံၤမုၢ်တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးခိတၢ်ဖဲတၢ်မၤ ဒီးမုၢ်မုၢ်လၢတၢ်လုာ်တခါမုၢ်တၢ်လၢ အဘၣ်ထွဲဒီးထံအတၢ်ဖဲတၢ်မၤတကပၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စိၤဒိၣ်တခါညီၤန့ၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဖဲဒုၣ်ညါလါ (လါမုၢ်) အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ် တၢ်လုာ်တၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသး, တၢ်စိၤဒိၣ်အံၤတၢ်လီၤအိၣ်ဖဲဟံၣ် (သဝီပူၤ) သၢန့ၣ်အတီၢ်ပူၤတပယုာ်ယီၤမုၢ်ဝဲၣ်အလီၤခံ တၢ်လီၤကဒါ က့ၤ (တၢ်က့ၤမၤကဒါက့ၤ) ကဒီးအိၣ်ဖဲဒုးပူၤ (စံာ်ပူၤ) လၢသၢန့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ပူၤထူၤလံၤဖိဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဒဲၣ်လၢမုၢ် ခိၣ်ဆၢၣ်ဖဲတၢ်လီၤတၢ်စိၤဒိၣ်အလီၤ ဒီးမုၢ်မုၢ်ခါခါထၣ်တခါ မုၢ်တၢ်လုာ်ထံထၣ်အလီၤခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စိၤဒိၣ်အံၤပူၤထူၤလံၤဖိသ့ၣ် တဖၣ်ကိးစ့ၢ်ကိးအိၣ်လၢအမုၢ် “တၢ်လီၤဟံၣ်ကီၢ်ဒုး” န့ၣ်လီၤ.

ပူၤထူၤလံၤဖိဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဒဲၣ်လၢလၢမုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်မုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျီအကံၢ်သးလၢအဟဲခိဖျိအသးလၢတၢ်ယဲၤပူၤ ဒ်လၢအံၤအသးန့ၣ်လီၤ. လၢမုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်ထံးစိၤပီၢ်တခါဟဲခိဖျိအသးလၢနီၢ်ယိၣ်^{၁၆} ဒီးလၢတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤဒီးတၢ် ယဲၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤတခါ ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ်လၢမုၢ်လၢကၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဒဲၣ်လၢပူၤလၢသီန့ၣ် နီၢ်ယိၣ်အံၤ ဖဲအမိၢ်အပၢလဲၤမၤမုၢ်မၤဝဲၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲကဘၣ်အိၣ်တ့ၢ်ကွၢ်ထွဲအပုၤလၢအးန့ၣ်လီၤ. ကိးမုၢ်ဂီၤဒီးတချုးဒီးလၢမိၢ်ပၢခံၤအံၤလဲၤ မၤတၢ်လၢဒုးပူၤအဆၢကတီၢ်မၤလိာ်နီၢ်ယိၣ်လၢကဖိအိၣ်စၢန့ၣ်အပုၤအတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဘၣ်တဂီၤဖဲအမိၢ်အပၢလဲၤတၢ်မၤဒီးသးပူၤ နီၣ်မၤလိာ်အိၣ်လၢကဖိအိၣ်စၢအပုၤတၢ်အယိ အတၢ်ဟဲက့ၤကိးစိအိၣ်လၢအယံၤတဖဲဒီးစံးဝဲဒုၣ်, “နီၢ်ယိၣ်စၢ, နအိၣ်တ့ၢ်လၢ ဟံၣ်န့ၣ်ဖိအိၣ်စၢန့ၣ်လၢခုၣ်ခိၣ်န့ၣ်နီၢ်”. နီၢ်ယိၣ်အံၤတနီၢ်ဟူဝဲဂ့ၢ်ဘၣ်အယိသံကွၢ်စိကဒါက့ၤအမိၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢ ကတီၢ်မုၢ်ကီၤလံၢ်လၢအအိၣ်တယံၤတဘျးဖဲတၢ်ဘၣ်စၢတဂၤစံးဘၣ်အိၣ်လၢ, “နမိၢ်မၤနဖိအိၣ်န့ၣ်အခိၣ်” န့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲတနီၢ် န့ၣ်တၢ်ကလုာ်လၢအနီၢ်ဟူဘၣ်အိၣ်အယိသံကွၢ်ကဒီးအမိၢ်အပၢအသိတဘျီကဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးမုၢ်ကီၤလံၢ်အတၢ်တဲန့ၣ်အိၣ်လၢကဘၣ် ဖိအိၣ်အပုၤအခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်ဒီးသးဘၣ်ဒီးဒီးလၢတၢ်စုၢ်ဘၣ်မိၢ်ပၢအကလုာ်အယိ, နီၢ်ယိၣ်အံၤဟံးန့ၣ်တြၢဒီးဟံးလီၤ အပုၤလၢတြၢအဖိလၢဒီးယီၢ်တၢ်သံကွၢ်ဝဲဒုၣ်အပုၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးဒ်အနီၢ်ဟူတၢ်မၤလိာ်အိၣ်အသး, ဖိထီၣ်အပုၤဒိတဂၤညါအညၣ် န့ၣ်လီၤ. ဖဲမုၢ်ဟါလီၤအမိၢ်အပၢဟဲက့ၤတုၤလၢဟံၣ်အဆၢကတီၢ် အတၢ်သံကွၢ်အိၣ်လၢမုၢ်အပုၤအိၣ်ဖဲလဲၣ်ဒီးတဲဆၢက့ၤအမိၢ်အပၢ

၁၆. နီၢ်ယိၣ်ဒီးမုၢ်လၢကၤအံၤမုၢ်ဝဲၣ်ပူၤတဂၤယိအယိ ဖဲတၢ်ယဲၤပူၤတယုာ်အံၤအပူၤဘၣ်တၢ်ကွးလဲလိာ်ဒီးစုးကါအမံၤယၢ်ခိယၢ်ခိန့ၣ်လီၤ.

လာအပျိုအိပ်လာအဖံအဖးန့ၣ်လီၤ. ဒီးအမိၢ်အပၢ်အတၢ်လဲၤကွၢ်လာအဖံအဖးဒီးတထံၣ်ဘၣ်အပျိုဘၣ်အယိအတၢ်သံကွၢ်ကဒီးအီၤမ့ၢ်အပျိုအိပ်ဖဲလဲၣ် ဒီးအဝဲတဲဆာကွၢ်အီၤလာအတၢ်အိပ်လာတြၢ်အဖီလၢန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲအမိၢ်အပၢ်အိပ်ထီၣ်မ့ၢ်အဆာကတီၢ်အမိၢ်တခီအိပ်ဘၣ်အပျိုအစုန့ၢ်, မ့ၢ်မ့ၢ်လာအပၢ်တခီအိပ်ဘၣ်အခိၣ်န့ၢ်ထိး, ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လာအဖံတခီအိပ်ဘၣ်အပျိုအဖံၣ်ချံန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ်လာတၢ်သ့ၣ်ဒိၣ်သးဖျိးအပူၤ အမိၢ်အပၢ်ဒီးအီၤတီၢ်အီၤအယိ အဝဲဒၣ်စံၣ်လီၤကွၢ်လာဟံၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. နီၢ်ယိၣ်အံၤအိပ်လာအဟံၣ်အသဝီပူၤတဘျီလာဘၣ်ဒီးလဲၤယုၢ်အိပ်ဆူတၢ်လီၢ်အဂၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဟးယုၢ်ဟးအိပ်အဆာကတီၢ် စံးဝဲဒၣ်လာသါအိပ်မူလာဟီၣ်ခိၣ်အံၤတသ့လာဘၣ်အယိ သါကဘၣ်လဲၤထီၣ်အိပ်လာမူခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ်မုၢ်လာကကၢအံၤလဲၤယုၢ်ကဝဲအိပ်ဘၢပလူလာအကဟံးန့ၢ်ဝဲအသိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ယိၣ်အံၤဟံးန့ၢ်ဘၢပလူအသိဒီးယါယုၢ်ဝဲဒီးထိးအိပ်ဘူးအသိ ဒီးထၢန့ၣ်ဝဲလၢဝၣ်ကျိနွံကပိၢ်အပူၤလာအပၢ်ယုၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံအဝဲဆဲးထူဝၣ်ကျိအံၤဖဲတၢ်လီၢ်လာအဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢဘိးကီၢ်ပျီ ဘၣ်ဆၣ်အတၢ်တထီၣ်ဘးဆူမူခိၣ်ဘၣ်. ဒီးလၢခံကွၢ်အဝဲဆဲးထူကဒီးဝၣ်ကျိအံၤဖဲလၢ်မုၢ်အခိၣ်ထံးဒီးခိဖျိအတၢ်ဘၣ်န့ၢ်ကီၢ်သးအယိ အတၢ်ထီၣ်ဘးဆူမူခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤပုၤသးပုၤဒိဝဲလၢထါဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ, “ဆဲးထူဆဲးထူပီၤဝၣ်ကျိ, လၢ်မုၢ်ထီၣ်ဒ်ယံၤဒ်ထီ”. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိ, ပုၤထူလံၤဖိဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ လၢ်မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်မုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတဘျီကီၢ်သး (ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတဘျီအကံၢ်သး) န့ၣ်လီၤ. တုၤမုၢ်လၢ်မုၢ်အံၤတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဆူမူခိၣ်တဘျီန့ၣ် ပုၤထူလံၤဖိဖဲအအိပ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တမၤအိပ်လာဝဲ (တထူစံၣ်ဖဲးအိပ်စုး) လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပုၤထူလံၤဖိဖဲလၢ်မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ် လဲၤထူးအိပ်မူဒုတနွံတဘျီန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တလိၣ်မၤမုၢ်မၤဝဲလၢဘၣ်ဒီးအိပ်သကိးဒၣ်ထဲမူဒုန့ၣ်လီၤ. အါစုအါဘျီဒီးမုၢ်ကီၢ်လံၢ်အိပ်ဖဲန့ၣ်တဂၤတထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ပုၤလဲၤထူးအိပ်မူဒုဘၣ်ဆၣ်ဘၣ်မနုၤအယိလာတၢ်တဒုးအိပ်အီၤဘၣ်လဲၣ်. အနီၢ်နီၢ်တခီပုၤထူလံၤဖိဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒုးအိပ်စုၢ်ကိးမုၢ်ကီၢ်လံၢ်ဘၣ်ဆၣ် မုၢ်ကီၢ်လံၢ်မုၢ်ပုၤလာအသ့ၣ်ကုၣ်သးကုၣ်ဒီးအဲၣ်ဒီးအိပ်ထဲတဂၤအယိ လၢခံကတၢ်အဝဲလဲၤသ့ၣ်တဲာ်ကုၤမူဒုအခိၣ်ဒီးမူဒုန့ၣ်လီၤတသြီၣ်ကွၢ်ဘၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်လံၤလံၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တအိပ်ဘၣ်လာမူဒုဘၣ်အယိ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်မၤအိပ်ကဒါကုၤဝဲဒ်လၢညါအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုၤသ့ၣ်ကုၤသးပုၤအတၢ်ယဲၤယုၢ်ဝဲအသိး, လၢ်မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်တၢ်လီၢ်န့ၣ်ပုၤမၤအိပ်ဘုသနၣ်ကုၤဘုတဂုၤဟုတဂုၤဘၣ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးဘုအသၣ်ပြဲကဒ်ဖိဘၣ်ဆၣ်ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တဝံၤသံ (တသၣ်ဝံၤလီၤဒီး) ဘၣ်. ဒီးတၢ်စံးစုၢ်ကိးလၢပုၤကညီလာအအိပ်ဖဲလၢ်မုၢ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်တဂုၤ (ပိၢ်မုၢ်ဒီးပိၢ်ခါသ့ၣ်တဖၣ်ဒိၣ်တၢ်မုၢ်တဂုၤ) ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်တလီၤယီၤနီၢ်တဂၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမုၢ်လာကကၢအံၤလဲၤတုၤဆူမူခိၣ်တဘျီန့ၣ်ထံၣ်လိာ်အသးဒီးမုၢ်ဒီးမုၢ်အတၢ်တဲအီၤ, “ယၤအံၤယဲၤလဲၤတၢ် တၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤအိပ်ထီၣ်အယိ, နအိပ်ဒီးယၤတသ့ဘၣ်”. ဒီးအဝဲလဲၤသံကွၢ်ကဒီးလၢဒီးလၢအတၢ်တဲဆာအီၤ, “ယၤအံၤလဲၤခံးလဲၤဟါ, အယိနအိပ်ဒီးယၤတသ့ဘၣ်”. ဒီးလၢခံကတၢ်ဖဲအထံၣ်လိာ်အသးဒီးလီၤအဆာကတီၢ်ယုၢ်အဲၣ်လီၤဒီးအတၢ်တဲဆာအီၤလၢ, “သါမုၢ်ပုၤလာအကလုာ်ဒိၣ်ကထါသ့ၣ်အယိ သါကဖျးလီၤတၢ်သထံၣ်ဒီးဖဲသါဖျးလီၤတၢ်သထံၣ်လၢ်အဆာကတီၢ်နမ့ၢ်တဖုးသံပျီၢ်ဂီၤဘၣ်တခီသါကအဲၣ်န့ၢ်” န့ၣ်လီၤ. ဖဲလီၤတချုးအဖျးတၢ်အဆာကတီၢ်မုၢ်လာကကၢဆွံတံၢ်အနီၢ်ပူၤဒီးဆီအုၣ်ကီၢ်ယုၢ်အယိဖဲအဖျးတၢ်အဆာကတီၢ် မုၢ်လာကကၢတဖုးသံပျီၢ်ဂီၤဘၣ်အယိလီၤအဲၣ်ဘၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

မုဂ်လာကကအံ့ဖဲအအိဉ်လမူခိဉ်အဆာကတီၢ် သုဉ်နီဉ်သးသယုာ်ဘဉ်အမိၢ်အပၢ်ဒီးဆိကမိဉ်ဝဲလၢ အမိၢ်အပၢ်ခံၤအံၤအသးကစဉ် လီၤဝဲဒၣ်လံၤန့ဉ်လီၤ. ဖဲန့ဉ်အဆာကတီၢ်အဝဲကွဲထီဉ်အဝဲလီၤလၢကကွဲအိဉ်သကိးအမိၢ်အပၢ်လၢဟီဉ်ခိဉ်န့ဉ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်မုဂ်လာ ကကဒီးအဝဲလီၤအံၤဟဲကွဲတုၤလၢအမိၢ်အပၢ်အိဉ်အဆာကတီၢ် အတၢ်တုၤလိာ်ခိဉ်ဆၢဒီးဖိအိဉ်စၢအီၤလၢထွံဉ်ညဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲအဝဲ လီၤအံၤကွဲးလီၤကသုအခါကွဲးဘဉ်လၢထွံဉ်အခိဉ်သုအယံ လၢတၢ်ဖုးသံဖျါဂီၤဒီးတၢ်သုဉ်ဒိဉ်သးဖျါးအပူၤ က့ၤထီဉ်ကဒါက့ၤဆူမူခိဉ် ဒီးဖျါးကံၢ်ကွံာ်လၢာ်မုၢ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲအဝဲလီၤက့ၤထီဉ်အဆာကတီၢ်မုဂ်လာကကအံၤဖိဉ်ဝဲအဝဲအခိဉ်ဃုးအယံ က့ၤထီဉ်ပိာ်အဝဲအခံဆူ မူခိဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲလီၤအံၤဖျါးကံၢ်ကွံာ်လၢာ်မုၢ်အဆာကတီၢ်န့ဉ် လၢာ်မုၢ်အံၤကံၢ်လီၤဘဉ်ဟံဉ်ခိဉ်နွံဖျါဒီးလၢာ်မုၢ်အစိးခံတခီလီၤကံၢ်တုၤ ဝဲဒၣ်လၢဘဲကီၢ်န့ဉ်လီၤ. ခိဖျါလီၤအံၤအသးဘဉ်အထွံဉ်အယံ တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူအိဉ်လၢဖဲလၢာ်မုၢ်ခိဉ်ထံးအံၤတၢ်တဘဉ်အိဉ်ထွံဉ်ဘဉ်န့ဉ် လီၤ. ဒ်ပုၤသးပုၤအတၢ်ယဲၤယုၤဘဉ်ထွဲဒီးကီၢ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအိဉ်ဖျါဝဲအသိး, တၢ်လၢကီၢ်သးအံၤပုၤလၢအဟဲကအိဉ်အါမံၤအါ ကလုာ်ဒီးကစံးလီၤအသးလၢတကန့ဉ်သါမ့ၢ်ပုၤလၢအသ့, ပုၤလၢအဘဉ်, ပုၤလၢအဒိဉ်, ဒီးတကန့ဉ်သါမ့ၢ်ပုၤလၢအပုၤသုတဖဉ် န့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီးလၢခံကတၢ်န့ဉ်တၢ်သုတဖဉ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်နီတမံၤဘဉ် ဒီးပုၤလၢအဒိဉ်ကတၢ်မ့ၢ်ဒၣ်လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိလၢ အအိဉ်ဆိးတုၤလံၤဖဲလၢာ်မုၢ်ဟီဉ်ကဝီၤအံၤန့ဉ်လီၤ. ဒီးပုၤထူလံၤဖိဖဲအံၤသုတဖဉ်ကန့ၤတၢ်လၢယဲာ်ထးလူၤဘီထးလူၤသုတဖဉ်လီၤ.

တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူ

လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူအိဉ်ဝဲဒၣ်လၢ, ဖဲလၢာ်မုၢ်ခိဉ်ဆဉ်အဟီဉ်ကဝီၤန့ဉ်ပုၤပိာ်ခွါတဘဉ်ကဝဲအိဉ်သ့ဘဉ်, ပုၤတ ဘဉ်ကဝဲအိဉ်တဘဉ် (ကဝဲအိဉ်ညဉ်ဖိလၢလၢာ်ပုၤ), ပုၤတဘဉ်ဆဲထုစုဉ်ဝဉ်ခိဘဉ်ဒီးတၢ်တဘဉ်ခူဉ်တလၢာ်ဘဉ် (ခိဖျါလၢအမ့ၢ် တၢ်လီတၢ်ဝုၤအယံ), ပုၤတဘဉ်အိဉ်ထွံဉ်ညဉ်ဘဉ်, ဒုဉ်ဘုညဉ်လံဉ်သုတဖဉ်ပုၤတဘဉ်အိဉ်အီၤဘဉ်, ပုၤတအိဉ်အုးအိဉ်ယီၤ^၁ တၢ်ဘဉ်, ပုၤပိာ်မုဉ်သုတဖဉ်တဘဉ်တခွဲအိဉ်တဘဉ်, တဘဉ်သုဉ်ဝဉ်ကျိဘဉ်, တဘဉ်ဘုဉ်ပနၢ်ဝါဒီးကဆိဘဉ်, တဘဉ် သုဉ်မၢ်အံးဘဉ်, ဒီးတဘဉ်ဆါဖျါးယၢမံၤဆူတၢ်လီၤအဂၤဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်တဘဉ်ဘုဉ်ပနၢ်ဝါဘဉ်တခီဟဲခိဖျါအသးလၢ လၢညါပုၤယီၤဖိဟဲန့ဉ်လီၤအဆာကတီၢ်အဝဲသုဉ်လဲၤက့ၤဖဲမၤတၢ်ဒီးကညီမုဉ်ဒီးအိဉ်ဘဉ်လိာ်အသးန့ဉ်လီၤ (ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ဘဉ်တၢ်ကွဲးဖျါထီဉ်လၢအဂ့ၢ်လၢလၢာ်န့ဉ်လီၤ). ခိဖျါကညီမုဉ်အံၤအမိၢ်အပၢ်တဘဉ်သးန့ၢ်အဝဲသုဉ်ခံၤအံၤဘဉ်အယံ အဝဲသုဉ်ကွဲ ထီဉ်လိာ်အသးဒီးစၢဘၢယာ်ဝဲပနၢ်ဝါအမဲာ်ဒီးတခွဲသံလီၤအသးလၢလၢာ်မုၢ်ခိဉ်ဆဉ်အလီၤန့ဉ်လီၤ. ဒီးလုတဘုဉ်လၢပုၤဒီးတၢ်အိဉ် တီခံၤစံဉ်လီၤသံအသးအံၤ တၢ်ကိးအီၤလၢယီၤဖိစံဉ်လီၤလုတုၤမုၢ်မဆါတန့ၤအံၤန့ဉ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်တဘဉ်သုဉ်ဝဲဒၣ်မၢ်အံးဖဲ လၢာ်မုၢ်ခိဉ်အဟီဉ်ကဝီၤဘဉ်န့ဉ် မ့ၢ်လၢအဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤဒီးဒုးအိဉ်ထီဉ်ထံသံးနိသံးအယံန့ဉ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်ဒုဉ် တၢ်ထူဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်တဘဉ်ဆါဖျါးယၢမံၤဘဉ်တခီမ့ၢ်လၢပုၤထူလံၤဖိသုတဖဉ်န့ဉ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်လၢယၢမံၤဒီးဘုန့ဉ်မ့ၢ်ပုၤဒီးတခွါအ ယံ ယၢမံၤစံးဝဲဒၣ်လၢ, “နမ့ၢ်ထုးထီဉ်ကွံာ်သါဒီးဆါကွံာ်သါဆူတၢ်လီၤအဂၤန့ဉ် ဘုလၢအမ့ၢ်သါတခွါစ့ၢ်ကိးတဂ့ၢ်လၢဘဉ်” န့ဉ်လီၤ.

၁၇. တၢ်အုးတၢ်ယီၤအခီပညီစံးတၢ်န့ဉ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအကွဲအဂီၤတလၢတပုၤ, တလီၤကံၢ်လိာ်အသး, ဒီးတၢ်လၢအမံၤတမ့ၢ်ဘဉ်သုတဖဉ်န့ဉ်လီၤ

လားရှိုးခရိုင်အထိ

ကုန်လီမုန့်ကျဲမုန့်တခီ၊ မလီလဲကျဲမုန့်တခီ
မိလဲတော်လင်္ဂါလင်္ဂါ၊ ပါလဲတော်လင်္ဂါလင်္ဂါ
မိမလိဝ်ဖီအိန်ခုန်ထီ၊ ပါမလိဝ်ဖီအိန်ခုန်ထီ
ဝံဒဲးမုန့်မဒဲးမဒဲး၊ တန်နီမုန့်မဒဲးမဒဲး
ဖီခုန်ထီဖီဘဉ်ပုဂ္ဂို၊ ဖီခုန်ထီဖီဘဉ်ပုဂ္ဂို
မုန့်ဟါလီဘီယံယုန်လီ၊ လါဟါလီဘီယံယုန်လီ
မိလဲတော်ဟဲကုလံမိ၊ ပါလဲတော်ဟဲကုလံမိ
မိစံးပုဂ္ဂိုလဲဆူလီ၊ ပါစံးပုဂ္ဂိုလဲဆူလီ
လီနီမိလဲမိစိအိ၊ လီနီမိလဲမိစိအိ
မိလဲကွန်ဖဲတစိအိ၊ ပါလဲကွန်ဖဲတစိအိ
မိခွဲးလီမုမိအိန်လီ၊ ပါခွဲးလီမုမိအိန်လီ
မိအိန်ဘဉ်အစုတခီ၊ ပါအိန်ဘဉ်အစုတခီ
မိစံးပုဂ္ဂိုအံလီ၊ ပါစံးပုဂ္ဂိုအံလီ
လဲကျဲဆူလဲတော်အိ၊ လဲကျဲဆူလဲတော်အိ

ဖျုတထံလီပြီးကဒီး၊ ဖျုခံထံလီပြီးကဒီး
သံကွန်ဝန်သိတနုလီ၊ သံကွန်ဝန်ဘိတနုလီ
တန်နီလီယာဝန်ကျိ၊ ကျိလီတနုအပူဂီ
ကျိလီခံအပူဂီ၊ ဝါနီမိယာခိန်တမိ
ဆဲးထုဆဲးထုပီဝန်ကျိ၊ လားရှိုးထီဒဲးယံဒဲးထီ
သံကွန်မုလဲကိလဲကိ၊ သံကွန်လါလဲကိလဲကိ
သံကွန်ဆဉ်ဖီပုဂ္ဂိုပြီးပြီး၊ ထီဒဲးသံကွန်လီအဖိစိ
လီကလီဖျုးသုဉ်လင်ဘီ

လားရှိုးကန်တကန်ကလီ၊ ကန်မုလီသုကန်တုန်အိ
လားရှိုးကန်တကန်မစါ၊ ကန်တုလီသုကန်တုန်နု

လားရှိုးကန်ထီကန်ဆူယံ၊ လီပုထံကိးပုကိကိး
လားရှိုးကန်ထီကန်ဆူဘျဲ၊ လီပုထံဘျဲးပုကိကိးဘျဲး

ပုသးပုဂ္ဂိုဝံဒဲးလဲလားရှိုးအဒုမုန့်ကန်လီကွန်လဲမုန့်ထီတကယနု ပုမလဲမုန့်အိန်ဘျဲဘဉ်ဆဉ်အဒုမုန့်ကန်လီကွန်လဲက
လံထံးတကယနုပုမလဲအိန်ဘုမလဲအိန်ဟုနုကိနုလီ။

ဘဉ်မနုအယိလီကဝီပုထုလံပဉ်နီအိလဲအမုနီကိအကံးသးလဲဉ်

လဲလီကဝီကညီပုထုလံဖီသုဉ်တဖဉ်အဂီ၊ လားရှိုးခရိုင်အံမုန့်တန်နုတန်ထု ဒီးကိဒီးတဘျဉ်အကံးသး ခိဖျိနီယိဉ်
(မုန့်လဲကု) ဆဲးထုထီအိဒီးကဲထီလဲမုန့်အယိနုလီ။ ဒဲးတန်စံးယံအိဉ်ဝဲအသိး၊ နီယိဉ်အံဟးဆဲးထုထီလားရှိုးတော်လီအ
ဂတဘျုးတီးဘဉ်ဆဉ်လားရှိုးတထီဘးအယိလဲအံဆဲးထုဝဲလဲလားရှိုးခရိုင်အိဉ်အလီပုထုထီ (၇) ဘျီဒီးလားရှိုးကဲ
ထီအယိပုထုလံဖီသုဉ်တဖဉ်နီဒီးပဉ်နီအိဒီးအမုနီကိအကံးသးနုလီ။ ဒီးပုသးပုဂ္ဂိုဝံဒဲးလဲလားရှိုးအဒုလဲအကန်လီ
အံလီဘဉ်အလီ (၃၀) ဒီးအစိးခံတခီအိဉ်လဲဘျဲကိဒီးကန်ဘဲဒဲးပုဟံ (၇) ဖျဉ်ဒီးထံကျိ (၇) ဘိနုလီ။ ဒီးပုသးပု
မလဲလဲထီအံ၊ “လားရှိုးကန်အိစံးဖျိး၊ လီပုထံကိးပုကိကိး”， ဒီးတန်အံပဉ်ဖျိထီအိပဉ်လဲလားရှိုးအံအိဉ်ဝဲဒဲးလဲ

တၢ်လီၤအါတၢ်လၢထံၤကိၤကိးဘၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢၢ်မ့ၢ်အံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢကိၤအကံၢ်သးအယံၤ တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒုၣ်
လၢပုၤတဘၣ်တခွဲအိၣ်ကမဲအိၣ်ညၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တထံၣ်အံၤပုၤသးပုၤဒိဝဲလၢထါဒ်လၢလၢ်အသးန့ၣ်လီၤ.

လၢၢ်မ့ၢ်မ့ၢ်ထိးပျီၤအသိ, လၢၢ်ကိးမ့ၢ်ထိးပျီၤအသိ
ဖုကတၢ်ကွီးထီၣ်အလိ, တတၢ်တၢ်ကွီးထီၣ်အလိ
ကွီးလၢမံၤညီၤအခိၣ်လိ, လၢၢ်မ့ၢ်လီၤသ့ၣ်ကၢ်လီၤစိ

မူခိၣ်ဒိၣ်ဖးလဲၢ်ဖးကွၢ်, ဟီၣ်ခိၣ်ဒိၣ်ဖးလဲၢ်ဖးကွၢ်
ထီၣ်လၢဂ့ၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဟ်, ထီၣ်လၢဂ့ၢ်ဂီၤထီၣ်တဟ်
ထီၣ်လၢတၢ်ကွၢ်ကလီၤဝါ, လၢၢ်မ့ၢ်အိၣ်လၢကိၤအသး

ယိဖိစံၣ်လီၤလုအတၢ်ယဲၤပူၤဖုၣ်ကိၢ်

တၢ်စံးဝဲဒုၣ်တဘျီ, လၢပူၤန့ၣ်ယိပိၣ်ခါအိၣ်ဝဲဒုၣ်တဂၤအမံၤမ့ၢ်ဝဲဒုၣ်လၢၢ်ဇိလုန့ၣ်လီၤ. လၢၢ်ဇိလုအံၤဟဲအိၣ်ဟဲဆိးဒီးဟဲယုဖံး
အိၣ်မၤအိၣ်တၢ်ဖဲလၢၢ်ပျီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအခုဖံးခုမၤတၢ်တဂၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲထံၣ်လိာ်အသးဒီး
ကညီထူလံၤမုၢ်လၢအအိၣ်ဖဲလၢၢ်ပျီၤတဂၤ ဒီးပုၤခံၤအံၤဘၣ်မဲၣ်ဘၣ်နီၤဒီးအဲၣ်ဘၣ်လိာ်သးန့ၣ်လီၤ. ဖဲကညီမုၢ်ဖိတဂၤအံၤတုၤ
မ့ၢ်အအဲၣ်ဘၣ်လိာ်အသးဒီးလၢၢ်ဇိလုလၢအမ့ၢ်ယိကလုၢ်တဂၤအံၤတဘျီန့ၣ် အမိၢ်အပၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တဘၣ်အသးဘၣ်ဒီးတြီအီၤ
န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပုၤခံၤအံၤအဲၣ်ဘၣ်လိာ်အသးနီၢ်နီၢ်အယံၤ လၢတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်ဒီးသးဘၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တမုၢ်သးတမုၢ်ဘၣ်အပူၤ
အဝဲသ့ၣ်ကွဲထီၣ်လိာ်အသးဒီးမူထီၣ်စ့ၢ်ကိးပနၢ်ဝါတဒုတုၤအလဲတုၤလၢလၢၢ်ဒီးခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤအဝဲသ့ၣ်လဲၤတုၤဖဲန့ၣ်တဘျီ
ကွၢ်ယုဝဲလုဖးထီၣ်တတၢ်လၢကဖုသံလီၤအသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်ခံၤထံၣ်န့ၢ်လုဝံၤအလီၢ်ခံၤထီၣ်ပနၢ်ဝါလၢကဖုသံလီၤ
သးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပနၢ်ဝါအံၤပျံၤတၢ်ဖုးတၢ်ဒိၣ်မးအယံၤ ဖုလီၤတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်တဘျီအဝဲသ့ၣ်ဘိၣ်
ဘၢဘံထီၣ်ပနၢ်ဝါအမဲၣ်လၢခိၣ်ဖျါဒီးဖုလီၤသံအသးဖဲလုအလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢၢ်ဇိလုအဖံတခီလၢတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်ဒီးသးဘၣ်ဒီးတၢ်
ဟီၣ်တၢ်ယၢအပူၤ ဟးယုထၢဖျိၣ်ကွၢ်အလံၤအညၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်စံးဝဲအသိ, ဖံတဂၤအံၤထၢဖျိၣ်ကွၢ်ပုၤကညီခံၤဒီးပနၢ်ဝါအ
ညၣ်ကန့ၢ်ပျဲဒုၣ်ထဲသ့တဘျီဇိန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤသးဒ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံၤ, ဖံတဂၤအံၤကွၢ်ဟူထီၣ်ဒီးမၤဂ့ၢ်မၤဝါကွၢ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.
ခီဖျိတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ်, လုအံၤဘၣ်တၢ်ကိးကွၢ်အီၤလၢယိဖိစံၣ်လီၤလုတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ထံနာပူ

လက်မှတ်ပျံ့ကရု၊ လူသိကိပ်ဆင်၊ မှတ်တိုင်ကိပ်ရှင်
ယဉ်လိပ်တပ်မှတ်တပ်ခပ်ကရု၊
ကိပ်သူလူ

လာ လီကဝီကညီပျာထူလံဖိဖဲလားမုၢ်ပျီသ့ၣ်တဖၣ်အ
ဂီၢ်. ထံၣ်ပျာအံၤမုၢ်စံၣ်စီၣ်နီၣ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်
အကျဲတတီးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးထံၣ်ပျာလၢအမုၢ်လုပူဖး
ဒိၣ်ဖးထီၣ်အံၤ မုၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ယံၤလၢအလီၢ်တတီးလၢအအိၣ်လၢ
ပျဲမးဒီးလီၢ်ကဝီတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံၣ်
ပျာအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲလၢာ်မုၢ်ပျီသဝီ, လၢာ်မုၢ်ပျီကရုၢ်, လူ
သီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရုၢ်လၢအအိၣ်ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်
ခုၣ်ကရုၢ်, ကီၢ်သူလုၤအပူန့ၣ်လီၤ. ဒီးပမုၢ်ကွၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်
မဲၣ်ဖဲခိၣ်အတၢ်ဆီလီၤသးလၢအကစီၤထီၣ်ထီၣ်ဒီးပိၣ်လဲၣ်မဲၣ်ဖဲ
ခိၣ်တခီထံၣ်ပျာအံၤအကစီၤထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၂.၆၂၇) ခိၣ်ယီၢ်
န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပျာသ့ၣ်က့သးပျာအတၢ်စံၣ်ယဲၤဘၣ်ထွဲဒီးထံၣ်ပျာ
အဂ့ၢ်အိၣ်ဝဲအသိး, လၢခံလၢပျာန့ၣ်ပျာမုၢ်ကနီၤသၢဆံဒီးဖိ
သၣ်ခွါသဆံဖဲဟီၣ်ကဝီဖဲန့ၣ်ကွဲလိာ်အသးလၢကလဲၤဟးလိာ်
ကွဲလၢထံၣ်ပျာအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမုၢ်ကနီၤဒီးဖိသၣ်ခွါသ့ၣ်တ
ဖၣ်အံၤလဲၤတုၤလၢထံၣ်ပျာအဆၢကတီၢ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်ဘျါဝါ
ဟီၣ်အကိးဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဖိၣ်အိၣ်သကိးဘျါဝါန့ၣ်လီၤ.
ဖဲအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဘျါဝါဝံၤအလီၢ်ခံ ဟဲက့ၤကဒါက့ၤဆူအဝဲသ့ၣ်
အဟံၣ်အယီၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတဘၣ်တသ့လၢ
ဘၣ်အယီၢ် အဝဲသ့ၣ်ဆဲးလဲၤသကိးဆူညါပျီပျီလၢထံၣ်ပျာ
အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ကစီၣ်ဟူထီၣ်သၢလီၤလၢမုၢ်ကနီၤသၢဆံဒီး
ဖိသၣ်ခွါသဆံဟဲက့ၤကဒါဆူအအးအလီၢ်တဟံၣ်လၢဘၣ်အယီၢ်
ဖိၣ်ယဲၤဖိလၢအအိၣ်ဖဲသဝီပူတဂၤစံးဝဲဒၣ်လၢသၢကလဲၤကိး
က့ၤပျာသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲဖိပ်ယဲဖိအံလဲန့ၣ်လီၤဆူထံန့ၣ်ပူၤအဆာကတီၢ်ထံၣ်ဝဲဒၣ်ပူၤဖိအိၣ်တၢ်အလီၢ်အိၣ်တၢ်ဒီးလၢတၢ်အိၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါလၢအမ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်အဖီခိၣ် အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲဒၣ်အိၣ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်ပူၤအိၣ်ကသူအလီၢ်တစးန့ၣ်လီၤ. ဖဲဖိပ်ယဲအံၤဒီးအိၣ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်ဘျါဝါအကဘူးကဘီလၢအအိၣ်တၢ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံအနီၢ်ကစၢ်စ့ၢ်ကီးဟဲက့ၤထီၣ်က့ၤလၢတၢ်ချုတဟံၤလၢဘၣ်အယီၤ ဘၣ်ဆဲးလဲၤတၢ်လၢလုပူၤဆူညါကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ် ဖူဖိသဝီဖိဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်စံးလိာ်အသးလၢအလီၢ်အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်လဲၤဘျီက့ၤပူၤလၢအဟးဖျိုးကွဲဖဲထံန့ၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဟဲက့ၤကီးထီၣ်ကဒါက့ၤအီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဘျီပူၤလၢအဟးဖျိုးက့ၤလၢထံန့ၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲဝံၤပျံၤအလု (ခဲအံၤတၢ်ကီးက့ၤအီၤလၢဝံၤပျံၤ) တကဟဘၣ်ဆၣ် လဲၤဘျီဒီးထံၣ်န့ၣ်ထဲဖိပ်ယဲဖိတကအံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢမ့ၢ်ကနီၤသၢဆံးဒီးဖိသၣ်ခွါသၢဆံသ့ၣ်တဖၣ်တခီဘျီဝဲအခိၣ်တန့ၢ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤပူၤတလၢတၢ်လံအယီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤပူၤသ့ၣ်ကသးပျံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒိဝဲလၢထါဒ်အံၤ, “အိၣ်ဘၣ်ဘျါဝါအကဘူး, လဲၤသီၣ်လဲၤသဲလၢ်မ့ၢ်ပူၤ” ဒီးထါအံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤအမ့ၢ်ထါလၢ်မ့ၢ်ခိၣ်ဆၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျံၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲဝဲအသိး, ထံန့ၣ်ပူၤအံၤမ့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျံၤအလီၢ်အကျဲတခါအယီၤလီၢ်ကဝီပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်လုာ်ဟ်ပျံၤဒီးဟ်ဒိၣ်ဟ်ကဲအီၤဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလုပူၤအံၤတၢ်လီၢ်လၢအလီၤဆီအိၣ်ဝဲဒၣ် (၃) တီးဒီးတၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲလုာ်ခ့ၣ် (လၢ်ဖးဒိၣ်တဖျါလၢအလီၤကံၤဒ်လုာ်ခ့ၣ်အသိး), လၢ်ဆၣ် (လၢ်တဖျါလၢအလီၤကံၤဒ်ဆၣ်အသိး), ဒီးမ့ၢ်ပျံၤလုာ်လီၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢလုာ်ခ့ၣ်အံၤတၢ်စူခါအဆာကတီၢ်အိၣ်ဖျါလါဝဲဒၣ်ဒီးမ့ၢ်တုၤယီၤဖဲတၢ်ကိၢ်ခါအဆာကတီၢ်န့ၣ်အိၣ်ဖျါဘီၣ်လုာ်ခ့ၣ်ဘီမံအသိးန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါဖဲတၢ်စူခါအဆာကတီၢ်န့ၣ်ထံကျိဖိလၢလုာ်ခ့ၣ်အဖီခိၣ်အံၤယုၤလီၤဝဲဒၣ်ဒီးတုၤမ့ၢ်တၢ်ကိၢ်ခါအဆာကတီၢ်န့ၣ်က့ၤယုၤလီၤကဒါက့ၤလၢလုာ်ခ့ၣ်တဖျါအံၤအဖီလၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးလၢ်ဆၣ်တဖျါအံၤလီၢ်ကဝီပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢနမ့ၢ်ယီၢ်အီၤန့ၣ်သီၣ်လီၤဂၢ်ဆၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဖဲမ့ၢ်ပျံၤလုာ်ထီၣ်လုၤလီၤအကျဲလၢအအိၣ်ဖဲထံန့ၣ်ပူၤအံၤပူၤလီၢ်ကဝီဖိမ့ၢ်မနီၣ်မၤပျံၤအီၤလၢသ့ၣ်ကူးကျိၣ်ဝၣ်ကူးကျိၣ်ဘၣ်ဆၣ်တုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပျံၤလုာ်ထီၣ်လုၤလီၤအဆာကတီၢ်န့ၣ်အဝဲဒၣ်မၤပျီကွၢ်အီၤခဲလၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢမ့ၢ်ပျံၤလုာ်လီၤအကျဲတခါတၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်ဘျဲၣ်လီၤဖူန့ၣ်မ့ၢ်ပျံၤဘါပျီကွၢ်ဝဲခဲလၢ်ဘၣ်ဆၣ်အလုာ်ထီၣ်လုၤလီၤကျဲဖျါတီၢ်ဒီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤအသးနီၢ်နီၢ်လၢလီၢ်ကဝီပူၤထူလံၤ

ဖိဖဲလၢ်မုၢ်ပျီသ့ၣ်တဖၣ်အုၣ်အသးလၢအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံန့ၣ်ပူၤလၢအအိၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လိာ်အသးဒီးလၢ်မုၢ်ပူၤအံၤအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢလၢ်မုၢ်ပူၤအံၤမ့ၢ်စဲယဲၤမုၢ်ယါအပူၤလၢအအိၣ်ဒီးမုၢ်ယါလဲၤလီၤအီၤလုၢ်ထံအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသးမုၢ်ယါအံၤဖဲအဝဲဟးထီၣ်လၢထံန့ၣ်ပူၤဝံၤဒီးဟဲလီၤခိၣ်ဝဲဒၣ်ပျီဒီးလဲၤထီၣ်ဆူလၢ်မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်ဖဲအတၢ်လုၢ်ထံအလီၢ်အိၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤသ့ၣ်ကုသးပျံးစံးဝဲဒၣ်လၢဖဲလၢ်မုၢ်ခိၣ်ဆၢၣ်လၢအအိၣ်ဒီးမုၢ်ယါလီၤလုၢ်ထံအလီၢ်အံၤ လၢပူၤန့ၣ်ထံအိၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်ဆၢၣ်လီၤသးကွၢ်ဘၣ်အသးဖဲတယံၤတမီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲထံန့ၣ်ပူၤအံၤထံကျိအိၣ်ဝဲဒၣ် (၄) ကျိ, ဒီးလၢအကျါဝဲၣ်ဖးကျိတဘိအံၤမ့ၢ်ထံကျိတဘိလၢအလီၤဆီန့ၢ်ဒီးထံကျိလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဝဲၣ်ဖးကျိအံၤတၢ်စူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကိၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်လီၤနီၤတဘျီဘၣ်. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပူၤထူလံၤဖိအတၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါဒီးတၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသး ထံကျိတဘိအံၤမ့ၢ်လၢအဝါ (ဝါဒ်ဟ့ၣ်ထံအသး) တခါဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ပနီၣ်လၢတၢ်ကမၤအသးတမံၤမံၤဖဲပူၤသဝီပူၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသး, တၢ်ဒုးတၢ်ယၤ, တၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး, တၢ်ဆူးတၢ်ဆါ, ဒီးတၢ်သံတၢ်ပျံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးထံကျိလၢအမံၤမ့ၢ်နီၤဒီလိာ်ကျိလၢအယုၤလီၤလၢထံန့ၣ်ပူၤအံၤအိၣ်ဒီးအတၢ်စံၣ်စိတဲစိဒီးအဂ့ၢ်ထံးစိပီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢလၢခံလၢပူၤန့ၣ်ပူၤမုၢ်ကမဲအိၣ်ဝဲဒၣ်တဂၤဒီးမုၢ်ပိာ်မုၢ်တဂၤလၢအဒုၣ်အကမၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. ဒီးမုၢ်ကမဲတဂၤအံၤအိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးအထွံၣ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တဘျီဖဲတၢ်စူၤလီၤသီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်အထွံၣ်ဖိတဖၣ်လဲၤဟးဒီးဘၣ်သဂၢ်ဝဲဒၣ်ဒီးညၢၣ်ဖဲဘိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲထီၣ်ဒ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်မုၢ်ကမဲတဂၤအံၤထံၣ်ဘၣ်ညၢၣ်ဖဲဘိအါအါဂီၢ်ဂီၢ်အယိလူၤဖိၣ်မၤန့ၢ်ညၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒီးလဲၤဆါအိၣ်ဝဲဒၣ်တုၤအလိးက့ၤအဒုၣ်အမုၢ်လီၤတူၢ်ကွၢ်တစုန့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံမုၢ်ကမဲတဂၤအံၤဆိၣ်ယီၣ်ထံကျိလၢအမုၢ်နီၤဒီလိာ်ကျိတဘိအံၤလၢပူၤလၢအတူၢ်အတဲၣ်မ့ၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢအီၤန့ၣ်မၤအိၣ်ညၢၣ်ဖဲထံကျိအဝဲအံၤအပူၤသ့ ဘၣ်ဆၢၣ်ပူၤလၢအတူၢ်အတဲၣ်မ့ၢ်တလီၤစၢၤလၢအီၤဘၣ်

တခီမ့မအိဉ်ညဉ်ဖဲထံကျိပူတခီအကလီကံင်
သီးအီဒီးအဒုဉ်အကမာကထိဉ်ဝဲဒဉ်န့ဉ်လီ။ ဒ်
မုဉ်ကမဲအထွဉ်တဒုလအလဲထံဉ်ဝဲဒဉ်ညဉ်ဖဲဒီး
မၤစၤအကစၢ်လၢလိးက့အဒုဉ်အကမာတူဉ်အသီး
မုဉ်ကမဲတဂၤအံဆိဉ်ယီဉ်မၤလိာ်စ့ကီးအဖိအလံ
လၢသုမ့ဖီဉ်ထဲလဲဉ်သနကုသုထွဉ်မ့အိဉ်ဒီးကီး
ဒီးသုတဒုန့ဉ် သုတဖီဉ်သံယာ်ဂီဒီးကီးဘဉ်န့ဉ်လီ။

ဖဲထံန့ဉ်ပူအံတၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူအလီအကျဲသၢမံလၢ
အဘဉ်တၢ်ကွဲးဖျါထီဉ်အီလၢထးသ့ဉ်တဖဉ်အမဲဉ်
ညါအိဉ်စ့ကီးဒီးတၢ်လီာ်တၢ်ကျဲလၢအဂၤအမ့တၢ်
ခိဉ်လီယံပူ, လၢကျဲဉ်တူ, ဒီးလၢဂီဉ်ခံသ့ဉ်တ
ဖဉ်န့ဉ်လီ။ လၢပူန့ဉ်လီကဝီပူထူလံဖိလၢအ
မ့ပူမိလၢပာ်လၢသ့ဉ်တဖဉ် လဲလၢထီဉ်ဟံထီဉ်
တၢ်ဘဉ်ဆဉ်ခဲအံခီဖျါတၢ်ပျီဉ်လဲကွဉ်သးဆုခရံဉ်
ဖိတၢ်ဘျဉ်တၢ်ဘါအယီ တၢ်လဲလၢထီဉ်ဟံထီဉ်တၢ်
အံလီစ့ကွဉ်ဒီးအိဉ်တၢ်ဒုဉ်ထဲပူဂၤပူဂၤန့ဉ်လီ။
ဖဲထံန့ဉ်ပူအံအိဉ်ဒီးတၢ်ပူဖးဒိဉ်ဖးထီအါတီ
ဒ်အမ့ဘီထီပူ, တီကွဲးလု, ထီးမိပူ, ဒီးလၢ
ပူလုပူလၢအဂၤသ့ဉ်တဖဉ်အါမးန့ဉ်လီ။ လၢပူ
လုပူသ့ဉ်တဖဉ်အံ အိဉ်ဝဲဒဉ်ဖဲကစၢ်ဖးဒိဉ်လၢအ
မ့လၢကီးခိဉ်န့ဉ်လီ။

လိပျီဘိဉ်

လၢ်မုၢ်ပျီရၢ်, လူၤသိကီၢ်ဆၢ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢ်
သိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်
ကီၢ်သူလုၤ

လၢ ကညီပုထူလံဖိတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအါမံအကျါပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်သွၣ်ခိၣ်လိထံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီဒုၣ်တၢ်လိဒိၣ်လၢလီၤကဝီၤကညီပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ပနီၣ်အိၣ်အံၤမ့ၢ်ပျုၤအကီၢ်ဒီးအခုအဝၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲလၢအရ့ၣ်ဒိၣ်တတီးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုထူလံဖိတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်လၢလိထံးအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အတူၢ်အတၢ် (ပုၤလၢအတူၢ်အတၢ်လီၤဘၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်), ဒ်ပံးတၢ်အသိးပုၤမိၢ်လုၢ်ပၤလၢအမ့ၢ်ပုၤအိၣ်ယဲၤအိၣ်ဘျးလၢအလိလီၤဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ဟဲက့ၤပၣ်အလိဖဲအဒုၣ်ပီၤလီၢ်န့ၣ်လီၤ. လိပျီဘၣ်မ့ၢ်လိဖးဒိၣ်တတီးလၢအမံၤဟူသ့ၣ်ပျါ, ဘၣ်တၢ်ပၣ်လုၢ်ပၣ်ပုၤဒီးပၣ်ဒိၣ်ပၣ်ကဲအိၣ်လၢလီၤကဝီၤပုထူလံဖိဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်ယုၣ်ဒီးကညီဖိလၢပၤထံးဘ့ၣ်လၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤအိၣ်ဝဲအသိး, လၢခံလၢပျုၤန့ၣ်တုၤမ့ၢ်ပုၤမ့ၢ်သံးဒီးပုၤဟူထီၣ်အိၣ်မ့ၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်ကတၢၢ်ကတီးန့ၢ်အိၣ်ကတၢၢ်တံာ်^{၁၈} (လၢအမ့ၢ်ပျုၤအက့) န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကညီပုထူလံဖိအလုၢ်အလၢ်အိၣ်ဝဲအသိး, ကုတၢ်တံာ်အံၤဘၣ်တၢ်လဲၤပံၤန့ၢ်က့ၤအိၣ်ဖဲလိဒိၣ်လၢအမ့ၢ်ပျုၤသ့ၣ်တဖၣ်အကီၢ်ဒီးအခုအဝၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢခံလၢပျုၤန့ၣ်တၢ်စံးဝဲဒ်လၢကညီပုထူလံဖိဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂုၤလၢအအိၣ်ဖဲစီၤမ့ၢ်ပျီဒီးလၢ်မ့ၢ်ပျီကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တုၤမ့ၢ်ပုၤသံလံန့ၣ် ကတၢၢ်ကတီးဒီးဟူထီၣ်က့ၤအိၣ်မ့ၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ အကုတၢ်တံာ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်လဲၤပံၤန့ၢ်က့ၤအိၣ်ဖဲခွဲသံခိၣ်ကစၢ်အဒိခိၣ်, လီၤဆီဒုၣ်တၢ် တၢ်လဲၤပံၤဖျိၣ်အိၣ်ဖဲတၢ်လူၢ်ဖိသၢလူၢ်အကဆူးလၢအဆီလီၤအသးဒ်လၢဆီခိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်မၤအသးလၢဖဲပုၤလဲၤပံၤဆူထီၣ်ကုတၢ်တံာ်အံၤဖဲခွဲသံခိၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ပုၤလဲၤကွၢ်ဒီးတထံၣ်လၢပျုၤအက့ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢဘၣ်. အခိၣ်တလိၣ်တၢ်ထံၣ်က့ၤဒၣ်ထဲလၢပုၤအလီၢ်ပးတဂၤလၢအခိၣ်လီၢ်အထီကအိၣ် (၃) ပျီန့ၣ်လီၤ. ဖဲလီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိဖဲကီၢ်သ့ၣ်ဂုၤသ့ၣ်တဖၣ်လူၤပိၣ်တၢ်အခိၣ်လီၢ်ဒ်အံၤအဆၢကတီၢ် လဲၤထံၣ်ဝဲဒ်လၢကုတၢ်တံာ်ယုၣ်ဒီးပျုၤအတၢ်ပီးတၢ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်လဲၤပံၤဖျိၣ်က့ၤအိၣ်ဖဲပျီဘၣ်ခိၣ် (ပျီဘၣ်ကစၢ်အဒိခိၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဖုကတၢၢ်စီၣ်ဖဲအလိ) န့ၣ်လီၤ.

လိပျီဘၣ်အတၢ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးအံၤ ဘျးလိၣ်အသးဒီးပုထူလံဖိအကီၢ် (၃) ဘၣ်လၢအမ့ၢ်ကီၢ်သ့ၣ်ဂုၢ်, ကီၢ်ယိက့ၢ်အ, ဒီးကီၢ်တၢ်ဝါဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါအဖိခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, လိပျီဘၣ်လၢအအိၣ်ဖဲပျီဘၣ်ခိၣ်အံၤအကစီၤထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒ် (၄,၁၁၆) ခိၣ်ယီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်သူတၢ်ပျီဆီတလဲပံၤဖျိၣ်က့ၤကုတၢ်တံာ်ဒီးပျုၤတၢ်ပီးတၢ်လီၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ, လီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆၢတံာ်သကိးလၢပုၤမ့ၢ်သံတဂၤလၢ်လၢ် အကုတၢ်တံာ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ကဘၣ်က့ၤပၣ်ဖျိၣ်က့ၤအိၣ်ဖဲပျီဘၣ်ခိၣ်အယိ ကစၢ်အံၤဘၣ်တၢ်ပၣ်ပနီၣ်အိၣ်က့ၤအိၣ်ဖဲအမ့ၢ်လိဒိၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ်လၢလိပျီဘၣ်, ဒီးဒ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်ဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိးဘၣ်တၢ်ကိးလီၤဘၢအိၣ်လၢကစၢ်ဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤအတၢ်စံၣ်ယဲၤအိၣ်ဝဲဒ်အသိး ဖဲထံၣ်ယိၣ်ယုၤဒီးလုၢ်ဘၢကွံၢ်တၢ်အဆၢကတီၢ် ပုၤလၢအအိၣ်လၢ

၁၈. ဖဲကုတၢ်တံာ်အပူၤ, ပျုၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီးတၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢတၢ်ထၢန့ၢ်လီၤအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒ်ဒီးအံၤသ့ၣ်, မ့ၢ်, သံးမံသံးမိ, ယံၣ်ဖိက့ၢ်မိ, မိၢ်ဟဲသ့ၣ်, လုၢ်, သံးခွဲ, ဆိကုၣ်, ကျိၣ်ဖိစ့ဖိတဆဲးတက့ၢ် (လၢပျုၤတၢ်ပၣ်လီၤအိၣ်လၢစ့ညၣ်), ကိ, ပလီ, ဝါဖဲ, ပျုၤအခိၣ်ဆူၣ်ဖိဒီးခိၣ်ထံဖိတစဲးန့ၣ်လီၤ

တၢ်လီၤယံသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲအကွၢ်စိကစၢ်အံၤထံၣ်ဝဲလၢအတၢ်အိၣ်ဖျါထဲသိးဒီးတဘၣ်တဘၣ်အယံ တၢ်ကိးန့ၢ်အမၤလၢပျီၤဘၣ်ခိၣ်, လၢခံက့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါက့ၢ်အီၤလၢအမ့ၢ်လိပျီၤဘၣ်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်လၢတၢ်လၢလိအံၤတၢ်တဘၣ်မၤသံမဆါဒီးမၤလုၤမၤပျီၤအီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်တဘၣ်လဲၤကူၣ်သ့ၣ်ကူၣ်ဝၣ်, ဖဲးအိၣ်ခဲးဖဲးအိၣ်သံၣ်, ဖွဲၣ်လဲးအီၤဘၣ်. ပုၤသးပုၤသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်ဖွဲၣ်အူအီၤလၢ မ့ၢ်အူတခီ တၢ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢဖိလံၤလၢအအိၣ်မူတၢ်ဒီးလၢခိသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်တမ့ၢ်ကုတလၢဘၣ် ခိဖျါလိမ့ၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲလၢအခိၣ်လီၤ ဘၢသ့ၣ်တဖၣ်အလီၤအကျဲလၢပျုၤကီၢ်တကပၤအယံန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဖဲလၢပျုၤကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲမ့ၢ်တမ့ၢ်တလၢ, ခိဖျါတၢ်မ့ၢ်မၤ သံမဆါဒီးမၤနီၤစိဘၣ်ဖုးအဝဲသ့ၣ်အလီၤအကျဲဒ်အမ့ၢ်လိဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တခီ ဖိလံၤလၢအအိၣ်မူဒီးလၢခိတကပၤစ့ၢ်ကိး တၢ်ဘၣ် အီၤတမ့ၢ်တလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်မၤလိာ်ပိာ်လီၤလၢတၢ်တဘၣ်မၤဆူးမၤဆါသ့ၣ်ဒီးကူၣ် လီၤလုၤလီၤပျီၤအီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသိး, ဖဲတၢ်ဖဲးခဲးဖဲးသံၣ်ဒီးတၢ်ဖွဲၣ်လဲးမ့ၢ်အဆၢကတတီၢ်မ့ၢ်အူမ့ၢ်လဲး အိၣ်ဘၣ်ဖုးလိတခီလီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်လဲၤမၤခုၣ်မၤကဘးက့ၢ်အီၤလၢစ့တသံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးအံၤဘၣ် ထွဲလိာ်အသးလိလိဒီးပုၤလၢအဖွဲၣ်လဲးအိၣ်တၢ်တကမိၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်တလဲၤမၤခုၣ်မၤကဘးလိဘၣ်တခီအသး သမူတကဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢပျုၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်လဲၤဝဲဆၢထီၣ်အီၤဖဲလိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ် ကဘၣ်မၤဟးဂီၤဒီးမၤသ့ၣ်ဖးကွံာ်အီၤတခါတစဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တမၤဟးဂီၤအီၤဘၣ်တခီစံးဝဲဒၣ်လၢအတၢ်တဂ့ၤဘၣ်ဒီးတမ့ၢ်ပျုၤ အတၢ်ဘၣ်အယံပုၤလၢအသံသ့ၣ်တဖၣ်က့ၢ်သ့ၣ်အီၤလၢပျုၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ယဲာ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ကျိအကနၣ် လၢလၢာ် (အကနၣ်ကဘၣ်ပိာ်တစဲး), ကျိတခီပုၤကဘၣ်တီၢ်ကိးဒီးတီၢ်က့ၣ်ကူၣ်ကွံာ်အီၤ, ဒီးမ့ၢ်လၢပလိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်တီၢ် သ့ၣ်ဖးကွံာ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်လဲၤဝဲဆၢထီၣ်ကုတၢ်တံာ်ဆူလိဒိၣ်အဆၢကတီၢ်တၢ်မၤအီၤအက့ၢ်အဂီၢ်ဖဲလဲၣ်မ့ၢ်နသ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးခါ

ဖဲတၢ်လဲၤဝဲထီၣ်ကုတၢ်တံာ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ပုၤလၢအလဲၤဝဲပျုၤတကတုၤမ့ၢ်အတုၤလၢလိဒိၣ်တခီကဘၣ်ပျုၤလီၤဝဲဒၣ်တၢ်ဖိလံၤတၢ် ဒီးဘံဝးတရံးအီၤဒီးလုၣ်ဂီၤလုၣ်ဝါလၢအလဲၤစိာ်လုၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးကဘၣ်ပာ်လီၤဟံၣ်န့ၢ်အီၤတစဲးဖိဒ်သိးတၢ်ကပာ်လီၤဝါစဲအိၣ်မ့ၢ်လၢအ ပုၤကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ဒ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်တၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသိး ပုၤလၢအလဲၤဝဲပျုၤတကဖဲအမ့ၢ်လဲၤခီဘၣ်ထံ ကျိတဘိလၢလၢလၢန့ၣ်အလီၤအိၣ်လၢကဘၣ်စၢ်န့ၢ်ဝဲအတီၤ (ကဘၣ်လူၤတီၤ) လၢလုၣ်ဝါဒီးဖဲအမ့ၢ်လဲၤတုၤဘူးထီၣ်ဒီးလိထံးအ ဆၢကတီၢ်ဒုၣ်လဲာ်ကဘၣ်စၢ်န့ၢ်ဝဲလုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဝါစဲန့ၣ်အပူၤတၢ်ပာ်လီၤဝဲဒၣ်ပုၤလၢအသံတကအခိၣ်ထံအယံ, သဘျုၣ်တၢ်ယါ, မိာ်ထူ, လာ်ဖးဝံ, ဒီးတၢ်ဘိးလီၤရဲၣ်လီၤန့ၢ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ. သံးလၢတၢ်ဘိးလီၤရဲၣ်လီၤန့ၢ်ပုၤသံတကအံၤ ပုၤလၢအလဲၤဝဲပျုၤအီၤဘၣ် အီၤတစဲးဝံလူကွံာ်န့ၢ်ပျုၤလဲလၢန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤလဲၤဝဲထီၣ်ပျုၤအကုတၢ်တံာ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ညီန့ၢ်ပုၤလဲၤသကိးခံၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အ သိးပုၤလဲၤဝဲပျုၤအကုတကဒီးပုၤလၢလဲၤပိာ်အခံတကန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲပုၤလၢအလဲၤဝဲကုတၢ်တံာ်တကမၤန့ၢ်ပျုၤအတၢ်ဝံအလီၤခံတချုး ဖဲအကဟဲက့ၢ်အဆၢကတီၢ်ပုၤလၢအပိာ်အခံတကကဘၣ်ကွးန့ၢ်အီၤဆုကိာ်လၢနီၣ်ဘူးဒီးကဘၣ်ဟဲက့ၢ်လၢအခိၣ်ခါသၢခါဝံမးက့ၢ်

လီဆူအဟံၣ်အဃိတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးလီၤကျဲသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤအဝဲသ့ၣ်ဟဲက့ၤတုၤလၢတၢ်ချၢလၢအစီၤယံၤထီၣ်ဒီးတၢ်လီၤလၢတၢ်လဲၤဝဲထီၣ်ပျုၤအကုတၢ်တံၢ်တခီသံးလၢအလဲၤစိၣ်အိၣ်အမ့ၢ်သံးမံတဖျၢၣ်ဒီးသံးမံတဖျၢၣ်လၢအတမ့ၢ်ပျုၤအတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဝဲသ့ၣ်အိၣ်အိၣ်သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီဆၢဒီးလိပျီၤဘၣ်အတၢ်ဃဲပုၤ

တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပျၢတဘျီန့ၣ်ပုၤအိၣ်ဝဲတက့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကိးအမံၤလၢစီဆၢန့ၣ်လီၤ. စီဆၢအံၤအိၣ်ဆိးဖဲပနံၤအ့ၣ်ပၤခိၣ်ကဝီၤဒီးဘျီထီၣ်အဟံၣ်ဖဲတၢ်ကွၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤ လၢပုၤကိးဝဲလၢထွံၣ်သံအ့ၣ်လုၢ်အခိၣ်ထံးတၢ်လီၤတတီၤန့ၣ်လီၤ. စီဆၢအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤဖဲတၢ်ကွၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤပနံၤအ့ၣ်ပၤခိၣ်, လၢမ့ၢ်ပျီၤကရူၢ်ဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအံၤ မ့ၢ်ကျဲတီၤတတီၤလၢပုၤဝဲပျုၤဝဲစၢအကျဲတိဆိတတီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ပုၤဝဲပျုၤဝဲစၢတက့ၢ်လၢလၢ ကဘၣ်ဟဲဘၣ်စီဆၢအဟံၣ်ခိၣ်ထံးန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ယံၤထီၣ်ယံၤထီၣ်တဘျီ. ပုၤနၢ်ဟူၤဒီးသ့ၣ်ညါဘၣ်စီဆၢအဂ့ၢ်အကျိၤလၢမ့ၢ်ပုၤတက့ၢ်လၢအတုၤလိၣ်တမ့ၢ်တပျီၤလၢကျဲတဘျီပၤအဃိပုၤဝဲပျုၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤဝဲထီၣ်ပျုၤတုၤလၢပျီၤဘၣ်ခိၣ်တဘျီဟဲက့ၤဟံးန့ၢ်တၢ်အိၣ်ဘျးအိၣ်သါဖဲစီဆၢအဟံၣ်ဖဲတၢ်ကွၢ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးဒ်အံၤတနံၣ်ဘၣ်တနံၣ်ဒီးယံၤထီၣ်ယံၤထီၣ်တဘျီ ပုၤဝဲဆုၤကုတၢ်တံၢ်တဖၣ်ဟဲတုၤဖဲစီဆၢအဟံၣ်ဒီးဟံးတုၤကွၢ်ကုတၢ်တံၢ်ဖဲစီဆၢအဟံၣ်ဒီးကွဲးဟံးလီၤတံၢ်လံာ်ဖိလဲၤဖိလၢစီဆၢကဘၣ်လဲၤဝဲဆုၤကုပျုၤတရၢအံၤ (ကုတၢ်တံၢ်) သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဆူလိပျီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိပုၤတဘျီဒုၣ်တဘျီသဝီအဃိ ပုၤမ့ၢ်တသံတသဝီသံတသဝီန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဘျီဟံၣ်တဘျီဃိဟဲဝဲဆုၤပျုၤတုၤဖဲတၢ်ကွၢ်ထီၣ်ဖဲစီဆၢအဟံၣ်လၢအကဆဲးလဲၤဝဲဆုၤကုအီၤဆူလိပျီၤဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မ့ၢ်ဟဲဆုၤတုၤကုတၢ်တံၢ်ဖဲစီဆၢအိၣ်တဘျီလၢလၢ စီဆၢဂုၢ်ကျဲးစၢထဲးဂံၢ်ထဲးဘါဒီးဟ့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်လဲၤဆုၤတုၤကုပျုၤဂုၤဂုၤဘၣ်ဘၣ်ဆူကစၢ်ဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်တနံၤတခိၣ်န့ၣ် စီဆၢလဲၤမၤမ့ၢ်မၤဝဲဟဲက့ၤတၢ်ဘျးတၢ်တီၤအသး ဟဲက့ၤတုၤဒီးပုၤဟဲဝဲန့ၢ်ကဒီးအီၤကုတၢ်တံၢ်တဖၣ်ကဒီးလံဒီးအတၢ်စံးဘၣ်အီၤ “စီဆၢလဲၤဝဲဆုၤကုကုတၢ်တံၢ်အံၤ” ဒီးစီဆၢစံးဆၢအီၤသ့လီၤ. ခိဖျိစီဆၢအံၤမၤတၢ်လၢဒုးပူၤဒီးတနံၤညါအဃိတၢ်ဘျးစီဆၢအသးဒိၣ်မးဒီးစံးဘၣ်အီၤလၢဟံးယၢ်အီၤဖဲန့ၣ်ဒီးယကလဲၤဝဲက့ၤအီၤခဲလၢ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဘျးအသးဒိၣ်တလၢအဃိဖဲအအိၣ်မ့ၢ်အီၤထံဝံၤအဆၢကတီၢ်မံသပုၤဘၣ်မၤအသးန့ၣ်လီၤ. စီဆၢတၢ်မံသပုၤဘၣ်အသးတဘျီအံၤမ့ၢ်န့ၣ်ဘၣ်မးအသးန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်တၢ်ကွၢ်ထီၣ်ဒီးပျီၤဘၣ်ခိၣ်န့ၣ်တၢ်လဲၤကျဲကတံၢ်တံၢ်တနၢ်ရံၣ်တခီယၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲစီဆၢဖုးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်အသးတဘျီဃိသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်အသးလၢအကဘၣ်လဲၤဝဲဆုၤထီၣ်ကုတၢ်တံၢ်ဆူလိပျီၤဘၣ်ဘၣ်ဆၣ်ဆၢတံၢ်လီၤအသးလၢကလဲၤထီၣ်ဝဲဆုၤကုအီၤခဲဂီၢ်ကိၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးစီဆၢအံၤယၢ်ကဒါကုၤအသးဒီးကုၤမံကဒါကုၤမ့ၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲစီဆၢမံဘၣ်အသးဒီးကဘၣ်ဖဲဖးဖိမ့ၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်မၤအသးလၢအနၢ်ဟူပုၤကိးထီၣ်တၢ်လၢအကလုၢ်သီၣ်ဖးဒိၣ်တက့ၤဒီးစံးဝဲ, “စီဆၢန့ၣ်မ့ၢ်လဲၤဆုၤယၢ်ဒီးလဲၤတခီ” န့ၣ်လီၤ.

စီဆာဖုသုဉ်နီၣ်ထီၣ်ဘၣ်မးအသးဒီးဒိကနၣ်ထံကွၢ်တၢ်အဆၢကတီၢ်အဝဲဒၣ်န့ၣ်ဟူကဒီးတၢ်ကလုာ်သီၣ်ထီၣ်ကဒီးအသီတဘျီဒီး
စံးဝဲဒၣ်, “စီဆာစၢန့ၣ်လဲၤဆၢယၤဒီးလဲၤတခါ” န့ၣ်လီၤ. စီဆာကနၣ်ထံကဒီးအသီတဘျီဒီးသုၣ်ညါဝဲလၢတၢ်ကလုာ်သီၣ်ထီၣ်ဝဲ
ကုတၢ်တံာ်တဖုအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးစီဆာစံးဆၢကကွၢ်အီၤ, “ခွါစၢဝဲသးစူၤမုၢ်နၤယီၤလံၤအယီၤမံၤအိၣ်သကိးပှၤဝဲအံၤတနၢဒီးခဲဂီၤ
ကိာ်မးယကလဲၤဆၢန့ၣ်နီၤ”. ဖဲစီဆာစံးဆၢကကုတၢ်တံာ်ဒ်အံၤဝဲအလီၢ်ခံၣ်တၢ်ဘျီယုၢ်ကလၢဒိတနၢကကျၢန့ၣ်လီၤ. တုၤယီၤလၢမုၢ်
ဆုၣ်ဝါထီၣ်ဒီးစီဆာအံၤဖီအိၣ်တုၤအိၣ်တၢ်ဝဲဒီးဒုးအိၣ်စ့ၢ်ကိးပျုၤအမ့ၤအထံဝဲလဲၤဝဲဆၢထီၣ်အီၤဆူပျီၤဘၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲ
ဒၣ်လၢတချုးပှၤလၢအလဲၤဝဲဆၢကုတၢ်တံာ် (ပှၤဝဲဆၢပျုၤ) လဲၤတုၤဆူပျီၤဘၣ်ခိၣ်အဆၢကတီၢ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်အလုာ်အလၢအိၣ်လၢ
ပှၤဝဲပျုၤတဂၤကဘၣ်ဒုးသုၣ်ညါဆိပာ်ပှၤပျုၤဖိသုၣ်တဖၣ်ဒ်အံၤ “ပှၤပျုၤဖိသုၣ်စၢ စၢဃာ်သုထွံၣ်စၢဃာ်သုထိး, ပှၤအသီဟဲ
ကွၢ်” န့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖဲစီဆာဒုးသုၣ်ညါပှၤပျုၤဖိသုၣ်တဖၣ်ဒ်အံၤဝဲအလီၢ်ခံၣ်ဟူဝဲလၢပှၤကဲဒီးအီၤလၢထါဒ်အံၤ “ဘျီဒိၣ်ပှၤလုၤလုၤဘီဘီ, စီဆာဟဲ
ကိးမုၢ်အဂီၤ”, ဒီးစီဆာန့ၣ်ဟူတၢ်အံၤတၢ်ဘၣ်အီၤတမုာ်ဘၣ်အယီၤမဆၢကကွၢ်အီၤလၢထါဒ်အံၤ, “ပျုၤဘျီဒိၣ်ပှၤထွံၣ်အ့ၣ်ဘၢ, လၢ
ခံၣ်စီဆာတဟဲလၢ” န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဖဲစီဆာကဲဒီးကွၢ်ထါဝဲအလီၢ်ခံၣ်တၢ်သံတၢ်ပှၤလၢဒုပူၤသဝီပူၤစၢလီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ
န့ၣ်အလီၢ်ခံၣ်ပှၤဘီတဖုလၢဆိဖးထီတထူၣ်အခံၣ်ဟူလီၤဒီးခးဖိုးယီၤအအ့ၣ်ဆူစီဆာအလီၤဒီးစီဆာအလီၤနၢအုၣ်ဒိတဂၤညါ
န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤတကးဘၣ်လံာ်ပှၤဘီဟဲလီၤကဒီးအသီတဘျီဒီးအုၣ်တၢ်မးစီဆာအကိာ်ကျၢခံၣ်ယံာ်ပနာ်ဟံၤတုၤလၢစီဆာအံၤသံ
တယုာ်ဘၣ်မအသးဖဲန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဖဲစီဆာသံတမ့ၢ်ညါမးအသးကတံာ်တံာ်ခံၣ်သၢနံၤဝဲပုးသုၣ်နီၣ်ထီၣ်ကွၢ်ဒီးဟဲကွၢ်
လီၤဆူအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်ဖဲတၢ်ကွၢ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မအသးဒီးစီဆာဒ်အံၤဝဲအလီၢ်ခံၣ်စီဆာတလဲၤဆၢလၢပျုၤဆူပျီၤ
ဘၣ်ခိၣ်နီတဘျီလၢဘၣ် ဒီးဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လဲၤဝဲဆၢပျုၤဆူလိပျီၤဘၣ်တခါစီဆာဟ့ၣ်လီၤကွၢ်ဆူအဖိအလံၤဒီးပှၤအဂုၤအဂၤအစုပူၤ
န့ၣ်လီၤ.

ကုတင်တံ

ပိုးတိုလ

တုမုဒါကရူ၊ လူသီကီဆပ်၊ မုဒြိကီရပ်
သိပ်လိပ်တပ်မုဒ်တပ်ခပ်ကရူ
ကီသုလု

က ညီပွားထူလံ့ဖိမိယိပ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်သုတၢ်ပျီ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, ဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအါ တၢ်အကျါပျီပျီလုၤစ့ၢ်ကိးပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဟံၣ်လုာ်ဟံၣ်ပွၤ, ဟံၣ်ဒိၣ်ဟံၣ်ကဲ, ဟံၣ်လၢဟံၣ်ကပိ, ဒီးဟံၣ်ပနီၣ်အိၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်သုတၢ်ပျီအလီၢ်အကျဲလၢရူၤဒိၣ်တတိၤအဖီခိၣ်, လီၢ်ကဝီၤပွၤထူလံ့ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကိးဒီးယၤထီၣ်စ့ၢ်ကိးအိၤအံၤ “ဖုပျီလု” န့ၣ်လီၤ. မံၤလၢအမ့ၢ် “ဖု” အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢကဝီၤဖးဒိၣ်တခါလၢကညီပွၤထူလံ့ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အသိးအကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပျီပျီလုအံၤ မ့ၢ်တၢ်လီၢ်ဒိၣ်လၢအမံၤဟူသ့ၣ်ဖျါဒီးလၢပျဲဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တုၤသံလၢ, ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအလုာ်အပွၤသ့ၣ်တဖၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. ပျီပျီလုအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲတၢ်အိၣ်အကီၢ်, တုၤမုာ်အကရူၢ်, လုၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရူၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ဟီၣ်ခိၣ်မံၤဖဲခိၣ်တၢ် အိၣ်ကျါဘၢအကွၢ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲအသိး, ပျီပျီလုအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲလုၤသီကီၢ်ဆၢၣ်အဖးဖီဒီးလုအခိၣ်ဖုစးထီၣ်ဖဲလၢအိၣ်ခိၣ် ကစၢ်ခိၣ်ထံးအမုာ်န့ၣ်တကယ ဒီးလၢမုာ်ထီၣ်တကယစးထီၣ်လၢမံၤခိၣ်ကစၢ်ခိၣ်ထံး ဒီးတစ့ၤလီၤဝဲဆူဒိၣ်ဖဲအမုာ်န့ၣ်ကွၢ်လီၤတကယ ဒီးဆဲးထူတစ့ၤလီၤတုၤလီၤလၢဝံၣ်ကျါသဝီအကွၢ်လီၤတကယန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢအမုာ်ထီၣ်တကယတခါလုအံၤဆဲးထူတစ့ၤလီၤစးထီၣ် လၢတၢ်အိၣ်အသဝီအမုာ်န့ၣ်တကယတုၤလီၤလၢမိၣ်တကွီၤကီၢ်အမုာ်န့ၣ်ကစၢ်ခိၣ်ထံးန့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပွၤထူလံ့ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အ တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသိး, န့ၣ်သဝီလၢအအိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအသးဖဲပျီပျီလုအဖီလၢသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ယၤထီၣ်ဘၣ်အမံၤ (မ့တမ့ၢ်) ကိးအိၤလၢဖုပျီလုန့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်တဘျီအတၢ်ပတၢ်ပြးအကွၢ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲအသိး, လၢမိၣ်စိၤပၣ်ယုာ်အစိၤန့ၣ်ပျီပျီလု အံၤဘၣ်တၢ်ကဟုကယာ်ဒီးဒီသအံၤအိၣ်မိၣ်လုာ်ပၣ်လၢတၢ်မၤအကွၢ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်မၤလုာ်လၢအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး ထံဖိကီၢ်ကစၢ်, ပျဲမဲအုၣ်ပျါသ့ၣ်, ပျဲစုၣ်တၢ်ကံၢ်တၢ်, ဒီးမုာ်ကနီၤသၢဆံခိၣ်ဖိၣ်သ့ၣ်ခွါသဆံခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်သကိး တၢ်ဖဲတၢ်မၤအလုာ်အလၢတၢ်ဒီသအကဟုကယာ်က့ၤတၢ်သုတၢ်ပျီအလီၢ်အကျဲလၢရူၤဒိၣ်တတိၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ပျီပျီလုလၢ အမ့ၢ်တၢ်သုတၢ်ပျီအလီၢ်တတိၤအသိးန့ၣ်, လီၢ်ကဝီၤပွၤထူလံ့ဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤဝဲဒၣ်လၢတၢ်လီၤဆီလၢအဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၤ ဖဲတၢ်လီၢ်အံၤပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးထံလီၤဆူ, လု, လၢဒိၣ်, ဆူဂီၤဆူဘီ, ဒီးကျိၣ်ဝါတဖုန့ၣ်လီၤ. ပျီပျီလုမ့ၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်သံတၢ်လၢအ လီၢ်တတိၤလၢအအိၣ်လၢပျဲဒီးလၢဖိဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢလၢဖိဒိၣ်အိၣ်ဖျါဝဲတပူၣ်တပူၣ်ဒီးနကွၢ်ဖျါသံဖျါလၢဂ့ၤဒီးလီၤ အဲၣ်လီၤကွံၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢဖိဒိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအဒိၣ်ဒီးအဆဲးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဖဲနတ်ဖးအိၤတဂၤတပူၣ်ဆူတၢ်လီၢ်အဂၤသနၣ် ကုမုာ်ဆူၣ်ထီၣ်ကဒီးတနံၤနမ့ၢ်လဲၤကွၢ်ကဒါက့ၤအိၣ်တခါ က့ၤအိၣ်ကဒါတပူၣ်ဘၣ်တပူၣ်ဒ်အလီၢ်လၢညါအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသး အံၤအိၣ်ဖျါလီၤကံၢ်ဒ်ပျဲဟဲက့ၤဟံၣ်ဘၣ်က့ၤအိၣ်တခါလၢအလီၢ်တခါလၢအလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီၤပွၤထူလံ့ဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤဝဲဒၣ်လၢ တၢ်မုာ်အဲၣ်ဒီးလဲၤကွၢ်ဒီးထံၣ်ဘၣ်တၢ်လီၤဆီဖဲပျီပျီလုအံၤ တၢ်ကဘၣ်တဲၤသ့ၣ်ဆီ ဟံၣ်လိာ်သးတသီခံသီဝံၣ်အလီၢ်ခံမး တၢ်ကဘၣ်လဲၤအိၤကစုၤဒုၣ်ဘျီဘျီဘျီဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်မုာ်လဲၤအံၤတခါပျီလၢအလဲၤတၢ်သ့ၣ် တဖၣ်ကခိၣ်မ့ၢ်ဒီးထံၣ်ဘၣ်ပျီပျီလုအတၢ်သံတၢ်လၢဒီးတၢ်ကဟုကညီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အခိၣ်တလိာ်, တၢ်မုာ်လဲၤအိၤတထူၣ် ဘးလီ, ကိးပသုကိးပသီ, ဒီးကိးထီၣ်အမံၤလၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်လုာ်ဟံၣ်ပွၤဒီးတၢ်ယုးယိၣ်ဟံၣ်ကဲအိၤဘၣ်တခါ တၢ်ကအၢၣ်ခံး

လီ၊ ကလံကအူဒီးသုဉ်ကလီလီကဖူးတ၊ ဒီးတကဟဲစူဒိဒိဒိကလဲန့လီ၊ ဒ်မ့ဝါခိဉ်ပှါဝါမဲအတံမလိာ်ပိာ်လိာ်လီ၊ အိဉ်ဝဲအသိး၊ လီကဝီပုထူလံဖိသုဉ်တဖဉ်မုာ်အိဉ်ဒီးလဲမအိဉ်ညဉ်တမီ တကဘဉ်လဲကစုဒုလတံဆိဉ်လီသုဉ်ဆိဉ် လီသးဒီးတံသညးသပှါအပူန့လီ၊ ဒီးတံစံးဝဲဒဉ်တကဘဉ်ယုသကွံကညးအီခိဖျိတံဒိသုဉ်ဖးလီဆိဒိတဖျဉ်ဝံအ လီခံမးတံမအိဉ်ညဉ်န့ဝဲဒဉ်န့လီ၊ ဘဉ်ထွဲဒီးဆူဂီဆူဘီအဂံတမီပုသုဉ်ကုသးပှါစံးဝဲဒဉ်လတနံတဘျီကဘဉ်ဖဲဘုသုဉ် ထီဉ်အဆကတီန့ ပုလအအိဉ်ဘူးအိဉ်တံဒီးဟ်သုဉ်ဟ်သးအီသုဉ်တဖဉ် ကတုာ်ဘဉ်ဆူဂီဆူဘီအတံနမုဒီးအပလုန့လီ၊ ဒီးပုသးပှါစံးဝဲဒဉ်လတပုလအမုာ်အိဉ်ဒီးလဲမအီဆူဂီဆူဘီအံကဘဉ်မုာ်ဒဉ်ထဲလမုဉ်ကနီဒီးဖိဉ်သုဉ်ခွါလအစီဝဲဆဲးသုဉ် တဖဉ်စီန့လီ၊ ဒ်လုာ်လုာ်ထူသန့အိဉ်ဝဲအသိး၊ အဝဲသုဉ်ကဘဉ်လဲဘုဉ်ဆုဒီးကဘဉ်မံဘုဉ်ဆုခံဂတပူဃီဒီးလအဝဲသုဉ်အ ဘဉ်စကဘဉ်အိဉ်ဒဉ်တြိဒဉ်ထဲသုလုာ်တဘိစီန့လီ၊

ဘဉ်ထွဲဒီးဆူဂီဆူဘီအဂံန့ လီကဝီပုထူလံဖိသုဉ်တဖဉ်စံးဝဲဒဉ်လတံမတုာ်အသးအိဉ်စုာ်ကီးဝဲဒဉ်တခါန့လီ၊ တံစံးဝဲ ဒဉ်လအပူကွံန့မုဉ်ကနီဒီးဖိဉ်သုဉ်ခွါဖိအိဉ်ဝဲဒဉ်ခံဂဒီးဖဲအဝဲသုဉ်လဲလီလုာ်ထံအဆကတီတံပိဉ်တဲလိာ်အသးလက လဲဟံးန့ဆူဂီဆူဘီလအအိဉ်ဖဲပုပှါလုပူန့လီ၊ ဒ်တံလုာ်တံလုာ်အိဉ်ဝဲအသိး၊ ဖဲအဝဲသုဉ်ခံဂလကတံပိဉ်တဲသကိးတံ ဒီးသးလီပလိာ်လိာ်သးဝံအလီခံလဲသကိးတံဒီးမံဘုဉ်ဆုသကိးတပူဃီန့လီ၊ ဒီးဖဲအဝဲသုဉ်မံဟံထီဉ်အဆကတီထံဉ်ဝဲ လဖဲအဝဲသုဉ်ခံဂအဘဉ်စကန့အိဉ်ဒီးဆိသုးတဖျဉ်န့လီ၊ ဖဲအဝဲသုဉ်ကွံလီတံဖဲဆိသုးပူဒီးထံဉ်ဝဲဒဉ်လအိဉ်ဒီးဆိဖိတ ဖျဉ်န့လီ၊ လတံသုဉ်ခသးခဒိဒိဒိအါအါအပူအဝဲသုဉ်ဟဲကုစိာ်ဝဲဒဉ်ဆိသုးဒီးဆိဖိတဖျဉ်န့လီ၊ ဘဉ်ဆဉ်ဖဲအဝဲသုဉ်ဟဲ ကုတုဃီဖဲအဝဲသုဉ်လုာ်သကိးထံအလီအဆကတီန့အဝဲသုဉ်ခံဂလကလီလုာ်ထံသကိးဘုဉ်ဆုဒီးလီကမဉ်ဘဉ်အသး အယိဆိသုးတဖျဉ်လီမံကွံဝဲဒဉ်သတုာ်ကလဲန့လီ၊

ဖုစီမိာ်ဒီးကျိဉ်ဝါအတံဃဲပု

တံစံးဝဲဒဉ်လပူလအသီန့ပုသးပှါလအမံမုာ်ဖုစီမိာ်အိဉ်ဝဲဒဉ်တဂန့လီ၊ ဖုတဂအံမုာ်ပုတဂလအမဲာ်ထံနါဟံအိဉ်က တံတဂအယိ မသကိးတံဒီးတံထံတံတီဒီးတံသုတံပျဲကစ၊ ဒ်ပစံးတံအသိးကစကစကလိကစ၊ တံမုာ်သုတံမုာ်ယုာ်၊ ဒီးတံလအထံလဲသုဉ်တဖဉ်သုဝဲဒဉ်ဂုဂုန့လီ၊ ဘဉ်တဘျီဖဲအဝဲလဲဖဲအိဉ်ခးဖဲပုပှါလုအခိဉ်တလီဒီးဒီးတနံညါအတီပူ မအိဉ်မုာ်မအိဉ်ဝဲဖဲပုပှါလုအခိဉ်န့လီ၊ ဒ်ကညီပုထူလံဖိအါဒဉ်တံတကုာ်အလုာ်အလုာ်လအခံလပူအိဉ်ဝဲအသိး၊ ဖဲအဝဲ သုဉ်မုာ်ဖဲအိဉ်ခးဒီးလအခးကဝဲအဂီ အဝဲသုဉ်တံလီဝဲဒဉ်ပီကတဆိဒီးဟ်ယာ်အီဖဲခးဖဲပူန့လီ၊ ဒ်န့အသိးပုသးပှါစီမိာ် အံဖဲအဖဲခးဖဲသံဉ်၊ ပာ်မုဉ်တံဖဉ်တံ၊ လိကီဒီးဒွဲထီဉ်အခး၊ ဒီးဘျီထီဉ်သိဉ်ဖိဒဲဖိဝံအလီခံ အဝဲတံလီပီကတဆိန့ လီ၊ ဒီးအပီကတဆိအံအတံသီဉ်မုဉ်သယုာ်ဒိဉ်မးန့လီ၊ ဖုစီမိာ်ဒီးပီကတဒီးနံဒီးန့လီ၊ ဒီးတံဆကတီတုဃီဖဲလပူ ကျိနီဉ်မဲာ်ခိဉ်အဆကတီန့မုခိဉ်စူလီဖးဒိဉ်အယိပျဲလိာ်ကျိအံဒိဉ်ထီဉ်ဝဲဒဉ်န့လီ၊ ဖဲပျဲလိာ်ကျိအံထံဒိဉ်ထီဉ်အဆက

တီၢ်သ့ၣ်ဖူဖူးဒိၣ်ဖးထီၣ်ဒီးသ့ၣ်ကုၣ်ဝၣ်ဃးဒီးတၢ်တဃူးတဃာ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲလီၤထွံးဒီးဆဲးထူမးအသးလၢပုၤပျံလုလီၤတဝီၣ်ဘၣ်တဝီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အခါဖုစီမိၢ်ကွၢ်ကီၤဒီးသ့ၣ်ဖူလီၤထွံးဆဲးထူဘၣ်လုသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဂ့ၤဒိၣ်မးအယီၤ ဖုအံၤကျိၢ်အနီၣ်လၢဒုးပူၤတချုးလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖုအံၤတမ့ၢ်ထဲလၢအကွၢ်ဒီးသ့ၣ်ဖူလၢလီၤထွံးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်, သ့ၣ်ဖူဒီးတၢ်တဃူးတဃာ်လၢအလီၤဘျးထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်ဖုစီမိၢ်လဲၤလီၤမၤထူၣ်ဖျးစ့ၢ်ကိးအိၤန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်တနံၤဖဲဖုစီမိၢ်အံၤကွၢ်ကီၤသ့ၣ်ဖူသ့ၣ်တဖၣ်လီၤထွံးလၢပျံလီၢ်ကျိၢ်ပူၤအဆၢကတီၢ် ထံၣ်ဝဲဒၣ်ပျံဟဲယီၤဆူအအိၣ်တဂၤန့ၣ်လီၤ. ပျံတဂၤအံၤဖဲအဟဲတုၤလၢဖုစီမိၢ်အအိၣ်တဘျီစံးဘၣ်အိၤ, “ဒိၣ်ခါစၢနမၤထူၣ်ဖျးစၢယတၢ်ကီၤတၢ်ခဲအါမးအယီၤအလီၢ်အိၣ်လၢပကဘၣ်ဟဲကျိၢ်စၢနနီၣ်လၢဒုးပူၤတခါသၢၣ်”. ဖုစီမိၢ်အတၢ်စံးဆၢအိၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢတဖျးမဲၣ်အတီၢ်ပူၤပျံတဂၤအံၤလီၤမၤကွံာ်ဝဲဒၣ်သတူၢ်ကလၢန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ဖုစီမိၢ်ဆိကမိၣ်ထီၣ်ဒီးဆၢတဲာ်လီၤအသးလၢယကမၤတၢ်ဆဲးကျိးဒီးကွံာ်စၢအံၤတုၤအန့ၢ်တစုန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်တဘျီဖုအံၤကွၢ်န့ၣ်ဆူအဒဲပူၤဒီးဒိထီၣ်အပီၤကျဲတဆိဒိနံၤဒိန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဒိပီၤကျဲအဆၢကတီၢ်ကွၢ်လီၤတၢ်လၢကွံာ်ဖးဒိၣ်ပူၤဒီးထံၣ်ဝဲဒၣ်ပျံဟဲဟံၢ်ထီၣ်လၢကွံာ်အသးကံၢ်ပူၤသၢဂၤ လၢအဟဲသးဘျးယီၤအသးဆူထံနံၤတရူဆူဖုအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပူၤသၢဂၤအံၤဟဲတုၤဆူဖုအအိၣ်ဒီးအတၢ်သံကွၢ်ဖုစီမိၢ်ဒ်အံၤ, “နဒိပီၤကျဲတခါဒုပကနၢ်အိၤသီၣ်သယုၢ်မၤဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ကျိၢ်န့ၢ်ပုၤတဆိမိၢ်”. ဒီးဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ဖုစီမိၢ်သံကွၢ်အိၤ မ့ၢ်နသ့မ့ၢ်ကိမတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်ဒီး တၢ်ကိးကိသုမံၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပျံထံလၢဖိသၢဂၤအံၤတဲာ်ဘၣ်ဖုစီမိၢ်လၢအမံၤမ့ၢ်နီၢ်တုၤလုတုၤ, နီၢ်ပံတဲပံတဲ, ဒီးနီၢ်ကပြုၤဝဲဒၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဝံၤအလီၢ်ခဲဖုစီမိၢ်အတၢ်စံးဘၣ်အိၤလၢကတၢၢ်န့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ပီၤကျဲအယီၤ လဲၤကျိၢ်န့ၢ်ဝၣ်ဖိလၢအဆးကတၢၢ်ဒီးဟဲကွၢ်တၢ်ပီၤကျဲတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ. ဖုအံၤဟ့ၣ်လီၤပျံလၢထံလၢပီၤကျဲဝံၤအလီၢ်ခဲအတၢ်ကွၢ်လီၤကဒါကွၢ်ဆူကွံာ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲပျံထံလၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကွၢ်လီၤဆူကွံာ်ပူၤအလီၢ်ခဲတဘျီယီၤဖုစီမိၢ်စးထီၣ်ဒိထီၣ်အပီၤကျဲတဝီၣ်ဘၣ်တဝီၣ်ဒီးအတၢ်သီၣ်ဆဲးဖျိဆူပျံထံလၢဖိအပီၤကျဲအလီၤအယီၤပီၤကျဲခဲဆိအံၤသီၣ်ကတြၢဘၣ်မးအသးဒ်သိးသိးန့ၣ်လီၤ. ပီၤကျဲအတၢ်သီၣ်သယုၢ်ဒ်အံၤပျံထံလၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်တူၢ်တန့ၢ်တသုလၢဘၣ်အယီၤဟဲထီၣ်ကဒီးအသိတဘျီကဒီးဆူဖုစီမိၢ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲသ့ၣ်စံးဘၣ်ဖုဒ်အံၤ, “မ့ၢ်လၢနသးအိၣ်ယၢခိဖျိနမၤထူၣ်ဖျးကွံာ်ယၢတၢ်ကီၤတၢ်ခဲပူၤထံဒိၣ်နိယုၤအဆၢကတီၢ်ဒီးနဟ့ၣ်အိၣ်ယၢလၢပီၤကျဲတဆိအယီၤသးအိၣ်ဟ့ၣ်ဆၢကွၢ်နၢလၢကျိၣ်ဝါတဒုစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ”. ဒီးပျံထံလၢဖိအတၢ်မၤလိာ်ပိာ်လိာ်ဖုစီမိၢ်လၢ, “ဖဲနဟံးန့ၢ်ကျိၣ်အံၤဝံၤဒီးနကွၢ်အံၤမ့ၢ်တတုၤဆူနဟံၣ်ဒီးဘၣ်တခီနတဘၣ်ပိာ်အိၤတဂ့ၤ, နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးပိာ်အိၤလၢကသးတခီနကဘၣ်စၢအပျံလၢထူပုၤဆံၣ်အမ့ၢ်^{၁၉}န့ၣ်လီၤ”. ဖုစီမိၢ်အံၤဝံၤထီၣ်ကျိၣ်ဝါတဒုအံၤဒီးကွၢ်ဆူအဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဖဲဖုအံၤဝံၤထီၣ်ကျိၣ်ဝါတဒုဒီးဟဲကွၢ်ထီၣ်တုၤလၢတၢ်အိၣ်အကီၢ်ပူၤအဆၢကတီၢ် ထံၣ်ဘၣ်လၢသ့ၣ်အကူတဘိဒီးဖုၣ်ယီၤဝဲဒၣ်ကံးဘီအမ့ၢ်ဒီးစၢယာ်ထီၣ်အကျိၣ်ဝါတဒုလၢသ့ၣ်အပူၤအလီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲဖုစီမိၢ်အံၤစၢယာ်ကျိၣ်ဝါတဒုအံၤဝံၤအလီၢ်ခဲပိာ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်ချုးဒၣ်ထဲတထံၣ်ခဲထံၣ်ဒီးအပျံထီၣ်တဲာ်တဘျီယီၤကျိၣ်ဝါတဒုအံၤအတၢ်ကွၢ်လီၤရံးကဒါကွၢ်ချၢသဒံးန့ၣ်လီၤ.

၁၉. ထူပုၤဆံၣ်မ့ၢ်အံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးလၢအမ့ၢ်သ့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ

ဖုစီမိအံလူဝံဖိအကျိဝါတဒအံဘၣ်ဆၣ်အတၢ်ကၠးလီၤရံးချုမးအယိ လၢခံကတၢ်ကျိၣ်တဒအံကၠးလီၤတၢ်ကဒါကၠးဆူကွံ
မၤအပူၤ, လၢအမၤကွံတကွံလၢလီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကိးအီၤလၢဖုပုၤလုအကွံပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤထံလၢဖိထံၣ်ကၠးအကျိၣ်
ဝါတဒအံကွံပူၤဒီးစံးဝဲဒၣ်လၢဖုစီမိအံပဟ့ၣ်အီၤကျိၣ်ဝါဘၣ်ဆၣ်အတၢ်သးလီၤဘၣ်အယိပကဟ့ၣ်ကၠးစ့ၢ်ကိးအပီၤကူးန့ၣ်လီၤ.
ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ဖဲဖုစီမိအံလဲၤကွၢ်လီၤတၢ်ဖဲဖုပုၤလုအကွံပူၤအဆၢကတီၢ် ထံၣ်ဝဲဒၣ်အပီၤကူလၢအဟ့ၣ်လီၤပုၤထံလၢဖိအတၢ်
ဟဲထီၣ်ဖိလၢထံဖံးခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖုစီမိအသးဘၣ်ဒိဒိၣ်မးလၢအတတီၢ်နီၣ်ဒီးမၤထွဲဒ်ပုၤထံလၢဖိအတၢ်မၤလိာ်ပိာ်လိာ်အီၤဘၣ်အ
ယိန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးကျိၣ်ဝါတဒအံအဂ့ၢ်န့ၣ် လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ အတၢ်အိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်ဖဲဖုပုၤလုအကွံမၤ
ပူၤဒီးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံပုၤသးပုၤဒိဝဲလၢထါဒ်လၢအသးန့ၣ်လီၤ.

ကျိၣ်ဝါအပျံၤသၣ်မၤဆံ, ကျိၣ်ဝါရံးကၠးအလီၢ်ခံ
ကျိၣ်ဝါရံးကၠးပျံၤပျီၤလု, ပီၤကူထီၣ်ဖိအအၢၤ
ကျိၣ်ဝါရံးကၠးလုပျံၤပျီၤ, ပီၤကူထီၣ်ဖိအအၢၤ

ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံ, လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်မၤနီၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဒၣ်ဖုပုၤလုအကလုာ်သီၣ်လီၤကလၢကျိၣ်လံန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်
လၢတၢ်ကဘၣ်မၤအသးတမံၤမံၤလၢပူၤသဝီပူၤတခါခါလံန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒ်အံမၤမၤအသးတခါ, ဒ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအ
သးပုၤထူလံၤဖိအခိၣ်အနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ရဲၣ်ထီၣ်ရီၤထီၣ်အသးဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ပီၤလၢအမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်လုာ်တၢ်လၢတခါ
လၢတၢ်ဒီသအကျိၣ်အကျဲန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသး, အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤကျိၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်ဝဲဒၣ်ဖိဒီးဆွဲစူဝဲအခိၣ်ဒီးသၣ်မၤဆံမၤ, လၢအ
မ့ၢ်ထူပုၤဆၣ်အမၤန့ၣ်လီၤ. ဝဲၣ်လၢတၢ်ဆွဲစူအခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ဆဲးလီၤဝးသရံးအီၤလၢပူၤသဝီအယၢၤဒီးဘၣ်တၢ်ဘဲယၣ်အီၤလၢထူ
ပုၤဆၣ်မၤတုၤအဝးသဝီဒီတဖျါညါန့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံလီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဒုၣ်ဝဲထူဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ဒုၣ်
တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသး, ပုၤပၤမၤဖိဒ်အမ့ၢ်လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲတၢ်ဒုၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်တဘၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီအ
ချၢဘၣ်, ဒီးန့ၣ်အသးပုၤတမံၤလၢတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်တဘၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤစ့ၢ်ကိးလၢသဝီပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ
ဖဲတၢ်ဒုၣ်သကိးတၢ်သၢနံၤသၢနၢၤအတီၢ်ပူၤန့ၣ် တၢ်တဘၣ်ပူၤအိၣ်ဆါအိၣ်တၢ်ဘၣ်. တၢ်ဒုၣ်သကိးတၢ်ဒ်အံ မၤယုတခါပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်
တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ကိတၢ်ခဲမၤဟဲတုၤအိၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဆၣ်လဲၤခီဖျိသကိးအီၤန့ၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိၣ်ယဲသီသံၣ်ဒီးကျိၣ်ဝါအတၢ်ယဲပူ

တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပူၤန့ၣ်ဖိၣ်ယဲဖိလၢအအိၣ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်တဂၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢဖိၣ်ယဲအံအိၣ်ဆိးလၢကစၢ်သီသံၣ်အ
ယိဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢဖိၣ်ယဲသီသံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိၣ်ယဲအံအိၣ်ဒီးအပီၤကူတဆိ ဒီးဖဲမၤဆါခီအဆၢကတီၢ် တၢ်မၤကၢၣ်အသးန့ၣ်ဒိဝဲ
ဒၣ်ပီၤကူတဆိအံကိးနံၤဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်စံးစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လၢတၢ်သူတၢ်ပျီၤမၤလၢထံလၢလၢအအိၣ်ဖဲဖုပုၤလုနီၣ်ဟ့ၣ်ဖိၣ်ယဲသီ

သံဃာပိတကအကလုာ် ဒီးအိဉ်ဝဲတသ့အိဉ်တဘဉ်လၢဘဉ်အယိ တုၤဒၣ်လဲၤဘဉ်လဲၤထီဉ်အိဉ်သကိးဖိဉ်ယဲတကအံၤလၢသီသံဃာ်ခိဉ် န့ဉ်လီၤ. ဒီးဖဲန့ဉ်အဆၢကတီၢ်ဖုၤပုၤလုၤအမုၢ်ယါဖိအံၤဘဉ်သးဒီးသးလီၤဝဲဒၣ်ဖိဉ်ယဲအပိတကအဆၢအယိ ယုတီလဲဝဲဒၣ်ဒီးအကျိဉ်ဝါ တဒုန့ဉ်လီၤ. ဒီးအဝဲသ့ဉ်တၢ်နီၤလဲလိာ်သးလၢပိတကဒီးကျိဉ်ဝါပျဲဒီးတၢ်အဲဉ်တၢ်ကွံးဒီးတၢ်အၢဉ်လီၤလိာ်သးနီၢ်နီၢ်န့ဉ်လီၤ. ဒီးဖဲန့ဉ် အဆၢကတီၢ်မုၢ်ယါဖိလၢပုၤလုၤအတၢ်မၤလိာ်ဖိဉ်ယဲသီသံဃာ်လၢ နမ့ၢ်က့ၤဆးအပျံၤလၢသၢဉ်မုၢ်ဆဲးမုၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံမးက့ၤဒီးအိဉ်ပိာ်အိဉ်.

ဒီးလၢတၢ်သ့ဉ်ခးသးခးဒိဉ်ဒိဉ်အါအါအပူၤဖိဉ်ယဲသီသံဃာ်အံၤဝဲထီဉ်ကျိဉ်ဝါတဒုဒီးတချုးအက့ၤတုၤလၢအဟံဉ်အဆၢကတီၢ်ဒီးဘဉ် န့ဉ်အသးလၢအအဲဉ်ဒီးပိာ်ကွၢ်ကျိဉ်ဝါတဒုအံၤအသဟီဉ်ဆူဉ်ဒိဉ်မးန့ဉ်လီၤ. ဒီးဖဲန့ဉ်အဆၢကတီၢ်ဆိကမိဉ်ထီဉ်ဝဲလၢအမုၢ်ပိာ်အိဉ် တခီဘဉ်ယိဉ်လၢအပျံၤတက့ၤဒီးတမးဘဉ်အယိဆးကျၢၤထီဉ်အပျံၤဒီးအိဉ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲအဆးထီဉ်အပျံၤဒီးအိဉ်ဘဉ်အဆၢက တီၢ်ပိာ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်ဒီးတဘျီယိကျိဉ်အပျံၤအံၤထီဉ်တဲာ်ဘဉ်မၤအသးတဘျီယိဒီးက့ၤလီၤရံးကဒါက့ၤဆူအလီၢ်လၢအမုၢ်ဖုၤပုၤလုၤန့ဉ် လီၤ. ဘဉ်ထွဲဒီးပိတကတခီဖိဉ်ယဲသီသံဃာ်အတၢ်တမၤလိာ်မုၢ်ယါလၢထံလၢအတၢ်နီတမံၤဘဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒီးတုၤမ့ၢ်ကျိဉ်ဝါတဒုအံၤအ တၢ်က့ၤလီၤရံးတုၤလၢပုၤလုၤဒီးအကစၢ်လၢအမုၢ်မုၢ်ယါမုၢ်အံၤထီဉ်ဘဉ်က့ၤအိဉ်တဘျီယိအတၢ်ပျဲထီဉ်က့ၤဝဲဒၣ်ပိတကတဆိဆူအ ကစၢ်အအိဉ်န့ဉ်လီၤ. နီထံယုၤကျိၤအတၢ်လဲၤတရံးအသးဒ်န့ဆၢဉ်တၢ်မၤကျဲအိဉ်ဝဲအသး, ညီနီန့ဉ်ထံလၢထံကျိၤပူၤသ့ဉ်တဖၣ်ယုၤ လီၤဝဲဒၣ်ဆူထံထီဉ်တကပၤန့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆၢဉ်တၢ်မၤအသးလၢဖဲမုၢ်ယါအံၤပျဲထီဉ်က့ၤပိတကဆူထံဖဲခိဉ်အဆၢကတီၢ်န့ဉ်မၤလိာ်ထွဲ ထံအခံကက့ၤယုၤထီဉ်ဆူထံခံတခီပၤအယိ ထံကျိၤအံၤက့ၤယုၤထီဉ်ခိဉ်ခံကဒါက့ၤဆူထံခံဒီးပိတကတဆိန့ဉ်က့ၤယုၤထီဉ်ခိဉ်ခံက ဒါက့ၤဆူထံခံတခီပၤလၢဖိဉ်ယဲသီသံဃာ်အအိဉ်အလီၢ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်အမၤအသးဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်တီၢ်ကျၢ်ဖဲဖုၤပုၤလု

လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ဉ်တဖၣ်စံဉ်ယဲယုၤဝဲဒၣ်လၢ ဖဲအပူၤကွံာ်န့ဉ်တၢ်မၤအသးဘဉ်ထွဲဒီးပုၤတၢ်အိဉ်အကီၢ်ဖိကီၢ်လံၤသ့ဉ်တဖၣ်အ တၢ်လဲၤတီၢ်အိဉ်ကျၢ် (လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိတၢ်မၤအိဉ်သကိးညဉ်လၢထံကျိၤပူၤ) ဖဲဖုၤပုၤလုအိဉ်ဝဲဒၣ်တဘျီန့ဉ်လီၤ. ဒီးလီၢ်ကဝီပုၤ ထူလံၤဖိသ့ဉ်တဖၣ် ကတဲာ်ကတီၢ်အသးလၢကလဲၤမၤအိဉ်သကိးညဉ် (လဲၤတီၢ်အိဉ်ကျၢ်) ဒီးအဝဲသ့ဉ်အတၢ်လဲၤယုအိဉ်ညဉ်အ လီၢ်တခီထီဉ်ဘးဘူးထီဉ်လၢပျီပျီလုအကွံာ်လၢအမုၢ်ဖုၤပုၤကွံာ်န့ဉ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်ဝါခိဉ်ပုၤဝါမဲလၢပူၤသ့ဉ်တဖၣ် မ့ၢ်တီၢ်အိဉ်ကျၢ်န့ဉ် တ လဲၤမၤတုၤထီဉ်ထီဉ်ဘးလၢကွံာ်အခိဉ်ဘဉ်. မၤဝဲဒ်မိာ်ပာ်ဖဲလၢပူၤပာ်ပနီဉ်ယာ်အလီၢ်အိဉ်ဝဲအသးန့ဉ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ဉ်မၤအိဉ်ညဉ် အဆၢကတီၢ် တၢ်တကထီဉ်အသးဒီးအဝဲသ့ဉ်တၢ်တနီတမံၤဘဉ်. ဘဉ်ဆၢဉ်ဒုဖိသဝီဖိလၢအိဉ်လီၤတဲာ်တုၤလၢတၢ်အိဉ်အသဝီပူၤသ့ဉ် တဖၣ်တခီ ဘဉ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဒီးကလံၤမုၢ်လီၤ သ့ဉ်လီၤ လီၤဖူး တုၤဒၣ်လဲာ် အဝဲသ့ဉ်ဟံဉ်ကိးဖျၢဉ်ဒီးအခိဉ်လၢယိးသ့ဉ်တဖၣ်ကၢ်တူာ် ကွံာ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢဃာ်ဃာ်ဒီးတၢ်လီၢ်အဝဲန့ဉ်ဘဉ်တၢ်ကိးက့ၤအိဉ်လၢဟံဉ်ကိာ်ကိာ်န့ဉ်လီၤ. ခီဖျိတၢ်မၤအသးဒ်အံၤအယိ, လီၢ်ကဝီ ပုၤထူလံၤဖိသ့ဉ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢအဝဲသ့ဉ်မၤကမၢ်ဘဉ်ဖုၤပုၤလုအယိ တၢ်သ့တၢ်ပျီကစၢ်သ့ဉ်ဒိဉ်သးဖျိးတၢ်ဒီးဟ့ဉ်ပလီၢ်အဝဲသ့ဉ် န့ဉ်လီၤ. တၢ်ကဲထီဉ်သးဒ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်အိဉ်အကီၢ်ဟီဉ်ကဝီတတီၤလၢအမုၢ်ဟံဉ်ကိာ်ကိာ်, လၢအဘဉ်တၢ်သ့ဉ်ညါစ့ကိး

အါဒ်အမ္မာ်လၢ်လၢဒုအံၤ လၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်တအိၣ်ဆိးလၢအပူၤနီတကၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤအိၣ်ကျၢၣ် တခါလၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ ခီဖျိတၢ်မၤအိၣ်ကျၢၣ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်လၢအဖိးမံလိာ်အသးဒီးမိၢ်ပၢ်ဖံဖုတၢ်ပၢ်ပနီၣ်အ လၢ်ဒီးတၢ်သးကျၢၣ်ကိာ်ထံးဘူးဒီးဖုပုၤကွံအကိာ်ထံးအယိတၢ်တတၢ်တနါဒ်အံၤပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူသ့ၣ်တဖၣ်

ဖုပုၤလု (ပျီပျီလု) ဒ်အမ္မာ်တၢ်သုတၢ်ပျီဒီးတၢ်စိတၢ်ဆံၣ်အလီၢ်အကျဲလၢလၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အသိး. အိၣ်စ့ၢ်ကိး ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢဒူဝီလၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်တံၤဖဲ န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဒီးပုၤလၢအလဲဘၣ်က့ၤဘၣ်ဖဲအခိၣ်ထံးမ့ၢ်ဂ့ၤ တဘၣ်ကိးအမံၤလၢပျီပျီလုဘၣ်, အခိၣ်တလိာ်လၢတၢ်ဟ့ၣ် လၢဟ့ၣ်ကဝီၤဒီးတၢ်ယူးယိၣ်ပၢ်ကဲအါအပူၤတၢ်ကဘၣ်ကိးအီၤလၢ “ဖုပုၤလု” န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်တ ဘၣ်ယဲၤအဂ့ၢ်လၢဟီၣ်ကဝီၤအပူၤဘၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်လဲလၢကွံအခိၣ်အယၢဒီးကွံပူၤန့ၣ် တၢ်တဘၣ်ဟဲက့ၤစိာ်တၢ်နီတမံၤဘၣ်ဒီးတၢ်စံးဝဲ ဒၣ်လၢနမ့ၢ်ဟဲစိာ်ဘၣ်ဖုးတၢ်မံၤမံၤလၢဖုပုၤလုတခါ နဟဲက့ၤတဟံၤလၢဘၣ်ဒီးနကက့ၤတုၤဖဲနဟံးန့ၢ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ် အသိး, နမ့ၢ်ဟံးန့ၢ်ဘၣ်ဖုးလၢ်ဖိဒ်တခါ နကက့ၤဆူနဟံၣ်ယိတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတတုၤဘၣ် ဒီးနကက့ၤတုၤဒ်ဖဲနဟံးန့ၢ် လၢ်ဒ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သံၣ်သ့ၣ်ဒီးဖုပုၤလုအဂ့ၢ်

ဒ်မိၢ်ပၢ်ဖံဖုလၢပူၤအတၢ်စံၣ်ယဲၤအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်လၢသံၣ်သ့ၣ်အံၤ မ့ၢ်အရူအဝဲဒီးအသ့ၣ်ခိၣ်လိထံးအိၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲဖုပုၤလုပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢခံလၢပူၤဒီးတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဒၣ်လဲာ်န့ၣ် တနံၣ်တဘျီဖဲကညီပုၤထူလံၤဖိအလါလၢအမ့ၢ်သ့ၣ်ကီလါ (ကီၤလၢဝါလါမ့ၢ်ဝဲလါအု ဖြၣ်) တုၤလီၤလၢလါချံ (လါမ့ၢ်) အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူတထီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲဟံၣ်ထီၣ်အလါန့ၣ်တနီၤ ကလဲထီၣ်လၢထံခံ, တနီၤဆူထံထၣ်, တနီၤကလီၤဝဲဒၣ်လၢကလံထံး, တနီၤဆူကလံစိး, တနီၤဆူမ့ၢ်ထီၣ်, ဒီးတနီၤဆူမ့ၢ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအလါမ့ၢ်ဘၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်လီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်ကိးမ့ၢ်နံၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိယာ်လၢအမ့ၢ်သံၣ်သ့ၣ်တကလုာ်အံၤအ တၢ်ကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲအဝဲ သ့ၣ်မ့ၢ်န့ၢ်ဟူဘၣ်သံၣ်သ့ၣ်ကိးထီၣ်လံန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ပိာ်သးဝဲဒီးပာ်သ့ၣ်ပာ်သးစိာ်ဝဲၤကဲၤလၢကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤထီၣ်အသး လၢနီၢ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်လံန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်ကတဲာ်ကတီၤတၢ်မၤမ့ၢ်မၤဝဲၤအပိးအလီလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ် ဖျးအဂီၢ်ဒီးပိာ်မုာ်သ့ၣ်တဖၣ်တခါကတဲာ်ကတီၤသးလၢတၢ်မၤလုာ်မၤဘဲ, တဂၤဒီးတဂၤဂုာ်လိာ်သကိးအနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤဒ်သိး အသုတချးန့ၣ်တၢ်စူတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်သံၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဖိယာ်တကလုာ်လၢအဟ့ၣ်တၢ်ပနီၣ် ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အကတီၢ်အယိ ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်လုာ်ပာ်ပူၤအီၤစးထီၣ်လၢမိၢ်စိာ်ပာ်ယၣ်ဒီးတုၤလီၤလၢပစိးခါကတီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

မဲပလု

မဲပကရှ်, လူသီကီဆ်, မှ်တြိကီရှ်
ဆိပ်လိတ်မုတ်တန်ခုတ်ကရ်
ကီသုလု

ယ ဟလုလၢလီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ် ညါအိၣ်အမ့ၢ်ယဲၤဖိအံၤ မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ် သူတၢ်ပျီၤအလီၢ်အကျဲတတိၤလၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲ လၢၤဝါခိၣ်အကီၢ်, ယဲၤဟကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ် ကီၢ်ရူၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ယဲၤဟလုအံၤအကစီၤထီၣ်ထီခဲလၢၢ် အိၣ်ဝဲဒၣ် (၄,၁၂၇ ခိၣ်ယီၢ်) န့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံာ်န့ၣ် လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒၣ်မိၢ်လုၢ်ဟ်လၢၢ်ဒီးပူၤ အိၣ်ယဲၤအိၣ်ဘးဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢၢ်ဒီး တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသး, အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဆူကစၢ် အံၤအဒိခိၣ်တန့ၣ်တဘျီဒီးဒုၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ် ဆၣ်ဖဲဘျၢထံခရံၣ်ဖိတၢ်သးခုကစီၣ်ဟဲန့ၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီပုၤ ထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘျၢက့ၤထံဒီးဆိတလဲကွံာ်အတၢ်စူၢ် တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါဆူခရံၣ်ဖိဝံၤအလီၢ်ခံ လုၢ်လၢၢ်အ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢအမ့ၢ်တၢ်လဲၤဒုၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်ဖဲယဲၤဟ ကစၢ်ဒိခိၣ်အံၤပတုၣ်ကွံာ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီပုၤထူ လံၤဖိအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသး, တၢ်တဘၣ်လဲၤမၤသံ တၢ်လၢအသးသမူအိၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်တဘၣ်လဲၤမၤလီၤတၢ် သ့ၣ်တၢ်စီၤဖဲကစၢ်အဒိခိၣ်အံၤဘၣ်. ဒ်န့ၣ်အသး, တၢ်တ ဘၣ်ဒွဲၣ်လဲၤအိၣ်မ့ၢ်အူဖဲကစၢ်အံၤဘၣ်ဒီးမ့ၢ်အူၣ်မ့ၢ်အိၣ်လဲၤ တၢ်တဘျီလၢၢ်ဖဲကစၢ်ဒိခိၣ်ဖဲတၢ်မၤအိၣ်ဘုဟုအဆၢက တီၢ်တခီ, လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖဲဘုသၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, တၢ်စူၤဝဲဒၣ်ကိးနံၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိ, မ့ၢ် အူမ့ၢ်အိၣ်လဲၤကစၢ်အံၤန့ၣ် လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တ ဖၣ်ကဘၣ်လဲၤထီၣ်ဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်က့ၤတၢ်ဖဲကစၢ်အဒိ ခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

၁၉.တၢ်ဒုၣ်လီၤဘိးလီၤအခီပညိၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ယုသကွံာ်ကညးဒီးတၢ်လုၢ် ထီၣ်ဟ်ထီၣ်တၢ်ဆူထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢဖဲနလဲၤတူၤလၢကစၢ်ယဲၤပၤအဒိခိၣ်န့ၣ် ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဆိဟံၣ်ဆိယီၤဒီးတၢ်ထီၣ်ဖိန့ၢ်မၤန့ၣ် နတဘၣ်တၢ်ဒီးကစၢ်ဘၣ်. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ဖဲနလဲၤတူၤလၢကစၢ်အဒိခိၣ်အဆၢကတီၢ်နမ့ၢ်တဲထီၣ်ဘၣ်ဖုးလၢ “ယၤအံၤတစၢ်သးယတဆိဟံၣ်ဆိယီၤ, ဟံးမၤဟံးဝၤလၢဘၣ်...ယကအိၣ်လီၤယီၤ ဒီးယလဲၤထီၣ်လၢကစၢ်အဒိခိၣ်သနၢ်က့ယဟဲက့ၤတူၤလၢယဟံၣ်ယီၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲၣ်လဲၣ်ယမၤ (မ့တမ့ၢ်) ယဝၤတအိၣ်လ့ၤတက့ၤဘၣ်”. နမ့ၢ်တၢ်ဒီးကစၢ်ဒ်အံၤတခီ တယံၤတမီၢ်ဘၣ်န့ၣ်နထီၣ်ပှၢ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဆိဟံၣ်ဆိယီၤအိၣ်ထီၣ်ဒီးနတဘျီယီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤတၢ်ကဲထီၣ်သးအနီၢ်အသးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးအသးဖဲဟီၣ်ကဝီၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢအပူၤကွံာ်တဘျုးစိၤန့ၣ်သီခါအိၣ်ဝဲဒၣ်တပါဒီးသီခါအံၤအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကလဲၤတ့ၤယိၣ်ဖဲယဲၤပၤအံၤဒီး တၢ်တၢ်ဒီးကစၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ထီၣ်ဖိန့ၢ်မၤအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲသီခါတပါအံၤဟဲက့ၤလီၤတူၤဖဲသဝီပူၤတယံၤတမိၣ်ဘၣ်ဒီးအမၤအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, လီၢ်ကဝီၤပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ ဖဲကစၢ်ယဲၤပၤအဒိခိၣ်အံၤအိၣ်ဒီးဆူဂီၤဆူဘီၤန့ၣ်လီၤ. ကိးနံၣ်ဒဲးဖဲဘုသုၣ်ဘၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဆူဂီၤဆူဘီၤအတၢ်နမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒံဝုဒံဝီဒီးလဲၤတူၤဝဲဒၣ်ဆူသဝီအပူၤကမိၣ်မိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၢ်ဝါမဲၤလၢဝါခိၣ်အကီၢ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤယုၤဝဲအသိး တၢ်လၢဆူဂီၤဆူဘီၤအံၤတၢ်လဲၤဟံးန့ၢ်အီၤတညီဒီးပှၢ်တလဲၤမၤန့ၢ်အီၤနီတက့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုၤသးပှၢ်ယဲၤယုၤဝဲအသိး, တၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးလဲၤမၤန့ၢ်ဆူဂီၤဆူဘီၤတခီပုၤဒီတခါ (မုၣ်တက့ၤဒီးခါတက့ၤ) ကဘၣ်လဲၤမံဘုၣ်ဆုတပူၤယီၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးမံၤဘူးလိာ်သးဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်အဘၣ်စၢၤတခီတၢ်ကဘၣ်ကျဲၣ်လီၤထဲဝဲတဘီၤတဘီၤလၢသၢနၢ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲနမံၤပှၢ်ထီၣ် (၃) နၢဒီးတၢ်မ့ၢ်တမၤအသးဒီးနၢနီတမံၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးနမ့ၢ်တမၤမၢ်တၢ်ဘၣ်တခီ နကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဆူဂီၤဆူဘီၤသပှၢ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၢ်သ့ၣ်က့သးပှၢ်လၢညါတကသုၣ်တဲယုၤစ့ၢ်ကိးလၢ ပှၢ်ဒီတခါခံၤလဲၤထီၣ်မံၤပှၢ်ထီၣ်သၢနၢ်ဒီးလဲၤခီဖျိန့ၢ်ဝဲဒၣ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်အယိဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဆူဂီၤဆူဘီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲက့ၤလီၤကဒါက့ၤဖဲယဲၤပၤအံၤဒီးတူၤယီၤဖဲကစၢ်ကပၤအဆၢကတီၢ်တၢ်လုတၢ်ပစီ, တၢ်ခဲၣ်သ့ၣ်ဂီၤ ဒီးတၢ်ပလၢပကွးဘၣ်အီၤတူၤဒၣ်လဲၣ်ပၤသ့ၣ်ဟံးသးတန့ၢ်လၢဘၣ်အယိမၤကမၢ်လိာ်သး (လီၤကမၢ်) ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီယီၤဖဲန့ၣ်ဆူဂီၤဆူဘီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဒီးန့ၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်လီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယဲၤပူၤဘၣ်ထွဲဒီးကစၢ်ယဲၤပၤအဂ့ၢ်

တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပူၤမုၣ်ကနီၤလၢအယံၤအလၢအိၣ်ဝဲဒၣ်တက့ၤ ဒီးအမံၤမ့ၢ်နီၢ်ယဲၤပၤန့ၣ်လီၤ. နီၢ်ယဲၤပၤအံၤအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကစၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ယုၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်က့ၤအမံၤလၢအမ့ၢ်ယဲၤပၤအံၤအဒိခိၣ် ဒီးဘူးလုၣ်ယၣ်ထၣ်ဒီးဘုၣ်အိၣ်ထိးဘုၣ်အိၣ်ဆိကိးနံၤဒဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢနီၢ်ယဲၤပၤအံၤဘုၣ်ထိးဘုၣ်ဆိအါမးန့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၢ်ဝါမဲၤအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအဖိခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, နီၢ်ယဲၤပၤအံၤဖဲအထါတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဆုၣ်နီၤဝဲဒၣ်လၢလုခိၣ်ဒီးမ့ၢ်အထၣ်ခိၣ်တၢ်တခီဆိလီၤဝဲဒၣ်လၢကစၢ်အကတဖျၢၣ်, လၢအဘၣ်တၢ်ကိးအမံၤလၢထၣ်ခိၣ်ယီၤဒီးတၢ်အဝဲအံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ယီၤဖးဒိၣ်ခံထူၣ်ဆၢထၣ်သတြၢဒဲးဒီးသ့ၣ်ဖးဒိၣ်ခံထူၣ်အံၤအကပၤ ဘၣ်တၢ်ဘၣ်ဖျိအီၤလီၤကံၤဒ်သိးဒီးထၣ်ခိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိတၢ်ဆၢကတီၢ်လဲၤပူၤကွံာ်တ့ၢ်မးလံအယိ သ့ၣ်ခံထူၣ်အံၤအိၣ်တ့ၢ်က့ၤဒၣ်ထဲတထူၣ်မိၤဒီးလၢအ

ဂဏထူၣ်တခီ ကံတူၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်လံၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၣ်နီၣ်ယဲၤပအကွီၤဖျါလၢအဟံၣ်လီၤလုၣ်လၢအပူၤတဖျါတခီ ဆီလီၤဝဲဒၣ်ဖဲခွံၣ်ဒီ ခိၣ်လၢအအိၣ်ဖဲဘုလိၣ်ကျိၣ်တံးခိတကပန့ၣ်လီၤ. မ့ၣ်အထးဝဲတခီန့ၣ်ဆီလီၤဝဲဒၣ်ဖဲအထါတံးဆ့ၣ်နီၣ်အလီၤဒီး ခဲအံၤကဲထီၣ် က့ၤလၢလၢာ်ဘၣ်ဘၣ်ဖးဒိၣ်တဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တံးစံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအိၣ်ဝဲအသိး, တံးစံးဝဲဒၣ်လၢနီၣ်ယဲၤပအထိးဖါတဖုန့ၣ်လဲၤလီၤက လိၣ်တံးဖဲကစၢ်အခိၣ်ထံး ဒီးတံးလီၤအဝဲန့ၣ်ပုၤကိးန့ၣ်က့ၤအမံၤလၢထိးဖါကလိၣ် တံးတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၣ်အဆီ သ့ၣ်တဖၣ်တခီ လဲၤထီၣ်ကိးဝဲဒၣ်လၢယဲၤပလိၣ်ကျိၣ်အကၢ်ခိၣ်အယိဝဲလၢနီၣ်ယဲၤပအဆီလဲၤထီၣ်ကိၣ်လၢညါန့ၣ် ခဲအံၤဝဲခိၣ်သ့ၣ် တဖၣ်တံးကိးအမံၤလၢဆီတံးဘိးဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဝဲကျုၣ်ဘၣ်ဆၣ် အဘိတဘျၢဘၣ်ဒီးအစိးခံက့ၤကွံာ်လီၤအသးတုၤ လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤကိးဘိးယၣ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ.

တံးစံးဝဲဒၣ်လၢနီၣ်ယဲၤပမ့ၢ်မ့ၢ်လိၣ်ဘိတဂၤလၢအယံၤအလၢဒီးဒိၣ်တံးဂ့ၤဒိၣ်တံးဝါတဂၤအယိ ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၣ်တံးစံးဝဲဒၣ်လၢအတၢ် အဲၣ်တီအိၣ်ဝဲဒၣ် (၂) ဂန့ၣ်လီၤ. အတၢ်အဲၣ်တီခံၣ်အံၤအမံၤမ့ၢ်စီလီၤဒီးစီန့ၣ်လီၤ. နီၣ်ယဲၤပအဲၣ်ဘၣ်အတၢ်အဲၣ်တီ, သး အိၣ်, ဒီးလိကိဘၣ်အတၢ်အဲၣ်တီခံၣ်အံၤဒိၣ်မးအယိ တံးကိတံးခဲဘၣ်အံၤဒိၣ်မးလၢကဘၣ်ယုထၢဖဲလဲၣ်တဂၤလဲၣ်လၢအသးသမူ တံးသကိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးနီၣ်ယဲၤပအံၤကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲအတၢ်အဲၣ်တီထဲတဂၤလၢအလီၤတံးလီၤဆဲးဒ်အသးသမူတံးသကိးအ ဂီၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်တံးပြုဖိတခါလၢစီလီၤဒီးစီန့ၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ. လၢတံးပြုတဘျီညါအံၤမၤဝဲဒၣ်အတၢ်အဲၣ်တီစီလီၤလၢက ဘၣ်လဲၤတံးန့ၣ်အီၤဂ့ၢ် (၃၀) ဘိလၢဘုလိၣ်ကျိၣ်ကၢ်ခိၣ်ဖဲကစၢ်ယဲၤပအမ့ၢ်န့ၣ်တကပဒီးအတၢ်ကဘၣ်လဲၤဟဲက့ၤတံးထီၣ်န့ၣ်အီၤတုၤ လၢကစၢ်အခီခိၣ်ဖဲနီၣ်ယဲၤပအိၣ်ဆိးအလီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၣ်လၢစီန့ၣ်တခီနီၣ်ယဲၤပအတၢ်မၤအီၤလၢကဘၣ်လဲၤဝဲထီၣ်န့ၣ်အီၤလၢာ်ဖးဒိၣ် တဖျါလၢအအိၣ်ဖဲမိလိၣ်ကျိၣ်လၢယဲၤပကစၢ်အမ့ၢ်ထီၣ်တကပဒီးကဘၣ်ဟဲဝဲထီၣ်တုၤလၢကစၢ်အခီခိၣ်လၢနီၣ်ယဲၤပအိၣ်အလီၤန့ၣ် လီၤ. ဒ်နီၣ်ယဲၤပဟံၣ်လီၤတံးပြုအတၢ်ဘျၢအိၣ်ဝဲအသိး, ပုၤလၢအဟဲက့ၤတုၤဆီယုၣ်ဒီးတံးဖိတံးလံၤလၢတံးဟံၣ်ပနီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် ကန့ၣ်ဘၣ်ဝဲနီၣ်ယဲၤပဒ်အသးသမူတံးတဂၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲပုၤပိာ်ခွါခံၣ်အံၤစးထီၣ်အတၢ်သတြီၤဒီးတံးပြုလိၣ်သးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တံးမၤအသးလၢတံးလုပစီဒီးတံးခဲၣ်သူခဲၣ်ဂီၤဘၣ်အဝဲ သ့ၣ်ခံၣ်လၢန့ၣ်လီၤ. တံးစံးဝဲဒၣ်လၢဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးဘျါကၢ်နီၣ်လၢအမ့ၢ်ထီၣ်ယဲၤဘၢဖိတဘျီလၢအန့ၣ်လီၤကိၣ်စု ကိၣ်ခိၣ်ဒီးလုပစီစီလီၤဒီးစီန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်ခံၣ်လၢန့ၣ်ကထီၣ်ဘးတုၤလၢကစၢ်တတံးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဘျါကၢ်နီၣ်စးထီၣ်အတၢ် လုတံးပစီတံးရဲၣ်တံးကျဲၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတံးအသိး, ဖဲစီလီၤလဲၤဝဲထီၣ်ဂ့ၢ် (၃၀) ဘိတုၤထီၣ်ဘးဖဲကစၢ်တတံးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဘျါကၢ်နီၣ်ဖိတဘျီအံၤလဲၤယုၤယီၤဆူအအိၣ်ဒီးစံးဝဲဒၣ်လၢစီန့ၣ်အတၢ်က့ၤတုၤတုၤလံၤလၢနီၣ်ယဲၤပအအိၣ်လံၤအယိတလိၣ်လၢလၢ အကဘၣ်မၤလၢဂီၤအဂံၢ်အဘါဒီးတံးဆၢကတီၢ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအနံၤဟူဘၣ်ဘျါကၢ်နီၣ်ဟ့ၣ်အီၤတံးကစီၣ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ် စီလီၤ တဂၤအံၤအသးဘၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မးဒီးလၢတံးသ့ၣ်ဘၣ်ဒိၣ်သးဘၣ်ဒိၣ်အပူၤဟံၣ်လီၤက့ၤအဂ့ၢ် (၃၀) ဘိဒီးက့ၤထီၣ်ဆူနီၣ်ယဲၤပအအိၣ်ထဲလၢ စုယၢ်ခီလၢကမၤလီၤတံးက့ၤတံးဂ့ၢ်တံးကျိၣ်ဒီးတံးအိၣ်သးအမ့ၢ်အတီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးဘျါကၢ်နီၣ်လဲၤလံၣ်န့ၣ်လီၤန့ၣ်စ့ၢ်ကိး စီန့ၣ် ဒ်အလီၤန့ၣ်စီလီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတုၤမ့ၢ်စီန့ၣ်အံၤနံၤဟူလၢစီလီၤလဲၤတုၤတုၤလံၤလၢနီၣ်ယဲၤပအအိၣ်လံၤတဘျီယီၤ လၢတံးသး

ဘၣ်ဒိအပူအဝဲဒၣ်ယုလီၤကွံာ်ဝဲဒၣ်အလၢၢ်ဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်ဒီးလဲၤထီၣ်ယုၢ်သဖျိဆူကစၢ်
 အဒိခိၣ်ဖဲနီၢ်ယဲၤဖဲအိၣ်အလီၢ် ဒ်သိးအကသ့ၣ်ညါဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်ဒီးတၢ်လီၤတံၢ်
 လီၤဆဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အလၢၢ်ဖးဒိၣ်လၢယုလီၤဝဲတဖျၢၣ်အံၤအတၢ်လီၤ
 ရံးတုၤဆူမိလိာ်ကျိပူန့ၣ်လီၤ. ဖဲစီၤန့းအံၤလဲၤတုၤဆူတၢ်ဒိခိၣ်ဒီးတထံၣ်လၢစီၤလီၤဟဲက့ၤ
 တုၤဒီးဘၣ်အယိအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဟဲက့ၤလီၤကရီၤလၢကဝံထီၣ်က့ၤအလၢၢ်လၢအလီၤရံး
 တုၤလီၤလၢမိလိာ်ကျိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးစီၤလီၤအံၤသ့ၣ်ညါလၢစီၤန့းအတၢ်တဟဲတုၤ
 ဒီးဘၣ်ဒီးဂ့ၢ်လၢအဟံၤလီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘူးအယိအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဟဲက့ၤလီၤစံၣ်တံၢ်ထီၣ်
 က့ၤအဂ့ၢ်ဟံၤလီၤတၢ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ပစုာ်ပတုၤအပူန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲလၢဖဲစီၤန့းအံၤ
 က့ၤလီၤဒီးဝံထီၣ်ကဒါက့ၤလၢၢ်အခါစီၤလီၤအံၤဟဲက့ၤတုၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲစီၤန့းက့ၤတုၤ
 အခါထံၣ်ဝဲလၢစီၤလီၤဒီးနီၢ်ယဲၤဖဲအံၤအိၣ်တပူယိဒီးအဲၣ်လိာ်ကွံာ်လိာ်အသးလၢတၢ်သ့ၣ်
 ဖံးသးညီအပူအခါစီၤန့းအံၤလၢတၢ်သးတမုာ်အပူကွံာ်သံကွံာ်ဝဲစီၤလီၤဒီးနီၢ်ယဲၤဖဲန့ၣ်လီၤ.
 တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢနီၢ်ယဲၤဖဲဒီးစီၤလီၤသံဝံအလီၢ်ခဲကဲထီၣ်က့ၤဝဲလၢဆူဂီၤဒီးဆူဘီန့ၣ်လီၤ.

ထါဘၣ်ပးဒီးနီၢ်ယဲၤဖဲအဂ့ၢ်

နီၢ်ယဲၤဖဲပူၤသုပူၤပျံၤ, ထီၣ်အူတယံၤလၢတၢ်စိ
 နီၢ်ယဲၤဖဲထံတၢ်သးဆံ, ထီၣ်ကစၢ်အူဒီးတယံၤ
 ဖိဆံၣ်သၣ်လီၤဘျၢၣ်ခိၣ်ပၤ, နီၢ်ယဲၤဖဲထံတၢ်ဝးချၢ
 ယဲၤဖဲခိၣ်ခိၣ်လီၤ, ညၣ်ဝါဒံၣ်ထံသဘဲဖိ
 ကစၢ်ယဲၤဖဲနဝၣ်ဖျိ, နခိၣ်နိးဆိဒံၣ်ဘၣ်အိ
 နီၢ်ယဲၤဖဲပူၤဒိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်, စီၤန့းစီၤလီၤသးလိက့ၤ
 စီၤန့းစီၤလီၤပြုလိာ်သး, စီၤလီၤက့ၤဟဲတုၤလၢညါ
 စီၤလီၤလဲၤတံၢ်ဂ့ၢ်ခွံၣ်ဒိ^{၂၁}, စီၤန့းယိးထီၣ်လၢၢ်မိကျိ^{၂၂}
 စီၤလီၤဟဲက့ၤတုၤလၢညါ, စီၤန့းအသးဘၣ်သ့ၣ်ဖး
 နီၢ်ယဲၤဖဲစီၤလီၤခဲၤ, လၢတၢ်သးတီၢ်အဲၣ်လိာ်သး
 စီၤန့းထံၣ်အသးတမံ, မၤသံယဲၤဖဲစီၤလီၤလံ

၂၁. ခွံၣ်ဒိခိၣ်ကစၢ်မ့ၢ်တၢ်လီၢ်တခါလၢနီၢ်ယဲၤဖဲထါတၢ်ဟံၤလီၤအစီၤဖျၢၣ်အလီၢ်

၂၂. မိလိာ်ကျိမ့ၢ်ဝဲထံကျိအမံၤအိၣ်ဖဲယဲၤဖဲကစၢ်အမ့ၢ်ထီၣ်တကပၤ

ဗဲဟထံာ်သဝီ, လာ်ဝါခိာ်ဧကီာ်

လၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်အဂ့ၢ်ဖုၣ်ကိၣ်

လၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်အံၤမ့ၢ်ကီၢ်တဘျီလၢအကျါဘၢယုၣ်ကညီထူလံၤသဝီ (၃) ဖျါလၢအမ့ၢ်ယဲၤပထၣ်, မိလုၤခိၣ်, ဒီးပီၤရီထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်အံၤဒ်တၢ်ထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါအိၣ်ဒီးချးစိၣ်ဖိကဟၣ်ပီးလိၣ်အမ့ၢ်ကွၢ်ဖံၣ်အဲး (GPS) ဖဲၣ်ၣ်ၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပူၤအိၣ်ဝဲအသိး, ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ကျါဘၢအကီၢ်ပျဲၤခဲလၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၇.၆၈၇) အ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်ကညီဖျါထူလံၤအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲလၢမိၢ်စိၣ်ပၢ်ယုၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ထံဖိကီၢ်ကစၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်စိၣ်တၢ်မ့ၢ် (လၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်ကစၢ်), ဒီးဖဲအဝဲပထၣ်ပကီၢ်ဝဲအလီၢ်ခဲစိၣ်ဖါက (မ့ၢ်စိၣ်တၢ်မ့ၢ်အမၢ်) ကဲထီၣ်က့ၤထံဖိကီၢ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ. စိၣ်ကွီၣ်လၢ် (လၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်အဖိဒိၣ်ခွါ) အံၤကဲထီၣ်ထံဖိကီၢ်ကစၢ်ဖဲစိၣ်ကွီၣ်လၢ်အစိၣ်ဝဲအလီၢ်ခဲဒီး ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်တၢ်အိၣ်ဘျးအလုၢ်အလၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤမၤကွၢ်ဝဲဒၣ် ဒီးပျဲၤမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်အါဒ်အါကဲထီၣ်က့ၤပျဲၤဘါဖိန့ၣ်လီၤ. ထံဖိကီၢ်ကစၢ်အစၢ်လၢအဆဲးမၤဒီးကီၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤတုၤလၢမ့ၢ်မဆါတန့ၢ်အံၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ဖါသီၣ်ခွါဒီးလၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်အထံဖိကီၢ်ကစၢ်ခဲအံၤတဂၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်စိၣ်ဝါလုၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤကညီပူၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဖဲလၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့ၣ်ခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်မၤအိၣ်စံၣ်, တၢ်ဖဲးခုးဖဲးသံၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအကလုၢ်ကလုၢ်ဒ်အမ့ၢ် သဲး, တယီၤ, တခိး, တယီၤ, မိၢ်ကံၢ်သ့ၣ်, ညါသူး, ကထံ, လိၣ်, တကွံး, ယၢမံၤ, နဲး, မၢ်အံး, တၢ်ဆါတၢ်ပျဲၤ, တၢ်ကူလဲၢ်မၤကၤ, တၢ်ဘျီတၢ်ဖိၣ်အကလုၢ်ကလုၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဆိ, ပနၢ်, မဲၣ်တဲးလဲး, ဒီးတၢ်လဲၤယုၣ်ဖဲးယုၣ်မၤတၢ်လၢတၢ်လီၢ်အကသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၁၉၄၆ နံၣ် လီၢ်ကဝီၤကညီထူလံၤဖိဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ် တချးဒီးလၢ (၁၉၄၆) နံၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပျဲၤလုၢ်လၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သရၣ်ဖိလါဟဲစိၣ်တၢ်သးခုကစီၣ်ဖဲ (၁၉၄၆) နံၣ်ဝဲအလီၢ်ခဲလီၢ်ကဝီၤပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဲထီၣ်က့ၤခရံၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ. တကတီၢ်ယီၤဖဲန့ၣ်, သရၣ်ဖိလါသ့ၣ်ထီၣ်သကိးကွီၣ်တပူၤယီၤဒီးပျဲၤလီၢ်ကဝီၤဖိဒီးယုၢ်န့ၣ်အမံၤလၢလၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်ကွီၣ်သရၣ်ထဲတဂၤဒီးတၢ်မၤလိၣ်အတီၢ်တခါတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အီၤတုၤဖဲ (၃) တီၤန့ၣ်လီၤ. သရၣ်ဖိလါလၢအဟဲလၢကီၢ်ဆိထံး (ကီၢ်ၤန့ၣ်ကွၢ်) အံၤသိၣ်လိၣ်တၢ်လၢတၢ်ကတီၢ် (၃) နံၣ်အတီၢ်ပူၤ, စးထီၣ်ဖဲ (၁၉၄၆) နံၣ်တုၤ (၁၉၄၈) နံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပျဲၤသ့ၣ်က့ၤသးပျဲၤဒ်အမ့ၢ်စိၣ်ၤထီၣ်, ဗျးၤ, ထံဝုၢ်သးအ့ၣ်, ဒီးကွၢ်ဒုသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ပျဲၤတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးဟူးဂဲၤသပျံၤပျံၤလၢဒုသဝီကီၢ်ဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁၉၄၆-၁၉၄၇ နံၣ် ပျဲၤထူလံၤဖိဖဲလၢ်ဝါခိၣ်အကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးဘၣ်သးလီၢ်သးကျဲၤခိၣ်ဖုၣ်ခိၣ် (ယပၣ်) အသးဟဲန့ၣ်လီၤဒုးကီၢ်ပယီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ကညီပျဲၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးဖုၣ်ခိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤသံမၤဝီ, တၢ်မၤဆူးမၤဆါ, တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ခိၣ်ဖျိၤပဲၤအံၤပဲၤသီကညီထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအတၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးဆိၣ်ထွဲဝဲဒၣ်အဲကလံးသးမ့ၢ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၄၇ နံၣ် အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ဖုၣ်ခိၣ်အသးသ့ၣ်တဖၣ်တူၢ်ယုၣ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤအသးဖဲကီၢ်ပယီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပူၤ

ထူလံဖိအတတ်ဟွန်ခိဟွန်နီအဖိခိခိအိဝဲဒ်အသိး၊ ဖုင်ခိခိအသုးဖိတကဟးကမၢ်ကျဲးဒီးဟးဖျိးဆူ လာ်ဝါခိခိအသဝီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိၣ်န့ၣ်အီၤဝဲအလီၤခံတၢ်ဆုကဒါက့ၤအီၤဆူဖုၣ်ပုၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

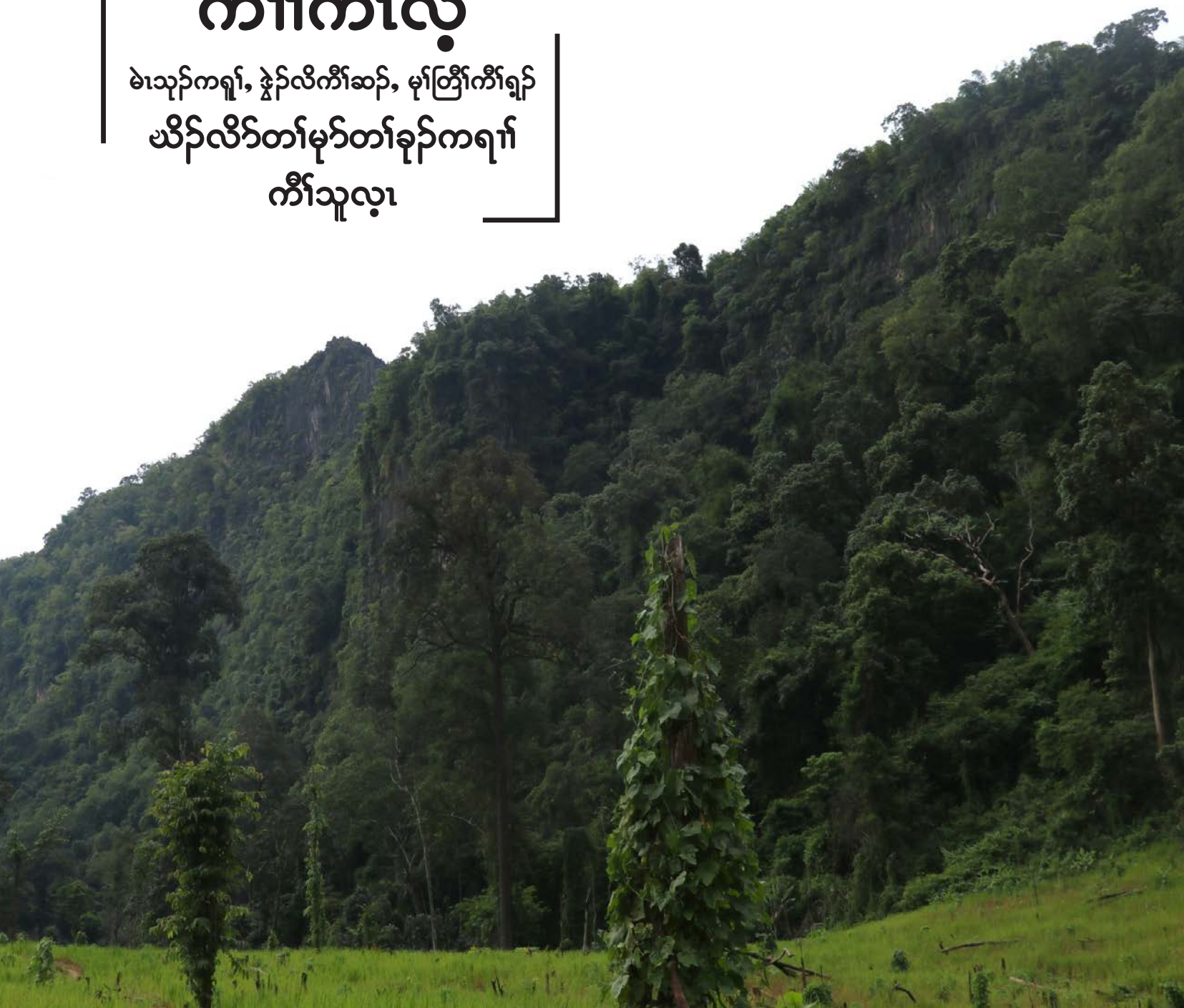
- ၁၉၄၈ နံၣ် ကီၢ်ပယီၤန့ၣ်က့ၤတၢ်သဘျုးလၢအဲးကလံးပုၤမၤလဲၢ်အိၣ်ကီၢ်သန့ပဒိၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၄၉ နံၣ် ကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်စးထီၣ်အတၢ်ဟံၤဆၢ “ကညီတၢ်ဟံၤဆၢ” န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဟံၤဆၢစးထီၣ်ဝဲအလီၤခံပယီၤသုး မိၤစိရိၤအသုးသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲထီၣ်ဒုးကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ-ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်အယိ, ကညီထူလံဖိသဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး, ဘၣ်သံဘၣ်ပုၤလၢပယီၤသုးအတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၅၆ နံၣ် ဖဲနံၣ်အဝဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် လာ်ဝါခိခိအပုၤထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဟံၤတၢ်အဟံၣ်ယိအလီၤအကျဲးဒီးဘၣ် လဲၤအိၣ်ကဒုလၢကျၢၣ်ဒုသဝီ ဖဲပယီၤသုးအသုးရၣ် (၁၉) လၢအအိၣ်လၢဖၣ်ပုၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲထီၣ်ဒုးတၢ် အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖုၣ်သဝီဖိတနီၤနီၤလဲၤယုၢ်အိၣ်လၢကုၤဂီၤခံဒီးထံလာ်ဝါခံန့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၅၇ နံၣ် ဖဲနံၣ်အဝဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်သဝီဖိတနီၤလဲၤအိၣ်ဆိးလၢထံလာ်ဂီၤခံန့ၣ်လီၤ. တနံၣ်ယိအတီၢ်ပုၤန့ၣ် ပယီၤသုး ဟဲတုထီၣ်အကဘီယုၤပျီဖဲထီၣ်ကီးကီၢ်ကဝၢ်ခူၣ်ကျဲၤ, လၢအအိၣ်လၢလာ်ဝါခိခိအအကီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ် အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်ဒွဲၣ်အူဝဲဒ်လာ်ဝါခိခိအကီၢ်အယိ, ကညီပုၤထူလံဖိအသုးလီၤသံၣ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၅၈ နံၣ် လီၢ်ကဝီၤကညီထူလံသ့ၣ်တဖၣ်က့ၤအိၣ်ဆိးကဒါက့ၤဖဲကျၢၣ်ဒုတၢ်လီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၅၉ နံၣ် လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံဖိဖဲလာ်ဝါခိခိအကီၢ်ပုၤတနီၤလဲၤသုးလီၢ်သုးကျဲဆူကုၤဂီၤခံသဝီန့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၆၀-၁၉၆၃ နံၣ် လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံဖိတနီၤအိၣ်ဆိးဖဲကုၤဂီၤခံဒီးတနီၤအိၣ်ဆိးဖဲထံလာ်ဝါခံတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၆၆ နံၣ် ဖဲပယီၤသုးမိၤစိရိၤအသုးရၣ် (၁၉) ဒီး (၃၀) သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲမၤတပျုၣ်တပျီတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, လီၢ်ကဝီၤ ပုၤထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒုဒီးလဲၤသုးလီၢ်သုးကျဲဖဲမိလ့ၤခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၇၁ နံၣ် လာ်ဝါခိခိအအထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲက့ၤအိၣ်ဆိးဒီးသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအအသဝီဖဲယဲၤထၣ်သဝီ, သ့ၣ်ထီၣ် က့ၤအကီၢ်အကီၢ်တုၤ (၇) တီးဒီးသရိၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအလီၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၇၄-၁၉၇၅ နံၣ် ဖဲကီၢ်ပယီၤသုးမိၤစိရိၤမၤ တၢ်လွံာ်တၢ်အဆၢကတီၢ် ဖုၣ်သဝီဟးဂီၤကွံာ်ဒီးတဖျၢၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ် ကဲထီၣ်ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိဒီးတနီၤလဲၤအိၣ်ကဒုလၢကီၢ်ကီၢ်တဲၣ် (သိၣ်လဲၤထၣ်) ဒီးတနီၤအိၣ် ခူသ့ၣ်ဖဲဒုးပုၤပုၤ. ပယီၤသုးလၢအဟဲထီၣ်ခးတၢ်ဒီးမၤဟးဂီၤဖုၣ်သဝီတခီ တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဒ်အမ့ၢ်သုးရၣ် (၃၀) န့ၣ်လီၤ.

- ၁၉၈၀ နံဉ် ပယီသုးတြိ (၄၄) လဲးခးတၢ်ဖဲကျၢ်ဒုဒီးဒူဖိသဝီဖိအါဂးလဲးအိၣ်ဆိးလၢဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲကဝီပုၤ
- ၁၉၈၄ နံဉ် ပယီသုးဟဲဒွဲၣ်ပုၤသဝီဖဲကျၢ်ဂီၤထၣ်ဒီးဟံၣ်အိၣ် (၁၁) ဖျၢၣ်ဒ်အမ့ၢ်အဲၣ်ပုၤ, ထံဝုၢ်, ကွံၣ်လွဲ, ဘိၣ်ထူ, သုခုၣ်, စီၤလူၤဖူ, ဖါကီၢ်နီၢ်, မိၣ်တုၣ်, ရၤတုၤ, ကၤမူ, ဖါပဒဲဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၉၀ နံဉ် ဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲကျၢ်ဆီလီၤကဒါကျၢ်အသးဖဲယဲပၤထၣ်သီ, သူၣ်ထီၣ်ကျၢ်ကီၢ်ဒီးသရိၣ်စီၤမိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၉၅ နံဉ် ပယီသုးလၢအမ့ၢ်သုၣ်ရၢၣ် (၁၉) ဒီး (၃၃) သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲဒွဲၣ်အူပုၤဟံၣ်ပုၤယီ, ဘုဖိ, သရိၣ်, ကွီ, ဒဲ, မၤသံမၤဝီတၢ်, ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤ, အိၣ်ထိးအိၣ်ဆိဒီးအိၣ်ကျိၢ်အိၣ်ပနီၢ်. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်အသုးသ့ၣ်တဖၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးပယီသုး
- ၁၉၉၇ နံဉ် ပယီသုးတြိ (၇၇) န့ၣ်လီၤမၤဟးဂီၤဒူသဝီ, တၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအိၣ်ထီၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်
- ၂၀၀၃-၂၀၀၉ နံဉ် လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤခိဖျိဘၣ်လၢဒူသဝီတၢ်အိၣ်သးဂ့ၤထီၣ်ဒီးကၢ်ကျၢ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်တဆံးတက့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂၀၀၄ နံဉ် လၢစုလီၤယုၢ်တၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပုၤယီအပုၤ, ဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးသူၣ်ထီၣ်သကိးသဝီတၢ်ဆါဟံၣ်ဖိတဖျၢၣ်လၢကမျၢၢ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂၀၁၀ နံဉ် လၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤကျၢ်ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိအဂီၢ် လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးဝဲဒၣ်ပုၤတတၢ်ကွံတၢ်တဖျၢၣ်လၢတၢ်ဟံၣ်ကီၤယၢ်ကျၢ်ဒုၣ်ချ့ညၣ်ချ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂၀၁၂ နံဉ် လၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤ, ဒီသဒဲဒီးကဟုကယၢ်ကျၢ်ခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ဖိဝံၣ်ဖိ, ထံဖိနိဖိ, တၢ်မဲတၢ်မၤဒီးတၢ်မံၤလၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိလၢ်ဝါခိၣ်ဒါကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤတဘျီလၢအလဲၤအထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၇၀၂) အ့ၣ်ကၢ်ဒီးပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤတဘျီအံၤတၢ်ယုၢ်န့ၢ်အမံၤလၢတၢ်မၤဂီၤခံပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.
- ၂၀၁၈ နံဉ် ခိဖျိန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါဒ်အမ့ၢ်ထံဒိၣ်ယိၣ်ယုၤအယီ, ယိၣ်မုၢ်လိၢ်ကျိထံဒိၣ်ကၢ်လၢ်ဘၢကွံၣ်ပုၤလီၢ်ကဝီဖိအစံၢ်လီၢ် (၉)လီၢ်ဒီးထံဘီ (၃) ဘိဟးဂီၤကွံၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂၀၂၁ နံဉ် ပယီသုးမိၤစိရီၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိလၢ်ဝါခိၣ်ဒါကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပျၢ်တၢ်ဖုးလၢပယီကဘီယုၤဒုးသုးအတၢ်မၤတပျၢ်တပျီဒီးခးလီၤနီၤကျိအယီန့ၣ်လီၤ.

ကန်ကီလု

မဲသုန်ကရု၊ နွဲလိကီဆင်၊ မုတြီကီရု
ယိပ်လိတ်တုမုတ်တုရုကရု
ကီသုလု

လၢ

လီၤကဝီၤကညီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ကၢၢ်ကီၤလုၤမ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သုတၢ်ပျီၤအလီၢ်အကျဲအရူၤဒိၣ်တတီးန့ၣ်လီၤ. ကၢၢ်ကီၤလုၤအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲကၢၢ်ကီၤလီၤသဝီ, မဲၤသုၣ်ကရူၢ်, ဇွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်ဒီးယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်ကရၢၢ်ဖဲကီၢ်သုၣ်လုၤန့ၣ်လီၤ. နီၤလီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ပၣ်ဖျါအဖီခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ကၢၢ်ကီၤလီၤသဝီအံၤပုၤလၢအဟဲန့ၣ်လီၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤသးအဆိကတၢ်တဂၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဖုသ့ၣ် ဒီးဖုသးပျီၤတဂၤအံၤတချုးဒီးလၢအဟဲသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤသ့ၣ်သဝီအံၤဘၣ်န့ၣ်အဒုၤပီၤလီၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢၢ်ဘၣ်ဘၣ်သဝီန့ၣ်လီၤ. နီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်လဲၤတရံးသးအဖီခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, လၢခံက့ၤဖုသ့ၣ်အံၤဟးယုကွၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢတၢ်မၤမ့ၢ်မၤဝဲၤအဂီၢ်ဒီးဟဲတုၤယီၤဖဲကၢၢ်ကီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. ဖုအံၤသ့ၣ်ထီၣ်အစံးဖဲတဖျါလၢကကွးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်ဒီးလၢခံက့ၤဖုသ့ၣ်သဝီဖိလၢတၢ်ခိၣ်တၢ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးအါထီၣ်ဖဲတၢ်လီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. မံၤလၢအမ့ၢ်ကၢၢ်ကီၤလီၤတခါဒီးသန့ထီၣ်အသး (မ့တမ့ၢ်) ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢထံကျိကၢၢ်ကီၤလီၤကျိန့ၣ်လီၤ. ကီၤလီၤကျိအံၤမ့ၢ်ထံကျိတဘိလၢအကွၢ်ခံအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကၢၢ်ကီၤလုၤန့ၣ်လီၤ.

နီၤပုၤသ့ၣ်ကုသးပျီၤအတၢ်တဲယုၤဝဲအသိး, ကၢၢ်ကီၤလီၤသဝီအံၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အီၤကအိၣ်ထဲလၢအန့ၣ်တကယၤဘျဲၣ်အကပိၤကယၤဒီးမ့ၢ်သဝီတဖျါလၢကညီၤပုၤထူလံၤဖိလၢဘဲချံခံဒီးလၢၢ်ဘၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟဲပၣ်ဖျိဒီးအိၣ်ဆိးသကိးတပူၤယီၤအလီၢ်တတီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးကလုာ်လုာ်လၢအိၣ်ဆိးဖဲအံၤအါတက့ၢ်မ့ၢ်ကညီၤကလုာ်ဘၣ်ဆၣ်ယီၤကလုာ်ဟံၣ်ဖိယီၤဖိအိၣ်ဝဲဒၣ်တဖျါလၢအဟဲအိၣ်ဆိးတၢ်လံၤဖဲအံၤလၢအပူၤကွၢ်အန့ၣ်ခံဆဲးဘျဲၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ကၢၢ်ကီၤလီၤသဝီအံၤဟံၣ်ဖျါအနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၆၃) န့ၣ်ဒီးဖုသ့ၣ်သဝီဖိအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၄၀၉) ဂၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဘျဲၣ်တၢ်ဘါဖဲတၢ်သဝီအံၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဘူးဒီးဒီးခရံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤဖုသ့ၣ်သဝီဖိအတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမ့သ့ၣ်တဖၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ထူအိၣ်စံး, ဖဲးအိၣ်ခုး, တၢ်ဘျဲၣ်တၢ်ဖိၣ်ဒီးတၢ်ပျၢအိၣ်ဆါအိၣ်တၢ်တဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ကၢၢ်ကီၤလီၤအံၤအိၣ်လၢဝါခၣ်ဖိအကီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. နီၤအမ့ၢ်သ့ၣ်သဝီတဖျါလၢအအိၣ်လၢခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ဟတၢ်ပြးအဖီလၢာ်အသိး, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်တမံၤလၢလၢ, နီၤပဲစံးတၢ်အသိးတၢ်မၤကမၣ်မုၣ်ကမၣ်ခွါမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်န့ၣ် တၢ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒဲခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျးဒီးသဲးအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်ဖုသ့ၣ်သဝီဖိလၢဟံးယၢ်ယၢ်ဒီးမိၢ်လုာ်ပၢ်လၢတၢ်စုာ်တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအလုာ်အလၢသ့ၣ်တဖၣ်တခါ စိာ်မူစိာ်ဂဲၤဒီးတၢ်လုာ်တၢ်လၢဒ်အမ့ၢ်တၢ်လုာ်အိၣ်ခုးသဲးအိၣ်ခုး, တၢ်လုာ်ထံဘီကိာ်, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, တၢ်ကံၢ်စုကွဲကလၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးလီၤဆီဒၣ်တၢ်ဒုၣ်တလၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တခါလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒုၣ်တၢ်လံၤအီၤလၢခံလၢပူၤလံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်စုာ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်ဒုၣ်တလၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်ပူၤဖျးတၢ်ဆိၣ်ယိၣ်, တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ, ဒီးတၢ်တတၢ်တနါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤတၢ်လုာ်တၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ဒုၣ်တလၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒုၣ်အီၤတနံၣ် (၂) ဘျီ, နီၤပဲစံးတၢ်အသိးတၢ်ဒုၣ်တတၢ်ဖဲသ့ၣ်လုာ်လီၤအဆၢအကတီၢ် (တၢ်ဒုၣ်လီၤ) ဒီးခံဘျီတဘျီတခါဘၣ်တၢ်ဒုၣ်အီၤဖဲသ့ၣ်လုာ်ထီၣ်အဆၢအကတီၢ် (တၢ်ဒုၣ်ထီၣ်) အဆၢအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲတၢ်ဒုၣ်တလၣ်အဆၢအကတီၢ်န့ၣ်, ပုၤဖုသ့ၣ်သဝီသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဘျးအိၣ်သါဒီးပတုာ်ကွၢ်တၢ်မၤမ့ၢ်မၤ

ဝဲအတၢ်ဖံးတၢ်မၤ, တၢ်ဆါတၢ်ပျၤ, တၢ်လဲတၢ်က့ၤ, ဒီးပျၤလၢအလဲတၢ်လၢက့ၤတၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တခါ တၢ်ဒုၣ်န့ၢ်က့ၤအီၤလၢခံတ သီန့ၣ်လီၤ. နီၤအမ့ၢ်ထူလံၤသဝီတဖျၢၣ်အသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲလၢဘၣ်တၢ်ပၣ်ပနီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒုၣ်ဒီးတၢ် သ့ၣ်ခိၣ်, တလိၣ်နီၤထံအလီၢ်အကျဲ (နီၤထံအလီၢ်အိၣ်ဝဲဒုၣ်ခံတၢ်လၢအမ့ၢ်လၢဟူဒီးကွီၣ်တးနီၣ်), ဒီးတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤဒုၣ်ခုံ ညၣ်ခုံအလီၢ်အကျဲအမ့ၢ်ကွံတၢ် (အီးလုကွံ) ဒီးကၢၢ်ကီၤလုသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပျၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒုၣ်လၢတၢ် ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်န့ၣ် မ့ၣ်အူအိၣ်လဲးအီၤတနီၢ်ဘၣ်, ဒီးမ့ၣ်အူတအိၣ်လဲးစ့ၢ်ကီးအီၤနီၣ်တဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒုၣ်အသိး, မ့ၣ်အူမ့ၢ်အိၣ်လဲးဘၣ်ဖုးတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်အံၤတခါနီၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ ဘုၤဇိၤဟုၤဇိၤတဂ့ၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကၢၢ်ကီၤလုအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ပျၤအလီၢ်တတိၤ

နီၤလီၢ်ကဝီၤပျၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒုၣ်အသိး တၢ်လၢကၢၢ်ကီၤလုအံၤမ့ၢ်လၢမ့ၢ်အဒုၣ်အလီၢ်ဘၣ်တၢ်ပၣ်ပနီၣ်အီၤအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ် တၢ်ပျၤအလီၢ်တတိၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလုအဒိခိၣ်န့ၣ်တၢ်ပျၤအိၣ်ဝဲဒုၣ်တဆူဒီးဖဲတၢ်ပျၤန့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးသီခါမံၤတပါန့ၣ်လီၤ. ပျၤသ့ၣ် ကုသးပျၤလၢညါတကသ့ၣ်ထံၣ်ဝဲဒုၣ်သီခါတပါန့ၣ်ဟဲလိၤလီၤအတၢ်ဘီတဘျီတဘျီဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်လၢစိၤအဝဲအံၤတခါတထံၣ် ဘၣ်လၢသီခါတပါန့ၣ်အတၢ်ဟဲလိၣ်ဖျါထီၣ်အသးနီၣ်တဘျီလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲကၢၢ်ကီၤလုအဖိခိၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးကဆိဝါအခိၣ် လီၢ်ဒီးဖဲတၢ်လီၢ်တတိၤပီၤန့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးထံကမၤတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ကၢၢ်ကီၤလုလၢအမ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သ့ၣ်ပျၤအလီၢ်အ ကျဲတတိၤအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒီသအဒီးကဟုကယၢ်တၢ်လံၤအီၤလၢခံလၢပျၤလံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲထံလီၢ်ကီၢ်ပျၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးပယီၤသုးမိၤ စိရီၤအတၢ်မၤတပျၢၣ်တပျီတၢ်လၢကဘီယုၤဒုးသုးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် န့ၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤယုၤအိၣ်ကဒုဖဲလုပျၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တ မ့ၢ်ထဲတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲတခါခါဘၣ်, လၢလီၢ်ကဝီၤပျၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ကၢၢ်ကီၤလုမ့ၢ်တၢ်ပျၤဖျဲးအလီၢ်အကျဲတ တိၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲကၢၢ်ကီၤလုအခိၣ်ထံးန့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးလၢဟူးတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢဟူးတဖျၢၣ်အံၤတၢ်မ့ၢ်လဲၤဘူးဖဲအခိၣ်ထံးန့ၣ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ အိၣ်ဝဲဒုၣ်လၢတၢ်တဘၣ်ကိး (မ့တမ့ၢ်) ယၤထီၣ်အမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒုၣ်လၢပျၤတဂၤလၢလၢအမ့ၢ်ကိးဘၣ်ဖုးအမံၤတ ခါ မ့ၢ်ဟဲက့ၤန့ၣ်အံၤဟူးဒီးဆိက့ဆါဘီထီၣ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤသိးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအံၤကဘျီက့ၤဘျီက့ၤဝဲအဂီၢ် အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ် ကဘၣ်လဲၤလဲက့ၤတၢ်လၢဆီဖါဂီၤတဘျီ, သဘျူၣ်သးသုၣ်ဒီးညါသုးသံးန့ၣ်လီၤ. နီၤန့ၣ်အသိး, ဖဲလၢသံလၢပျၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပျၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲဒုၣ်လၢလၢတဖျၢၣ်အံၤဟူးဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပျၤသးပျၤစံးစ့ၢ်ကီးဝဲဒုၣ်လၢလၢတဖျၢၣ်အံၤမ့တမ့ၢ်ဒုၣ်လဲၣ် လၢလၢအဂ့ၤအဝါဘၣ်ဆၣ်သနၢ်က့ ပျၤမ့ၢ်တလဲၤမၤကမၢ်အီၤဘၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်လၢအကမၤအမၤသီတၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ် တၢ်ပျၤဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲတတိၤအသိး, ဖဲတၢ်မ့ၢ်မၤမိၢ်လုၢ်လၢပၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတမံၤလၢလၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်ယၤ ထီၣ်ဘၣ်ဝဲဒုၣ်ကၢၢ်ကီၤလုတဖျၢၣ်အံၤအမံၤန့ၣ်လီၤ.

ကွဲတပ်ဖဲကၢ်ကီုလိာ်သဝီ, မဲၤသုၣ်ကရူၢ်, နွံလိာ်ဆၣ်

ဆိပ်လက်ဖါ

မဲသုန်ကရု၊ နွဲလိကီဆည်၊ မုာ်တြီကီရုန်
ဆိပ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုန်ကရုာ်
ကီာ်သူလု၊

သိပ္ပံ လာၢ်မၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲအရူၤဒိၣ်တတီးလၢကညီပှၤထူလံၤဖိဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လာၢ်မၤအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲမဲၤကီၢ်လီၤသဝီ, မဲၤသ့ၣ်ကရၢၢ်, ဧၣ်လိာ်ဆၣ်, မၤတြီၢ် ကီၢ်ရူၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. မဲၤကီၢ်လီၤသဝီလၢဟံၣ်ဖျၢၣ်ခဲလၢာ်အိၣ် (၅၂) ဖျၢၣ်လၢကညီပှၤထူလံၤဖိအနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢာ်အိၣ် (၃၆၀) ဂၤ (မုၢ် ၁၇၈ ဂၤ, ခွါ ၁၈၂ ဂၤ) အံၤမၤကညီထူလံၤသဝီတဖျၢၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အီၤလၢစိၤတံၤတူၤလၢအဘၣ်တၢ်ကိးဖုအီၤလၢ မၤသ့ၣ်ဖုဒီးတၢ်ဘျၢၣ်တၢ်ဘါဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်လၢပုၤလီၤကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စူးကါအီၤအခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဘူးဒးဘၣ်ဆၣ်ခရံၣ်ဖိဟံၣ်ဖိ ယိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤတၢ်မၤနီၣ်မၤသၢအိၣ်ဝဲအသိး, မၤသ့ၣ်ဖုလၢအမ့ၢ်ပှၤအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိ (ပှၤစိၤကိၤ) လၢအသ့ၣ် ထီၣ်သဝီအံၤမၤပှၤဖိလၢာ်ထၣ်သဝီဖိတဂၤလၢအဟဲကွးအိၣ်စံၣ်ဒီးဖဲအိၣ်ခူးဒီးလၢခံက့ၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤက့ၤအသးဖဲအံၤန့ၣ်လီၤ. မဲၤကီၢ်လီၤသဝီအံၤ တၢ်မ့ၢ်တသ့ၣ်ညါတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအနံၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်ဆၣ်, ပှၤသ့ၣ်က့ၤသးပှၤသ့ၣ်တဖၣ်ထီၣ်တယၢ် ကွၢ်ဝဲဒၣ်လၢကအိၣ်တ့ၢ်လံၤအနံၣ် (၁၀၀) ဘျဲၣ်ယၢ်ယၢ်လံၤန့ၣ်လီၤ.

သဝီထူလံၤအမံၤလၢအမ့ၢ်မဲၤကီၢ်လီၤအံၤလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဟ့ၣ်ယုၢ်သါန့ၢ်အီၤဒဲထံကျိလၢအမ့ၢ် မဲၤကီၢ်လီၤကျိလၢအ ယုၤလီၤဖဲသဝီအံၤအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. နီၤပှၤထူလံၤဖိကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးအက့ၢ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲအသိး, မဲၤကီၢ်လီၤကီၢ်အံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ် ညါဒီးဟံၣ်ပနီၣ်အီၤဒဲအမ့ၢ်ကီၢ်ပိာ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. မဲၤကီၢ်လီၤကီၢ်အံၤဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲၤအီၤလၢထံဖိကီၢ်ကစၢ်အမဲာ်ညါ အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီး ကီၢ်နီၢ်ပမုၢ်လၢအဟံၣ်ဖျၢၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ကီၢ်ခၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်လုာ်တၢ်ပာ်က့ၤကီၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတၢ် လၢဘၣ်ထွဲဒီးကီၢ်နီၣ်ပမုၢ်အံၤတမ့ၢ်ဒဲထံဖိကီၢ်ကစၢ်အတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိးဘၣ်, အခိၣ်တလိၣ်ဘၣ်တၢ်ယုထၢထီၣ်အီၤ လၢကီၢ်ဖိကီၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ခီဖျိမဲၤကီၢ်လီၤအံၤမ့ၢ်ကီၢ်ပိာ်မုၢ်အယိ ပိာ်မုၢ်က ဘၣ်ပာ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်လၢတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲၤက့ၤကီၢ်အတၢ်ပတၢ်ပြးပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒဲတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသိးဖဲတၢ်မၤကမၣ်မုၢ်ကမၣ်ခွါမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်တဘျီလၢလၢန့ၣ် အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်လုာ်ခုၣ်က့ၤကီၢ်, ဒီး တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်သ့ၣ်အီၤတခါမ့ၢ်ဝဲသံးဒီးထိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးပှၤလၢအမၤကမၣ်တၢ်တဂၤလၢလၢကဘၣ်လဲၤကူးမူဒီးထိးအကိာ်လၢတၢ် လုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်လုာ်ထီၣ်က့ၤကီၢ်အဆၢကတီၢ် ဖူဖိသဝီပိာ်မုၢ်ဒီးဖိဒဲသ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လဲၤပာ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်လၢမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲတဘျီညါအံၤအပူၤ ဒဲသိးဒီးတၢ်မၤကမၣ်မုၢ်ကမၣ်ခွါလၢခံလၢလၢအသုတအိၣ်ထီၣ်လၢတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒဲန့ၣ်အသိးတၢ်လုာ်လိ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအရူၤဒိၣ်တခါဖဲမဲၤကီၢ်လီၤကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒဲပစံးတၢ်အသိး, ကီၢ်ဖိကီၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်နီၣ် ဟူဒီးသ့ၣ်ညါလၢတၢ်ဆူးတၢ်ဆါတမံၤလၢလၢမ့ၢ်ဟဲဟံၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်, မ့ၢ်အူမ့ၢ်အိၣ်လဲးတၢ်, မ့တမ့ၢ် တၢ်မ့ၢ်နီၣ်ဟူတၢ်သိၣ်တၢ်သဲလၢ လိထံးတမံၤလၢလၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်လဲၤလုာ်အီၤလၢဆီဒီးသံးန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်လဲၤလုာ်လိထံးအဆၢကတီၢ် န့ၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ဒၣ်ထဲထံဖိကီၢ်ကစၢ်လၢအမ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်ကီၢ်ခၣ်, ကီၢ်နီၢ်ပမုၢ်ဒီးပှၤမ့ၢ်တုၢ်ပှၤတီၤသ့ၣ်တဖၣ်နီၤန့ၣ်လီၤ. ဒဲကီၢ်တဘျီ အတၢ်ပတၢ်ပြးဒီးတၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ထံနၢ်ထံကျိ, ဒီးန့ၣ်ဆၣ်တၢ်မူတတအိၣ်ဝဲအသိး, မဲၤကီၢ်လီၤကီၢ်အံၤအိၣ်ဒီး တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲအါတီၤဒဲအမ့ၢ်နါထံလီၤဒဲအမ့ၢ်ကွီးကၣ်ဒုဒီးလၢထူၣ်ကီၢ်, လိထံးလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဒဲအမ့ၢ်လု

ဖးဒိၣ်, သ့ၣ်ပှ်ပျံၤကွီၤ (သဝီအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲမဲၤဝဲၤသ့ၣ်ပှ်ပျံၤကွီၤ), တၢ်လုၢ်ကီၢ်အလီၢ်, တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်, ပှၤထူလံၤဖိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအလီၢ်လၢအမ့ၢ်စံၣ်လီၢ်ပျံၤလီၢ်ဒီးဒူလီၢ်သံၣ်လီၢ်, ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါဒ်အမ့ၢ်ယိၣ်လၢၢ်ဖါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထူလံၤတၢ်စံၣ်ယဲၤဘၣ်ထွဲဒီးယိၣ်လၢၢ်ဖါ

တၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤဘၣ်ထွဲဒီးယိၣ်လၢၢ်ဖါတၢ်စံၣ်စီၤတဲစီၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်ဘျးဖဲလိာ်အသးဒီးကဆိဝါတဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှ်ဝါမဲလၢညါတကသုၣ်အတၢ်မၤနီၣ်မၤယါဒီးတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအိၣ်ဝဲအသးန့ၣ်, ကဆိဝါတဖၣ်အံၤအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိအိၣ်ဟဲလၢချၢၣ်လွံၤထူၣ်ကီၢ်ရှၢၣ် (သးက့ၢ်နီၣ်ကံၢ် ၃) တၢ်ပလၢအမ့ၢ်ကျိမိၤတၢ်လီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပှၤအိၣ်ဝဲတကအမံၤမ့ၢ်ဖါသ့ၣ်ဂဲၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိဖါသ့ၣ်ဂဲၤအံၤလူၤဖိၣ်ဝဲဒၣ်ကဆိဝါအယိၣ် ကဆိအံၤလၢခဲဟဲက့ၢ်ယုၢ်ပူၤဖျးအသးဆူလၢၢ်ဖါလုၢ် (လၢအမ့ၢ်ယိၣ်လၢၢ်ဖါ) န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖါသ့ၣ်ဂဲၤအံၤလူၤဝဲကဆိဝါအံၤတုၤဖဲလၢၢ်ဖါလုၢ်အဆၢကတီၢ် ဒ်သိးကဆိဝါအသုတယုၢ်ကွံာ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်ဆဲးတံၢ်ဝဲကဆိပျံၤထးလၢအဒီဖဲလၢၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖါသ့ၣ်ဂဲၤဖဲအဖီအိၣ်မ့ၢ်အိၣ်ထံအဆၢကတီၢ်န့ၣ် အကဆိစံၣ်ပူၤဖျးကွံာ်ဝဲအယိၣ် လၢတၢ်သ့ၣ်ဒိၣ်သးဖျိးအပူၤထုးထီၣ်ကဒီးအဒီဒီးဆဲးထူယံးထီၣ်အဒီဒီးလၢၢ်ခိၣ်ဝဲအလီၢ်ခဲကျိသ့ၣ်ဖးကွံာ်ဝဲလၢၢ်ဆိတဖျါၣ်ဝဲလဲၤလူၤက့ၢ်ကဆိဝါန့ၣ်လီၤ. ဖဲဖါသ့ၣ်ဂဲၤလဲၤလူၤကဆိဝါတဖၣ်အံၤတုၤဖဲလုၢ်ကဆိဂၤအဆၢကတီၢ် ဂၤတံၢ်ကဆိဝါအံၤဒီးဖိၣ်န့ၣ်ဝဲဝဲဒီးဟဲက့ၢ်စၢတံၢ်ကဒါက့ၢ်အီၤဖဲယိၣ်ဖိစံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဖီၣ်ကဆိဝါန့ၣ်ဝဲအလီၢ်ခဲ ဖါသ့ၣ်ဂဲၤဒီးထီၣ်အကဆိဒီးလဲၤဆူတၢ်လီၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဖဲဖါသ့ၣ်ဂဲၤဖိအိၣ်မ့ၢ်အလၢၢ်ဆိခိၣ်သၢဖျါၣ်, အဘိလီၤမ့ၢ်ထံအလီၢ်, ပျံၤထးအလီၢ်, တၢ်လီၢ်လၢအဆဲးထူဒီတီၢ်လီၢ်ဒီးဒီကနၣ်အလီၢ်, အစုနၢၣ်ခဲအလီၢ်ဖဲအကွၢ်ထွဲအကဆိအခဲအဆၢကတီၢ်, အစုထါ, စုပျံၤ, စုဖဲးအလီၢ်အကျဲ, ဒီးအဖီအိၣ်တၢ်လၢသ့ၣ်လးဒီးကဆိဝါအခိၣ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်ဖဲယိၣ်လၢၢ်ဖါတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသး, တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ပိာ်မုာ်ပိာ်မၤလဲၤထီၣ်အီၤတသ့ဘၣ် ဒီးမ့ၢ်လဲၤထီၣ်ဘၣ်ဖုးတခီအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢလီၤကဖျးလီၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအိၣ်ဝဲအသး, ကစီၤပၤအတလါလၢအမ့ၢ်လၢၢ်ကဆိလၢအဒိၣ်ကတၢ်တဖျါၣ်အံၤအကစၢ်မ့ၢ်ဟဲက့ၢ်န့ၣ် တလါတဖျါၣ်အံၤအိၣ်ထီၣ်အသးတဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲတလါလၢအမ့ၢ်လၢၢ်ကဆိဖးဒိၣ်တဖျါၣ်အံၤအပူၤအိၣ်ဝဲဒီးစီၤပၤအတၢ်ကူတၢ်သိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခီဖျိလၢၢ်ဖါကစၢ်အံၤလီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပာ်ပနီၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်သုတၢ်ပျံၤဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲတတီၤအယိၣ်, ဖဲ (၁၉၄၈) နံၣ် (ပယီၤလံာ်နံၣ်လံာ်လါမ့ၢ်ဝဲ ၁၃၁၀ နံၣ်) အဆၢကတီၢ်န့ၣ်သီခါပှ်ဖဲမဲၤဝဲၤလၢအမံၤဒိၣ်တပါလၢအမ့ၢ် အူစၣ်ဒၣ်သံၣ်ရံၣ် ဟဲတုၤထီၣ်ဝဲဒၣ်ယိၣ်ဖဲလၢၢ်ဖါကစၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်စီၤပီၢ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါဒီးတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤအဖီခိၣ်အိၣ်ဝဲအသး, တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢသီခါဖိၣ်ယဲၤအဒီပုၤဝဲၤအိၣ်ဝဲဒၣ်ခဲဂၤဒီးအဝဲတကအမံၤမ့ၢ်မိၣ်အိၣ်ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢအပုၤတခီအမံၤမ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲ

သီခါသးပျံလၢအမ့ၢ်တၢ်အဝဲၣ်တၢ်လၢတၢ်တတိၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးအပူၤလီၤမၤဝဲသတူၢ်ကလၢ် ဒီးတၢ်ထံၣ်န့ၢ်က့ၤအဆုၣ်ဝၣ်ကျၢၣ်က့ၢ် ဒီးမ့ၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်တခါတၢ်ထံၣ်န့ၢ်က့ၤအီၤဖဲ တၢ်လူၢ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤလၢအမ့ၢ်ယိၣ်လၢၢ်ဖါန့ၣ်လီၤ. ပုၤဖိၣ်ယဲလၢအမ့ၢ် သီခါသးပျံမ့ၢ်အဲၣ်လၢအအိၣ်ဖဲမဲၤဝဲတခါပတၢၤ လၢတၢ်အဲၣ်ဘၣ်ဒီးပၣ်ကဲဘၣ်အဝဲၣ်အံၤအဖီခိၣ် ဟဲတ့ၢ်ထီၣ်န့ၢ်ဝဲဒၣ်ယိၣ်လၢအမ့ၢ်ယိၣ်လၢၢ်ဖါအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဖဲသီခါသးပျံလၢအမ့ၢ်တၢ်အဝဲၣ်တၢ်လၢတၢ်လီၤမၤအဆၢကတီၢ်အခိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ဖျါဖးထီၣ်ဒီးဖဲသီခါဖးဒိၣ်တပါအံၤထူၣ်ပျံလီၤအစုၤန့ၣ်ဒီးထဲးကွၢ်အနီၢ်ကစၢ်အခိၣ်ဆူၣ်ဝဲလၢၢ်စီအလီၢ်ခံ ဖဲမ့ၢ်နၢၤခိကဘၣ် (၁၂) နၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အနီၢ်ကစၢ်လီၤမၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲဝဲၣ်လၢအမ့ၢ်သီခါသးပျံမိၣ်အိၣ်အံၤလီၤမၤဝဲအလီၢ်ခံ တၢ်လဲၤဒုးသ့ၣ်ညါဘၣ်အပျံလၢအမ့ၢ်သီခါမ့ၢ်အဲၣ်လၢမဲၤဝဲတခါပတၢၤန့ၣ်လီၤ. သီခါမ့ၢ်အဲၣ်အံၤဟဲက့ၤလူၤယုက့ၤအဝဲၣ်လၢခးပူၤသံၣ်ပူၤဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတဘျုးတီးဘၣ်ဆၣ် ထံၣ်န့ၢ်က့ၤထဲလၢအဆုၣ်ကတဘျုးလၢအအိၣ်ဘျုးထီၣ်အသးလၢဝၣ်ကျၢၣ်ဖိ (ခံ) အလီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢခံက့ၤသီခါမ့ၢ်အဲၣ်ယုအဝဲၣ်သီခါသးပျံတၢ်အံၤတဘၣ်လၢဘၣ်အလီၢ်ခံအဝဲက့ၤထီၣ်ကဒါက့ၤဆူတၢ်လီၢ်လၢအဝဲၣ်လီၤမၤအလီၢ်လၢအမ့ၢ်လၢၢ်ဖါလူၢ်အံၤ ဒီးသ့ၣ်ညါဝဲလၢတၢ်လီၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျံအလီၢ်အကျဲလၢခံလၢပျံအလီၢ်တတီးအယိ လၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီးဒီးကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်က့ၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအံၤအဂီၢ်တ့ၢ်ထီၣ်န့ၢ်ဝဲဒၣ်ယိၣ်တဖျါန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်သူတၢ်ပျံအလီၢ်အကျဲလၢသီခါတ့ၢ်ထီၣ်ယိၣ်အဝဲအံၤ တၢ်သ့ၣ်ညါက့ၤအီၤဖဲအမ့ၢ်ယိၣ်လၢၢ်ဖါ (ဒ်အမ့ၢ်လၢၢ်ဖါတဖျါအသး) တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျါယိၣ်သံယုၢ် (ပယီၤကိးအီၤလၢကွဲးထံယိ) လၢအအိၣ်ဖဲဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်တၢ်ပအံၤမ့ၢ်ယိၣ်လၢအမ့ၢ်ဟူသ့ၣ်ဖျါဒီးအသုအပျံအယိ သီခါဖးဒိၣ်အံၤယုန့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျံလၢယိၣ်သံယုၢ် (ကွဲးထံယိ) အအိၣ် လၢကဟဲတ့ၢ်ထီၣ်ယိၣ်ဖဲတၢ်လီၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. သီခါတပါအံၤမ့ၢ်ပျံအဝဲအဝါဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလီၤဆီအယိဒီးန့ၢ်ဝဲဒၣ်ယိၣ်သံယုၢ်အတၢ်ဟ့ၣ်သါလၢအမ့ၢ် (ကွဲးသံၣ်ရံၣ်) န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲကိၤလၢဝါနံၣ် (၁၉၆၈) ဒီးပယီၤလံာ်နံၣ်လံာ်လါ (၁၃၃၀) နံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် သီခါအူစၣ်ဒၣ်သံၣ်ရံၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်ဖျါဖဲလၢၢ်ဖါလူၢ်ဒီးကိးဆီတလဲက့ၤတၢ်လီၢ်အံၤအမံၤလၢယိၣ်လၢၢ်ဖါန့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လၢၢ်ဖါလၢလီၢ်ကဝီၤပျံထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကိးဒီးပၣ်ပနီၣ်အီၤအံၤ သီခါဖးဒိၣ်တခါကိးဒီးပၣ်ပနီၣ်အီၤလၢအမ့ၢ်လၢၢ်ကဘီန့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပျံထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၣ်အိၣ်ဝဲအသး လၢကဘီအံၤတချုးဒီးလၢနသံ (နသးသမူဟးထီၣ်) ဒီးဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် နမ့ၢ်ယၢၤထီၣ်ဘၣ်အမံၤ မ့တမ့ၢ် မ့ၢ်လဲၤထူကဖၣ်ဖဲတၢ်လီၢ်တခါ ကခိဆုၢ်က့ၤန့ၣ်ဆူမူခိၣ်အဘီအမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ယိၣ်လၢၢ်ဖါအံၤလီၢ်ကဝီၤကညီပျံထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ဒိၣ်ပၣ်ကဲဒီးပၣ်လုၢ်ပၣ်ပျံအီၤဒိၣ်မး ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအလီၢ်အရူဒိၣ်တတီးလၢပျံဘျုးဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်သူတၢ်ပျံအလီၢ်အကျဲတတီးလၢပျံထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီးဒီးကဟုကယၢ်အီၤတုၤလီၤတီးလီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသး, ယိၣ်လၢၢ်ဖါဟီၣ်ကဝီၤမ့ၢ်တၢ်ဒီသးသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိဒီးတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအံၤ တၢ်တြီအီၤလၢတၢ်တဘၣ်လဲၤကျိသ့ၣ်ကျိဝၣ်ဒီးလဲၤဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိသ့ၣ်

တဖန်ဘၣ်. ဃိၣ်လၢၤဖါအံၤမွၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လီၤတတီးလၢတၢ်တဘၣ်အိၣ်တၢ်သးသမူအလီၢ်ဘၣ်တတီး, ဒီးပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်
နၢ်ဝဲဒၣ်လၢအမွၢ်ပုၤအိၣ်မူဒုအလီၢ်အကျဲအယိန့ၣ်လီၤ. ဒ်အမွၢ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်လၢၤဒိၣ်ပွၤဒိၣ်အလီၢ်တတီးအသိး, လီၤကဝီပုၤထူ
လံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤထီၣ်ဘျၣ်ထီၣ်ဘျၣ်ထီၣ်ဘျၣ် (၀၁၈၈) ဒ်ပစံးတၢ်အသိးလၢယူၤလံ, လၢအိၣ်ကူၣ်, ဒီးလၢစဲးပထုဘၣ်, ပုၤမၤ
တပွဲဒီးတၢ်လီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကဆိဝါခိၣ်လီၢ်အလီၢ်

ဖါသ့ၣ်ဂၤပုၤလီၤကဆိဝါပျံးထးအလီၢ်

ဖါသ့ၣ်ဂၤကျိသ့ၣ်ဖးလၢအလီၢ်

မိၤထီၣ်န့ၣ်

လက်ကဘီ

လက်ကဘီ

ဒ်လီကဝီပုထူလံဖိသုဂ်တဖၣ်အတၢ်စုၣ်တၢ်နၢ်အိၣ်ဝဲအသိး လၢကဘီအံၤတချုးဒီးလၢနသံ (နသးသမူဟးထီၣ်) ဒီးဘၣ်အဆၢတၢ်န့ၣ် နမ့ၢ်ယၤထီၣ်ဘၣ်အမံၤ မ့တမ့ၢ် မ့ၢ်လဲၤထုကဖၣ်ဖဲတၢ်လီၤတခီ ကခီဆၢက့ၤန့ၣ်မူခိၣ်အဘီအမ့ၢ်ဒီးလီၤဆိၣ်တၢ်တၢ်တၢ်တၢ်ထုဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တခီ ပုထူလံဖိသုဂ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်မ့ၢ်လဲၤဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်လီၤကၢ်ဒ်သိးဒီးတၢ်လဲၤဟံးန့ၢ်တၢ်သးသမူတဖျၢၣ်အယီၤ တၢ်ဟံးကၣ်က့ၤနသးသမူတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤတၢ်ကဲထီၣ်သးအမ့ၢ်အတီၤမတၢ်အသးတဘျီဖဲသဝီအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဖါတၢ်သးပုၤလၢအလဲၤဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တၢ်အုးဝါဖဲယီၣ်လၢဖါတၢ်ကဲဖဲအဟဲက့ၤဆူအဟံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံတၢ်သူတၢ်ပျီၤကစၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်အီၤခိဖျိတၢ်မံၤမိၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢခံတယံၣ်တမိၢ်ဘၣ်ဒီး အဖိလၢအအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, ပျဲကံၢ်ပျဲဘါလၢအတဆူးတဆါဘၣ်တကအတၢ်သံသဒၣ်ကွံၣ်အီၤသတူၢ်ကလၢန့ၣ်လီၤ.

မိၤထီၣ်န့ၣ်

မိၤထီၣ်န့ၣ်တဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်က့ၤအီၤဖဲ (၂၀၂၁) နံၣ်အတီၢ်ပုၤလၢဖိသုဂ်ဖိဖဲမဲၤကီၢ်လီၤသဝီအံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲဖိသုဂ်ဖိတကအံၤဟဲက့ၤစၢ်ဟ့ၣ်လီၤက့ၤအဖုဝံၤအလီၢ်ခံဖုတကအံၤမကဆိကွံၣ်အီၤဒီးဖိဆၢသုဂ်တယီၤဘီဝံၤကွံၣ်ထွဲကတၢ်ကတီၤက့ၤအီၤဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. မိၤထီၣ်န့ၣ်တဘျီအံၤဘၣ်တၢ်သူအီၤဖဲတၢ်မၤလါခူးကံၢ်စုဒီးတၢ်ထီၣ်ဟံၣ်သိခိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်တၢ်ထုအိၣ်ဝဲအသိး, တချုးတၢ်ကသူအီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်တၢ်အခိၣ်ဒီးမ့ၤတီၤ, မ့ၤခိၣ်ထံခိၣ်, သဘျုၣ်ညါသူး, ဒီးထုကဖၣ်သုဂ်ကမဲၤဝံၤမးတၢ်ဒီးအီၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မ့ၢ်ဒ်ထီၣ်မိၤထီၣ်န့ၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် လီၤကဝီပုထူလံဖိသုဂ်တဖၣ်နၢ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ဆူဖျိးကွံၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါ, အံၤက့ၤကွံၣ်က့ၤပုၤလီၤကဝီဖိလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝါ, အံၤထွဲကွံၣ်ထွဲအဝဲသုဂ်လၢတၢ်ဖဲအိၣ်မအိၣ်ကိးမံၤကိးကပဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်က့ၤအီၤပျဲန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီပုထူလံဖိသုဂ်တဖၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ မိၤထီၣ်န့ၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်တ့ၤအီၤလၢထု, လွဲ, စု, တီၢ်သူ, တီၢ်ဂီ, တီၢ်ဘီ, ဒီးတီၢ်ဝါသုဂ်တဖၣ်အယီၤ မ့ၢ်အိၣ်လၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤန့ၣ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

နုၤသဝီတၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ဆၢကတီၢ်ပနီ

၁၉၈၀ ပယီၤသုးမိၤစိရီၤခိၣ်ချ့သုးရၣ် (၃၀) ဒီး (၂၆) သုဂ်တဖၣ်အတၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤတဖျၢၣ်တဖျါ, မၤသံမၤဝီ, ဒီးဒွဲၣ်အူကွံၣ်နုၤသဝီအယီၤ လီၤကဝီပုထူလံဖိသုဂ်တဖၣ်ဘၣ်စံၣ်မ့ၤဟးဖျိး, ဟံတၢ်ကွံၣ်နုၤသဝီဒီးဘၣ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကနုၤလၢကုပုၤပျၢ်ပုၤတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ (၃) လါအတီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

၁၉၈၁ ပယီၤသုးမိၤစိရီၤဆိလီၤအသုးကလၢဖဲယီၤဖိခံဒီးသုၣ်ထီၣ်ဆိလီၤဒီးဟူးဂဲၤဝဲန့ၣ်လၢတၢ်ဆၢကတီၢ် (၈) နံၣ်အတီၢ်ပုၤ. ဖဲတၢ်ဆၢကတီၢ် (၈) နံၣ်အတီၢ်ပုၤ, ပယီၤသုးလၢအဆိတလဲအသးသုဂ်တဖၣ်ပၣ်ယုၢ်ဝဲဒၣ်ဒီးခိၣ်ချ့သုးရၣ် (၅၇, ၆၀, ၅၉, ဒီး ၅၃) သုဂ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟဲဆိလီၤသး (၈) နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ အဝဲသုဂ်က့ၤလီၤက့ၤဆူအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲခဲလၢန့ၣ်လီၤ.

၁၉၉၃ ပယီသုးမိစိရိသုးတြိ (၄၄) ဟဲနုင်လီဟူးဂဲဒီးမတပျုင်တပျိတၢ်ဖဲမဲကီၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီပူန့ၣ်လီၤ.

၁၉၉၅ ပယီသုးမိစိရိသုးတြိ (၆၆) ဟဲနုင်လီဟူးဂဲဒီးမတပျုင်တပျိတၢ်ဖဲမဲကီၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီပူန့ၣ်လီၤ.

၁၉၉၇ ပယီသုးမိစိရိသုးတြိ (၇၇) လာအပၣ်ဖျိၣ်မသကိးတၢ်ဒီးဒံၣ်မိၣ်ခြးတံးကညီဘူးဒးသုးမုၢ်ဒိၣ် (ခိၣ်ဖျါဘီ) သုၣ်တဖၣ် ဟဲနုင်လီဟူးဂဲ, မတပျုင်တပျိတၢ်ဒီးဟဲဆီလီၤအသုးကလာဖဲမဲဝုၤဝၣ်သိၣ်ခိၣ်ဟီၣ်ကဝီပူန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ် အဆာကတီၢ် န့ၣ်ဒါသုၣ်တဖၣ်အံၤ နီဟးထီၣ်ကွံာ်လီၤကဝီဖူသဝီဖိသုၣ်တဖၣ်လာအအိၣ်ဆိးဖဲမဲဝုၤဒီးမဲသုၣ်က ရှၢ်သုၣ်တဖၣ်, လာအပၣ်လုၢ်စ့ၢ်ကိးဒီးမဲကီၢ်လီၤပုၤထူလံၤဖိသုၣ်တဖၣ်, ဆူမဲဝုၤသဝီဖိခိၣ်ထံၣ်ဖျိပူန့ၣ်လီၤ. ဒီးပယီသုးအံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံာ်တဖျါလၢပုၤလာအအိၣ်ဖဲတၢ်ထုးဖျိၣ်အလီၤသုၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်သုၣ်ထီၣ်ကွံာ်တၢ်ပိးတၢ်လီ သုၣ်တဖၣ်တခီအဝဲသုၣ်လဲၤဟံးန့ၣ်ဖူသဝီဖိဟံၣ်ဃီတၢ်ပိးတၢ်လီလာအဝဲသုၣ်ဒွဲၣ်အူအီၤတလၢကသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီသုးထုးဖျိၣ်တၢ်အဆာကတီၢ်ဖူသဝီဖိတနီၤလဲၤလျာ်အိၣ်ခူသုၣ်လၢပုၤပူၤ ဒီးတနီၤတခီ လဲၤလျာ်အိၣ်ကဒုလၢမဲခါကျိဘၣ် ကိဘၣ်ခဲဒဲကဝီဖဲကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

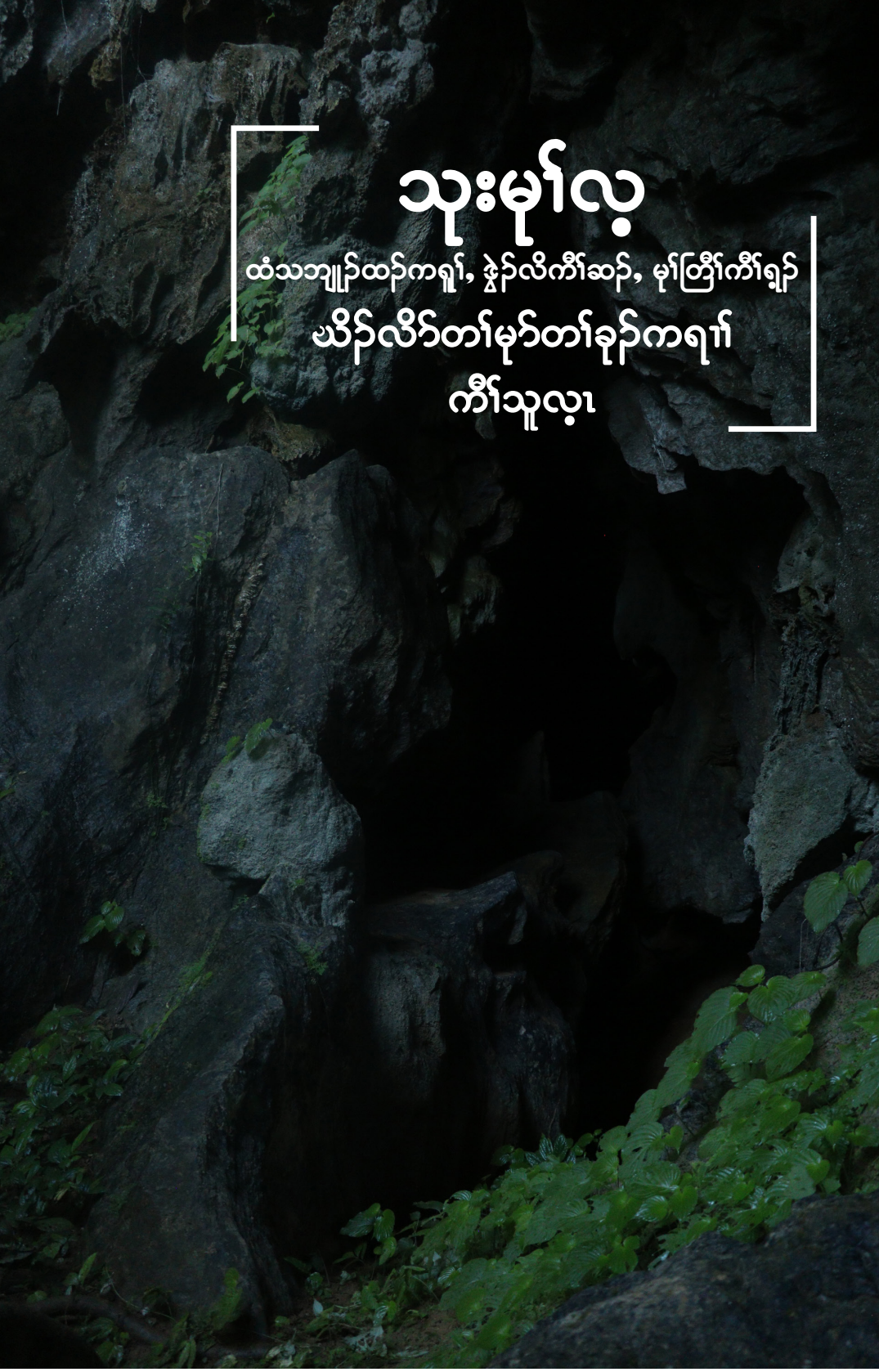
၁၉၉၉ ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ်ခိဖျိတၢ်ဃံးတၢ်စ့ၤလၢကျဲအဘိဘိအဃိ ဖူသဝီဖိတနီၤလဲၤဟဲကွၢ်အိၣ်ကွၢ်လာအနီၢ်ကစၢ်အဒူအသဝီ န့ၣ်လီၤ.

၂၀၀၀ ဖူသဝီဖိတဖၣ်ဟဲကွၢ်အိၣ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်ဆူအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဒူအသဝီဒၣ်ဝဲစုၣ်စုၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၁၂ ဖဲတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်အိၣ်သးဟဲဟီထီၣ်အသးအဃိ ဖူသဝီဖိသုၣ်တဖၣ်အိၣ်ကၢ်အိၣ်ကျၢၤဘၣ်ကွၢ်ဘၣ်ဖဲအဒူသဝီပူတစဲးန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢသုၣ်ထီၣ်ဆီလီၤဒီးမၤကၢ်ကျၢၤထီၣ်ကွၢ်အ တၢ်ဟတၢ်ပြးကွၢ်ဂီၤသန့ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ တၢ်ဖဲတၢ်မၤသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၁၅ တၢ်မၤဝဲဒၣ်ထံကီၢ်ဒီတဘျီတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးတၢ်အါၣ်လီၤအလံာ်ဃံးဃာ်အဃိ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤတအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ် ဆၣ်ဟီၣ်ကဝီလၢတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်အီၤသုၣ်တဖၣ် ပယီသုးမုၢ်လဲၤတလၢကွၢ်တလၢတခီတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၂၁ ပယီသုးမိစိရိဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိဝံၤအလီၢ်ခံ အကဘီယူၤဒုးသုးဟဲတုၢ်လီၤမ့ၢ်ပိၣ်ဖဲမဲကီၢ်လီၤသဝီပူန့ၣ် လီၤ. ဖဲလၢမၢ်ရှး (၂၉) သီ, ၂၀၂၁ န့ၣ်အဆာကတီၢ် ခိဖျိကဘီယူၤဒုးသုးဟဲခးလီၤတၢ်ဒီးတုၢ်လီၤမ့ၢ်ပိၣ်ဖဲဒိၣ်အဃိ သဝီဖိ ဘၣ်သံဝဲတဂၤဒီးဘၣ်ဒိခဲလၢ် (၆) န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါအဖီခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ပယီသုးမိစိရိအကဘီယူၤဒုး သုးဟဲတုၢ်လီၤမ့ၢ်ပိၣ်ခဲလၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၃) ဘျီ ဖဲသဝီပူၤ ဒီးဟံၣ်ဃီ (၄၂) ဖျါဘၣ်ဟးဂီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

သုးမုၢ်လု

ထံသဘျၢၣ်ထၣ်ကရၢၢ်, ဇွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်
ဃိၣ်လိၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်
ကီၢ်သူလု

လာ လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တ
ဖၣ်အဂီၢ် သုးမုၢ်လုမုၢ်တၢ်ဒုၣ်
တၢ်ထူဒီးတၢ်သူတၢ်ပွဲၤအလီၢ်အကျဲ
တတီးန့ၣ်လီၤ. သုးမုၢ်လု, တဘျီအ
ခါလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်
သ့ၣ်ညါအိၤအမုၢ်ကဆိဝါလုအံၤ
အိၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲဘီၣ်သိၣ်ထၣ်သဝီ, ထံ
သဘျၢၣ်ထၣ်ကရၢၢ်, ဇွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်,
မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါ
စ့ၢ်ကီးအိၤအမုၢ်ဃိၣ်လိၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်
ခုၣ်ကရၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘီသိၣ်ထၣ်သဝီ
အံၤမုၢ်ကညီထူလံၤသဝီတဖျၢၣ်လၢအ
ဘၣ်တၢ်သူၣ်ထီၣ်တၢ်လံၤအိၤကအိၣ်
ဝဲဒၣ်အနံၣ် (၁၆၀) ဘျဲၣ်ယၣ်ယၣ်
ဒီးပုၤမ့ၢ်ပုၤပျၢ်လၢအဟဲသ့ၣ်ထီၣ်ဆိ
လီၤသဝီအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတကတခီ
ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၤအမုၢ်ဖုယဲယၢ်
ပၢ်န့ၣ်လီၤ. နီတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤဒီး
တၢ်တဲယုၤစၢၤဖိလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲ
အသိး, တချုးဒီးလၢဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ်
တဖၣ်ဟဲသ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤအသးဖဲ
ဘီၣ်သိၣ်ထၣ်သဝီအံၤဒီးဘၣ်အဆၢက
တီၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဆိးဝဲဒၣ်
လၢထံသဘျၢၣ်ခံသဝီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်
အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိလၢဘၣ်မနုၤအယိ
လၢတၢ်ဘၣ်ယုၢ်ဟ့ၣ်သါဝဲဒၣ်မံၤလၢ

အမှတ်တိုင်သိပ်ထင်တခီ မှ်လၢတၢ်လီၤအဝဲအံၤလၢအပူၤကွံၣ်ဖဲမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၢ်ဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ် ဘီၣ်သိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးဒီး ဘီၣ်သိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဒီးက့ၤတံၢ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်ပုၤကူပုၤကညီဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘျၣ်အံၤဖဲသဝီပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူထံ ကျိပူၤန့ၣ်လီၤ. ထံကျိအဝဲအံၤတဘျီအခါ ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမှ်ဝၣ်သိၣ်ကျိဘၣ်ဆၣ်ဖဲတၢ်မၤအသးဒ်အံၤ (ဘီၣ်သိၣ်က့ၤတံၢ်ပုၤ ကူပုၤကညီဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်) ဝံၤအလီၤခံတဘျီ တၢ်ကိးက့ၤအံၤလၢဘီၣ်သိၣ်ကျိန့ၣ်လီၤ.

ဘီၣ်သိၣ်ထၣ်သဝီလၢအမှ်ကညီစှိကလုာ်အဇၣ်အထၢအိၣ်ဆိးအလီၤအံၤ ဟံၣ်ခိၣ်အနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢအိၣ်ဝဲဒၣ် (၁၁၅) ဇုၢ်, ပုၤထူ လံၤဖိအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးခဲလၢအိၣ်ဝဲဒၣ် (၇၈၅) ဂၤ န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါလၢအဘၣ်တၢ်စုၢ်န့ၣ်ဒီးစူးကါအံၤတခီမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဘူးဒီးဒီး ကညီမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ထူအိၣ်စံၣ်, တၢ်ဖဲးအိၣ်ဒုး, နံၤထီတၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတၢ်လၢပှၢ်ပုၤဒ်အမှ်သး, သဘျုၣ်, တူၢ်ရၣ်, ဒီးတၢ်ဘျၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်ကလုာ်ဒီးတၢ်ကူလဲၢ်မၤ ကၤဒီးတၢ်ဆါတၢ်ပွၤတဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘီၣ်သိၣ်ထၣ်မှ်ကညီထူလံၤသဝီတဖျၢၣ်လၢအစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤဒီးကီၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြးသန့ဒီးအ က့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အိၣ်ဒီးအထံဖိကီၢ်ကစၢ်လၢအမှ်ကီၢ်ခိၣ်ကီၢ်ခၢ်လၢအဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်က့ၤကီၢ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်စုၢ်တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်တၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသိး, ဘီၣ်သိၣ်ထၣ်ကီၢ်အံၤတၢ်ကဘၣ် လုၢ်အံၤ (၃) နံၣ်တဘျီဒီးတၢ်ကဘၣ်လုၢ်အံၤလၢထိးဖါနွံယံၤတဒုန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ကီၢ်အဆၢကတီၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်တဘၣ်ထီၣ်ဖိန့ၢ်မါဒီးဆိဟံၣ်ဆိယီၤဘၣ်ဒီးတၢ်တဘၣ်စိၣ်ဒ်မုၢ်ဒ်ဖျိးကွံၣ်ထူလံၤတၢ်ချံၣ်တၢ်သ့ၣ်ဆူတၢ်လီၤအဂ့ၢ်အဂၤဘၣ်. ဖဲတၢ် လုၢ်ကီၢ်အဆၢကတီၢ် ပုၤမ့ၢ်ထီၣ်ဖိန့ၢ်မါဘၣ်ဖုးတခီ ပုၤလၢအထီၣ်ဖိန့ၢ်မါသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်လဲၤဟံၣ်က့ၤမ့ၢ်ခိၣ်ထံခိၣ်ဖဲတၢ်လုၢ်ကီၢ်အ လီၤန့ၣ်လီၤ.

အါန့ၢ်အန့ၣ်, ဖဲတၢ်မၤကမၣ်မုၢ်မၤကမၣ်ခွါမှ်အိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး အလီၤအိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤခုၣ်မၤကဘးဒီးလုၢ်ထီၣ်က့ၤကီၢ်လၢ ထိးဒီးသးန့ၣ်လီၤ. ဒီးပုၤလၢအမၤကမၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ချီပျံးန့ၢ်က့ၤကီၢ်ခိၣ်ကီၢ်ခၢ်ယုၣ်ဒီးပုၤသးပျံးအခိၣ်လၢဖိဆံၣ်သ့ၣ်ဒီး တယီၤဘီၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လဲၤမၤခုၣ်မၤကဘးဒီးလုၢ်က့ၤကီၢ်အဂီၢ်, ပုၤလၢအကဘၣ်လဲၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲကီၢ်ခိၣ်ကီၢ်ခၢ်, ပုၤသ့ၣ်ကု သးပျံးလၢအမှ်ပုၤမဲအ့ၣ်ပျံးသ့ၣ်ဒီးပုၤလၢအမၤကမၣ်တၢ်ခံၤမိၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၤကဝီတၢ်မၤလုၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသိး, ပိာ်မုၢ်လၢအမၤ ကမၣ်တၢ်တဂၤကလဲၤတီၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ခွဲၣ်တၢ်န့ၣ် (ပယီၤကိးလၢကဒီးပွဲ) ဒီးမ့ၢ်လၢပိာ်ခွါတခီကဘၣ်ကူးထိးအကိာ်ဒီးပိာ်မုၢ်တခီ ကဘၣ်ဟံးယၣ်ထိးအခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်စုၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်လုၢ်ကီၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဒီသအက့ၤတၢ် ဆူးတၢ်ဆါဒီးဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, ယုၤသကွံၣ်ကညးထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်လၢကအံးက့ၤကွၢ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖဲးအိၣ်မၤ အိၣ်ဒ်သိးတၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤကအိၣ်, ဒီးအံးထွဲကွၢ်ထွဲဒီးဒီသအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီးတၢ်ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၣ်ဒီးတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်က့ၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝၣ်ပှၢ်, ထံနိဒီးတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ် ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟံ ကီၤယၢ်ပျံးပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်တဘျီအတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်

၂၃. ဒ်ကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ထီၣ်တၢ်စါအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်လၢထိးဖါနွံယံၤတဒုအံၤအစါအိၣ်ဝဲဒၣ်နွံမၤ (မုတမ့ၢ်) ၁၁၂ ကံလိန့ၣ်လီၤ.

နှင့်တော်ထူအလီအကျလှပထူလံဖိသွင်တဖင်ဟပ်ပနီအီသွင်တဖင်ပင်ယုဝဲဒင်ဒီး နါထံအလီအကျ (တံလီတံကျဒ်အ မှ်ကဆီဝါထင်, ဝင်မံထင်, ထံဒိုင်ကျိထင်, ဘိုင်သိုင်ထင်, ဝင်မုကျိထင်, မုန့်ချးလီကျိထင်, ဒီးသွင်ဖူယးကျိ) သွင်တ ဖင်, တံလုကီအလီ, တံသွင်ခိုင်ဒီးလိထံ, ဒီးသုးမုလုသွင်တဖင်န့လီ.

သုးမုလုအတံစံသဲတဲယဲ

သုးမုလုအဂုထံးစီပီအံမုတံစံသဲတဲယဲတယုဖိလအဘျးစဲလိအသးစုကီးဒီးကဆီဝါဒီးဖါသုဂဲလအဘင်တံယာ ထိုင်တံအီဖဲယိုင်လံဖါတံတုအလီန့လီ. ဒ်မုဝါခိုင်ပျံဝါမဲသွင်တဖင်အတံစံသဲတဲယဲအသိး ကဆီဝါလံဖါ သုဂဲလုအီတဖင်အံဟဲကစံအိုင်ကဖဲသုးမုလုပူအံန့လီ. ဖဲအဟဲယုပူဖျးသးဖဲသုးမုလုအံအဆာကတီ ကဆီဝါ တဖင်အံဟးဝုဝါခါထိုင်ခါလီဖဲလုတဖျင်အံအကပိကပဒီးအခိုင်တပျင်ဘင်မအသးန့လီ. တံလီလကဆီဝါအခိုင်တ ပျင်အလီန့ ဘင်တံကီးအီလကဆီဝါကျိတုမုမဆါတနံအံန့လီ. ဒ်ပုသးပျံအတံတဲယဲအသိး, လံမိပံဖဲဖုအစါအ ဆာကတီန့ ယံသုးသွင်တဖင်ဟဲန့လီဆူကီပယီလတံကလဲမအိုင်ထုဖဲဝဲဝုဟိုင်ကဝီန့လီ. ဘင်ဆင်အဲသွင်အ တံရဲတံကျဲတကဲထိုင်လိုင်ထိုင်ဘင်. ဒီးလံခံကုယံသုးသွင်တဖင်အံဟဲကလီအိုင်ဆိးဒီးဆီလီအသးဖဲကဆီဝါလုအံ န့လီ. ဒီးဖဲန့အဆာကတီ ယံသုးသွင်တဖင်ဟဲစိယုစုကီးစုညဒီးတံထုးတံတီလအတြိလုအခိုင် (၉၀) ဟဲဟံယံ အီဖဲလုပူအံန့လီ.

ဒ်န့အသိး, လုအဲအံပုသးပျံတဲစိစုကီးလအိုင်ဒီးကျိုင်ဒီးမံသဘွင်, ဒ်အမုမိဒိုင်, မိဂီမံ, ဒီးမိဖိသွင်တဖင်အိုင်ဝဲဒင်န့ လီ. မုမုလုကျိုင်တခီအိုင်ပုလဲင်တခီတံတဲစိအဂုအကျိလီတံလီဆဲးတအိုင်ဘင်. မုမုလုမိတခီလီကဝီပုထူလံဖိသွင် တဖင်စံးဝဲဒင်လအတံသိုင်တဘျိတဘျိန့လီ. ဒီးစံးဝဲဒင်လမုမုလုမိဒိုင်တဘွင်န့ဟိုင်ထိုင်တံပနီလအမုတံမုတံခိုင်, မုမုလုမိဂီမံတဘွင်ခီ ဟိုင်ထိုင်တံပနီလအမု တံသံတံပျံ ဒီးမုမုလုမိဖိတဘွင်တခီ ဟိုင်ထိုင်တံပနီလအမု တံဝဲ တံကန့လီ. ပုထူလံဖိသွင်တဖင်ဟံဖျါထိုင်ဝဲဒင်လမံသဘွင်သကလုအံ တံနီဖးအီသုခီဖျိအတံသိုင်လီဆီလိသးအဖိ ခိုင်န့လီ. လန့အမဲညါ, ဖဲလုတဖျင်အံအပူအိုင်စုကီးဒီးတံပူဖးထီခံးသုတပူ, ဒီးဖဲတံပူအဲန့တံတဲစိဝဲဒင်လ အိုင်ဒီးတအုးတဖုလအလိုင်ဖျါထိုင်အသးန့လီ. တအုးတဖုအံအစုမုန့လီတံဆူတံထုးတံတီအိုင်အလီန့လီ. ဘင် ဆင်, တအုးတဖုအံလီကဝီပုထူလံဖိသွင်တဖင်တထိုင်နါစီအီဘင်ခီဖျိပုမုထိုင်တံအုးတဖုမုန့လီအစုမုဆူတံထုးတံ တီအိုင်အလီန့ပုကသုင်ခသးခအယံပုသံဝဲဒင်န့လီ. မုလုတံပူအံခံးသုဒီးယိုင်ဝဲဒင်အယံပုလီကဝီဖိသွင်တဖင်တ လဲနါစီဘင်ဒီးအဲသွင်ဘင်ယိုင်စုကီးလကအိုင်ဘင်ဖုဒီးဂုဖးဒိုင်အယံန့လီ.

သုးမုလုအဲအံအဒီခိုင်တံတုထိုင်တံဘျင်တံဘါအလီဒီးတံသုင်ထိုင်ဘျိထိုင်သွင်တဖင်ဘင်, ဘင်ဆင်ခီဖျိအမုတံတု တံထူအလီအကျတတီအယံ ဖဲကညီပုထူလံဖိသွင်တဖင်မုမဲဝဲဒင်မိလုပံလံအတံရဲတံကျဲဒ်အမုတံလီထံဘီကိုင်.

ဣသဝီတၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ဆၢကတီၢ်ပနီ

၁၉၇၉	မိုးပယီသုးမိစိရီဒုးအိဝ်ထိပ်တကွိုင်ဒိုင်ဒုးယာတော်ရဲတော်ကျဲလအဘဉ်တသုဉ်ညါအိဒ်အမ့ “တံာ်လွံာ်တံာ်” နှံဉ်လီၤ. ဖဲနံဉ်အဝဲန့ဉ်အဆာကတီၢ်ပယီသုးမိစိရီသုးတြါ (၄၄), ခိဉ်ဖျဉ်သုးရုဉ် (၆၆), ဒီး (၇၇) သုဉ်တဖဉ်ဟဲန့ဉ်လီၤဟူးဂဲၤ, မတပျဉ်တပျီတော်, မသံမဝီဇုဖိသဝီဖိ, ဒီးမဆူဉ်ဇုဖိသဝီဖိလကဘဉ်လဲဝံန့ဉ်အတံာ်န့ဉ်လီၤ.
၁၉၉၀	ဖဲပယီသုးမိစိရီသုးသိလုဉ်တဖဉ်ဟဲထီဉ်အဆာကတီၢ်ပယုဉ်ပုဉ်သုဉ်တဖဉ်ကဘဉ်လဲၤမပျီန့ဉ်အဝဲသုဉ်အသိလုဉ်ကျဲကိးနံဒီးယဉ်ယဉ် ဒ်န့ဉ်အသိးသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဘဉ်လဲၤခိးန့ဉ်ပယီသုးအတံာ်ဘဉ်တံာ်ဘါန့ဉ်လီၤ.
၁၉၉၄-၂၀၀၅	ခိဉ်ဖျဉ်ဘီဒီးပယီသုးတြါ (၁၁) သုဉ်တဖဉ်ဟဲန့ဉ်လီၤဒွဉ်အူတံာ်ဖဲသဝီပူၤ, ဒီးတံာ်မဆူဉ်မစိး, မအာမသိဒီးတံာ်မသံမဝီဇုဖိသဝီဖိအိဉ်ထီဉ်. တံာ်မဟးဂီၤသုဉ်ပုဉ်လတံာ်ကူာ်လဲၤမကတံာ်အိဉ်ထီဉ်. ဒ်သိးသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ကလဲၤကျဲဖဲမဘဉ်တံာ်အဂီၢ် ဘဉ်လဲၤဟံးန့ဉ်လံာ်အုဉ်သးလအိဉ်ဖျဉ်ဘီဒီးပယီသုးအအိဉ်. ဒီးသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဘဉ်တံာ်ဖိဉ်ပံးဒီးဒုးယာအိဉ်ဖဲသဝီပူၤ, ဒီးတံာ်မ့ၢ်ထံဉ်န့ဉ်အဝဲသုဉ်လတံာ်ချုတခီ တံာ်ခးသံကွံာ်အီၤလအတအိဉ်ဒီးတံာ်သံကွံာ်သံဒီးဘဉ်န့ဉ်လီၤ.
၂၀၂၁	ဖဲပယီသုးမိစိရီဟံးန့ဉ်ဆူဉ်ထံကီၢ်တံာ်စိတံာ်ကမိဝံအလီၢ်ခံ, ဇုဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဘဉ်အိဉ်လတံာ်ပျံတံာ်ဖုးအပူၤန့ဉ်လီၤ. ပယီသုးလအဆိလီၤအသးဖဲကတတံးဒီးထံကဆိမဲသုးကလအသုဉ်တဖဉ်ခးလီၤနါစိကျိဖးဒိဉ်ဖဲသဝီပူၤန့ဉ်လီၤ. သုးမိစိရီအကဘီယုဒုးသုးသုဉ်တဖဉ်ဟဲခးလီၤတံာ်ဖဲဇုသဝီအခိဉ်အယုဒီးသဝီအိဉ်ဘူးအိဉ်တံာ်သုဉ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲဒ်န့ဉ်လီၤ.

ထံသဲလှ

ကတားကရု၊ နွဲ့လိကီဆင်၊ မုန်ကြီးကီရင်
ယိပ်လိပ်တင်မုန်တင်ရင်ကရု
ကီသုလှ၊

ထ သဲလွဲထံလီဆူအံ၊ မှ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲတတီးလၢလီၢ်ကဝီၤကညီၤပှၤထူလံၤဖိဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်တၢ်မှ်တၢ်န့ၣ်ကရၢၢ်ပၤနီၣ်အီၤလၢခံလၢပှၤလံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ထံလီဆူအံၤမှ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ယံၣ်တၢ်လၢအလီၢ်အကျဲတတီးအမဲၣ်ညါ, မှ်ဟီၣ်ကဝီၤအရ့ၣ်ဒိၣ်တတီးလၢလီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ, န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်အတၢ်လဲၤတရံးအသးခိဖျိအကၤယၢ်ဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်ထံနီၣ်တၢ်အိၣ်ယၤလုၢ်ဒိၣ်ပှၤဒိၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံသဲလွဲထံလီဆူအံၤအိၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲထံသဲလွဲသဝီ, ကတၢတံးကရၢၢ်, ဇွဲၣ်လိကီၢ်ဆၢၣ်, မှ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ် (ယိၣ်လိာ်တၢ်မှ်တၢ်န့ၣ်ကရၢၢ်), ကီၢ်သူလုၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၤဖဲလၢပှၤဟ့ၣ်ယုၢ်သါန့ၣ်သဝီအမံၤလၢအမှ်ထံသဲလွဲအံၤဟံးန့ၣ်အခိၣ်တယၢ်လၢထံကျိလၢအမှ်ထံသဲလိာ်ကျိအယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပှၤသးပှၤသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤဝဲအသိး, ထံကျိအံၤမှ်ထံကျိတဘိလၢအယုၤသိၣ်ယုၤသဲအယိၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢထံသဲလိာ်ကျိန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအဟဲသ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤဒုသဝီအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတခီမှ်ဝဲဒၣ်ဖဲထီၣ်နးဒုန့ၣ်လီၤ.

ဒ်စိပီၢ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါအိၣ်ဝဲအသိး, တချုးဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲသ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤအသးဖဲအံၤဒီးဘၣ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဆိးဝဲဒၣ်ဖဲဖိဂုၤပူၤ, ဝံၤအလီၢ်ခံ က့ၤသုးလီၤကဒါက့ၤအသးဆူတၢ်သ့ၣ်, ဒီးလၢခံကတၢ်ဟဲသ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤအသးဖဲထံသဲလွဲသဝီအံၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအိၣ်ဆိးဖဲထံသဲလွဲသဝီအံၤမှ်ဒၣ်ထဲကညီၤကလုာ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတခီမှ်ဝဲဘုးဒးန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိနီၣ်ခိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအခိၣ်သ့ၣ်မှ်တၢ်ထူအိၣ်စံၣ်ဖဲအိၣ်ခုး, တၢ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်, တၢ်မၤအိၣ်ကျိး, တၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးဒီးသဘျုးဒီးသဝီဖိတနီၢ်နီၤတခီမၤတၢ်ဆါတၢ်ပှၤတဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒီသဒါဒီးတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီးက့ၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးတၢ်မူတတၢ်အဂီၢ်, လီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိဖဲထံသဲလွဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ပၤကီၤယၢ်သ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိဒီးဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ် ဒ်အမှ်ဒုသဝီပျဲပှၤတၢ်မံၤလၢသ့ၣ်ပှၤအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီသဒါသ့ၣ်ပှၤဒီးဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်ဒ်အံၤတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီးအီၤအိၣ်တုၢ်လံ (၁၁) နံၣ်လံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးအဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးကွံတၢ်လၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီးဒီးကဟုကယၢ်က့ၤဒုၣ်ချံညၢၣ်ချံအလီၢ်သ့ၣ်

တဖန်နဲ့လီ။ ကွံတပ်အံတော်သပ်ခွင်ကတီးတော့လံအီအိပ်ဝဲဒင်အနံ (၆၀) လံနဲ့လီ။ ကညီပုထူလံဖိသုင်တဖန်အတော်ဘူင် တာဘါမုမှ်ဒင်လဲင်ဘူးဒးဘင်ဆင်, ဣသဝီအတော်ပတော်ပြးတခိပံးနီခိင်တဃင်ဒဲးလကီတော်ပတော်ပြးသနနဲ့လီ။ အဝဲသုင် အိပ်ဒီးအထံဖိကီကစင်အမု်ကီခိင်ကီခင်သုင်တဖန်အမဲင်ညါ, မိလုာ်ပလံအတော်ရဲင်တံကျဲဒ်အမု်တော်လုာ်ကီဒီးတံမေ့ခင် မေကဘးကွဲကီအတော်ဟူးတံဂဲသုင်တဖန် တံစိမူစိဂဲအီတုမုာ်မဆါတနံအံနဲ့လီ။ ဒ်တံဒုင်တံထူဒီးတံလုာ်တံလံ အိပ်ဝဲအသိး, ထံသဲလုကီအံဘင်တံလုာ်အီ (၃) နံင်တဘျီ ဒီးတံကဘင်လုာ်အီလထံးဖါလအညင်အိပ် (၃) မေ့အဖိခိင် နဲ့လီ။ ဖဲတံလုာ်ထီင်ကီအဆါကတီနဲ့မိလုာ်ပလံတံသိင်တံသီအိင်လတံတဘင်ထီင်ဖိနံမါဘင်, တံတဘင်စိဒ်မုာ်ဒ် ဖျိုးစုာ်ကီးတံချံတံသင်ဆူတံလီအဂဘင်, တံချံတံသင်လအဟဲနဲ့လီဖဲတံလုာ်ကီအဆါကတီနဲ့ဟးထီင်တနံဘင်နဲ့ လီ။ တမုာ်ထဲလတံလုာ်ကီ (၃) နံင်တဘျီအဆါကတီဘင်, အခိင်တလိင်တံမေကမုာ်မုာ်ကမုာ်ခါမုာ်အိင်ထီင်ဘင်ဖုးစုာ်ကီးအ လီအိင်လတံကဘင်မေ့ခင်မေကဘးကွဲအီခီဖျိတံလုာ်ကီအတော်ရဲင်တံကျဲနဲ့လီ။ ပုသုင်ကုသးပုာ်သုင်တဖန်ဝဲယုဝဲဒင်လ တံမေကမုာ်မုာ်ကမုာ်ခါဒီးတံအဲင်ဘါမါအဲင်ဘါဝဲမုာ်အိင်ထီင်နဲ့ တံကဘင်လုာ်ကွဲကီလထံးဖါ (၇) ဃံးတဒု, သံးတတီ, ဒီးသဘျုင်ဒီးညါသူးနဲ့လီ။ မုမုာ်တံဆါကတီခဲအံတခိတံပနီင်အီဒင်ထဲလထံး (၂) မဒီး (၈) ပီအဘင်စါနဲ့လီ။

ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ

- ပျာတမ့်လိပ်သွါဒီးအတၢ်မ့ၢ်ကၢ်ဘၣ်ဖုးန့ၢ်အီးတခါ ကဘၣ်ဟ့ၣ်ခုၣ်က့ၤဟံၣ်ကစၢ်လၢစ့တဘးန့ၣ်လီၤ. ဒီးပျာတမ့်ဟဲ က့ၤလီၤလိပ်သွါအတၢ်မ့ၢ်ကၢ်ဘၣ်ဖုးန့ၢ်အီးတခါဟံၣ်ကစၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ပျာတမ့်လၢစ့တဘးန့ၣ်လီၤ. ဒီးစ့ဖိတဘးမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်တခါ, တၢ်ဟ့ၣ်ခါၣ်စးက့ၤလၢသဘျုၣ်တၢ်ယါသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးတၢ်ဒုၣ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်ကျဲ (တၢ်ဒုၣ်ဖိသၣ်အိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်သီ) ဒီးတၢ်ကဘၣ်ဒုၣ်အီၤတုၤလၢမ့ၢ်ထူၣ်, တၢ်ဒုၣ်တလၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤထူလံၤဖိတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကီးလၢ ပှၤတဂၤလၢလၢမ့ၢ်ဟဲမၤကမၣ်န့ၣ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးဟဲအ့ၣ်ဟဲဆံၣ်, သ့ၣ်ဂၤဖါကျဲ, မ့တမ့ၢ်တခူလီၤလၢဟံၣ်ပှၤတခီကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟံၣ်ကစၢ်လၢတၢ်ခုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပှၤတဂၤလၢလၢအကျိၢ်မ့ၢ်လဲၤအိၣ်ဘၣ်ဖုးပှၤဘုတခီကဘၣ်က့ၤဘုကစၢ်လၢတၢ်ခုၣ်လၢအမ့ၢ်ဆီဒ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပှၤအိၣ်ယဲၤအဆၢကတီၢ်ပှၤတမ့ၢ်ဟဲထီၣ်တန့ၢ်ဘၣ်, ပှၤခရံၣ်ဖိသရၣ်ဒိၣ်သမါထီဒီးဘူးဒးသီခါသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤထီၣ်တန့ၢ်ဘၣ် စံးဝဲဒၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်လဲၤထီၣ်ဘၣ်ဖုးတခီမ့ၢ်ယါဟဲဝဲတဘျီဘၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကီးလၢဖဲပှၤတ့ၢ်ဟံၣ်မ့ၢ်တဝံၤဒံးဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ပှၤတဘၣ်မံနီၤဘၣ်, ဒီးကနဲမ့ၢ်ဟဲစုၣ်လၢဟံၣ်ပှၤန့ၣ်ပှၤတဘၣ်ဆဲးတ့ၢ်ဟံၣ်လၢဘၣ်ဒီးတၢ်ကဘၣ်ယီၤလီၤကွံာ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, တၢ်တဘၣ်ဖိအိၣ်ယုၣ်ဘုအသိးဒီးဂုၢ်ဒီးတၢ်ဟီၣ်ဘၣ်, အခိၣ်တလိၣ်တၢ်ပာ်ထီၣ်မ့ၢ်ခိၣ်ထံခိၣ်မ့ၢ်ဝံၤတခီတၢ်အိၣ်ယုၣ်အီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကီးလၢ တၢ်တဘၣ်စိာ်ကဟံၣ်ပှၤသံလၢသဝီပှၤဘၣ်, တၢ်မ့ၢ်စိာ်ကဟံၣ်အီၤတခီတၢ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢကဘၣ်ဆူးဘၣ်ဆါသဝီဒီးတဖျၢၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. ချဲးစၢ်, ညၣ်ထံ, ထီးတံၤ, တခူသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပှၤဒီးမံၤပျၢ်ခဲနဲအိၣ်ယုၣ်အီၤတဂ့ၤဘၣ် ဒီးပှၤဒီးမံၤပျၢ်ခဲနဲတက့ၤလိာ်အသးအထဲက့ၤဘၣ်.

ထံသဲလှထံလီဆူအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယဲၤ

ထံသဲလှထံလီဆူမ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စီန့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲတတိၤဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပှၢ်ဝါမဲအတၢ်စံၣ်ယဲၤအဖီခိၣ်အသိး, ထံသဲလှထံလီဆူအံၤအိၣ်ဒီးကဆိထံတဒုဒီးထံလီဆူအကွၢ်ခဲန့ၣ်အိၣ်ဒီးဆူဂီၤဆူဘီန့ၣ်လီၤ. ဒီးပှၤသ့ၣ်ကုသးပှၤစံးဝဲအသိးမ့ၢ်ပှၤလၢအတီအလီၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်လဲၤဘၣ်ဖဲထံကွၢ်ခဲအံၤဒီးအတၢ်နၢမူဘၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢပှၤမ့ၢ်လဲၤယုအိၣ်ယၢ်အိၣ်တၢ်ဖဲထံလီဆူအကပိၤကပၤသ့ၣ်တဖၣ်တဘၣ်ယၢၤထီၣ် (မ့တမ့ၢ်) ကိးထီၣ်ဘၣ်ထံကျိအံၤအမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးထံသဲလှထံလီဆူအံၤမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ပူၤဖျးအလီၤတတိၤလၢပှၤကူပှၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, ဖဲတၢ်ကၣ်မဲလီ (လၢအမ့ၢ်ပယီၤစီပၤအလီမ့ဖယါ) အတၢ်မၤလဲၤအိၣ်ကီၢ်သန့ဒီးအဘီအမ့ၢ်အစီန့ၣ် ပှၤထူးပှၤတီၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤပှၤအိၣ်ခူသ့ၣ်ဖဲလှပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ထံသဲလှထံလီဆူလုတဘျီလၢအသုအပျီဒီးအကဟုကညီအယိပှၤလီၤကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟံးဒိၣ်ဟံးကဲအီၤဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒုၣ်လၢလှအံၤအိၣ်ဘူးဒီးယိၣ်မဲၣ်ထံကလၢလၢအမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢအသုအပျီန့ၣ်လီၤ. လၢပှၤပှၤတကလၢလၢမ့ၢ်လဲၤယုအိၣ်ယၢ်အိၣ်တၢ်ဒီးမ့ၢ်မဲတၢ်ဘၣ်ဖုးတခီ ကဘၣ်လဲၤဟံးထီၣ်ဝဲဒုၣ်မ့ၢ်ခိၣ်ထံခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တလဲၤဟံးထီၣ်န့ၣ်အီၤမ့ၢ်ခိၣ်ထံခိၣ်ဘၣ်တခီ တၢ်သုတၢ်ပျီကစၢ်ဟဲၤအီၤဒီတနၢကျၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်မ့ၢ်လဲၤယုအိၣ်ညၣ်ဖဲထံလီဆူအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တၢ်တဘၣ်ကိးထီၣ်လှအံၤအမံၤဘၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်ကိးထီၣ်ဘၣ်ဖုးတခီ တၢ်မၤအိၣ်ညၣ်တန့ၢ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤသးပှၤတဲစီဒီးစ့ၢ်ကိးလၢ လၢပှၤအဲကလံးမၤလဲၤအိၣ်ကီၢ်သန့ဟဲၤန့ၣ်လီၤပတၢ်အစီန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကလဲၤမၤအိၣ်ညၣ်လၢမ့ၢ်ပီၢ်ဘၣ်ဆၣ်လီၤကဝီပှၤထူလံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်တြီအီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပှၤအဲကလံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်တကန့ၣ်ပှၤလီၤကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်အီၤဘၣ်အယိ ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤမၤအိၣ်ညၣ်ဒီးမ့ၢ်ပီၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ လီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲဒုၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. ဒီးကစၢ်ထံသဲလၢအအိၣ်ဖဲဟီၣ်ကဝီအဝဲန့ၣ်စ့ၢ်ကိး မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၤအကျဲတတိၤလၢအရ့ဒိၣ် လၢလီၤကဝီပှၤထူလံးဖိဒီးန့ဆၣ်တၢ်မူတတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကစၢ်အံၤတၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲဒုၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်တဖး, ထိးမံ, သ့ၣ်ဘါ, ယိၤဟီၣ်, ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်လၢအဂၤအါမးန့ၣ်လီၤ. ဖဲကစၢ်အံၤအလီၤအိၣ်ဒီးသ့ၣ်ထိးသိဆူၣ်တထူၣ်ဒီးသ့ၣ်တထူၣ်အံၤမ့ၢ်ကသံၣ်ဖးဒိၣ်တထူၣ် (ဂုၤလၢကသံၣ်ကသီ) အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ထိးသိဆူၣ်အံၤလီၣ်ပျါထီၣ်အသးတဘျီတဘျီန့ၣ်လီၤ.

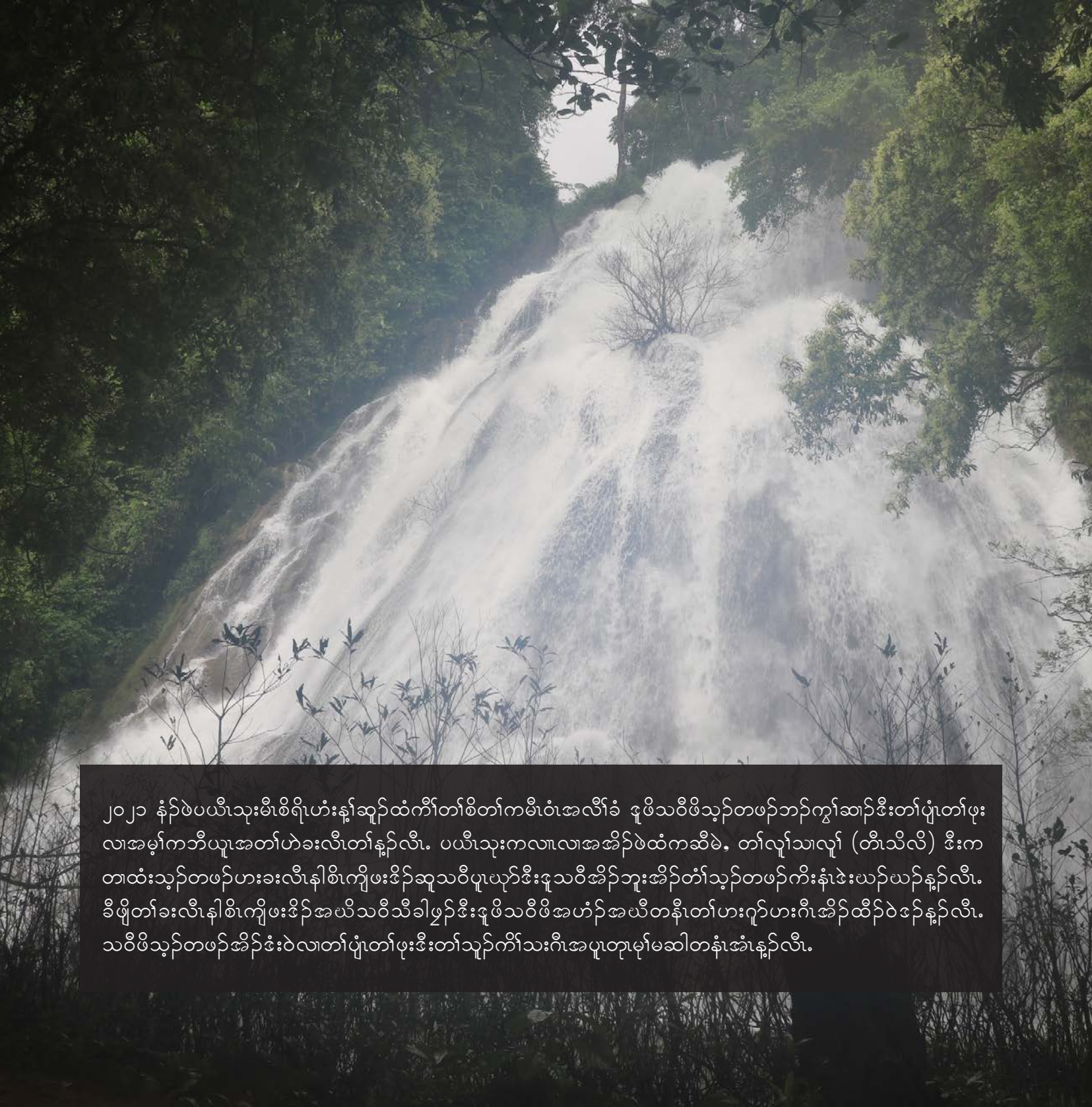
ဖဲထံသဲလှထံလီဆူအပိၢ်ကပၤန့ၣ် အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးယိၣ်မဲၣ်ထံကလၢဒီးတၢ်လီၤအံၤမ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်သုတၢ်ပျီအလီၤတတိၤန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီပှၤထူလံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ ဖဲတၢ်ကီတၢ်ခဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ထုကဖၣ်သၣ်ကမဲၤဒီးဒီးဘၣ်အီၤန့ၣ်မၤစၢပှၤလီၤကဝီဖိန့ၣ်လီၤ. ဖဲယိၣ်မဲၣ်ထံကလၢအကပၤန့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးမ့ၢ်ယါအထံပူၤခံပူၤန့ၣ်လီၤ. ယိၣ်အံၤတၢ်တုထီၣ်အီၤကအိၣ်တၢ်လံပှၤ (၄) စီလံန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်ယါအထံပူၤအံၤဘၣ်တၢ်ဟံးပနီၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်သုတၢ်ပျီဒီးတၢ်လီၤစီဆုံအလီၤတတိၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ယါအထံပူၤအံၤအခိၣ်တယွၤအခိၣ်တယွၤလီၤကၢ်ဒ်ထံမဲၣ်ကလၢအသိးထံမူဝဲဒီစူဒီယီန့ၣ်လီၤ.

လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲၣ်လၢ ပုၤလၢအမ့ၢ်တစီတဆံ့သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်လဲၤအီၤဘၣ်ထံဖဲမ့ၢ်ဃါအထံပူၤတခီထံလီၤ
သံးကွံာ်ဝဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖုးသၢပူၤတခီ ပုၤလၢအမၤကမၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်လဲၤဃုသကွံာ်ကညးကုၤ
မ့ၢ်ဃါထံပူၤဒီးမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပုၤလၢအမ့ၢ်တသ့ၣ်ညါထွဲတၢ်ဖုၣ်တၢ်ထူအဂ့ၢ်ထံးစိၤဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တ
ခီမ့ၢ်မၤကမၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၣ်သဝီသ့ၣ်ကုသးပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဃုသကွံာ်ကညးန့ၣ်တၢ်လၢအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဃါထံပူၤအံၤအိၣ်ဘူးဝဲ
ဒၣ်ဒီးယိၣ်မဲာ်ထံကလၢန့ၣ်လီၤ. ဖဲထံသဲလ့ထံလီၤဆူအကပိာ်ကပၤန့ၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးလၢၢ်သုလၢၢ်ပျီတဖျါလၢအမ့ၢ်လၢၢ်ထိးဖါန့ၣ်
လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးလၢၢ်ထိးဖါအဂ့ၢ်န့ၣ်ပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤဒိဝဲလၢထါဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

လၢၢ်ထိးဖါယွၤမိာ်ကုမံ, ကွၢ်သကိးဒီးဖိဒီးလံၤ
ယွၤမိာ်ပာ်လီၤတၢ်ထိးဖါ, အနးဒုန္တံၤပျီတထါ
အနၢ်ကုဂ့ၤချီၣ်မံၤဒါ, အမဲာ်ချံဖျါမ့ၢ်ဒီးလါ
အပျံာ်မ့ၢ်ကျဲမ့ၢ်လီၤဃါ, အဆံၣ်မ့ၢ်ဘုလိာ်ကျိယွၤ
အအ့ၣ်မ့ၢ်ဘျါအ့ၣ်ကီၤလၢ, အစုမ့ၢ်ဘီနီၣ်ထိးထး
အခိၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ဖျါထုၣ်လါ, အဆူၣ်မ့ၢ်ထးဝံထးနါ
အဂ့ၢ်သံကစၢ်ဃဲပၤ, အပျီၣ်ဒွဲၣ်လိဒီးဘိညါ
အမဲာ်ဖျါပျးကီၢ်ဝးဝး

နူသဝီတၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ဆၢကတီၢ်ပနီ

- ၁၉၄၁ ဖဲဖျၢၣ်ခိၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤလဲၤအိၣ်ကီၢ်သန့အဆၢကတီၢ်, ပှၤသ့ၣ်ကုသးပှၤဖဲဖျၢၣ်သဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်စံၣ်ဘၣ်ဃ့ၣ်လၢတၢ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးသးလၢဖျၢၣ်ခိၣ်သးအတၢ်မၤန့ၣ်အိၣ်ယီၣ်ဒီးတၢ်မၤအၢမၤသီအကလုာ်ကလုာ်.
- ၁၉၇၅ ပယီၤသးမိၤစီရိၤန့ၣ်ဝုးအိၣ်ထီၣ် “တၢ်လွံၣ်တၢ်” နးယၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကနးသဘံးကွံာ်ကညီတၢ်ဟံၣ်ဆၢအဆၢကတီၢ်, တၢ်မၤသံမၤဝီဒီးတၢ်မၤအၢမၤသီကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်. ဖဲန့ၣ်အဝဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ထံသဲလုသဝီသးပှၤပယီၤသးမၤသံအီၤဆူၣ်မဲၣ်ကဲၤမဲၤအယီၤ ပိာ်ခွါလၢအိၣ်ဖဲသဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဃ့ၣ်အိၣ်ခူသ့ၣ်လၢကုၤပူၤပှၤပူၤ, သဝီပူၤအိၣ်တၢ်က့ၤဒၣ်ထဲလၢပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤဒီးဖိဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပှၤလၢအကဲသဝီသးပှၤမုၢ်ဒၣ်ပိာ်မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပယီၤသးမိၤစီရိၤနီၤလီၤဖျိၣ်ဖျိၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆူကတၢ်တံးဟီၣ်ကဝီၤဘၣ်ဆၣ် သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးအါအပူၤလဲၤဃ့ၣ်ပူၤဖျးအသးလၢတၢ်လီၤအဂၤဒီးတနီၤဆူကုၤပူၤပှၤပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၉၁ ပယီၤသးမိၤစီရိၤအသိလုၣ်ဟဲထီၣ်ဖဲဘီၣ်ကွီၣ်တြီၤအဆၢကတီၢ် တၢ်နးတၢ်ယၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဒီးကညီဒီကလုာ်တၢ်ထူၣ်ဖျးသးမုၢ်ဒိၣ်အဘၢၣ်စၢန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ကဲထီၣ်သးဒ်အံၤအယီၤပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ်မၤန့ၣ်အိၣ်ယီၣ်ဒီးမၤနးမၤဖျိၣ်က့ၤဝဲဒၣ်သဝီဖိ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး မၤဆူးမၤဆါ, ဒိတီၢ်, ဒီးမၤဆူၣ်ပှၤသဝီဖိလၢကလဲၤဝံန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယီၤ ပှၤပိာ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဟးဃ့ၣ်အိၣ်ခူသ့ၣ်လၢတၢ်လီၤအဂၤန့ၣ်လီၤ.
- ၁၉၉၅ ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ခိၣ်ဖျၢၣ်ဘီ (ဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်) အိၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်ဒီးပယီၤသးလၢအမုၢ်သးတြီၤ၁၁, သးရ့ၣ် ၂၂၀ ဒီး ၂၁၁ သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲထီၣ်ဒုးဝဲဒၣ်ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ-ခ့ၣ်အဲၣ်ယူၣ်အယီၤတၢ်နးတၢ်ယၤကဲထီၣ်ဆူၣ်ဆူၣ်ကိၤကိၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ် ဟဲထီၣ်အဆၢကတီၢ်မၤဆူၣ်ဖျိၣ်သဝီဖိလၢကလဲၤဟံးန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ (ကင်း) န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်လဲၤခိဖျိတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒီးတၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ, တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်သံတၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မုၢ်လဲၤတၢ်က့ၤတၢ်န့ၣ် ကဘၣ်လဲၤဟံးန့ၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤလံာ်အုၣ်သးလၢပယီၤသးအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. လဲၤတၢ်က့ၤတၢ်လံာ်အုၣ်သးမုၢ်တပၣ်ဘၣ်တခီ တၢ်မၤအၢမၤနးဒီးတၢ်မၤသံမၤဝီအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, န့ၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲဆီလီၤဟံးစဲးဘူးသ့ၣ်တၢ်မၤလီၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကူၤလဲၤမၤကၤသ့ၣ်အယီၤ သ့ၣ်ပှၤတၢ်လီၤတၢ်က့ၤသ့ၣ်တဖၣ်လီၤဖျိၣ်လီၤဟံးဒီးလီၤလုၤလီၤပျီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ထံသဲလုဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. မ့မုၢ်တၢ်ဘျီတၢ်ဘၢအလီၤဒ်အမုၢ်သီခါစ့ၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်ဒါသးသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအသးန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲဆီလီၤအသးဒီးမၤအိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ဆၢကတီၢ် (၄) နံၣ်ဝံၤအလီၤခံၣ်ခိၣ်ဖျၢၣ်ဘီသးသ့ၣ်တဖၣ်က့ၤလီၤကဒါက့ၤဆူကတၢ်ထံးန့ၣ်လီၤ.

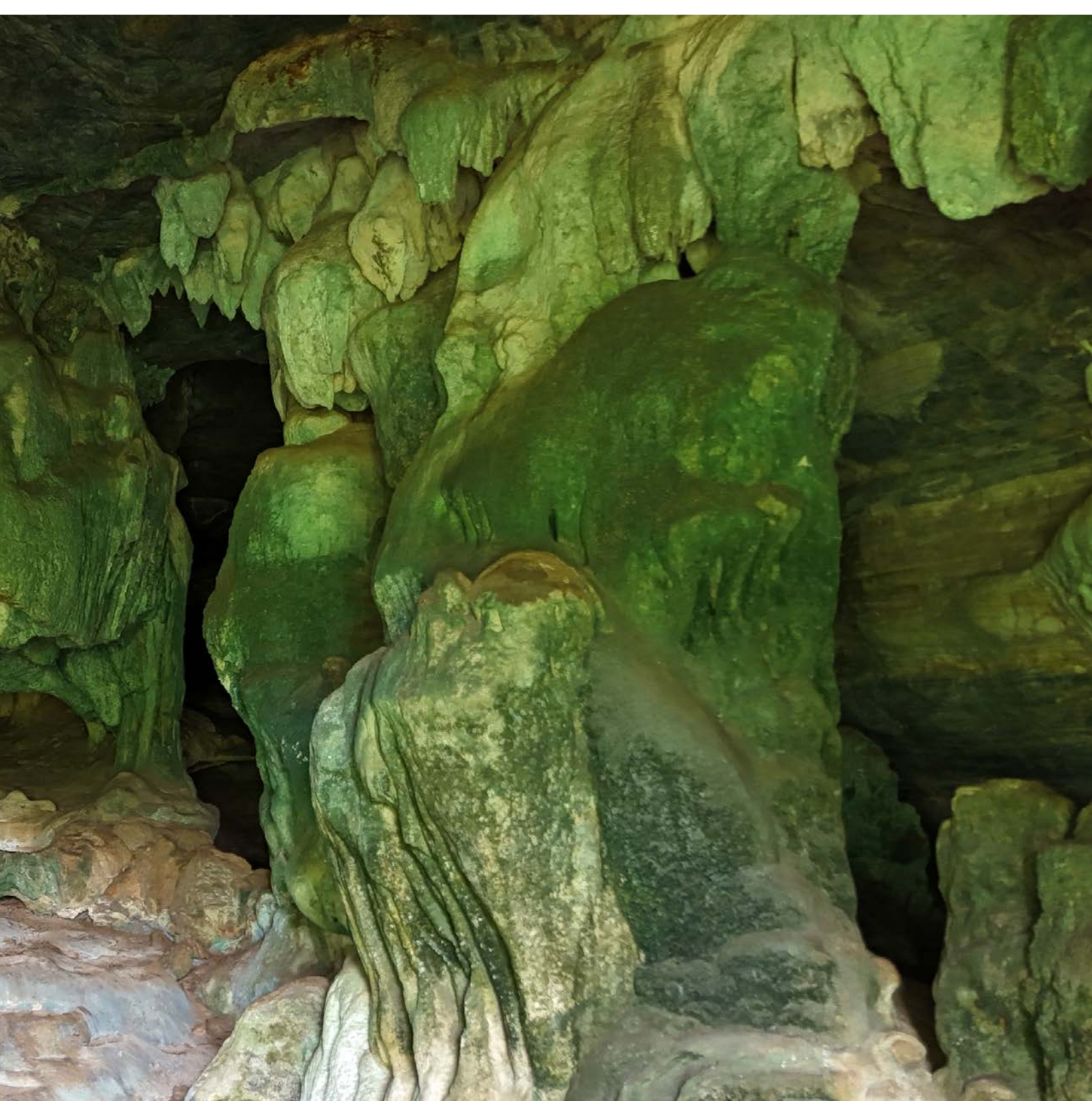

၂၀၂၁ နံၚ်ဖဲပယီၤသးမိၤစီၤရိၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံၣ်ကီၢ်တံၢ်စိတံၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ ဖူဖီသဝီဖီသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်ဒီးတံၢ်ပျံၤတံၢ်ဖုး
လၢအမ့ၢ်ကဘီၤယူၤအတံၢ်ဟဲးလီၤတံၢ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးကလၢလၢအအိၣ်ဖဲထံၣ်ကဆီၤဖဲ, တံၢ်လျၢၢ်သၢလျၢၢ် (တီၤသိလိ) ဒီးက
တၢထံးသ့ၣ်တဖၣ်ဟးခးလီၤနီၤကျိၤဖးဒိၣ်ဆူသဝီပူၤယုၣ်ဒီးဖူသဝီအိၣ်ဘူးအိၣ်တံၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကိးနံၤဒဲးယၣ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ.
ခိဖျိတံၢ်ခးလီၤနီၤကျိၤဖးဒိၣ်အယိသဝီသိခါဖျၢၣ်ဒီးဖူဖီသဝီဖီအဟံၣ်အယိတနီၤတံၢ်ဟးဂူၣ်ဟးဂီၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.
သဝီဖီသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒဲးဝဲလၢတံၢ်ပျံၤတံၢ်ဖုးဒီးတံၢ်သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤအပူၤတုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ပၤဘီလု

ဘုအါကရု၊ ဘုသိင်ကီဆင်၊ မုင်တြိကီရု
ဃိင်လိင်တင်မုင်တင်ခုင်ကရု
ကီသုလု

ပါ ဘီလုလအဘဉ်တၢ်သ့ၣ်ညါ
စ့ၢ်ကိးအိၣ်အမ့ၢ်ပၤဘီလၢအံၤ
မ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ထူၤဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤ
တၢ်ကျဲတတိၤလအဘဉ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၤ
ဖဲဘုအါအကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘုအါအကီၢ်,
လအဘဉ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအိၣ်အ
မ့ၢ်နီၣ်ပူၤကီၢ်လၢခံလၢပူၤအံၤအိၣ်သ့ၣ်
လီၤအသးဖဲဘုအါအကီၢ်, ဘုသိၣ်
ကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်, ကီၢ်သူလု
န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢပဝဲကညီပုၤထူလံၤ
ဖိအတၢ်ဂုၤလိာ်ဂဲၤလိာ်လၢတၢ်ဒီသအ
ကဟုကယၢ်ကုၤပမိၢ်ပၤဖဲဖုအကီၢ်တ
ခိတၢ်လီၤအံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲပိၣ်
လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်န့ၣ်ကရၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘု
အါအကီၢ်အထံဆၢကီၢ်ဆၢအံၤအိၣ်သ
ဘျဲးလိာ်အသးဒီးကီၢ်တဘျုးဘျဲး, နီ
ပစံးတၢ်အသးလၢမုာ်ထီၣ်တကပတ
ခိပကထံၣ်ဘၣ်ခိဖိအကီၢ်, လၢမုာ်န့ၣ်
တကပတခိမ့ၢ်ဝဲတိညိကီၢ်, လၢက
လံၤထံးတကပတခိမ့ၢ်ဝဲဆိလဲၤအကီၢ်
ဒီးလၢကလံၤစိးတကပတခိဆိမိၢ်ပူၤ
ကီၢ်အိၣ်ဝးသဘျဲးလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါခဲအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲၤယဲၤ
အိၣ်ဝဲအသး, ဘုအါအကီၢ်အံၤအိၣ်
ထီၣ်အသးခိဖျိလၢပုၤဒီပုၤဝါခဲ (၇) ဂ
လအမ့ၢ်ဖါဘုအါ, ဖါဆိလဲၤ, ဖါဖိဒံၣ်,
ဖါသ့ၣ်ဂုၤ, ဖါထိးညဲ (လအမ့ၢ်ဖါတိ
ညိ), ဖါမုာ်ဒီးဖါကီၢ်မုာ်လအအိၣ်

လက်ကိုင်ကြိုက်တတ်ကပေးနိုင်လိမ့်။ ဘုရားအားလုံးလက်အောက်ကညီထွေလုံခြုံစေတော့အောင်အိပ်ထိုင်ဆီလီတော့လဲအသေးတချို့ စိတ်တချို့ယှဉ်လဲဘဲဆင် တာဆာကတီးအနံ့အလါလီတံလီဆေးတခါ တာမနီနီမယါအိတ်အိတ်ဘဲနဲ့လီ။ ကီအံတဘျီ အခါမုတုကညီမိလုာ်ပာ်လ်အိတ်ယဲအိတ်ဘူးဘဲဆင်ဖဲဘျာထံခရံဖိတ်သးခုကစီဟဲနဲ့လီဝံအလီခံ တာစုတ်တာနုဒီးမိပာ် ဖဲဖုတ်လုာ်တံလ်လ်အမုတ်အိတ်ယဲအိတ်ဘူးသုတ်တဖင်လီစုကွံဒ်နဲ့လီ။ ဖဲနဲ့အဆာကတီးပုလုအဒီးဘျာထံအဆိက တာတကတခီမုဝဲဒ် ဖဲဝါက ဒီးဘဲတံဒီးဘျာအိတ်ဖဲကွံထိးကျိးအိတ်တံလီနဲ့လီ။ ဒီးဒ်စိပိတ်မနီနီမယါအိတ်ဝဲအသိး၊ ဘုရားအံမုဘျာထံခရံဖိတ်အိတ်ဖိုင်အဆိကတာတဖုလုတံသုတ်ထိုင်အိတ်ဖဲမုတြီကီရုတ်အပူနဲ့လီ။

ဒ်ကညီပုထုလံဖိနီခိတ်လုာ်အိတ်သးသမုတံမလုာ်လ်သုတ်တဖင်အိတ်ဟဲဝဲအသိး၊ ခိဖျိလုာ်လုာ်လီသံလီအဖိခိတ်တံလီ အိတ်အိတ်အိတ်အမုဘုရား၊ နီပု၊ ဖိခင်ကွံ၊ တရံခံ၊ ဒီးထိးယီပုသုတ်တဖင်အိတ်သုတ်ထိုင်ဆီလီအသးဖဲဘုရားအကီပု နဲ့လီ။ ဒ်မိပာ်ဖဲဖုအတံစံပဲယဲတဲယဲဒီးတံဒုတ်ထုအိတ်ဟဲဝဲအသိး၊ တံစံဒ်လုဘုရားအကီအံတံမုဆီဟံခိတ် အိတ်အိတ်နဲ့သုတ်တကံတကျာဘဲနဲ့လီ။ ဒ်မိလုာ်ပာ်လ်တံပာ်ဆုရဲကျဲဒီးတံတိခိတ်ရဲမဲကီအကွံအဂီအိတ်ဝဲအသိး၊ တချို့ ဒီးလုစိမိချိတ်ဟံထိုင်ဖိုင်ထိုင်ကီခိတ်ဒီးဘဲအဆာကတီးနဲ့ ဖဲတံဘျာစာနဲ့ကီတံပာ်ပြဲအကွံအဂီလီမာ်ကွံနဲ့ လီ။ မိချိတ်လုအမုထံဖိကီကစာအံအိတ်ဆိဝဲဒ်ဖဲနီပု၊ ဘုရားအကီဒီးဟံထိုင်ဖိုင်ထိုင်ကုကီအတံဖဲတံမတုမုမ ဆိတနုအံနဲ့လီ။ ခိဖျိတံလုအိတ်လုအိတ်သံအယီ တံနီဖးအိတ်ဟံပိတ်အိတ်တံဆိးအလီအကွဲအမုနီပု၊ ဘုရား အ၊ ဖိကင်ကွံ၊ ထိးယီပု၊ တရံခံတံလီသုတ်တဖင်နဲ့လီ။

လီကဝီပုထုလံဖဲဘုရားအကီတဖင်နီခိတ်လုာ်အိတ်သးသမုအခိတ်သုတ်တခီမုဝဲဒ် တံဖဲဒီးသံဒီးတံကွံအိတ်စံတဆံး တကွံနဲ့လီ။ဒ်မိပာ်ဖဲဖုလုပုအတံဟံသါဟံခိတ်တံလီတံကျဲအဖိခိတ် ဘုရားအကီဖိကီလံတဖင်ပာ်ဘဲဒီးကွံအိတ်စုကီ စံလုတံညီကီပုအိတ်ဝဲဒ်တနီနဲ့လီ။ နီခိတ်လုာ်အိတ်သးသမုအခိတ်သုတ်ခံခါအံအမဲညါ၊ လုဟံပိတ်ဟဲနုဒီးဖင်ကပု တံလိတ်သုတ်တဖင်အကီ ဘုရားအကီဖိကီလံဒီးသနုထိုင်စုကီအသးလုတံလဲယုအိတ်ယာ်အိတ်သုတ်ပုပနံအတံဟးထိုင်လု အတံမုသုတ်ညာ်၊ ဒ်ပစံးတံအသိးယာ်မံ၊ တနု၊ ဒီးကွံစိသုတ်တဖင်အိတ်စုကီနဲ့လီ။

ပုထုလံဖိအတံဒုတ်တံထူဒီးတံသိတ်တံသိတ်ဘျာတဖင်

- ဖဲသုဝီဖိလုတံချာတကလုာ်လ်မုဟဲဖဲအိတ်ခးဖဲဘုရားအကီပုသုတ်တဖင် ကဘဲယုနုအခွဲလုထံဖိကီကစာအိတ် နဲ့လီ။
- ဒ်တံလုာ်တံလ်ဒီးတံဒုတ်တံထူအိတ်ဝဲအသိး၊ ဘုရားအကီအံတံအိတ်ခုတ်ကုအိတ်လု (၃) နံတဘျီ မုတမု (၇) နံတ ဘျီအတံပုနဲ့လီ။
- တံမကမုမုကမုခွါမုအိတ်ထိုင်နဲ့တံကဘဲအိတ်ခုတ်ကုကီလုထိးဘဲဆင် မုမုလုတံအဲတ်တလိတ်အဲတ်တဆိးမု အိတ်ထိုင်နဲ့တံကဘဲအိတ်ခုတ်ကုကီလုတံထိနုလုအမုပနံတဖုနဲ့လီ။

- လာအပူကွံင်န့ၣ်ဖဲတၢ်ဝီၣ်ဟံၣ်အဆၢကတီၢ်ပုၤလာတၢ်ချၢမ့ၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤဘၣ်ဖုးန့ၣ်တၢ်ယုအိၣ် (တၢ်ယုတၢ်ခုၣ်) လၢသးတကိးဆီတကူၢ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဝီၣ်ဟံၣ်ဝီၣ်ယီၤအံၤတၢ်ကဘၣ်မၤအီၤတနံၣ်တဘျီဒီးဖဲတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤအဆၢကတီၢ်ပုၤလာတၢ်ချၢမ့ၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤဘၣ်ဖုးတခါကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟံၣ်ကစၢ် (ကီၢ်ကစၢ်) လၢစ့န့ၣ်ဆံးဒီးစ့အံၤတၢ်ဟံၣ်ယၢ်အီၤစ့ဟံၣ်ကီၢ်တခါအသးန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်တဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အ့ၣ်လိာ်ဆိးက့ၢ်လိာ်ဒီးတၢ်မၤတၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤတၢ်ဖဲဒုသဝီအပူဘၣ်.
- နီၣ်ပူၤကီၢ်အံၤတဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်တလီၤလိာ်သး, နီၣ်ပူၤတၢ်အသးတၢ်နီၤဖးလိာ်သးတၢ်အဖျၢၣ်အဆၢခိဖျိတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်.
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲၤအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်, ပုၤလိထံး, ပုၤဒုပီထူၣ်, ထံမဲၣ်ကလၢ, ဒီးပြုသး (မ့ၢ်တၢ်လာအလီၤကံၤဒ်သးဘုမၤလီၤအသး) သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်တဘၣ်မၤအံၣ်လီၤ, မၤလုမၤပျီဒီးက့ၢ်သ့ၣ်က့ၢ်ဝၣ်ဘၣ်.
- တဘၣ်ဖဲလီၤဖျိဒုး, နီၣ်ပူၤတၢ်အသးတၢ်တဘၣ်ဖဲအံၤတကယၤပီၤအမ့ၢ်ဒုးဒီးကျးအသးဘၣ်.
- တၢ်ဖဲဒုးအံၤတၢ်တဘၣ်ဖဲဝးဟံၣ်ဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်ဖဲဝးအီၤဘၣ်ဖုးတခါကဘၣ်ဒီဟံၣ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲဒီးစံးဝဲဒၣ်လၢဖဲကတံၢ်ဘၣ်ဝဲဟံၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢဆီဟးဂီၤန့ၣ်ပုၤတဘၣ်ဘျီအီၤဘၣ်.
- တၢ်တဘၣ်အိၣ်လီၤထံမဲၣ်ဘိလီၤဆူဒီးထံမိၢ်ပုၤပူၤဘၣ်.
- တၢ်လၢထံဒီးတၢ်လၢခိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တဘၣ်ဖီအိၣ်ယုာ်အီၤဘၣ်.
- ပုၤတအိၣ်လီၤတၢ်လၢနီၣ်ကၣ်ဒီးနီၣ်ဒီးကွၢ်အလီၤဘၣ်.
- တၢ်ဖိတၢ်လံၤမ့ၢ်တမ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအမဲၢ်ဖုၣ်န့ၣ်ပုၤဆွဲလၢအခံးတၢ်မဲၢ်ထီၣ်န့ၣ်ပုၤဆွဲလၢအကီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.
- တဆု, ထိးတိး, ဒုၣ်ဘု, ညၣ်လံၢ်, ချဲးစၢ်ဒီးညၣ်ထံသ့ၣ်တဖၣ် ပုၤဒီခံးန့ၣ်ပုၤဒီကူဒီဒိၣ်တအိၣ်ယုာ်အီၤဘၣ်.
- တၢ်ထီၣ်ဟံၣ်သီခိၣ်အသီမ့ၢ်တဘၣ်ဒီးဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, ထီၣ်ဖိလံၢ်ဖိဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဟံ, ဆီမံ, ဂံၢ်သု, ထီၣ်တဖျိ, ထီၣ်ချုၣ်, ထီၣ်လွံၢ်ခၢ်, ဂံၢ်ခၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်တဟဲက့ၢ်မိာ်ထီၣ်အီၤဖဲဟံၣ်ပူၤဘၣ်. ဒီးဖဲတၢ်ထီၣ်ဟံၣ်သီခိၣ်အသီမ့ၢ်တဖျိဒီးဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဖိလံၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဟးမံလၢတၢ်လီၢ်အဂၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢဖဲတၢ်တထီၣ်ဟံၣ်ယီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် သ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ညၣ်မဲၢ်, သ့ၣ်မဲၢ်ထံပျၢ်, သ့ၣ်ဂူၣ်, သ့ၣ်ကၢ်ကအု, သ့ၣ်တၢ်အုးဆုၣ်နီၤ, သ့ၣ်ကၢ်ထူခံ, သ့ၣ်ကၢ်လၢအညွတတ်, သ့ၣ်လၢချၢၣ်ထီၣ်ဘံ, သ့ၣ်ကစၢ်သံ, သ့ၣ်တကူၢ်, သ့ၣ်လၢလီၤဖျးဘၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်တဘၣ်ဆိးကါအီၤလၢတၢ်တဟံၣ်တုၤယီၤအဂီၢ်လၢဘၣ်. သ့ၣ်လၢတၢ်ပျီအီၤမ့ၢ်ဝံၤတဘျီလံန့ၣ် တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်လၢ တၢ်တက့ၢ်ဆိးကါအီၤလၢတၢ်တဟံၣ်တုၤယီၤအဂီၢ်လၢဘၣ်.

- ဒ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢအိၣ်ဝဲအသိး, တချုးဒီးလၢတၢ်ထီၣ်ဟံၣ်သီခိၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်အးကိးဖျၢၣ်ဒီးကဘၣ်ဟဲစိၣ်န့ၣ်ထံဖိကီၢ်ကစၢ် (လၢအမ့ၢ်ဟံၣ်ကစၢ်) လၢသံးတကိးဒီးကဘၣ်ဟဲအီၤလၢသကိးသံးအဒးဖဲသၢသီတသီအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ဖဲတၢ်ဖဲးလီၤခးအဆၢကတီၢ်ဝဲခိၣ်တဂၤစးထီၣ်ဖဲးလီၤတၢ် ဒီးတုၤလီၤလၢတၢ်သၢထီၣ်က့ၤထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ဂံၢ်သူၣ်, ယၢ်ဒိၣ်ခိၣ်, ဒီးကံၢ်ကူၣ်ဒီး သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဝဲခိၣ်တဘၣ်မၤအီၤဒီးယုၤအိၣ်ယၢ်အိၣ်အီၤဘၣ်.
- တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဟဲန့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤတကလုၢ်လၢ်လၢတၢ်တဘၣ်မၤသံအိၣ်အီၤဘၣ်.

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲၤအမ့ၢ်နီၣ်ပူၤကျိအံၤ လီၢ်ကဝီၤပူၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤဝဲဒၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်ဆိတၢ်ပနီၣ်ခိဖျိဟံၣ်ပူၤ (ဒူသဝီ) တၢ်ကမူးကမၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်မၤကမၢ်မ့ၢ်ကမၢ်ခွါမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်တဘျီလၢ်လၢန့ၣ်ထံကျိအံၤထီၣ်ဒုဝဲဒၣ်တဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်အလီၢ်အမ့ၢ်ပၤဘီလၢ် (လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအီၤအမ့ၢ်ပၤဘီလု) အံၤ မ့ၢ်လၢ်ပူၤခံပူၤလၢအမ့ၢ်လၢ်အမိၢ်ဒီးအဖါလၢအကအိဖးဒိၣ်လၢအကတြီၢ်ဝဲဒၣ်ပုၤကညီလၢအကယၢ်တဖၣ်အကယၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်အဝဲအံၤမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျၢ်ဝါမဲစံၣ်ယဲၤယုၤဖိလံၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတဘျီအခါမ့ၢ်တၢ်အံၣ်မိလုဒီးထီပျီဖိတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်ဒုးလိၣ်ယၢ်လိၣ်သးအလီၢ်တတီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကိၢ်လီၤကိၢ်

ဘုၤအါဒီးမဲးညးကရၢ်အဆၢ၊ ဘုၤသိၣ်ကိၢ်ဆၣ်၊ မုၢ်တြီၢ်ကိၢ်ရၣ်
ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်
ကိၢ်သူလုၤ

တၢ် ကိၢ်လီၤဆိၤကွၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူၤဒီးစံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၤတတီးဒီးမ့ၢ်ကစၢ်တဖျၢၣ်လၢပှၤထူလံၤဖိအကီၢ် (၄) ဘၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဆိၤလဲၤအကီၢ်, ကျီၤခိၣ်ကီၢ် (လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအိၣ်အမ့ၢ်ဖိၣ်ဒံၣ်အ) အူသီခံၣ်ကီၢ်ဒီးပျီၤလၢကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဆၢအသလီၤသ့ၣ်တဖၣ်က့ၤဆဲးဖျိၣ်အလီၤတတီးန့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျၢၤဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယုၤဝဲအသိးတၢ်လၢတၢ်ကိၢ်လီၤဆိၤကွၢ် (စိ) အံၤမ့ၢ်တၢ်အကွၢ်အထီၣ်ကတၢ်တဖျၢၣ်ဖဲဘုသိၣ်တူၢ်, လီၤဆိၤဒုၣ်တၢ်ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤဒီးတၢ်စံးဝဲဒုၣ်လၢအကစၢ်အိၣ်ထီၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဒီးထွံၣ်ဖါဝံၣ်ကွၢ် (၃) ပျၢၤဒီးညါန့ၣ်လီၤ. ဒ်အမ့ၢ်ကစၢ်အလူၢ်ဒီးတၢ်ဒံၣ်တၢ်ကွၢ်လၢအိၣ်ထီၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဒီးကစၢ်လူၢ်လၢအဂၤဒီးမ့ၢ်အတၢ်ကပိၤဆဲးလီၤဘၣ်အိၣ်အဆိၣ်ကတၢ်အယံၤ ပှၤသ့ၣ်ကုသးပျၢၤလၢပှၤသ့ၣ်တဖၣ် ယုၢ်ဟ့ၣ်န့ၢ်က့ၤအိၣ်အမံၤလၢတၢ်ကိၢ်လီၤဆိၤကွၢ်, ဒီးတၢ်ကိးညီၣ်န့ၢ်က့ၤအိၣ်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤလၢ “တၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်” န့ၣ်လီၤ. လၢလီၤကဝီၤကညီၣ်ပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်အံၤဘၣ်တၢ်ပၣ်လုၢ်ပၣ်ပှၤဒီးပၣ်ဒိၣ်ပၣ်ကဲအိၣ်အမ့ၢ်တၢ်လီၤစိဆံၣ်, တၢ်သူတၢ်ပျီၤ, ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူၤအလီၤအကျဲတတီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါအလီၤလၢအရ့ၤဒိၣ်တတီးလၢလီၤကဝီၤပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်အံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲဘုအါဒီးမဲးညးကရူၢ်အဆၢ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, ကီၢ်သူလၢအပူၤဒီးဒ်တၢ်ထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါအိၣ်ဝဲအသိး ကစၢ်အံၤအကစၢ်ထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒုၣ် (၄,၈၈၈) ခိၣ်ယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်လီၤကဝီၤပှၤထူလံၤဖိအတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲယုၤအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်စံးဝဲဒုၣ်လၢလၢပှၤန့ၣ်မ့ၢ်ယါမုၢ် (ပှၤလီၤကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအိၣ်အမ့ၢ်ပှၤန့ၣ်မ့ၢ်ဖိ) ဒီပုၢ်ဝဲအိၣ်ဝဲဒုၣ် (၇) ဂၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤဒီပုၢ်ဝဲန့ၣ်ဂၤအံၤဟဲလီၤတုၤဝဲဒုၣ်ယိၣ် (၇) ဖျၢၣ်ဒ်အမ့ၢ်ယိၣ်တရံးလၢအအိၣ်ဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ယိၣ်ဖဲး (လၢအမ့ၢ်တၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်) ဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ယိၣ်သံယုၢ် (ယိၣ်လီၤလၢပယီၤကိးအိၣ်လၢကွဲးထံယိ) လၢအအိၣ်ဖဲဒူသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်, ယိၣ်ကပိၤလၢအအိၣ်ဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ယိၣ်ကျီၤမိၢ်လၢအအိၣ်ဖဲချၢၣ်လွံၤထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်, ဒီးယိၣ်မဲးကွၢ်လၢအအိၣ်ဖဲဒူသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်စံၣ်ယဲၤဝဲအသိးတၢ်လၢယိၣ်တရံးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်တုၤအိၣ်လၢမ့ၢ်ယါမုၢ်အဝဲၢ်ကိ (ဒီပုၢ်ဝဲကျါအိၣ်ကတၢ်တဂၤ) ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢယိၣ်ဖဲးလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်အယိၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်တုၤထီၣ်ဘိထီၣ်အိၣ်လၢမ့ၢ်ယါမုၢ်အသဒါတဂၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်တချးဟဲလီၤတုၤယိၣ်လၢလူၢ်ခိၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်, မ့ၢ်ယါဒီပုၢ်ဝဲန့ၣ်ဂၤအံၤတၢ်ပိၣ်တၢ်ပိၣ်ဒီးအၢၣ်လီၤသကိးလိာ်အသးဖဲအဝဲသ့ၣ်

တုထိုင်ယိုင်ဒီးဖျိုင်ထိုင်ယိုင်သဒ္ဒါဒီးကမကပီထိုင်မုဒ်အုမုဒ်ဝံအလီဝံမး ကကုထိုင်ကဒါကုလအဝဲသုဒ်တဖုဒ်အိုင်တံဆိး အလီအကျနုလီ. ဖဲအဝဲသုဒ်တုထိုင်ဘျီထိုင်ယိုင်အဆာကတီအပုသဒါလအတုထိုင်ဘျီထိုင်ယိုင်ဖဲတံကီလီကွဲတကဖဲ အတဖျိုင်ထိုင်ဘုဒ်ဒီးယိုင်သဒ္ဒါအဆာကတီ အဒီပုဝံမုဒ်လအတုထိုင်ကပီတကအဖိဟိုင်လအတံခံကျါဒီးမကပီထိုင်ဘုဒ်မုဒ် အုဒါအယိအပုသဒါဆိကမိဒ်ဝဲလအဒီပုဝံသုဒ်တဖုဒ်အတံတုထိုင်ဝံလံနုလီ. ပုသဒါတကအဆိကမိဒ်ဝဲလအပု အဝဲသုဒ်တဖုဒ်ကုထိုင်သဒ်အီဆုအတံအိုင်တံဆိးအလီအကျလံအယိကုထိုင်လူပိကရီကုအပုအဝဲသုဒ်တဖုဒ်အခံ အယိဖျိုင်ထိုင်ယိုင်သဒ္ဒါတံကီလီကွဲအံတချုးလအဘုဒ်နုလီ. ပုသးပုသုဒ်တဖုဒ်တဲယုဝဲဒ်လအယိုင်ဖဲလအဘုဒ်တံတု ထိုင်အီဖဲတံကီလီကွဲအံတံတဖျိုင်ဒီးဘုဒ်ယိုင်သဒ္ဒါတုမုဒ်မဆိတနံအံနုလီ.

ဘုဒ်ဆုဒ်ဖဲ (၁၉၉၂ တု ၁၉၉၃) နံအပူအတုအဆာကတီနု သီခါအုသုးစနုလအဘုဒ်တံသုဒ်ညါအီအါတကုလအ မုဒ်သီခါခိုင်တီအိုင်ဒီးတံရဲတံကျဲလကဟးတုထိုင်ယိုင်ဖဲတံလူတံကွဲလအကစီထိုင်ထီသုဒ်တဖုဒ်အလီဒီးလအကျါ ပုယုဒ်စုကီးဒီးတံကီလီကွဲနုလီ. ဒ်လီကဝီပုသုဒ်ကုသးပုသုဒ်တဖုဒ်စံနုယဲဝဲအသီး, လအခိုင်ထံခိုင်ဘိနုသီခါခိုင် တီလအမုဒ်ပုလအတီခိုင်ရဲဒ်ဒီးထုးစုနုကျဲဒ်ခိုင်ဘုဒ်အုဒ်ကရဲလအထီဒါကုကရဲမုဒ်ပုလအမုဒ်ခိုင်အိုင်ယုဒ်-ကညီဒီ ကလုဒ်စုမုဒ်ကရဲအံအိုင်ဒီးတံရဲတံကျဲလကလဲတုထိုင်ယိုင်ဖဲတံကီလီကွဲဘုဒ်ဆုဒ်လဲတုဝဲဒ်တနုဘုဒ်အယိ အတံမုဒ်လံ တလထိုင်ပုထိုင်ဘုဒ်. ဒ်သီးတုထိုင်ယိုင်ဖဲတံကွဲအံကနုအဂီကုထိုင်ဖးလီကွဲအဘိဘိနုလီ. ဒီးလအခံမလီဝဲဒ် (အတကု) ခံဂလကလဲလုလီ (အ) ဒ်သီးလဲတုထိုင်ယိုင်ကနုအဂီနုလီ. ဖဲအဝဲသုဒ်လုလီအုဝံအလီခံသီခါအံယုဒ်ဒီးအပျဲ အဘိသုဒ်တဖုဒ်လဲထိုင်တုထိုင်ယိုင် (၂) ဖျုဒ်ယုဒ်ဒီးသီခါဖုဒ်တဖျုဒ်ဖဲတံကီလီကွဲအဒီခိုင်နုလီ. ဖဲသီခါခိုင်တီအံတု ထိုင်ယိုင်ဝံအလီခံ တံဘုဒ်တံအါအတံသဘုဒ်သဘုဒ်ပိထွဲထိုင်အခံဒီးတံလီမုဒ်လီဖးအိုင်ထိုင်လကညီတံဟံဆါအသီးအ ကျါနုလီ. ဒ်ပစံးတံအသီးဖဲ (၁၉၉၄)နံအဆာကတီနုခိဖျုဒ်ဒါပယီသုးမိစီရီအတံခဲသုခဲဂီဒီးတံကီစုကီခိုင်အယိ တံဘုဒ်တံဘါတံထိုင်ကမုဒ်လံသးအိုင်ထိုင်အဖိခိုင်တံလီမုဒ်လီဖးအိုင်ထိုင်လကညီတံဟံဆါအတံဂဲလံအပူနုလီ. မုဒ်စံစီနုတံလဲခိဖျုဒီးတံမနီဒ်မယါဖးဒ်တခါလကညီတံစံစီတဲစီအကျါတခါနုလီ. ဒ်ခိုင်ဘုဒ်အုဒ်အသုးသုဒ် တဖုဒ်နီလီဒုဖဲသဝီဖဲသုဒ်တဖုဒ်လကလဲလီအိုင်ဖျိုင်ဖဲခိုင်တီပူနုလီ. ဒီးဒုဖဲသဝီဖဲလအတလဲအိုင်ဖျိုင်ဖဲခိုင်တီပူသုဒ် တဖုဒ်တခီ ဟးထိုင်ယုဒ်အိုင်ဆုတံလီအဂုနုလီ. လအတံဂုဒ်နုကုတံလီဒ်အံအဂီ, ကညီဒီကလုဒ်တံထုဒ်ဖျုးသုးမုဒ် ဒ်လဲထိုင်မနုကဒါကုတံကီလီကွဲလအဒ်မိဒ်ခြးတံးကညီဘုးဒးသုးမုဒ်ဒ်-ခိုင်ဖျုဒ်ဘီ) ဒ်ခိုင်ဘုဒ်အုဒ်အစုပူဖဲလါယနု အါရဲ ၂၃ သီ, ၁၉၉၅ နံဒီးလအတံဂုဒ်ထိုင်နုကုတံကီလီကွဲအဂီတံဒုးယံဝဲဒ် (၁) နံဒီးတနုနုလီ.

ဒ်ပုသုဒ်ကုသးပုအတံစံနုယဲဒီးတဲယုဖဲလံသုဒ်တဖုဒ်အဖိခိုင်အသီး, တချုးဒီးလအတံသဘုဒ်သဘုဒ်ဒီးသီခါခိုင်တီလဲတု ထိုင်ယိုင်ဒီးဘုဒ်အဆာကတီနု လီကဝီပုထုလံဖဲဖဲဆိလဲအဒီးပုလံသုဒ်တဖုဒ်လဲထိုင်ဘုဒ်ထိုင်ဘါထိုင်တံဖဲတံကီလီ ကွဲလအခံလအပူလံလံနုလီ. ဖဲအဝဲသုဒ်လဲဘုဒ်ထိုင်ဘါထိုင်တံဖဲတံကီလီကွဲအဆာကတီနု အဝဲသုဒ်လဲသကီးယုယုလ အဒီဖျုဒ်သဝီဒီဖျုဒ်, ကွဲမုဒ်ယုဒ်စုကီးဖဲဘုးညုဒ်တံလအအိုင်ဘုးအိုင်တံသုဒ်တဖုဒ်ကလဲဘုဒ်သကီးဘါသကီးတံအဂီနု

လီး၊ ဒ်တၢ်စုၤတၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်တၢ်လၢတခါအသိး၊ ညီၣ်န့ၢ်အဝဲသ့ၣ်လဲၤထီၣ်ဘျီတၢ်ဘါတၢ်ဖဲတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်အံၤ (၃) နံၣ်တဘျီ န့ၣ်လီး၊ ပုၤလၢအတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲတၢ်ဘျီတၢ်ဘါအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဖဲတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ယီၣ်အတၢ်ကၢၣ်န့ၣ်လီး၊ ဒ်ပစံးတၢ်အ သိး၊ ဖဲဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကလဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ယီၣ်အတၢ်ကၢၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်န့ၢ်မုၢ်သီလၢတၢ်ကလဲၤ ထီၣ်ယီၣ်အဂီၢ် ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါအဖိအလံၤလၢဒူပုၤသဝီပုၤဝးဝးန့ၣ်လီး၊ ဖဲလဲၤထီၣ်ယီၣ်ကတီၢ်န့ၣ်ယီၣ်တကၢၣ်ခါလီၤဆိခိၣ်ဒီးဖိလံၤ တဖၣ်ပိာ်ထီၣ်အခံန့ၣ်လီး၊ ဖဲဘျီတၢ်ဘါတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ကဘၣ်သိးဒၣ်ထဲလၢကညီတၢ်ကူတၢ်သိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီး၊ ဒ် န့ၣ်အသိး ဖဲဒူဖိသဝီဖိလၢအလဲၤထီၣ်ယီၣ်ဒီးလဲၤဘျီတၢ်ဘါတၢ်အဆၢကတီၢ်လဲၤစိာ်လုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ချံတၢ်သုၣ်၊ ဒ်အမ့ၢ်ဘုချံ၊ ခုၣ် ခိၣ်န့ၣ်ခိၣ်ဒီးမ့ၢ်လၢထံတကိၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤထီၣ်စိာ်အီၤတခါ ဟံၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢလၢယီၣ်န့ၣ်လီး၊ ဒီးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဘျီတၢ်ဘါတၢ်ဝံၤ ဒီးဟဲက့ၤလီၤအလီၤက့ၤစိာ်လုာ်ဒီးတၢ်ချံတၢ်သုၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤစိာ်လုာ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒီး သ့ၣ်လီၤက့ၤလၢအဒုးကျါသံၣ်ကျါဒီးမ့ၢ် ထံတကိၢ်တခါအီၤသကိးတပူၤယီၤဒီးအဟံၣ်ဖိယီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီး၊ လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ထံတကိၢ်လၢတၢ် လဲၤထီၣ်ဟံၣ်ထီၣ်အီၤဖဲလၢယီၣ်အံၤ ဒီသဒါဒီးမၤကျါက့ၤတၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီး၊

ဖဲလီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်၊ ဖဲမ့ၢ်န့ၢ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်အုၣ်သကိးထါယီၣ်န့ၣ် လီး၊ တၢ်လၢထါယီၣ်န့ၣ်တဒ်သိးလိာ်အသးဒီးထါလၢပုၤမၤအီၤဖဲတၢ်အိၣ်မူးအိၣ်ပွဲဒီးထါဟူပုၤအကတီၢ်ဘၣ်၊ ဒ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢအိၣ် ဝဲအသိး၊ ဖဲလၢမ့ၢ်ဆုၣ်ထီၣ်တနံၤန့ၣ်ယီၣ်တကၢၣ် ချီထီၣ်ဖိဆံၣ်သုၣ်သယီၤဘီတချီဝံၤအလီၢ်ခံ ယီၣ်တကၢၣ်ပုၤလီၤန့ၢ်က့ၤယီၣ် ဒီးဖိလံၤလၢအဟဲဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ပုၤလီၤန့ၣ်က့ၤယီၣ်န့ၣ်လီး၊ ဖဲတၢ်ပုၤလီၤန့ၢ်ယီၣ်လၢဖိဆံၣ်သုၣ်ဒီးတယီၤဘီဝံၤ အဝဲသ့ၣ်ဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်သကိးယီၣ် ဒီးဟဲက့ၤလီၤကဒါက့ၤဆူအဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်ယီၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီး၊ မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါမဲစံးစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လၢဖဲလီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးတၢ်တတၢ်တနါဖဲဒူပုၤသ ဝီပုၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လဲၤထီၣ်သကိးဆူတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်ဒီးဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်သကိးလၢယီၣ်ဒ်သိးတၢ်ကဒီသဒါဒီးမၤပူၤဖျဲး အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ကီတၢ်ခဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီး၊ တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤတၢ်အသးလၢအပူၤကွံာ်ဘၣ်ဆၢၣ်မဲ ခိၣ်ဖျါဘီ (ဒံၣ်ခွၢ်ဘံၣ်အ့ၣ်) အိၣ်ထီၣ်ဒီးဟူးဂဲၤမၤတပျၢ်တပျီတၢ်အစီၤန့ၣ် လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တလဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်လၢ တၢ်ဖဲတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်လၢဘၣ်၊ ဘၣ်ဆၢၣ်စးထီၣ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးဖဲ (၂၀၁၂) ဝံၤအလီၢ်ခံ လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိလၢဆိလဲၤဒါ ဒီးပိုၢ်လၢကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်က့ၤတၢ်ဖဲတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်ဒ်မိာ်ပာ်ဖဲတၢ်မၤယုၤဒီးအလုၢ်အလၢအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီး၊ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်န့ၣ်လီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကိးတနီၤ၊ ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်တဘၣ်အိၣ်တၢ်ဖဲး တၢ်ညၣ်ဒီးတၢ်လၢအသးသမူအိၣ်ဖဲကစၢ်ဒီခိၣ်အံၤဘၣ်၊ ဖဲတၢ်လဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်လၢယီၣ်ဖဲတၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ပိာ် မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တဘၣ်ဘိာ်ယာ်အခိၣ်သ့ၣ်ဘၣ်၊ အခိၣ်တလိာ်အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ရၤလီၤအခိၣ်သ့ၣ်တခါန့ၣ်လီး၊ ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ် စ့ၢ်ကိးလၢဖဲလီၤကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်ပုၤလၢအအိၣ်လီၤတၢ်လၢဟံၣ်ယီၤဒီးဒူပုၤသဝီ ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်တဘၣ်လဲၤဖဲးလဲၤမၤတၢ်ဘၣ်၊ ဖဲပုၤလဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်အကတီၢ်တၢ်တဘၣ်အိၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်ညၣ်ဘၣ်၊ ဒီးဖဲတၢ် လဲၤထီၣ်ယီၣ်ဒီးလဲၤဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ် တၢ်တဘၣ်ပွၤထီၣ်ဘၣ်တၢ်ကိၢ်လီၤကွၢ်အမံၤဘၣ်မ့ၢ်လၢအမ့ၢ်ကစၢ်တဖျါလၢ အသုအပျီဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အယီၤန့ၣ်လီး၊

ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်မၤလုၢ်အုၣ်ထီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးယိၣ်အဂ့ၢ်

♪ ယိၣ်တရံးအကၢ်လၢအံၤ, ယိၣ်လၢတၢ်မူခိၣ်လီၤတ့ၤ, ယိၣ်ထံထၣ်ဆဲးယိၣ်လၢအံၤ, ယိၣ်ထံခံဆဲးယိၣ်လၢအံၤ,
ယိၣ်လၢတၢ်မူခိၣ်လီၤတ့ၤ, ယိၣ်မုၢ်န့ၣ်ဆဲးယိၣ်လၢအံၤ, ယိၣ်မုၢ်ထီၣ်ဆဲးယိၣ်လၢအံၤ, ယိၣ်လၢတၢ်မူခိၣ်လီၤတ့ၤ,
ယိၣ်လၢလဲၣ် ယိၣ်လၢလီၣ်ဆဲးယိၣ်လၢအံၤ, ယိၣ်လၢတၢ်မူခိၣ်လီၤတ့ၤ

♪ ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မၤဘျၣ်ယိၣ်အဲးယိၣ်ကွဲးကွဲး အဲးယိၣ်ကွဲးကွဲး, အဲးယိၣ်ကွဲးကွဲး ယိၣ်အသး, ဩးက
လံၤဟဲ ဩးကလံၤဟဲ

♪ ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မၤဘျၣ်ယိၣ်ပိၤအအာၣ် ပိၤအအာၣ်, ပိၤအအာၣ် ဘီၣ်တၢ်ဘီၣ်ဟံ, ဘီၣ်အကယီ ဘီၣ်အကယီ,
ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, န့ၣ်ဖိပုၤလၢယိၣ်ခိၣ်ထံး လၢယိၣ်ခိၣ်ထံး, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, လၢယိၣ်
ခိၣ်ထံးကၢ်ယွၤၤ, အထီၣ်ဒုၣ်ထံ အထီၣ်ဒုၣ်ထံ, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မုၢ်တြီၤထံဆဲးယိၣ်ခိၣ်ထံး ဆဲးယိၣ်
ခိၣ်ထံး, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, ဆဲးယိၣ်ခိၣ်ထံးကၢ်ယွၤၤ, ပုၢ်ခိၣ်လုၢ်ထံ ပုၢ်ခိၣ်လုၢ်ထံ, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ,
ထူကၢ်ယွၤၤ, မုၢ်တြီၤထံဆဲးယိၣ်ခိၣ်လၢ် ဆဲးယိၣ်ခိၣ်လၢ်, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, ဆဲးယိၣ်ခိၣ်လၢ်ကၢ်ယွၤၤ,
ပုၢ်ခိၣ်ပျီၣ်သ့ၤ ပုၢ်ခိၣ်ပျီၣ်သ့ၤ, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မၤဘျၣ်ယိၣ် ခွဲယိၣ်ခိၣ်ထံး ခွဲယိၣ်ခိၣ်ထံး, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူ
ၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, ခွဲယိၣ်ခိၣ်ထံး ခွဲကၢ်, ယွၤအလီၢ်မံ ယွၤအလီၢ်မံ, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မၤဘျၣ်ယိၣ်
ခွဲယိၣ်ခိၣ်လၢ် ခွဲယိၣ်ခိၣ်လၢ်, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, ခွဲယိၣ်ခိၣ်လၢ် ခွဲကၢ်, ယွၤအလီၢ်ဒါ ယွၤအလီၢ်ဒါ

♪ ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မၤဘျၣ်ယိၣ်လၢပနီၢ်ဆံး လၢပနီၢ်ဆံး, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, လၢပနီၢ်ဆံး
န့ၣ်ဘျၣ်ပုၤ, တုၤပပုၢ်သံ တုၤပပုၢ်သံ, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, မၤဘျၣ်ယိၣ်သိးဒီးဆုၤသုၤ သိးဒီးဆုၤသုၤ, ယိၣ်
မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, သိးဒီးဆုၤသုၤ ကတြၢ်ဒီးကျဲးမိၢ်ပုၤယုၤ ကျဲးမိၢ်ပုၤယုၤ, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ,
နုၤလုၤပွဲၣ်ခိၣ် ပအိၣ်တမုၢ် ပအိၣ်တမုၢ်, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, ပအိၣ်တမုၢ်ကၢ်ယွၤၤ, ထုးထီၣ်ပစု ထုး
ထီၣ်ပစု, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ, လုၤပွဲးခိၣ်ပအိၣ်တကွဲးပအိၣ်တကွဲး, ယိၣ်မုၢ်ပျီၣ်ထူၤ, ထူကၢ်ယွၤၤ,
ပအိၣ်တကွဲး ကၢ်ယွၤၤ, ထုးထီၣ်က့ၤပုၤ ထုးထီၣ်က့ၤပုၤ

ဆီလဲဇာလီ, ဘုသိန်ကီဆန်

ဆိပ်ဖဲ: ဖတ်ကီလီကို

တရိုက်

တရံကို

ကိုပါကရူ၊ ဘုသိင်္ဂကီဆင်၊ မှာတြိဂီရ်ရှင်
ယိင်လိင်တင်မှတ်တင်ခင်ကရူ၊
ကီသုလု၊

“ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ထံၣ်စိလၢအမူဒီးမ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတတိၤလၢ
အဖးနဲၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ် ကညီပုၤထူလံၤဖိဖဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ဟလီၤသး၊
ဒီးတကတီၢ်ယီၤ မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတတိၤလၢအဘၣ်တၢ်ဟဆၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးဟပြးအိၤခီဖျိ တၢ်မၤစ့ၤလီၤ
လီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ဖိၣ်ပျံၤသနူအက့ၢ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ”

ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တၢ်ဘျုးမိၢ်ပုၤအဆၢဖိ (၁၃)

